

OPERAT OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I KRAJOBRAZU

PLAN OCHRONY DLA NADMORSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO

Warszawa, Gdańsk, marzec 2019 - czerwiec 2021

Operat ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu opracował zespół w składzie:

- autorzy wiodący:

dr hab. inż. arch. Bogna Lipińska prof. SSW w Sopocie – kierowniczka zespołu,
dr hab. nauk przyr. Maciej Przewoźniak (część I – diagnoza stanu w zakresie krajobrazu),

- autorzy współpracujący:

mgr geografii Wojciech Kiełb (część I – diagnoza stanu),

mgr geografii Aleksandra Nowicka

mgr archeologii Danuta Król,

inż. arch. krajobrazu Klaudia Żelazek,

dr inż. arch. Barbara Jaszczuk-Skolimowska (część II – strategia)

mgr Aleksandra Nowicka (część II – strategia)

dr hab. Jarosław Czocharński, prof. UG (konsultacje w zakresie audytu krajobrazowego)

- dokumentacja fotograficzna:

Maciej Przewoźniak – MP (część I – diagnoza stanu)

Barbara Jaszczuk-Skolimowska – BJS i Aleksandra Nowicka – AN (część II – strategia).

Wykonawca Projektu:

Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska

ul. Erazma Ciołka 13, 01-445 Warszawa

we współpracy z:

- Instytutem Morskim Uniwersytetu Morskiego w Gdyni, Zakładem Ekologii Wód
- Biurem Projektów i Wdrożeń Proekologicznych PROEKO – Maciej Przewoźniak *(na etapie diagnozy stanu)*
- DOM Biurem Urbanistycznym, Kiełb-Stańczuk, Jaszczuk-Skolimowska Sp. j.
- Pracownią Przyrodniczą Pro Natura Pro Homini – Katarzyna Bociąg

Plan ochrony dla Nadmorskiego Parku Krajobrazowego sporządzono na zlecenie Województwa Pomorskiego – Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych w Słupsku, ul. Poniatowskiego 4A, 76-200 Słupsk

Rzeczpospolita
Polska

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014 – 2020 w ramach projektu „Opracowanie projektów planów ochrony parków krajobrazowych wchodzących w skład Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych”, Oś Priorytetowa 11: Środowisko, Działanie: 11.4 Ochrona Różnorodności Biologicznej

oraz przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej w Gdańsku;

Fot. na stronie tytułowej: Na pograniczu NPK w Karwi (fot. M.P.)

Spis treści

1.	WSTĘP	7
1.1.	Cel opracowania i ogólna informacja o Planie ochrony	7
1.2.	Metodyka i zakres prac.....	7
1.2.1.	Ogólne założenia prac nad Planem ochrony	7
1.2.2.	Metodyka i zakres prac w odniesieniu do ochrony dziedzictwa kulturowego.....	8
1.2.3.	Metodyka i zakres prac w odniesieniu do ochrony krajobrazu.....	9
1.3.	Zespół autorski	13
1.4.	Ogólna charakterystyka Parku.....	14
2.	OCENA DOTYCHCZASOWEGO STANU ROZPOZNANIA	17
2.1.	Ogólna charakterystyka stanu wiedzy.....	17
2.2.	Zestawienie dostępnego piśmiennictwa oraz ocena zasobów informacji pod kątem ich przydatności do potrzeb Operatu.....	17
3.	OGÓLNE UWARUNKOWANIA OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I KRAJOBRAZU W PARKU	25
3.1.	Uwarunkowania wynikające z dokumentów strategicznych i planistycznych woj. pomorskiego i innych dokumentów ponadlokalnych	25
3.2.	Uwarunkowania wynikające z dokumentów strategicznych i planistycznych gmin	31
3.3.	Uwarunkowania prawa powszechnego i miejscowego.....	41
4.	CHARAKTERYSTYKA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	46
4.1.	Zarys historii obszaru Parku i jego otoczenia oraz ogólna charakterystyka zasobów kulturowych na tle Pomorza i kraju.....	46
4.2.	Wyniki inwentaryzacji i ocena znaczenia zasobów kulturowych	47
4.2.1.	Archeologia.....	47
4.2.2.	Układy przestrzenne.....	51
4.2.3.	Zabytkowe obiekty nieruchome.....	52
4.2.4.	Obiekty nieruchome – obiekty upamiętniające wydarzenia historyczne i osoby	73
4.2.5.	Obiekty ruchome – w muzeach, izbach pamięci itp.....	82
4.2.6.	Wartości niematerialne	85
4.3.	Ocena stanu ochrony i przekształceń zasobów kulturowych, ze szczególnym uwzględnieniem ostatniego 20-lecia	92
4.4.	Znaczenie zasobów kulturowych dla funkcji turystycznej i rekreacyjnej Parku.....	94
5.	CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU	95
5.1.	Ogólna charakterystyka krajobrazu na tle Pomorza i kraju	95
5.2.	Wyniki inwentaryzacji stanu krajobrazu i ocena jego walorów	97
5.2.1.	Typy krajobrazu	97
5.2.2.	Punkty i ciągi widokowe oraz ich przedpola.....	117
5.2.3.	Osie, wnętrza i otwarcia widokowe	125

5.2.4. Potencjał ekspozycyjny otoczenia Parku	128
5.2.5. Przejawy dewaloryzacji i dewastacji krajobrazu	130
5.3. Ocena stanu ochrony i przekształceń krajobrazu, ze szczególnym uwzględnieniem ostatniego 20-lecia	133
5.4. Znaczenie walorów krajobrazowych dla funkcji turystycznej i rekreacyjnej Parku	140
6. ZAGROŻENIA ZASOBÓW KULTUROWYCH I KRAJOBRAZU	142
6.1. Zagrożenia wewnętrzne	142
6.2. Zagrożenia zewnętrzne	144
7. Charakterystyka oraz źródła zagrożeń, możliwe sposoby ich eliminacji lub ograniczenia - synteza	146
8. DIAGNOZA STANU – SYNTEZA (UWARUNKOWANIA).....	157
9. CELE KSZTAŁTOWANIA STRUKTURY PRZESTRZENNEJ PARKU	164
10. STREFOWANIE OBSZARU PARKU.....	166
11. ZAKRES PRAC ZWIĄZANYCH Z OCHRONĄ DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I KRAJOBRAZU.....	178
11.1.Ogólne zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu	178
11.2.Propozycje objęcia dodatkową obszarową ochroną prawną najcenniejszych elementów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu.....	182
11.3. Stan prac nad audytem krajobrazowym na koniec 2020 r. wraz z charakterystyką zakresu i metodologii w kontekście planów ochrony parków krajobrazowych.....	192
11.4. Wyodrębnienie krajobrazów unikatowych (o cechach priorytetowych) w NPK.....	198
11.5.Propozycje działań dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu.....	204
11.6.Propozycje ustaleń do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz innych dokumentów strategicznych dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych dla dziedzictwa kulturowego i krajobrazu.....	212
11.7.Propozycje wykorzystania dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w rozwoju funkcji turystycznych i edukacyjnych	216
11.8.Propozycje monitoringu stanu i skuteczności ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu	218
12. PROGNOZA STANU W PERSPEKTYWIE 20-LETNIEJ.....	220
12.1.Wariant ochrony zachowawczej – utrzymanie aktualnych trendów, bez podejmowania działań wskazanych w Planie ochrony	220
12.2.Wariant ochrony aktywnej - pełna realizacja ustaleń Planu ochrony.....	220
13. LITERATURA I OPRACOWANIA NIEPUBLIKOWANE	221
14. SPIS TABEL, RYCIN I FOTOGRAFII	224
Spis tabel	224
Spis rycin.....	224
Spis fotografii.....	225
Wykaz skrótów	229

ZAŁĄCZNIK TEKSTOWY:

1. Wyciąg zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu z uchwalonych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (stan na 04.2019) obszarów położonych całościowo lub częściowo w granicach NPK.....230

ZAŁĄCZNIK KARTOGRAFICZNY (1:10.000):

1. Dziedzictwo kulturowe i krajobraz NPK -diagnoza i waloryzacja (stan na 10.2019).

Część I

Charakterystyka

i diagnoza stanu

1. WSTĘP

1.1. Cel opracowania i ogólna informacja o Planie ochrony

„Operat ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu” jest jednym z siedmiu operatów szczegółowych stanowiących wraz z Operatem generalnym dokumentację do „Planu ochrony dla Nadmorskiego Parku Krajobrazowego” (NPK lub Park). Jego zasadniczym celem jest wskazanie działań na rzecz ochrony i zrównoważonego wykorzystywania walorów Parku w perspektywie najbliższych 20 lat. Składa się on z dwóch zasadniczych części: diagnostycznej oraz strategicznej, w której zapisano proponowane cele i działania ochronne. Ustalenia Planu stanowią podstawę merytoryczną dla zapisów projektu uchwały Sejmiku Województwa Pomorskiego w sprawie „Planu ochrony dla Nadmorskiego Parku Krajobrazowego”. Treść operatów traktować należy jako rozwinięcie i uzasadnienie zapisów wyżej wymienionej uchwały, przy czym należy zwrócić uwagę, że w wyniku uwag zgłaszanych w ramach konsultacji społecznych, a także procedury uzgadniania i opiniowania projektu Planu ochrony, ostateczne brzmienie zapisów uchwały może różnić się od propozycji ujętych w operatach.

Wymóg sporządzania planów ochrony parków krajobrazowych wynika z zapisów art. 18 ust. 1 Ustawy o ochronie przyrody (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 55 ze zm.). Zawartość planu ochrony dla parku krajobrazowego określona jest w art. 20 ust. 4 tej ustawy, natomiast tryb jego sporządzania, zakres wymaganych prac oraz zakres i możliwe sposoby ochrony zasobów parku określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. Nr 94, poz. 794).

Organem sporządzającym „Plan ochrony dla NPK” jest dyrektor Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych, natomiast wykonawcą opracowania jest Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska wraz z podwykonawcami: Instytutem Morskim w Gdańsku, Biurem Projektów i Wdrożeń Proekologicznych „Proeko” w Gdańsku, DOM Biurem Urbanistycznym, Kiełb-Stańczuk, Jaszczuk-Skolimowska Spółka jawna oraz Pracownią Przyrodniczą „Pro Natura Pro Homini” - Katarzyna Bociąg.

1.2. Metodyka i zakres prac

1.2.1. Ogólne założenia prac nad Planem ochrony

Zakres prac wykonanych w ramach sporządzania „Planu ochrony dla Nadmorskiego Parku Krajobrazowego” uwzględni zarówno formalne wymogi wynikające z wspomnianego powyżej rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r., jak i rzeczywiste potrzeby rozpoznania aktualnego stanu i zagrożeń zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych Parku, niezbędnych do sformułowania długofalowej strategii ich ochrony. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że pomimo obszerność opracowania, dokumentacji Planu ochrony, w tym także Operatu ochrony ekosystemów morskich nie należy traktować jako typowej monografii przyrodniczej NPK.

Prace prowadzone nad wszystkimi operatami szczegółowymi składały się z następujących etapów:

- etap wstępny, obejmujący ocenę stanu rozpoznania analizowanych komponentów (zagadnień) oraz zaplanowanie niezbędnych prac uzupełniających,
- etap charakterystyki i diagnozy stanu, obejmujący:
 - analizę dostępnych danych;
 - wykonanie uzupełniających badań inwentaryzacyjnych;
 - ocenę zachodzących zmian i ocenę skuteczności dotychczasowych sposobów ochrony;
 - analizę uwarunkowań ochrony;
 - identyfikację zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych;
- etap strategii ochrony, obejmujący:

- określenie celów ochrony;
- określenie zakresu prac rekomendowanych w celu ochrony analizowanych komponentów oraz monitorowania skuteczności podjętych działań;
- określenie zasad i kierunków użytkowania obszaru Parku oraz propozycji ustaleń do dokumentów planistycznych i strategicznych różnych szczebli;
- określenie propozycji uzupełnienia wiedzy dotyczącej analizowanych komponentów oraz propozycji ich wykorzystania w rozwoju funkcji turystycznych, rekreacyjnych i edukacyjnych Parku;
- prognozę stanu analizowanych komponentów w perspektywie 20 lat w wariacie pełnej realizacji ustaleń Planu ochrony oraz w wariacie utrzymania dotychczasowych trendów, a także oszacowanie kosztów realizacji proponowanych działań.

Istotnym elementem prac nad Planem ochrony było jest dokonanie podziału jego obszaru na strefy działań ochronnych, do których odnosi się część ustaleń zaproponowanych w niniejszym Operacie.

1.2.2. Metodyka i zakres prac w odniesieniu do ochrony dziedzictwa kulturowego

A. Podstawy terminologiczne i istota dobra kultury

Dobrem kultury jest każdy przedmiot ruchomy lub nieruchomy, dawny lub współczesny, mający znaczenie dla dziedzictwa i rozwoju kulturowego ze względu na wartość historyczną lub artystyczną. Dobra kultury dzielą się na ruchome (obrazy, rzeźby itp.) i nieruchome (budynki, cmentarze, pola bitewne itp.). Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- zabytki nieruchome będące w szczególności: a) krajobrazami kulturowymi, b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi, c) dziełami architektury i budownictwa, d) dziełami budownictwa obronnego, e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi, f) cmentarzami, g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni, h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- zabytki ruchome będące w szczególności: a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje, c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego, e) materiałami bibliotecznymi, f) instrumentami muzycznymi, g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi, przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- zabytki archeologiczne będące w szczególności: a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa, b) cmentarzyskami, c) kurhanami, d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

B. Metodyka systematyki dóbr kultury

W przypadku dóbr kultury obowiązuje systematyka określona w prawodawstwie (wykaz rodzajów elementów środowiska kulturowego mogących być uznanymi jako zabytki podano wyżej). W ślad za systematyką dóbr kultury opracowane zostały przepisy dotyczące ich prawnej ochrony. Podstawowymi formami ochrony zabytków są: wpis do rejestru zabytków, wpis na Listę Skarbów

Dziedzictwa, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego (np. Park Kulturowy „Osady Łowców Fok” w Rzucewie), ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji i realizacji inwestycji oraz w decyzji o warunkach zabudowy.

Rejestr zabytków prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu, bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku.

C. Aspekty praktyczne

Zasób kulturowy w założeniu – dlatego jest chroniony – winien stymulować poczucie tożsamości mieszkańców, być interesujący dla turystów, wzbogacać różnorodność kulturową nie tylko danego kraju. W praktyce, nie tylko na terenie NPK, bywa różnie. Ochrona zabytków, a zwłaszcza ich otoczenia budzi często większy lub mniejszy opór właścicieli obiektu zabytkowego, użytkowników, a nawet samorządów gminnych zobowiązanych do ochrony dziedzictwa zapisanej np. w celach rozwoju gminy. Degradacja zabytków wyraża się poprzez dążenie do poprawienia standardu zamieszkania w obiekcie zabytkowym, zacieranie jego pierwotnych cech, budowanie „nowych zabytków”, ich kopii, naśladownictwo (np. malowanie konstrukcji szkieletowej). Otoczenie zabytku jest często traktowane jako coś nienależącego do niego, całkowicie odrębnego, często deprecjonując formą zagospodarowania sam zabytek.

1.2.3. Metodyka i zakres prac w odniesieniu do ochrony krajobrazu¹

A. Podstawy terminologiczne i istota krajobrazu

Pojęcie „krajobraz”, choć niezwykle popularne, posiada wiele definicji i znaczeń. Należy zwrócić uwagę na dwa podstawowe, współcześnie stosowane ujęcia (zakresy znaczeniowe). Są to ujęcia fizjonomiczne (odwieczne i powszechne) oraz geograficzno-ekologiczne (przyrodnicze).

W **ujęciu fizjonomicznym**, tradycyjnym i powszechnie potocznie stosowanym, pojęcie „krajobraz” oznacza fizjonomię terenu, określaną opisowo, często przymiotnikami o zabarwieniu emocjonalnym – jak krajobraz: piękny, harmonijny, urozmaicony, malowniczy, ale także miejski, nadmorski, górski, jesienny, rolniczy itd. Takie pojmowanie krajobrazu zostało spopularyzowane w Polsce w połowie XIX w. przez Wincentego Pola i jest do dzisiaj dominujące, a także zgodne ze słownikami języka polskiego. Krajobraz w ujęciu fizjonomicznym jest przedmiotem projektowania (kształtowania) przez architekturę krajobrazu. Krajobraz w ujęciu fizjonomicznym jest zbiorem cech postrzeganych przez ludzi – nie ma charakteru obiektowego (materialnego) i może być określony (ograniczony) przestrzennie tylko umownie.

Ujęcie geograficzno-ekologiczne pochodzi z geografii i ekologii – krajobraz to obiekt badań geografii krajobrazu i/lub ekologii krajobrazu, stanowiący pojęcie zbliżone do pojęcia środowiska przyrodniczego. Krajobraz tak ujmowany ma określoną genezę i charakter materialno-energetyczny – jest jednostką (bryłą) przestrzenną, złożoną z geokomponentów całością, o określonej strukturze i funkcjonowaniu, a także, jako twór materialny, o określonej fizjonomii. Jako bryła krajobraz posiada granice oraz lokalizację przestrzenną (długość i szerokość geograficzną oraz zasięg pionowy). Do ujęcia geograficzno-ekologicznego nawiązuje ujęcie botaniczne, w którym wyróżnia się krajobrazy roślinne, na podstawie zróżnicowania strukturalnego zbiorowisk roślinnych, związanych z określonymi siedliskami.

Krajobraz w niniejszym „Operacie ...” ujmowany jest wyłącznie fizjonomicznie.

Według definicji zawartej w Europejskiej Konwencji Krajobrazowej (2000), (...) *krajobraz jest obszarem postrzegającym przez ludzi, którego charakter jest wynikiem działania i interakcji czynników*

¹ Podrozdział opracowany na podstawie książki autorstwa Przewoźniaka i Czochańskiego (2020).

przyrodniczych i/lub ludzkich (Rozdz. I, art. 1 a). W tej samej Konwencji w preambule stwierdzono, że (...) *krajobraz jest kluczowym elementem dobrobytu całości społeczeństwa i jednostek* (s. 2). Dokument nadaje pojęciu krajobrazu znaczenie nie tylko estetyczno-fizjonomiczne, ale także gospodarcze – zasobowe.

Krajobraz stanowi swoistą syntezę procesów naturalnych i społeczno-gospodarczych – dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. Jest postrzegany na trzech poziomach: mikro- (np. poszczególne rośliny, grzyby, zwierzęta i ich siedliska, detale architektoniczne), mezo- (np. elementy rzeźby terenu, zbiorowiska roślinne, obiekty hydrograficzne, zjawiska pogodowe, budowle i ich zespoły, tzw. wnętrza krajobrazowe) i makroskalowym (np. regiony w części lub w całości, akweny morskie, miasta). Postrzeganie krajobrazu ma charakter całościowy, a jego dzielenie i rozróżnianie, np. krajobrazów przyrodniczych i kulturowych ma jedynie charakter porządkujący.

B. Metodyka systematyki krajobrazu

Krajobraz stanowi continuum i wydzielenie z niego konkretnych krajobrazów jest zawsze umowne – krajobraz fizjonomicznie nigdzie się nie rozpoczyna i nigdzie nie kończy. Ograniczenia wzroku ludzi, kulistość Ziemi, ukształtowanie terenu itd. sprawiają, że postrzegamy tylko fragmenty krajobrazu. Continuum nie stanowi jednak przeszkody dla systematyki krajobrazu w celach poznawczych lub użytkarnych, np. dla potrzeb ochrony lub kształtowania krajobrazu. Najczęściej przeprowadzana jest typologia krajobrazu, czyli porównywanie jego fragmentów z wzorcami uznanymi za typy i grupowanie według tych typów. Kryteria ustalania wzorców w typologii krajobrazu mogą być bardzo różne. Dotyczą one np. okresu powstania krajobrazu, geograficznego charakteru krajobrazu wynikającego m. in. z jego genezy, użytkowania terenów, o wiodącym obok ich ukształtowania wpływie na fizjonomię krajobrazu, zmian krajobrazu w czasie (dynamiki krajobrazu), stopnia antropogenicznego przekształcenia krajobrazu i ocen estetycznych. Istotna jest, o czym już wspomniano, skala postrzegania krajobrazu: od regionalnej i subregionalnej (skala makro), przez lokalną (skala mezo) po detale (skala mikro).

Ze względu na **stopień antropogenicznego przekształcenia krajobrazu** można wyróżnić pięć jego podstawowych typów²:

- **krajobraz przyrodniczy naturalny**³: krajobraz bez jakichkolwiek, bezpośrednich lub pośrednich zmian antropogenicznych – nie występuje w NPK;
- **krajobraz przyrodniczy seminaturalny**: krajobraz w małym lub umiarkowanym stopniu zmieniony, bezpośrednio lub pośrednio, antropogenicznie; w Polsce występuje w skali subregionalnej i lokalnej – tak jest też w NPK;

² W najnowszej typologii krajobrazów Polski, opracowanej na potrzeby przeprowadzenia audytu krajobrazowego województw, zaproponowano wydzielenie tylko trzech głównych grup krajobrazów – **przyrodniczych, przyrodniczo-kulturowych i kulturowych** (Chmielewski, Myga-Piątek, Solon 2015):

- **krajobrazy przyrodnicze** – kulturowo użytkowane: (...) *użytkowane zazwyczaj ekstensywnie, funkcjonujące głównie w wyniku działania procesów naturalnych, jedynie w różnym stopniu modyfikowanych przez działalność człowieka (w tym typy: wód powierzchniowych, bagienno-łąkowe bezleśne, leśne, bezleśne murowowe, górskie – ponad granicą lasu);*
 - **krajobrazy przyrodniczo-kulturowe**: (...) *ukształtowane w wyniku wspólnego działania procesów naturalnych oraz świadomych modyfikacji form pokrycia terenu i struktury przestrzennej przez człowieka (w tym typy: wiejskie - rolnicze, mozaikowe, podmiejskie i rezydencjalne);*
 - **krajobrazy kulturowe**: (...) *struktura i funkcja są w pełni ukształtowane przez działalność ludzką (w tym: małomiasteczkowe, wielkomiejskie, wodnogospodarcze, przemysłowe, górnicze, komunikacyjne, ludyczne).*
- M. in. na ww. opracowaniu oparte jest Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (Dz. U. 2019, poz. 394). Rozporządzenie to nie zostało wykorzystane do opracowaniu niniejszego „Operatu ...”, gdyż dotyczy ono ujęcia regionalnego w skali województwa, dostosowane jest do prezentacji wyników na mapach w skali 1:50.000 („Operat ...” w skali 1:10.000),

³ Stosowany bywa termin „krajobraz pierwotny” – jest on niewłaściwy, gdyż nie wiadomo, który etap ewolucji przyrody, a tym samym krajobrazu przyrodniczego, uznać za pierwotny.

- **krajobraz przyrodniczo-kulturowy:** krajobraz w znacznym stopniu zmieniony antropogenicznie, ale z wizualną przewagą cech przyrodniczych; w Polsce powszechny w wielu rejonach – podobnie w NPK;
- **krajobraz kulturowo-przyrodniczy:** krajobraz w dużym stopniu zmieniony przez człowieka, z wizualną przewagą cech antropogenicznych; powszechny w Polsce w skali subregionalnej jako krajobraz rolniczy – w NPK występuje w wielu miejscach, gdzie zainwestowaniu osadniczemu lub rekreacyjno-turystycznemu towarzyszą elementy przyrodnicze zwłaszcza lasy, użytki rolne, morze itd.; specyficznym przykładem krajobrazu kulturowo-przyrodniczego są dawne założenia pałacowo-parkowe - w NPK w Rzucewie;
- **krajobraz kulturowy:** krajobraz w bardzo dużym stopniu zmieniony (stworzony) przez człowieka, z wizualną dominacją cech antropogenicznych; w Polsce występuje głównie na terenach miast, wsi o zwartej zabudowie i dużych skupisk zainwestowania rekreacyjno-turystycznego oraz zainwestowania przemysłowego – podobnie jest w NPK; szczególną odmianę krajobrazu kulturowego stanowi krajobraz **historyczny**, a specyficzną cechą w polskich warunkach stanowi **sacrum** w krajobrazie kulturowym (obiekty kultu religijnego, od przydrożnego krzyża po kościoły) – typowe dla Kaszub, ale w NPK w mniejszym stopniu.

Ze względu na **geograficzną lokalizację i charakter krajobrazu** w odniesieniu do NPK wyróżnić można:

- **krajobraz morski** reprezentowany przez otwarte morze (formalnie poza Parkiem) i Zatokę Pucką (Wewnętrzną w Parku i Zewnętrzną formalnie poza Parkiem):
 - nadwodny (przybrzeżnych akwenów morskich) postrzegany z lądu lub z morza;
 - podwodny, w tym dna morza;
- **krajobraz lądowo-morski** (wybrzeża morskiego, głównie strefy brzegowej i morza) postrzegany z lądu lub z morza, z morzem lub pasem brzegowym w sąsiedztwie lub w tle, od strony morza reprezentowany przez wody przybrzeżne, a na lądowym obszarze NPK głównie przez krajobrazy:
 - wydmowo-plażowy;
 - klifowo-plażowy;
 - dolinno-brzegowy;
- **krajobraz przymorski** (wybrzeża morskiego): przede wszystkim mierzejowo-wydmowy, wysoczyzn morenowych i dolinnych równin przymorskich, w przeciwieństwie do krajobrazu lądowo-morskiego, w większości bez powiązań widokowych z morzem.

Ww. **typy krajobrazu** rozpoznane w NPK podzielono na **podtypy krajobrazu**, biorąc pod uwagę charakter ukształtowania terenu (wysoczyzny morenowe, doliny erozyjne, pradoliny, równiny przymorskie, wydmy, klify, plaże), śródlądowe obiekty hydrograficzne oraz użytkowanie terenu z elementami charakteru szaty roślinnej – pod tym względem na lądzie występują w NPK krajobrazy:

- leśny;
- rolniczy (polowy, pastwiskowo-łąkowy);
- wiejski (ruralistyczny);
- miejski (zurbanizowany);
- podmiejski (suburbii);
- turystyczno-rekreacyjny (w różnych odmianach);
- przemysłowy;
- portowy;
- infrastrukturalny (drogowy, kolejowy, elektroenergetyczny itd.).

Zgodnie z ww. zasadami wyróżniono w NPK **51 podtypów krajobrazu** (zob. rozdz. 5.2.1.) i zidentyfikowano je terytorialnie na podstawie rozpoznania terenowego (kwiecień – wrzesień 2019 r.) oraz analizy materiałów kartograficznych, w tym ortofotomapy.

W diagnozie stanu przekształceń (antropizacji krajobrazu) **pominięto** skrajnie subiektywne oceny, jak krajobraz piękny, ładny, brzydki, a uwzględniono:

- **krajobraz harmonijny:** krajobraz postrzegany jako pozbawiony dysonansów wizualnych, wykształcony w wyniku ewolucji przyrodniczej i/lub w procesie kształtowania dziedzictwa kulturowego, a także w wyniku spójności tych dwóch procesów – przykładem w NPK są krajobrazy lądowo-morskie, nieprzekształcone antropogenicznie;
- **krajobraz naruszony:** krajobraz lokalnie, negatywnie przekształcony przez procesy antropogeniczne, jak eksploatacyjne (np. wycinka drzewostanu leśnego) lub inwestycyjne (np. lokalizacja „agresywnego“ wizualnie obiektu kubaturowego w krajobrazie harmonijnym – przykładem w NPK są kubaturowe obiekty oczyszczalni ścieków koło Swarzewa przy brzegu Zat. Puckiej);
- **krajobraz zdewaloryzowany:** krajobraz znacząco, negatywnie przekształcony głównie w wyniku procesów antropogenicznych (np. substandardowa zabudowa), zarówno w zakresie składowej przyrodniczej jak i/lub kulturowej, z zachowaniem możliwości jego rewaloryzacji – przykładem w NPK są skupiska nielegalnego zainwestowania rekreacyjnego w postaci sajdingowych bud i przyczep kempingowych;
- **krajobraz zdewastowany (zdegradowany):** krajobraz silnie lub całkowicie negatywnie przekształcony w wyniku procesów naturalnych (np. skutki huraganowych wiatrów), najczęściej na skutek działań antropogenicznych, jak np. powierzchniowa eksploatacja surowców mineralnych, agresywne w formie zainwestowanie, w tym infrastruktururowe itd. – przykładem w NPK są kempingi z koncentracjami przyczep kempingowych, skupiska nielegalnego zainwestowania w postaci bud i przyczep rekreacyjnych i niektóre budowle hydrotechniczne stabilizujące brzeg morza).

W analizach krajobrazowych ww. typologie można łączyć ze sobą w różnych kombinacjach. Przykładowo w odniesieniu do NPK krajobraz może być określony jako: lądowo-morski, przyrodniczy seminaturalny, klifowo-plażowy, dynamiczny, harmonijny, albo np. jako: lądowy, (anty)kulturowy, turystyczno-rekreacyjny, kempingów przymorskich, zmienny, zdewastowany itd.

C. Aspekty praktyczne

Krajobraz jako zasób stanowi czynnik rozwojowy, prowadzący do wzrostu gospodarczego i społecznego, dobrobytu (w kontekście ekonomicznym) i dobrostanu (w kontekście zdrowotnym) ludzi. Krajobraz traktowany jako zasób może mieć podnoszone walory w wyniku działalności człowieka lub podlegać dewaloryzacji, skrajnie dewastacji. Na wykorzystanie zasobów krajobrazu ukierunkowane są zwłaszcza turystyka, rekreacja i osadnictwo oraz w specyficznym aspekcie sztuka.

Turystyka i rekreacja w szczególności związane są z walorami krajobrazowymi, stanowiącymi podstawowy zasób dla ich realizacji – im bardziej unikatowy i różnicowany, naturalny lub historyczny oraz malowniczy jest krajobraz, tym bardziej budzi on chęć poznania go i skupia uwagę turystów. Jednocześnie im większe urozmaicenie krajobrazu, tym większe możliwości zaspokajania różnicowanych potrzeb rekreacyjnych. Szczególną pozycję odgrywają krajobrazy nadmorskie, w tym w NPK. Zasoby krajobrazowe są w tej sytuacji bezpośrednim czynnikiem wpływającym na rozwój gospodarczy i dobrobyt ekonomiczny – w skali lokalnej i regionalnej. Aktywność gospodarcza, kulturowa, czy społeczna może dodatkowo powiększać walory krajobrazowe, poprzez kształtowanie środowiska przyrodniczego i kulturowego. Jednakże czynnik ludzki – uwarunkowania ekonomiczne i presja turystyczna (chęć zbiccia kapitału na lokalnych walorach krajobrazowych), przy jednoczesnym braku regulacji i dbałości o krajobraz obszarów turystyczno-rekreacyjnych, często doprowadzają do ich degradacji, obniżając pierwotne walory, a nawet nadając im nowy „antyturystyczny” charakter.

Należy zwrócić uwagę na zasoby krajobrazowe jako czynnik lokalizacji zainwestowania. Ich znaczenie i skala oddziaływania są od lokalnych po regionalne - wpływają wyraźnie na decyzje lokalizacyjne zabudowy oraz decyzje społeczne, wyrażane przez chęć zamieszkania w ładnym miejscu, z tzw. „widokiem”. Z tego względu, walory krajobrazowe (obok cen nieruchomości) wpływają często na indywidualne decyzje o wyborze miejsca zamieszkania, a walory krajobrazowe są częstym elementem reklam w handlu nieruchomościami (nawet w wyjątkowo zdewaloryzowanych krajobrazowo miejscach). Ta sama zasada dotyczy lokalizacji obiektów wypoczynkowych – ośrodków, hoteli, baz turystycznych itp.

Zasoby krajobrazowe nie stanowią zasobów w pełni odnawialnych. Każda forma zagospodarowania lub zdegradowania przestrzeni może je ograniczyć lub zniszczyć, a ewentualna ich rewaloryzacja, czy rekultywacja często jest kosztowana i wymaga długiego czasu. Konieczna jest więc świadoma i planowa ochrona krajobrazu. Wymaga ona wyznaczenia nienaruszalnych przestrzennie i ilościowo progów wykorzystania zasobów krajobrazowych, ustanawiania przestrzennych form ochrony krajobrazu (problematykę prawnej ochrony krajobrazu omówiono w rozdz. 3.3.) oraz zrównoważonego zagospodarowania przestrzennego.

Człowiek swoją działalnością może wywierać zarówno negatywny jak i pozytywny wpływ na krajobraz. Wartość walorów krajobrazowych może być podwyższana przez zaplanowaną i zrównoważoną gospodarkę, ukierunkowaną na zachowanie i kształtowanie tych walorów. W większości przypadków zakres i intensywność wykorzystania przestrzeni można regulować m.in. przez: ograniczenia formalne (np. zapisy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, zakazy wprowadzane w granicach form ochrony przyrody - NPK), przemyślane formy zainwestowania (np. w oparciu o przypisaną funkcję, czy dostępność przestrzeni) oraz kształtowanie systemu terenów otwartych. Przykłady takich działań istnieją, a wiedza teoretyczna jest dostępna.

Postrzeganie krajobrazu w aspekcie jego walorów fizjonomicznych zmienia się wraz z rozwojem cywilizacji. Dominującymi czynnikami krajobrazowymi były jednak i są ukształtowanie terenu, obiekty hydrograficzne, charakter użytkowania terenu, kontrastowość krajobrazu, występowanie unikatowych obiektów przyrodniczych i kulturowych, malowniczość. Od wieków nie jest problemem wskazanie obszarów o wybitnych walorach krajobrazowych, ale ich zachowanie na przyszłość. Umiejętnie zachowany i kształtowany krajobraz może jako zasób stanowić ważną podstawę rozwoju społeczno-gospodarczego regionów, a nawet kraju – może tworzyć ich „image”.

Główny cel ochrony krajobrazu kulturowego dobrze określa następujący wywód Pawłowskiej i Swaryczewskiej (2002, s. 46): *Na współczesny krajobraz kulturowy składa się większa lub mniejsza liczba elementów odziedziczonych po przodkach. Można powiedzieć, że krajobraz, zwłaszcza gdy zawiera wiele pamiątek przeszłości, jest formą zapisu tradycji miejsca. Przez taki historyczny krajobraz zyskujemy informację o stanie miejsca w przeszłości, dzięki autentycznej scenerii łatwiej potrafimy wyobrazić sobie dawne wydarzenia. W ten sposób nawiązujemy łączność z poprzednimi pokoleniami. Powinniśmy pamiętać, że w „księdze krajobrazu” zapisujemy także nasz przekaz dla następnych pokoleń.*

„Operat ...” w zakresie problematyki kształtowania (w tym ochrony) krajobrazu (fizjonomicznego) opracowano w nawiązaniu do powyższych założeń teoretyczno-metodycznych.

1.3. Zespół autorski

„Operat ...” opracował interdyscyplinarny zespół w składzie:

- autorzy wiodący:
 - dr hab. inż. arch. Bogna Lipińska prof. SSW w Sopocie, specjalistka w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym krajobrazu kulturowego, odpowiedzialna za opracowanie problematyki dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu od etapu strategii w niniejszym „Operacie ...”

- dr hab. nauk przyr. Maciej Przewoźniak, ekolog krajobrazu, ekspert ochrony środowiska, absolwent Podyplomowego Studium Gospodarki Przestrzennej PG, biegły w zakresie ochrony przyrody i ocen oddziaływania na środowisko, odpowiedzialny za opracowanie problematyki krajobrazowej w niniejszym „Operacie ...” do etapu diagnozy i autor wszystkich fotografii;
- autorzy współpracujący:
 - mgr Wojciech Kiełb – geograf, specjalista GIS;
 - mgr Aleksandra Nowicka - geograf, specjalista GIS;
 - mgr Danuta Król – archeolog;
 - inż. arch. krajobrazu Klaudia Żelazek – asystentka;
 - dr inż. arch. Barbara Jaszczuk-Skolimowska - specjalistka w zakresie planowania przestrzennego i urbanistyki
 - dr hab. Jarosław Czochański, prof. UG – geograf, ekspert ochrony środowiska, konsultant w zakresie audytu krajobrazowego w niniejszym „Operacie ...”.

1.4. Ogólna charakterystyka Parku

Nadmorski Park Krajobrazowy utworzony został uchwałą Nr IX/49/78 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Gdańsku z dnia 5 stycznia 1978 r., jako jeden z pierwszych parków krajobrazowych w Polsce. Aktualną podstawę prawną jego funkcjonowania stanowi Uchwała Nr 142/VII/11 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 27 kwietnia 2011 r. w sprawie Nadmorskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Pom. z 2011 r. poz. 1457), zmieniona Uchwałą Nr 444/XLII/17 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 21 grudnia 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Pom. z 2018 r. poz. 202). Określa ona szczególne cele ochrony Parku oraz obowiązujące w jego granicach zakazy. Celami nawiązującymi do specyfiki niniejszego Operatu są: (...)

- 5) *zachowanie historycznie zróżnicowanych typów przestrzennych wsi rybackich i rolniczych, osad letniskowych oraz obszarów o ważnym znaczeniu strategicznym i nawigacyjnym, wraz z ich tradycją architektoniczną,*
- 6) *zachowanie wartości kultury niematerialnej, w szczególności swoistości etnicznej oraz tradycyjnych zajęć i zwyczajów społeczności kaszubskiej,*
- 7) *ochrona charakterystycznych krajobrazów wybrzeży otwartego morza (wydmowych i klifowych) oraz wybrzeży nadzatokowych (wydmowych, wysoczyznowych i niskich), w tym charakterystycznych równin organogeniczno-mineralnych na Półwyspie Helskim, eksponowanych widokowo wierzchołków i stref krawędziowych kęp wysoczyznowych oraz rozległych krajobrazów równin nadmorskich i den pradolin.*

Park wg danych ww. Uchwały obejmuje 18 804 ha w tym 7 452 ha powierzchni lądowej w obrębie gmin wiejskich: Kosakowo, Krokowa i Puck, gmin miejsko-wiejskich Jastarnia i Władysławowo oraz miast: Hel i Puck w województwie pomorskim, a także 11.352 ha wód Zatoki Puckiej Wewnętrznej. Część zatokowa należy do polskich morskich wód wewnętrznych, administrowanych przez Urząd Morski w Gdyni. Wyznaczona Uchwałą otulina Parku obejmuje tereny o powierzchni 17.540 ha w granicach gmin wiejskich: Choczewo, Gniewino (znikomy fragment), Kosakowo, Krokowa i Puck, gminy miejsko-wiejskiej Władysławowo oraz miasta Puck (ryc. 1).

NPK obejmuje cztery mezoregiony fizycznogeograficzne: Półwysep Helski w całości, wschodnią część Mierzei Kaszubsko-Słowińskiej, północne i wschodnie fragmenty Pobrzeża Kaszubskiego oraz zachodnią część Zatoki Puckiej. W części lądowej Park położony jest w zasięgu strefy nadmorskiej. Część morska zajmuje 60,4% powierzchni Parku. Długość brzegu morza w NPK wynosi nieco ponad 130 km - jest to najdłuższy odcinek brzegu morskiego (z przerwą we Władysławowie) objęty obszarową formą ochrony przyrody w Polsce. Hydrograficznie Park położony jest w bezpośredniej zlewni Morza Bałtyckiego (i w jego zasięgu) oraz w zlewniach ujściowych odcinków rzek, z których największe są Reda i Piaśnica.

Wyróżniającą cechą NPK jest jego morskość i nadmorskość. Park obejmuje najbardziej morski, silnie zróżnicowany fizjograficznie fragment polskiej przestrzeni. Występują tu: zwydmiony (mierzejowy) półwysep, oddzielający zatokę od otwartego morza, ryf w wodach zatoki, mierzeja z równinami akumulacji organogenicznej na zapleczu, kępy wysoczyznowe z czynnymi i martwymi klifami, między nimi ujściowe odcinki pradolin, wzdłuż brzegu plaże (głównie od strony otwartego morza), lokalnie klify wydmowe itd. To zróżnicowanie topograficzne, w połączeniu z budową geologiczną i warunkami wodnymi, ma odzwierciedlenie w różnorodności ekosystemowej: od ekosystemów morskich, przez plażowe, wydmowe, morenowe po dolinne i inne hydrogeniczne. W NPK występują zarówno inicjalne zbiorowiska roślinne wydm białych, klimaksowe bory sosnowe na wydmach, jak i buczyny pomorskie na wysoczyznach i torfowiska różnych typów. Bogactwo gatunkowe fauny wynika z występowania środowiska morskiego i lądowego – od morświna po pojawiające się równie rzadko łosie.

Silną indywidualność ma materialne dziedzictwo kulturowe NPK, związane z jego nadmorskim położeniem. Przykładami są porty i przystanie rybackie, latarnie morskie, pozostałości chat rybackich, sprzęt do połowów morskich. Jak wszędzie występują obiekty sakralne. Specyficzne dziedzictwo reprezentują obiekty militarne, związane z wojskowym znaczeniem w przeszłości Półwyspu Helskiego.

Unikalność krajobrazu Parku związana jest z kontrastem krajobrazowym lądu i morza, ze zróżnicowaniem przyrodniczym, z dynamiką środowiska strefy brzegowej i tym samym z jego zmiennością fizjonomiczną, a przede wszystkim z występowaniem widoków na morze - na obramowaną brzegami Półwyspu Helskiego i Pobrzeża Kaszubskiego taflę Zatoki Puckiej i na otwarte morze z bezkresem po horyzont.

Walory przyrodnicze i krajobrazowe, przy mniejszym znaczeniu walorów kulturowych, były przyczyną intensywnego rozwoju w NPK zainwestowania i użytkowania turystyczno-rekreacyjnego. Doprowadziło to do dewaloryzacji, a nawet dewastacji przyrody i krajobrazu, a w połączeniu z rozwojem miast i mniejszych osad oraz z materialnymi efektami działań Urzędu Morskiego w Gdyni sprawia, że Park znajduje się w stadium agonalnym (Przewoźniak 2017).

Ryc. 1. Położenie NPK na tle podziału administracyjnego
1- granica NPK, 2 – granica otuliny NPK, 3 – granice gmin.
Źródło: opr. własne.

2. OCENA DOTYCHCZASOWEGO STANU ROZPOZNANIA

2.1. Ogólna charakterystyka stanu wiedzy

Zasób dziedzictwa kulturowego znajdujący się na terenie NPK, w świetle istniejących źródeł i opracowań, został opisany w sposób wyczerpujący. Na materiały dotyczące dziedzictwa kulturowego NPK składają się zróżnicowane tematycznie publikacje i liczne opracowania niepublikowane. W pierwszej grupie są źródła podstawowe (reprinty i tłumaczenia historycznych opracowań), monografie wybranych miejsc z terytorium NPK i jego otuliny (są to naukowe monografie, jak „Historia Pucka” oraz „Dzieje Krokowej”) i wiele opracowań okolicznościowych, zawierających „ciekawostki”, niełatwe do pozyskania i jednocześnie niechętnie zamieszczane w tzw. „poważnych”, naukowych opracowaniach. Bywają to interesujące informacje dotyczące lokalnej historii mniej znanych historycznych obiektów architektury i budownictwa, czy też miejscowe legendy i podania, dotyczące wybranych miejsc (kulturowe wartości niematerialne). W grupie materiałów niepublikowanych szczególną kategorią są szczegółowe zestawienia zasobu dziedzictwa kulturowego zamieszczone w „Gminnych programach opieki nad zabytkami”. Niestety opracowania te mają wadę postępującej dezaktualizacji - w szybkim tempie znikają bowiem obiekty, będące w złym stanie technicznym. Podobne zjawisko zaobserwować można w przypadku wykazów zabytków znajdujących się w „Rejestrze zabytków nieruchomości województwa pomorskiego” oraz w „Wojewódzkiej ewidencji zabytków”. Oznacza to, iż za każdym razem podejmując się przedstawienia prawdziwej oceny rzeczywistej skali zasobu dziedzictwa kulturowego i następnie sformułowania planu jego skutecznej ochrony – co jest jednym z celów „Planu ochrony dla NPK” – należy przeprowadzić aktualizację tego zasobu. Zawarte w „Gminnych programach opieki nad zabytkami” propozycje metod ochrony dziedzictwa kulturowego niestety nie skutkują znaczącym poprawieniem stanu zachowania wielu obiektów zaliczanych do wartościowego zasobu dziedzictwa kulturowego w NPK. Z ubolewaniem należy stwierdzić, iż zjawisko to ma miejsce w skali całego kraju.

Reasumując, istniejący stan wiedzy w zakresie znikającego (!) dziedzictwa kulturowego na terenie NPK jest wystarczający i wymaga jedynie aktualizacji. Ważniejsze jest praktyczne i skuteczne wykorzystanie tej wiedzy, co m. in. powinien umożliwić „Plan ochrony dla NPK”.

Krajobraz NPK nie został dotychczas opisany w sposób całościowy i usystematyzowany. Nieliczne publikacje dotyczą głównie dewaloryzacji krajobrazu, przez różne formy zagospodarowania i użytkowania przestrzeni. Dokumentacyjne znaczenie mają publikacje z fotografiami krajobrazu Parku z przełomu XX i XXI w. Wyróżnia się pod tym względem album autorstwa Kamińskiego (2002). Fotografie stanowią wartościowy materiał dla oceny przekształceń krajobrazu w minionym dwudziestolecu. Praktycznie brak materiałów niepublikowanych nt. krajobrazu NPK, poza dokumentacyjnym opracowaniem Basińskiego i in. (1993) oraz ogólnymi informacjami nt. krajobrazu kulturowego zawartymi w „Gminnych programach opieki nad zabytkami” i w „Studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego” gmin położonych w NPK i w jego otulinie. Dla potrzeb „Operatu ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu” niezbędne było opracowanie problematyki krajobrazowej od podstaw, tj. zinventaryzowanie z autopsji wszystkich typów krajobrazu oraz form jego przekształceń i dewastacji, a następnie sporządzenie waloryzacji zasobów krajobrazowych i projektu ich ochrony.

2.2. Zestawienie dostępnego piśmiennictwa oraz ocena zasobów informacji pod kątem ich przydatności do potrzeb Operatu

Zestawienie publikacji i materiałów niepublikowanych dotyczących problematyki „Operatu ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu” przedstawiono w tabeli 1.

Tab. 1. Zestawienie publikacji i materiałów niepublikowanych z oceną ich przydatności dla sporządzenia „Operatu ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu”

Lp.	Dane bibliograficzne	Komentarz
	Dziedzictwo kulturowe - publikacje	
1	Bielicki K., Czaplewski K. 2002. Szlakiem latarni morskich województwa pomorskiego. Wyd. Region, Gdynia: 1-79.	Informator turystyczno-krajoznawczy z wieloma danymi nt. latarni i osad nadmorskich, w tym w NPK, przydatny do diagnozy stanu.
2	Biernat A., Jakubowska B., Medowski T., Nogaczewski M. 2000. Charakterystyka środowiska kulturowego [w:] Nadmorski Park Krajobrazowy. Gerstmannowa E. – red. Materiały do Monografii Przyrodniczej Regionu Gdańskiego 3: 80-91.	Ogólna charakterystyka dziedzictwa kulturowego NPK – opublikowana synteza części projektu „Planu ochrony NPK” wykonanego w latach 1995-1997, przydatna jako punkt odniesienia do oceny przekształceń w okresie minionego 20-lecia.
3	Bożyszkowski J., Klejna A. 2004. Boże męki. Krzyże i kapliczki przydrożne na Kaszubach. Instytut Kaszubski, Gdańsk: 1-438.	Obszerna monografia nt. małych obiektów sakralnych na Kaszubach, głównie w postaci fotografii, w tym obiektów z obszaru NPK, mało przydatna.
4	Drzeżdżon R, Grochowska J., Kos-Dąbrowska B., Kuklik M. 2014. Kultura materialna i duchowa Kaszubów Nordowych. Muzeum Ziemi Puckiej, Puck: 1-128.	Przydatny przegląd wielu aspektów kultury materialnej i duchowej Kaszubów nadmorskich, w tym z obszaru NPK – przydatny.
5	Ellwart J. 2006 (wyd. IX). Kaszuby. Przewodnik turystyczny. Wyd. Region Gdynia, 1-391.	Kompleksowy zestaw informacji nt. obiektów turystycznych, w tym dziedzictwa kulturowego na Kaszubach, w tym w NPK - przydatny do diagnozy.
6	Gołębiewski H. 2011 (wyd. I 1910). Obrazki rybackie (wyd. I Obrazki rybackie z półwyspy Hel). Wyd. Region, Gdynia: 1-77.	Etnograficzny opis wsi rybackiej Jastarnia z początku XX w. – materiał porównawczy do oceny stanu przekształceń dziedzictwa kulturowego.
7	Groth A. – red. 2002. Dzieje Krokowej i okolic. Wyd. Marpress, Gdańsk: 1-306.	Obszerna monografia zawierająca teksty uznanych historyków i badaczy dziejów Nordy oraz wiele interesujących faktów z historii miejscowości znajdujących się na terenie NPK – przydatna.
8	Inwentarz dóbr rzucewsko-wejherowskich z roku 1711. 2011: 1-63	Publikacja źródeł archiwalnych – mało przydatna.
9	Kalka P., Ellwart J. 2017. Archeologiczne zabytki Pomorza. Województwo pomorskie. Wyd. Region. 1-224.	Opisy głównych stanowisk archeologicznych w woj. pomorskim, w tym stanowiska w Rzucewie w NPK – w tym zakresie opracowanie przydatne.
10	Komorowski A. – red. 2001. Obiekty podwodne i militaria Zatoki Gdańskiej, Gdynia.	Publikacja przydatna w odniesieniu do opisanias zasobu podwodnego dziedzictwa historycznego i kulturowego.
11	Król D., hr. Krockow A., Rotta K., Lisiewicz J., Niemczyk A. 2000 (?) Rzucewo. Zarys historii ziem i pałacu. Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie i Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie: 1-11.	Popularno-naukowe opracowanie skrótowo opisujące interesującą historię dóbr rzucewskich i pałacu w Rzucewie – mało przydatne.
12	Król D., Schild R. 2009. Elementy stratygrafii zespołu osadniczego z epoki kamienia w Rzucewie, gmina Puck [w:] Aktualne problemy epoki kamienia na Pomorzu: 261–268.	Specjalistyczne opracowanie z zakresu archeologii – mało przydatne.

13	Król D. 2009. Elementy zabudowy osady późno neolitycznej na przykładzie Osłonina i Rzucewa [w:] Aktualne problemy epoki kamienia na Pomorzu: 331–336.	Opracowanie opisujące późno neolityczną „architekturę” i sposób zagospodarowania terenu osady – może być przydatne dla kreowania „scenografii” detalu krajobrazowego NPK.
14	Król D. 2016. Od osady z epoki kamienia do Parku Kulturowego - Osada Łowców Fok w Rzucewie, Gmina Puck [w:] Dettlaff J.P. - red. Gmina Puck – rytm życia, nowe perspektywy: 83 -95.	Opracowanie wskazujące możliwości wykorzystania unikatowego dziedzictwa kulturowego w celu promocji gminy – mało przydatne.
15	Król D. 2017. Stanowiska archeologiczne w nadmorskim krajobrazie kulturowym – na przykładzie Osłonina i Rzucewa w gminie Puck [w:] Pomorania Antiqua XXVI: 219–231.	Materiał informacyjny dotyczący lokalizacji stanowisk archeologicznych na terenie otuliny NPK – przydatny.
16	Król D., Mikoś J., Kasyna Pleskot I. 2017. Park Kulturowy ”Osada Łowców Fok w Rzucewie, gmina Puck” jako przykład współpracy z leśnikami [w:] Wysocki J. – red. Dziedzictwo kulturowe w lasach. Archaeologica Hereditas 8, Konserwacja zapobiegawcza środowiska 4: 140 – 147.	Specjalistyczny materiał obrazujący problemy i zagadnienia dotyczące skuteczności ochrony archeologicznego dziedzictwa NPK i jego otuliny – umiarkowanie przydatne.
17	Król D. 2018. Osadnictwo neolityczne [w:] Król D. – red. Zespół osadniczy z epoki kamienia – Rzucewo, gmina Puck, stanowisko 1: 115 – 125.	Najbardziej aktualny materiał informacyjny i poznawczy dotyczący cennego zasobu archeologicznego dziedzictwa kulturowego NPK i jego otuliny – przydatny.
18	Kuklik M. 1997. Kultura i folklor [w:] Nadmorski Park Krajobrazowy. Janta A. - red. Wyd. NPK, Władysławowo: 138-151.	Ogólna charakterystyka dziedzictwa kulturowego na obszarze NPK wg stanu zachowania w końcu XX w. - przydatna jako punkt odniesienia do oceny przekształceń w okresie minionego 20-lecia.
19	Kuklik M. 2010. Elementy rybackie w małej architekturze nadmorskich osad wybrzeża południowego Bałtyku [w:] Dziedzictwo kulturowe – teraźniejszość – przyszłość. Marko-wy produkt turystyczny. XI Konferencja Kaszubsko-Pomorska. Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku: 58-79.	Artykuł nt. rybackiego charakteru miejscowości nadmorskich, głównie z rejonu NPK i wykorzystania spuścizny rybackiej w promocji walorów turystycznych i krajobrazowych – przydatny, zarówno dla problematyki kulturowej jak i krajobrazowej.
20	Kuklik M. 2011. Helski dom rybacki. Zeszyt Helski 13. Stowarzyszenie „Przyjaciele Helu”. Muzeum Obrony Wybrzeża, Hel: 1-28.	Przyczynek do poznania dziedzictwa kulturowego Helu i NPK, przydatny do charakterystyki dziedzictwa kulturowego.
21	Kuklik M. 2015. Helska kolonia Rybacka. Zeszyt Helski 21. Stowarzyszenie „Przyjaciele Helu”. Muzeum Obrony Wybrzeża, Hel: 1-48.	Przyczynek do poznania dziedzictwa kulturowego Helu i NPK, przydatny do charakterystyki dziedzictwa kulturowego.
22	Kwaśniewska A. – red. 2017. Niematerialne dziedzictwo kulturowe Pomorza Wschodniego. Katalog – część I, Katalog – część II, Monografia – część III. Wyd. UG, Gdańsk: cz. I 1-832, Cz. II 1-635, cz. III 1-544.	Kompleksowa monografia nt. niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w tym powiatu puckiego (cz. II: 53-143), w tym NPK – przydatna dla diagnozy stanu.
23	Lück K. 1939 (tłumaczenie na jęz. polski 2000 r.) Karwieńskie Błota nad Morzem Bałtyckim: 1-73.	Publikacja pierwszego zeszytu serii „Nasza Ojczyzna” wydana przez mniejszość niemiecką zamieszkującą Kaszuby Północne, omawia stan zabytkowego układu ruralistycznego Karwieńskich Błot i ich zabudowy (ilustracje z 1939 r. !) – przydatna.
24	Medowski T.1991. Środowisko kulturowe – studia	Artykuł zawierający obszerne studia krajobrazowe

Operat ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu NPK

	wdrożeniowe [w:] I Konwersatorium problemu badawczego, z.3;:1-5	i architektoniczne dotyczące zabytkowego układu ruralistycznego dawnej wsi „olederskiej” Karwieńskie Błota – bardzo przydatny.
25	Ochrona walorów kulturowych.2000. Opr. zbior. [w:] Nadmorski Park Krajobrazowy. Gerstmannowa E. – red. Materiały do Monografii Przyrodniczej Regionu Gdańskiego 3: 152-162	Opublikowany spis ustaleń w zakresie ochrony środowiska kulturowego projektu „Planu ochrony NPK” wykonanego w latach 1995-1997 - przydatny, ale częściowo zdezaktualizowany.
26	Olbracht-Prondzyński C. 2008. Kaszubskich pamiątek skarbnice. O muzeach na Kaszubach – ich dziejach, twórcach i funkcjach społecznych. Instytut Kaszubski, Gdańsk: 1-584.	Obszerna charakterystyka muzeów na Kaszubach, w tym na obszarze NPK i w jego bezpośrednim sąsiedztwie - przydatna do charakterystyki dziedzictwa ruchomego
27	Piękno Kaszub Północnych 2000 (?). Opr. zbior. Wyd. Przekaz: 1-65.	Album ukazujący zabytki i krajobraz Kaszub Północnych z bardzo dobrymi ilustracjami i syntetycznym tekstem – przydatny do porównań stanu zachowania zasobu kulturowego NPK.
28	Przewodnik po Helu. ? (wyd. II) Stowarzyszenie „Przyjaciele Helu”. Wyd. „MS”, Hel: 1-92.	Kompleksowy zestaw informacji nt. obiektów turystycznych, głównie dziedzictwa kulturowego w Helu, przydatny do opisu i lokalizacji w terenie.
29	Sadowski J. 2014. Szlak historii militarnej Kaszub Północnych. Infort, Jastarnia – Gliwice: 1-80.	Bogato ilustrowany (fotografie i mapy) przewodnik po szlaku militariów, w większości w NPK i w jego otoczeniu, przydatny do diagnozy i planu ochrony.
30	Schild R. Król D. 2018. Osadnictwo Cypla Rzucewskiego w świetle stratygrafii wykopów archeologicznych [w:] Król D. – red. Zespół osadniczy z epoki ka-mienia – Rzucewo, gmina Puck, stanowisko 1: 40-59	Interesujący materiał ukazujący w szerszym kontekście archeologiczne dziedzictwo kulturowe ważnego miejsca znajdującego się w otulinie NPK – przydatne.
31	Schmandt P. 2014. Sobótka, ścinanie kani, ogień i czary na Kaszubach. Wyd. Region, Gdynia: 1- 91.	Przyczynek do poznania kultury niematerialnej Kaszub Północnych, bez bezpośrednich odniesień do obszaru NPK – mało przydatny.
32	Schulz F. 2011. Dzieje powiatu wejherowskiego i puckiego. Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie: 1-760.	Tłumaczenie dzieła niemieckiego historyka z pocz. XX w. Zawiera szczegółowe opisy dziejów, działalności gospodarczej, uwarunkowań politycznych i życia codziennego w powiatach wejherowskim i puckim – przydatne w małym stopniu
33	Sienicka A., Kownas S. 1968. Parki, zabytkowe drzewa i rezerваты województwa gdańskiego. Szczecińskie Tow. Nauk. Wyd. Nauk Przyrodniczo-Rolniczych XXXII: 1-103.	Opis zabytkowych założeń zieleni, głównie pałacowo- i dworsko-parkowych, w tym z obszaru NPK – przydatny jako materiał porównawczy w odniesieniu do stanu obecnego.
34	Szlak historii militarnej Kaszub Północnych. 2014. Wyd. Infort, Jastarnia-Gliwice: mapa.	Mapa w skali 1:100.000 - dopełnienie publikacji Sadowskiego (2014), przydatna do diagnozy.
35	Świętośławska J.H. 2016. Chceta wa lëdze gwiondã widzec? Opowieść o kaszubskich kolędnicach. ZKP, Gdańsk: 1-240.	Przyczynek do poznania kultury niematerialnej Kaszub, w odniesieniu do obszaru NPK z podstawowymi informacjami dla Jastarni i okolic Pucka – mało przydatny.
36	Tarkowska A. 2016. Sekrety Półwyspu Helskiego. Dom Wydawniczy Księży Młyn, Łódź: 131-133.	Publikacja popularyzująca w ciekawy sposób ważniejsze wydarzenia z dziejów Półwyspu Helskiego, przydatna jako uzupełnienie profesjonalnych źródeł historycznych.

37	Woźniakowski A. 2015. Mapa fortyfikacji Półwyspu Helskiego. 2015. Casamata: mapy.	Mapy w skali 1:15.000 i 1:10.000 z lokalizacją zabytków militarnych - przydatne do diagnozy.
38	Wünsche H. 1904. Studien auf der Halbinsel Hela, Dresden.	Historyczne opracowanie ukazujące w licznych materiale ikonograficznym wygląd zabudowy i częściowo krajobrazu Półwyspu Helskiego, przydatne do opisu dawnej architektury NPK.
39	Ziemia Pucka na dawnych pocztówkach. 2003. Opr. zbior. Wyd. BiT: 1-320.	Zbiór reprintów dawnych pocztówek, obejmujący foto-grafie z wielu miejscowości położonych w NPK – przydatny do oceny zachowania dziedzictwa kulturowego.
	Dziedzictwo kulturowe - materiały niepublikowane	
1	Barton-Piórkowska J. 2016. Program opieki nad zabytkami powiatu puckiego na lata 2016-2019. Starostwo Powiatowe w Pucku: 1- 91.	Obszerny materiał faktograficzny nt. zabytków nieruchomych i ruchomych oraz program ochrony dziedzictwa kulturowego pow. puckiego, w tym całego NPK – bardzo przydatny.
2	Detlaff D. 2016a. Gminny program opieki nad zabytkami w gminie Kosakowo na lata 2016-2019. Załącznik do Uchwały XXIV/26/2016 Rady Gminy Kosakowo z dnia 21 kwietnia 2016 r.: 1-73.	Opracowanie zawiera wyczerpujący materiał poznawczy w formie opisów i tabelarycznych zestawień zasobu dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego – bardzo przydatne.
3	Detlaff D. 2016b. Gminy program opieki nad zabytkami w gminie Puck na lata 2016-2019 (projekt 26.04.2016): 1-130.	Obszerne opracowanie zawierające m. in. szczegółowy wykaz obszarów, zespołów i obiektów zabytkowych oraz instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami - bardzo przydatne poznawczo w zakresie zasobu dóbr kultury oraz propozycji ich ochrony.
4	Gminna ewidencja zabytków gminy Krokowa. Załącznik do Zarządzenia Nr SOI.KR.318.VII.2016 Wójta Gminy Krokowa z dnia 12.01.2016 r.: 1-13.	Tabelaryczne zestawienie zabytków – przydatne jako dopełnienie opracowania Małuj i in. (2015).
5	Gminna ewidencja zabytków w gminie Puck. Załącznik nr 1 do Zarządzenia Nr 83/16 Wójta Gminy Puck z dnia 23 maja 2016 r.	Zbiór 279 kart adresowych obiektów zabytkowych – przydatny jako dopełnienie opracowania Detlaff (2016b)
6	Gminny program opieki nad zabytkami gminy Jastarnia na lata 2016-2019. 2016. Załącznik nr 1 do Uchwały XXIV/204/2016 Rady Miasta Jastarni z dnia 30 czerwca 2016 r.: 1-92.	Opracowanie zawiera materiał poznawczy w zakresie zasobu dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego – bardzo przydatne.
7	Małuj J., Matusiak-Zdrojewska E., Stefańska A., Bugalski Ł., Plata A. 2015. Gmina Krokowa. Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2015-2018:1-168	Obszerne opracowanie z rozbudowaną wykładnią prawną ochrony zabytków, szczegółowym wykazem obszarów, zespołów i obiektów zabytkowych oraz szczegółowymi wskazówkami proceduralnymi, umożliwiającymi skuteczną ochronę dóbr kultury gminy - przydatne w zakresie poznawczym oraz propozycji ochrony.
8	Najmajer P. 2016. Program opieki nad zabytkami dla miasta Helu na lata 2016-2019: 1-77.	Syntetyczne przedstawienie wielkości zasobu dziedzictwa kulturowego materialnego w postaci zestawień tabelarycznych i w formie opisowej historii miasta Helu i jego dziedzictwa niematerialnego – bardzo przydatne.
9	Poczobut J., Jankowska J., Breś J. 2017. Dziedzictwo kulturowe i zabytki, dobra kultury współczesnej.	Bogaty materiał poznawczy, dobrze opracowany i zilustrowany, zawierający materiał kartograficzny

	Opracowanie ekofizjograficzne podstawowe dla obszaru gminy Władysławowo - z. 6. BU PPP w Gdańsku: 1-78.	i ikonograficzny – opracowanie bardzo przydatne.
10	Rejestr zabytków nieruchomości województwa pomorskiego oraz Wojewódzka ewidencja zabytków	Dla gmin, na których terenie znajduje się NPK w obu rejestrach wymieniono 905 zespołów i obiektów - z uwagi na skutki prawne umieszczenia zespołów i obiektów dziedzictwa kulturowego w rejestrach materiał bardzo przydatny.
11	Wojewódzka ewidencja zabytków archeologicznych	Nie istnieje – „w przygotowaniu”; zabytki archeologiczne obecnie znajdują się w Rejestrze zabytków nieruchomości woj. pomorskiego
	Krajobraz - publikacje	
1	Blomberg P., Fidler K., 2013. Podręcznik planowania krajobrazu z partycypacją społeczną. Projekt LIFEescape, Elbląg: 1-99.	Poradnik metodyczny nt. włączania lokalnych społeczności do planowania krajobrazu - przydatny do przygotowania warsztatów w ramach „Planu ochrony NPK”.
2	Chrzanowski B. 2013 (wyd. I 1913) Na kaszubskim brzegu. Związyły przewodnik z sześciu krajobrazami i mapą. Wyd. Oskar, Gdańsk: 1-99.	Opis krajobrazów nadmorskich, w tym w obecnym NPK, z początku XX w. – materiał porównawczy do oceny stanu przekształceń krajobrazu.
3	Cieśliński E. 2010. Typy krajobrazu na wybrzeżu województwa pomorskiego i ich geneza. Problemy Ekologii Krajobrazu 27: 87-95.	Ogólna charakterystyka krajobrazów, w tym w rejonie NPK, w ujęciu geograficznym (genetycznym) - nieprzydatna dla problematyki ochrony krajobrazu fizjonomicznego.
4	Dąbkowska M., Dyksińska J., Jaszewski J., Leszczyńska A., Siwak A. 2004. Krajobrazy. 25 lat Nadmorskiego Parku Krajobrazowego. Zarząd NPK, Władysławowo: 1-36.	Popularyzacyjna broszura nt. krajobrazów NPK w nawiązaniu do typów środowiska przyrodniczego - znaczenie dokumentacyjne.
5	Gerstmannowa E. – red. 2000. Nadmorski Park Krajobrazowy. Materiały do Monografii Przyrodniczej Regionu Gdańskiego 3: 1-240 i zał. kartogr.	Opublikowana wersja „Planu ochrony NPK” wykonanego w latach 1995-1997, z wybiórczymi informacjami nt. krajobrazu, w tym na zał. kartogr. - przydatna jako materiał porównawczy dla oceny zmian w minionym 20-leciu.
6	Gerstmannowa E. 2005. Degradacja krajobrazu nadzatokowych fragmentów Półwyspu Helskiego na odcinku Władysławowo-Chałupy [w:] Cyberski J. – red. Stan i zagrożenie Półwyspu Helskiego. GTN, Gdańsk: 105-114.	Analiza zagadnienia degradacji krajobrazu Półwyspu Helskiego w pasie lokalizacji campingów przy brzegu Zatoki Puckiej – przydatna do diagnozy i analizy przekształceń krajobrazu w minionym 20-leciu.
7	Kamiński K. 2002. Kaszubskim brzegiem Bałtyku. Nadmorski Park Krajobrazowy. Pomorska Oficyna Wydawniczo-Reklamowa, Gdynia: 1-201.	Bogata dokumentacja fotograficzna krajobrazu NPK z przełomu XX i XXI w. z opisami - przydatna do analizy zmian krajobrazu w minionym 20-leciu.
8	Kistowski M., Lipińska B., Korwel-Lejkowska B. 2006. Walory, zagrożenia i propozycje ochrony zasobów krajobrazowych województwa pomorskiego (ze szczególnym uwzględnieniem Trójmiejskiego Obszaru Metropolitalnego) [w:] Studia przyrodniczo-krajobrazowe województwa pomorskiego. Czochański J., Kistowski M. – red. Pomorskie Studia Regionalne, Gdańsk: 135-277 i zał. kartogr.	Studium o charakterze regionalnym, dyskusyjne metodycznie, mogące stanowić „tło” dla szczegółowego „Operatu ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu” NPK. W opisie obszaru nr X – Ziemia Pucka zawiera informacje dotyczące elementów kompozycji wizualnej oraz wykaz elementów przyrodniczych i kulturowych – w tym zakresie przydatne.

9	Kistowski M., Korwel-Lejkowska B. 2005. Wpływ zagospodarowania przestrzennego (ze szczególnym uwzględnieniem bazy turystycznej) na środowisko przyrodnicze i walory krajobrazowe strefy Karwia – Hel [w:] Kistowski M., Korwel-Lejkowska B., Witkiewicz M. Problemy zagospodarowania i ruchu turystycznego w strefie nadmorskiej na przykładzie Nadmorskiego Parku Krajobrazowego. Wyd. Bernardinum, Pelplin: 7-73.	Studium zagospodarowania przestrzennego i znacznej części NPK, głównie w zakresie bazy turystycznej, przydatne dla oceny przekształceń stanu zagospodarowania i w konsekwencji krajobrazu w minionym 20-leciu oraz dla koncepcji części projektowej ochrony krajobrazu.
10	Kwiatkowska D., Marks E. 2016. Zagospodarowanie turystyczne terenów nadmorskich w Polsce – przykład Helu – Półwyspu Helskiego, Sopotu i Ustki. Zesz. Nauk. Turystyka i Rekreacja 1(17). WSTiJO, Warszawa: 239-252.	Próba wskazania tzw. dobrych praktyk w kształtowaniu krajobrazu nadmorskiego, m. in. na przykładzie Półwyspu Helskiego – przyczynek do koncepcji.
11	Lipińska B. 1997. Archeological Sites in the Scenery and Imagination [w:] The Built Environment of Coast Areas During the Stone Age: 258-261	Krótki, ilustrowany artykuł o budowaniu „scenografii” wspomagającej percepcję i rozumienie krajobrazów historycznych – może być przydatny.
12	Lipińska B., Marsz A., Medowski T. 1993. Charakterystyka przyrodniczo-kulturowa krajobrazu zlewni rzeki Karwianki [w:] Ekologia rejonów lądowych, przybrzeżnych i morskich Bałtyku – ochrona i kształtowanie: 99-107.	Artykuł omawiający w dużym skrócie formy fizjonomiczne krajobrazu zlewni rzeki Karwianki – mało przydatny.
13	Mapa polskiego wybrzeża morskiego z krótkim opisem w 4-ch językach. 1932. Wyd. Polskiego Tow. Księgarni Kolejowych „Ruch” SA, Warszawa: mapa.	Unikat kartograficzny – mapa krajobrazów w skali ok. 1:50000 z okresu międzywojennego, obejmująca prawie cały obszar NPK – wartościowy materiał porównawczy do oceny stanu przekształceń krajobrazu.
14	Przewoźniak. M. 2017. Ochrona przyrody i krajobrazu Kaszub. Studium krytyczne z autopsji. Bogucki Wyd. Nauk, Gdańsk-Poznań: 1-360.	Monografia m. in. nt. problemów ochrony krajobrazu Kaszub, w tym północnych, w tym NPK - przydatna do diagnozy stanu i planu ochrony.
15	Romanow-Pękal E. 2009. Piękne Morze Bałtyckie. Nadbałtyckie Krajobrazy Pomorza. Urząd Marszałkowski Woj. Pomorskiego, Gdańsk: nn.	Album z fotografiami przyrodniczymi i krajobrazowymi, w tym z NPK - mało przydatny.
16	Sikora A. 1978 (?). Nadmorski Park Krajobrazowy. LOP, Warszawa: nn.	Prawdopodobnie pierwsza publikacja nt. NPK, o charakterze informatora turystycznego, w tym z wybiórczą dokumentacją krajobrazów – znaczenie dokumentacyjne.
17	Zaruski M., Orłowicz M., Karczewski A. 2012. Przedwojenna Polska w krajobrazie i zabytkach. Morze i Pomorze. Wyd. Libra Pl, Rzeszów: 1-76	Album z fotografiami z okresu międzywojennego, w tym z kilkoma z obszaru współczesnego NPK - mało przydatny.
	Krajobraz - materiały niepublikowane	
1	Baum S., Kistowski M. 2004. Stan zagospodarowania Półwyspu Helskiego oraz Mierzei Wiślanej – rozpoznanie sytuacji konfliktowych oraz propozycja kierunków działań. Raport dla Samorządu Województwa Pomorskiego, Gdańsk: 1-128.	Analiza problemów zagospodarowania przestrzennego w relacji do środowiska przyrodniczego i walorów architektoniczno-kulturowych (krajobrazu kulturowego) na Półwyspie Helskim, przydatna do diagnozy i koncepcji ochrony krajobrazu NPK.
2	Basiński A., Lipińska B., Marsz A., Medowski T. 1993. Podstawy przestrzennego rozwoju środowiska	Opracowanie zawiera m. in. zilustrowanie wszystkich występujących na Półwyspie Helskim

	kulturowego i przyrodniczego Półwyspu Helskiego i Zatoki Puckiej wraz z przedstawieniem koncepcji zagospodarowania plaż, kąpielisk oraz portów i przystani jachtowo-rybackich dla celów rekreacji i sportów morskich. Zadanie nr 7 „Struktura krajobrazu przyrodniczego Półwyspu Helskiego”: 1-26.	struktur krajobrazu przyrodniczego w ujęciu fizjonomicznym, w formie rysunków krajobrazowych – wysokie znaczenie poznawcze i dokumentacyjne przemian form fizjonomii krajobrazu Półwyspu Helskiego.
3	Kistowski M. 2017. Opracowanie typologii krajobrazów na wybranych obszarach chronionego krajobrazu wraz z wykonaniem ich kompleksowej waloryzacji i oceny w kontekście zachowania walorów estetyczno-widokowych oraz podejmowania działań ochronnych: 1-70.	Studium zawiera m. in. rozpoznanie krajobrazowe Nadmorskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, który w dużym zakresie pokrywa się z otuliną NPK.
4	Gminne programy opieki nad zabytkami (wymienione powyżej) i studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin położonych w NPK (wymienione w „Operacie zagospodarowania przestrzennego”	Materiały mało przydatne dla opracowania „Planu ochrony NPK” w zakresie ochrony krajobrazu, ze względu na wybiórczość informacji, różną ich aktualność oraz zróżnicowany poziom merytoryczny.

Źródło: opr. własne.

3. OGÓLNE UWARUNKOWANIA OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I KRAJOBRAZU W PARKU

3.1. Uwarunkowania wynikające z dokumentów strategicznych i planistycznych woj. pomorskiego i innych dokumentów ponadlokalnych

A. Uwarunkowania ochrony dziedzictwa kulturowego

1. „Strategia rozwoju województwa pomorskiego 2020” (Uchwała nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 r.).

W zakresie problematyki ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego, w rozdziale B. „Wizja województwa pomorskiego w roku 2020” napisano w punkcie 3., iż region charakteryzuje się: (...) *atrakcyjną przestrzenią, tworzącą trwałe podstawy rozwoju poprzez dostosowanie systemu transportowego i energetycznego do długofalowych potrzeb, racjonalne wykorzystanie zasobów i walorów przyrodniczych, **kulturowych** i krajobrazowych, a także ograniczanie i efektywne rozwiązywanie konfliktów przestrzennych, tworzenie wysokiej jakości przestrzeni oraz przeciwdziałanie skutkom ekstremalnych zjawisk naturalnych w regionie (...)* W „Zasadach realizacji strategii” w punkcie 4. „Zasady racjonalnego gospodarowania przestrzenią”, zapisano: (s. 25) (...) *Zasada racjonalnego gospodarowania przestrzenią oznacza, że realizacja Strategii uwzględnia wymogi kształtowania ładu przestrzennego, zapewniając poszanowanie i efektywne wykorzystanie ograniczonego zasobu przestrzeni, w tym hamowanie chaotycznej suburbanizacji oraz presji inwestycyjnej na tereny cenne przyrodniczo i krajobrazowo. Realizacja tej zasady będzie bodźcem dla wzmocnienia powiązań polityki przestrzennej i społeczno-gospodarczej w regionie. Oznacza ona, że przedsięwzięcia o statusie strategicznym powinny spełniać kryterium jakości przestrzeni, korzystając z przyjętych przez Samorząd Województwa zasad zagospodarowania przestrzennego (...), co niejako odnosi się także do ochrony dziedzictwa kulturowego (chaotyczna suburbanizacja). W rozdziale „Wyzwania i cele”, w punkcie 9. zapisano (s. 28): (...) *Lepsze zarządzanie przestrzenią dla zmniejszenia presji na środowisko, poprawy bezpieczeństwa powodziowego, a także optymalnego wykorzystania potencjałów terytorialnych (przyrodniczego, krajobrazowego, **kulturowego** i gospodarczego) dla zapewnienia wysokiej jakości życia (...)* W opisanu Celu operacyjnego 1.3. „Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna” zapisano jako oczekiwane efekty: (s. 37) (...) *unikatowe walory naturalne, **kulturalne** i **dziedzictwa kulturowego**, w tym kulinarne, wykorzystywane w sposób racjonalny, efektywny i zrównoważony (...)* W celu strategicznym 3. „Atrakcyjna przestrzeń”, 3.3. „Dobry stan środowiska”, nie ma żadnych odniesień do wartości kulturowych, które wszak odgrywają niebagatelną rolę w uatrakcyjnianiu przestrzeni.*

Jak z powyższego wynika, problematyka dziedzictwa kulturowego została potraktowana jako jeden z wielu elementów wspomagających rozwój województwa pomorskiego, niekoniecznie najważniejszy. Z uwagi na ogólne, strategiczne ujęcie treści dokumentu, materiał ten nie wnosi istotnych informacji dla NPK.

2. „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030” (Uchwała Nr 318/XXX.2016 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r.).

W „Planie ...” w rozdz. 3.14. „Środowisko kulturowe i jego ochrona” odnotowano wykaz (niepełny) obszarów i obiektów zabytkowych. Dla terenu NPK nie wymieniono w tym rozdziale wielu stanowisk archeologicznych, w tym stanowisk kultury rzucewskiej w Rzucewie. Pominęto również wpisany do rejestru układ ruralistyczny Karwieńskiego Błota Drugiego oraz Kuźnicy i obu Jastarni (Gdańskiej i Bór). Wśród obiektów wpisanych do rejestru zabytków wymieniono jedynie latarnie morskie w Rozewiu i Helu. W rozdziale K.2.3. „Wzmacnianie całorocznej i atrakcyjnej oferty turystycznej w oparciu o zasoby i walory przyrodniczo-kulturowe, krajobrazowe i funkcje metropolitalne – zasady zagospodarowania przestrzennego” wymieniono poszczególne miejscowości, które mogą być atrakcyjne dla różnych form turystyki, jednakże nie wymieniając szczegółów (np. obiektów). W rozdz. C.3. „Zachowane zasoby i walory środowiska”, w punkcie K.3.2. „Ochrona obszarów

o charakterystycznym krajobrazie kulturowym lub znaczeniu historycznym”, opisano zasady zagospodarowania przestrzennego, określające sposób realizacji kierunku 3.2. (s. 175):

<i>Zasada harmonijnego kształtowania zagospodarowania przestrzennego wokół obszarów i obiektów o wartościach kulturowych i krajobrazowych, w szczególności wpisanych do rejestru oraz wojewódzkiej ewidencji zabytków, uznanych za pomniki historii i parków kulturowych.</i>
<i>Zasada ochrony walorów widokowych, w tym panoram oraz przedpoli ekspozycyjnych zabytkowych wsi i miast, obiektów zabytkowych oraz dóbr kultury współczesnej, stanowiących dominanty architektoniczne.</i>
<i>Zasada ochrony dziedzictwa archeologicznego i udostępniania stanowisk archeologicznych posiadających czytelną formę krajobrazową dla celów dydaktycznych, naukowych i turystycznych, poprzez np. tworzenie parków kulturowych dziedzictwa archeologicznego.</i>
<i>Zasada kształtowania w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego sieci szlaków kulturowych, wyposażonych w odpowiednią infrastrukturę towarzyszącą oraz rozpoznawalny w przestrzeni system identyfikacji wizualnej.</i>
<i>Zasada kształtowania otoczenia obiektów dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej, w sposób kreujący przestrzeń publiczną integrującą mieszkańców, z poszanowaniem wartości kulturowych i krajobrazowych.</i>
<i>Zasada stosowania tradycyjnych dla poszczególnych części regionu form architektury wiejskiej (w zakresie bryły, kształtu dachu, detalu architektonicznego i materiałów wykończeniowych).</i>
<i>Zasada zachowania wartościowych drewnianych obiektów dziedzictwa kulturowego in situ, a w sytuacjach, które tego wymagają, przenoszenia najwartościowszych obiektów do parków lub muzeów etnograficznych.</i>
<i>Zasada obejmowania ochroną planistyczną w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obiektów ujętych w gminnych ewidencjach zabytków oraz wartościowych obiektów historyczno-kulturowych nie objętych dotychczas żadną prawną formą ochrony.</i>
<i>Zasada określania w treści studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, obszarów i obiektów o wysokich wartościach kulturowych proponowanych w Planie do objęcia ochroną w postaci pomników historii i parków kulturowych. Brak woli określenia tych obszarów wymaga indywidualnego uzasadnienia w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.</i>
<i>Zasada uwzględniania w gminnych dokumentach planistycznych programów opieki nad zabytkami, sporządzanych w oparciu o aktualne gminne ewidencje zabytków, a w przypadku braku programów opieki nad zabytkami i ewidencji gminnej, uwzględnianie ewidencji wojewódzkiej.</i>

Przedstawiono także działania i przedsięwzięcia polityki przestrzennej, służące realizacji kierunku wraz ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za realizację (w poniższym wykazie uwzględniono zasób dziedzictw kulturowego z terenu NPK i jego bezpośredniego otoczenia):

<i>Działania i przedsięwzięcia</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne za realizację</i>
<i>Utrzymanie w dobrym stanie zasobów dziedzictwa kulturowego objętych ochroną konserwatorską prawną – rejestr zabytków oraz ustawową – ewidencja zabytków, w szczególności zabytkowych układów urbanistycznych, urbanistyczno-krajobrazowych i ruralistycznych oraz licznych zamków, zespołów pałacowo-parkowych, dworskich, kościołów i założeń klasztornych, obiektów budownictwa przemysłowego i obronnego, obiektów militarnych i fortyfikacyjnych.</i>	<i>właściciele zabytków</i>
<i>Kompleksowa odnowa i rewaloryzacja definiujących tożsamość regionu zdegradowanych zabytkowych założeń przestrzennych obszarów historycznych, obiektów i zespołów zabytkowych (zwłaszcza zespołów pałacowo-parkowych i dworskich), historycznych (zwłaszcza średniowiecznych) układów ruralistycznych, zarówno wpisanych do rejestru, jak i uwzględnionych w ewidencji zabytków oraz pozostających poza nimi, z uwzględnieniem wymogów konserwatorskich oraz lokalnego charakteru zabudowy.</i>	<i>właściciele Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków</i>
<i>Zachowanie, odtwarzanie dawnych układów terenów zielonych: cmentarzy historycznych, alei, szpalerów, założeń parkowych.</i>	<i>samorządy gminne</i>
<i>Sporządzenie audytu krajobrazowego województwa pomorskiego, w tym określenie m.in. krajobrazów priorytetowych oraz wniosków i rekomendacji m.in. w zakresie określenia stref przekształceń krajobrazu, stref ochrony krajobrazu</i>	<i>Samorząd Województwa Pomorskiego</i>

<i>(np. ochrony przedpola ekspozycji zabytkowych miast i wsi) i stref szczególnej ochrony krajobrazowej.</i>	
<i>Zachowanie i eksponowanie miejsc pamięci narodowej, w tym miejsc kaźni, wydarzeń oraz walk historycznych, w szczególności: Pomnika zaślubin Polski z morzem w Pucku (...)</i>	<i>samorządy gminne</i>
<i>Obejmowanie ochroną w formie parków kulturowych miejsc o wysokich i wyjątkowych wartościach, gdzie została zachowana historyczna struktura przestrzeni i szczególne walory przyrodniczo-krajobrazowe: (...) Hel – Cypel Helski – blisko 40 obiektów militarnych o różnej wartości historycznej; Jastarnia-Bór - unikatowa osada rybacka typu wyspowego; Karwieńskie Błota (gm. Krokowa) - założenie ruralistyczne, pozostałości (struktura niwy siedliskowej i rozłogu pól) po wsi holenderskiej lokowanej w 1599 r. przez starostę puckiego J. Wejhera, jedna z ostatnich zachowanych osad holenderskich tego typu; Kuźnica (gm. Jastarnia) - unikatowa osada rybacka typu wyspowego; Rewa (gm. Kosakowo) - wieś rybacka i letniskowa, tradycje tzw. żeglugi rewskiej; Rzucewo (gm. Puck) - relikty neogotyckiego pałacu von Belowów;</i>	<i>samorządy gminne</i>
<i>Eliminowanie funkcji użytkowych obniżających wartości historyczne obiektów zabytkowych oraz obiektów kolidujących z walorami kulturowymi obszarów zabytkowych.</i>	<i>samorządy gminne</i>
<i>Wzmacnianie istniejących oraz nadawanie (w sposób nieumniejszający ich wartości kulturowej) obiektom zabytkowym nieużytkowanym nowych funkcji kulturalnych, turystycznych i edukacyjnych w celu efektywnego i racjonalnego gospodarowania zasobami dziedzictwa kulturowego, podnoszenia atrakcyjności poszczególnych obszarów oraz tworzenia miejsc pracy.</i>	<i>właściciele</i>
<i>Wpisanie najcenniejszych obiektów, zespołów zabudowy i układów przestrzennych stanowiących dobra kultury współczesnej do rejestru zabytków, w celu objęcia ich ochroną konserwatorską.</i>	<i>Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków</i>

Powyższe zasady i działania zostaną poddane weryfikacji w odniesieniu do NPK w wynikowej części „Operatu ...”.

3. „Strategia rozwoju Ziemi Puckiej na lata 2016-2025” (2016).

Dokument ten, jako zabytki (z terenu NPK), będące przedmiotem działań operacyjnych strategii, wymienia w diagnozie stanu:

- „Cypel Rzucewski” z **Parkiem Kulturowym „Osada łowców Fok”** z epoki kamienia, III-II tys. p.n.e. Łowcy stworzyli silną, oryginalną kulturę zwaną rzucewską, znaną z charakterystycznej ceramiki, wyrobów bursztynowych, kamiennych narzędzi;
- **Sanktuarium Matki Boskiej Swarzewskiej** - neogotycki kościół p.w. Narodzenia NMP zbudowany w poł. XIX w. na miejscu poprzedniego, na szczycie nadmorskiego wzniesienia. Cudowna gotycka figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem (XV w.) jest obiektem kultu. Od pokoleń mieszkańcy Ziemi Puckiej pielgrzymują do Sanktuarium Matki Boskiej Swarzewskiej, Królowej Polskiego Morza; sanktuarium ma rangę ważnego ośrodka diecezjalnego. Konstrukcję kościoła wyróżnia odkryta więźba dachowa. We wnętrzu na uwagę zasługują barwne polichromie z motywami kaszubskimi oraz wiele elementów wyposażenia, m.in. gotycka Pieta (XV w.), kamienny barokowy ołtarzyk Nawiedzenia (XVII w.), a unikatem w skali europejskiej jest tablicowy, XVII-wieczny obraz pt. „Historia cudownej Figury Matki Boskiej Swarzewskiej”, z odwzorowaniem geografii zakola Zatoki Puckiej;
- **zespół pałacowo-parkowy w Rzucewie** (XIX w., na „korzeniu nowożytnym”);
- **zabytki kultury regionalnej**, m.in. bardzo interesujący typ tzw. **domu pomorskiego**, murowanego z czerwonej cegły na kamiennej podmurówce z XIX/XX w. oraz odchodzące już w „niebyt” w niezwykle szybkim tempie **szachulcowe domostwa i zabudowania gospodarcze** z poł. XIX w. i starsze.

W analizie SWOT dla rozwoju turystyki wymieniono elementy dziedzictwa kulturowego. W „celach strategicznych, operacyjnych i działaniu uwzględniono zachowanie dziedzictwa jedynie –

przyrodniczego (!). Generalnie, „Strategia rozwoju Ziemi Puckiej” ukierunkowana jest na rozwój gospodarki, w tym usług turystyki w rejonie Zatoki Puckiej oraz na wzrost dostępności komunikacyjnej i poprawienie podstawowej infrastruktury technicznej służącej mieszkańcom.

4. „Strategia rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) na lata 2014-2020. Północnokaszubska Lokalna Grupa Rybacka” (2015).

W dokumencie tym, w rozdziale „Kultura i dziedzictwo kulturowe” opisano bardzo dokładnie najcenniejsze elementy dziedzictwa kulturowego związane z tradycyjną kulturą kaszubską, w tym rybacką, także niematerialne. Wymieniono (na terenie NPK) chaty i domy rybackie (np. w Helu, Władysławowie i Jastarni), zespoły latarni morskich w Rozewiu i Helu a także zabytkowe układy ruralistyczne wsi rybackich (Hel, Jastarnia i Bór, Kuźnica, Rewa), zespoły pałacowo-parkowe (Rzucewo), a także jeden z trzech w województwie Park Kulturowy „Osada Łowców Fok” w Rzucewie (gm. Puck) z zabytkami archeologicznymi z V-II w p.n.e., posiadający ponadregionalne walory archeologiczne.

W analizie SWOT zapisano jako mocną stronę: (...) *mocno zakorzenioną tradycję, specyficzną i unikalną kulturę (kaszubskość, „morskość”, rybackość (...)).*

Jako cel ogólny dla zasobu dziedzictwa kulturowego w strategii zapisano (s. 48): (...) *Zachowanie i wykorzystanie unikalnych zasobów kulturowych, zarówno dla integracji i wzmacniania poczucia tożsamości wspólnot lokalnych, jak i dla rozwijania lokalnej przedsiębiorczości w oparciu o unikalną ofertę kulturalną (...).* W ramach zestawu celów szczegółowych – m. in. poprawy atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej poprzez rozwój oferty czasu wolnego oraz rozwijanie innowacyjnej oferty turystycznej w oparciu o **kulturowe bogactwo obszaru**. M. in. zapisano (s. 52): (...) *Bogata i złożona historia oraz wielokulturowa i unikalna tradycja (w tym zwłaszcza rybacka i kaszubska) oraz znaczne zasoby dziedzictwa historycznego i kulturowego stanowią o specyfice obszaru i powinny stać się ważnym elementem jego atrakcyjności osiedleńczej, a także motorem szeroko rozumianego rozwoju obszaru PLGR, w tym turystycznego. Cel wykorzystuje potencjały przenikające i wzmacniające się wzajemnie: unikatowe walory i zasoby wynikające z wielowiekowej interakcji kultury kaszubskiej i dziedzictwa historycznego uwarunkowanego przez nadmorskie położenie i rybacki charakter działalności mieszkańców. Potencjały te wymagają, zgodnie ze zgłaszanymi oczekiwaniami, nowych, innowacyjnych form prezentacji i propagowania, sieciowania i integrowania przy jednoczesnej ciągłej dbałości o posiadane zasoby kultury materialnej, jej atrakcyjność i dostępność. Cel nawiązuje także do potrzeby rozwoju i wsparcia inicjatyw obywatelskich oraz branżowych (edukacyjne, rybackie) poprzez partnerskie projekty w oparciu o doświadczenia podobnych partnerstw w kraju i za granicą. Szczególnie istotne wydaje się skorzystanie z dobrych praktyk europejskich w zakresie nowych pomysłów na wykorzystanie dziedzictwa rybackiego i przyrodniczego obszaru. Oprócz działań o charakterze inwestycyjnym, konieczne jest propagowanie kultury kaszubskiej wśród mieszkańców w celu jej zachowania i umocnienia więzi mieszkańców z tradycją miejsca zamieszkania. Zauważalny jest zarówno przez mieszkańców jak i turystów brak wspólnych działań turystycznych gmin w skali regionu. Dwie inicjatywy zrealizowane za pośrednictwem PLGR przez Lokalną Organizację Turystyczną w okresie 2007-2013, pokazują, iż takie działania są możliwe i potrzebne oraz spotykają się z ogromnym zainteresowaniem odwiedzających, jest ich jednak zdecydowanie za mało w stosunku do potrzeb. Działania ukierunkowane na wzrost atrakcyjności regionu poprzez intensyfikację wspólnych przedsięwzięć inwestycyjnych i promocyjnych to jedno z założeń LSR 2014-2020. Realizacja tych założeń przyczynia się do ogólnej poprawy jakości życia społeczności lokalnej oraz budowania przywiązania mieszkańców do miejsca zamieszkania w oparciu o dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze oraz pośrednio do zwiększania atrakcyjności turystycznej obszaru. (...)*

Generalnie, „Strategia rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) na lata 2014-2020. Północnokaszubska Lokalna Grupa Rybacka” (2015) zawiera wiele dobrych wskazówek dla realizacji i racjonalnego wykorzystania dziedzictwa kulturowego tego regionu, zwłaszcza szczególnych tradycji Kaszubów Nordowych. Niestety, dzisiejszy stan zachowania dziedzictwa kulturowego nie odzwierciedla tych życzeń i zapisów.

5. **Strategia zrównoważonego rozwoju obszaru funkcjonalnego Nadmorski Obszar Usługowy Norda 2020 z perspektywą 2050 r.**” (przyjęta uchwałami gmin tworzących NOU Norda).

W dokumencie, dotyczącym całego obszaru NPK, w rozdziale II. „Potencjał środowiska przyrodniczego i kulturowego” za determinantę potencjału rozwojowego uznano (s. 15): (...) *założenia pałacowe i dworsko-parkowe, budowle sakralne (zespoły klasztorne, kalwarie oraz kościoły) i tradycyjne domy mieszkalne. Dużym potencjałem turystycznym odznaczają się także XX-wieczne obiekty militarne, obiekty podwodnego dziedzictwa kulturowego (w rejonie Zatoki Puckiej planuje się utworzenie podwodnych parków kulturowych) oraz tematyczne parki rozrywki wpływają na wysoką atrakcyjność dla odwiedzających region turystów, ale również dla mieszkańców, którzy pozytywnie oceniają miejsce swojego zamieszkania (...).*

Za mocną stroną NOU Norda uznano (...) *Atrakcyjne nadmorskie położenie oraz związane z tym wysokie walory krajobrazowe* (s. 92). Nie wspomniano jednak w zamieszczonych analizach SWOT o zasobie dziedzictwa kulturowego, co poskutkowało ogólnikowymi sformułowaniami mogącymi w domyśle dotyczyć tego zasobu w opisywanych obszarach priorytetowych rozwoju: *Poprawa atrakcyjności przestrzeni publicznej i Rozwój związanej z morzem gospodarki przestrzennej.*

Konkluzja

Dokumenty strategiczne i planistyczne woj. pomorskiego i inne dokumenty ponadlokalne są dokumentami z założenia o dużej skali ogólności. Zagadnienie ochrony dziedzictwa kulturowego jest w nich ujęte niejednorodnie. Z jednej strony w wybranych dokumentach zamieszczone zostały wykazy obiektów i zespołów zabytkowych (przede wszystkim z wojewódzkiego rejestru), z drugiej zaś strony, działania mające ich dotyczyć są bardzo ogólnie sformułowane. Są to zatem dokumenty przydatne dla opracowania późniejszych, szczegółowych działań przez poszczególne samorządy, natomiast dla „Operatu ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu NPK” są umiarkowanie przydatne w zakresie problematyki kulturowej.

B. Uwarunkowania ochrony krajobrazu

1. **„Strategia rozwoju województwa pomorskiego 2010”** (Uchwała nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 r.):

- problematyka krajobrazowa ujęta jest w „Strategii ...” marginalnie;
- wśród zasad realizacji strategii wymieniono *Zasadę racjonalnego gospodarowania przestrzenią*, w tym (...) *hamowanie presji inwestycyjnej na tereny cenne przyrodniczo i krajobrazowo* (s. 25);
- w wyzwaniach strategicznych dla województwa pomorskiego wymieniono *Zarządzanie przestrzenią*, w tym (...) *optymalne wykorzystanie potencjałów terytorialnych (przyrodniczego, krajobrazowego, kulturowego i gospodarczego)* (s. 28).

W celu strategicznym 3. *Atrakcyjna przestrzeń* pominięto krajobraz. W celu operacyjnym 3.3. *Dobry stan środowiska* wymieniono jako oczekiwane efekty (...) *zachowane walory przyrodnicze i krajobrazowe* (60).

W 2019 r. samorząd woj. pomorskiego przystąpił do sporządzania nowej wersji strategii rozwoju województwa.

2. **„Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030”** (Uchwała Nr 318/XXX.2016 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r.):

- problematyka czynnego kształtowania (ochrony) krajobrazu nie jest uwzględniona w „Planie ...” (2016);
- krajobraz traktowany jest w „Planie...” jako walor (zasób) - sformułowane są ogólnikowe zasady jego wykorzystania, jak:
 - *Zasada racjonalnego wykorzystania walorów środowiska przyrodniczo-kulturowego i krajobrazu dla rozwoju turystyki* (...) (s. 135);

- *Zasada harmonijnego kształtowania zagospodarowania rekreacyjnego i wypoczynkowego realizowanego między innymi przez (...) ochronę atrakcyjnych form krajobrazowych przed zainwestowaniem (...)* (s. 135);
- *Ochrona obszarów o charakterystycznym krajobrazie kulturowym (...) - zasada ochrony walorów widokowych, w tym panoram oraz przedpoli ekspozycyjnych zabytkowych wsi i miast, obiektów zabytkowych (...)* (s. 175);
- *Zasada priorytetowego podejścia do ochrony środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu na obszarach atrakcyjnych dla rozwoju funkcji turystycznych i rekreacyjnych (...)* (s. 212)

i inne deklaratywne zasady, mające niewielki związek z rzeczywistością.

Dla obszaru NPK wskazano jako predysponowane do ochrony w formie parków kulturowych następujące obszary, akweny i obiekty, z uwagi na ich walory historyczne i przyrodniczo-krajobrazowe:

- Cypel Helski (zespół militarny);
- Jastarnia Bór (osada rybacka);
- Karwieńskie Błoto (założenie ruralistyczne);
- Kuźnica (osada rybacka);
- Rewa (osada rybacka);
- Rzucewo (zespół pałacowo-parkowy);
- Zatoka Pucka.

Żadna plansza „Planu ...” (2016) nie jest poświęcona problematyce krajobrazowej.

Także uszczegółowienie ww. „Planu ...” w postaci „**Planu zagospodarowania przestrzennego Obszaru Metropolitalnego Gdańsk – Gdynia – Sopot 2030” (2016)** nie wnosi istotnych treści krajobrazowych.

3. „Strategia rozwoju Ziemi Puckiej na lata 2016-2025” (2016)

Wśród mocnych stron powiatu wymienione są (...) *walory przyrodnicze i krajobrazowe* (s. 38). *Główne atuty rozwojowe obszaru wiążą się z rentą położenia, wynikającą z nadmorskiego usytuowania oraz walorów przyrodniczych i krajobrazowych (...)* (s. 41). Cele strategii Ziemi Puckiej nie nawiązują do tych stwierdzeń i nie uwzględniają ochrony krajobrazu, jako jednej z podstaw dalszego rozwoju. Strategia ukierunkowana jest na rozwój gospodarki, w tym usług turystyki w rejonie Zatoki Puckiej oraz na wzrost dostępności komunikacyjnej.

4. „Strategia rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) na lata 2014-2020. Północnokaszubska Lokalna Grupa Rybacka” (2015).

Dokument obejmuje powiat pucki. Za mocną stroną regionu uznano m. in. walory krajobrazowe, jednak (...) *w opinii mieszkańców wyrażanej na kolejnych spotkaniach konsultacyjnych krajobraz Północnych Kaszub pomimo zachowanych wartości przyrodniczych stanowi przykład krajobrazu w znacznym stopniu przekształconego pod wpływem działalności i presji człowieka. Na przekształcenia miały wpływ zarówno rozwój osadnictwa, rybołówstwa (...), jak i szczególnie w ostatnich latach turystyka* (s. 17-18). W wizji obszaru PLGR zawarto m. in. (...) *trwałe zachowanie wysokich wartości przyrodniczo-krajobrazowych regionu* (s. 47), co znajduje odzwierciedlenie w niektórych zapisach części strategicznej. Stwierdzono m. in. że (...) *w celu zachowania przyrodniczych i krajobrazowych walorów regionu, na których głównie budowana jest oferta turystyczna, podjąć należy szeroką współpracę sektorów i organizacji w tym poprzez doradztwo i wsparcie przedsiębiorców funkcjonujących na obszarach cennych przyrodniczo oraz stworzyć lokalny model edukacji ekologicznej* (s. 50).

5. **Strategia zrównoważonego rozwoju obszaru funkcjonalnego Nadmorski Obszar Usługowy Norda 2020 z perspektywą 2050 r.**” (przyjęta uchwałami gmin tworzących NOU Norda)

Dokument dotyczy całego obszaru NPK. Za determinantę potencjału rozwojowego uznano m. in. (...) *Urozmaicony krajobraz naturalny [czytaj przyrodniczy] oraz na ogół wysoką lesistość – o dużych walorach dla rozwoju turystyki i rekreacji (...)*. Za mocną stroną NUO Norda uznano (...) *Atrakcyjne nadmorskie położenie oraz związane z tym wysokie walory krajobrazowe* (s. 92). Powiązane z problematyką krajobrazową są obszary priorytetowe rozwoju: *Poprawa atrakcyjności przestrzeni publicznej i Rozwój związanej z morzem gospodarki przestrzennej*, ale bez rozwinięcia w postaci strategicznych założeń kształtowania (w tym ochrony) krajobrazu.

Konkluzja

Dokumenty strategiczne i planistyczne woj. pomorskiego i inne dokumenty ponadlokalne są dokumentami o dużej skali ogólności. Zagadnienie kształtowania (w tym ochrony) krajobrazu jest w nich ujęte powierzchownie albo w ogóle. Są to dokumenty nieprzydatne dla opracowania „Operatu ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu NPK” w zakresie problematyki krajobrazowej.

3.2. Uwarunkowania wynikające z dokumentów strategicznych i planistycznych gmin

A. Uwarunkowania ochrony dziedzictwa kulturowego

Strategie rozwoju gmin

„Strategia zrównoważonego rozwoju miasta **Helu**” (Uchwała nr XLIV/313/2002 Rady Miasta Helu z dnia 28 sierpnia 2002 r.) – zdezaktualizowany dokument zakłada, iż miasto powinno być (...) *otwarte na morze*, opierając swój rozwój na turystyce i rybołówstwie, z poszanowaniem unikalnych walorów przyrodniczych i kulturowych. Dla Helu opracowano także „Plan odnowy miejscowości Hel na lata 2010 -2017” (2010) – dokument zawiera w pewnym sensie problematykę dziedzictwa kulturowego, w tym szczegółowy wykaz zabytków wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego. Natomiast w opisanu celu wzmocnienia walorów turystycznych miasta zapisano stosunkowo dziwne przedsięwzięcia (budowa „Kopca Kaszubów”), natomiast działań w celu ochrony dziedzictwa kulturowego brak.

„Strategia zrównoważonego rozwoju miasta **Jastarni**” (2002) jest dokumentem zdezaktualizowanym. Zawiera tylko ogólne postulaty w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

„Strategia zrównoważonego rozwoju gminy **Kosakowo do 2020**” (2008) zakłada zrównoważony rozwój funkcji osiedleńczych, gospodarczych i turystyczno-rekreacyjnych, przy zapewnieniu zintegrowanej ochrony wartości przyrodniczo-kulturowych. W dokumencie można odnaleźć w miarę racjonalne wskazówki dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego, jednak odnoszą się one głównie do obszaru położonego poza granicami NPK.

„Strategia rozwoju gminy **Krokowa do 2015 r.**” (Uchwała Nr XXIII/238/2004 Rady Gminy Krokowa z dnia 22 października 2004 r.) jest dokumentem zdezaktualizowanym, wykorzystanym w dokumencie „Strategii Ziemi Puckiej na lata 2016-2025” (omówionym powyżej).

„Strategia rozwoju **gminy Puck** na lata 2016 – 2020” (Uchwała XVII/12/16 Rady Gminy Puck z dnia 25 lutego 2016 roku) – w dokumencie w opisie stanu uwzględniono zasoby dziedzictwa kulturowego, zasadniczo powielając informacje zamieszczone w „Strategii Rozwoju Ziemi Puckiej na lata 2016-2025”, który to dokument omówiono powyżej.

„Strategia rozwoju gminy **miasta Puck** na lata 2015 – 2025” (2015) – w strategii uwzględniono zagadnienie ochrony dziedzictwa kulturowego. Na potrzeby NPK można skorzystać z zapisów dotyczących podwodnych stanowisk archeologicznych znajdujących się w wodach Zatoki Puckiej.

„Strategia rozwoju gminy **Władysławowo do 2020 roku** – aktualizacja nr 4” (Uchwała Nr LXI/831/2018 Rady Miejskiej Władysławowa z dnia 10 października 2018 r.) - w dokumencie podkreślono w diagnozie stanu liczne walory zasobu dziedzictwa kulturowego, natomiast w następnych rozdziałach, dotyczących działań w celu jego ochrony, znalazły się szczątkowe zapisy o ogólnikowym charakterze.

Konkluzja

Strategie rozwoju gmin w całości lub częściowo położonych w NPK są dokumentami zawierającymi w rozdziałach dotyczących zasobu kulturowego w miarę dokładne dane o dziedzictwie kulturowym (m.in. wykazy zabytków), natomiast w dalszej części dokumentów przeważa innego rodzaju problematyka – głównie społeczna i dotycząca infrastruktury technicznej. Są to dokumenty mało przydatne dla opracowania „Operatu ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu NPK” w zakresie problematyki ochrony dziedzictwa kulturowego.

Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin

1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta **Helu** (Uchwała Nr VII/49/2003 Rady Miasta Helu z dnia 25 kwietnia 2003 r.)

„Studium ...” opracowane dawno, nie wnosi ono znaczących (aktualnych) informacji dotyczących sposobów ochrony dziedzictwa kulturowego.

2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta **Jastarni** (Uchwała Nr XXXI/193.2005 Rady Miasta Jastarni z dnia 28 października 2005 r.).

W „Studium ...” zagadnienia ochrony dziedzictwa kulturowego zostały dość dobrze opisane w dziale *kierunki zagospodarowania przestrzennego*. Omówiono zasadę kontynuacji kompozycji urbanistycznej miasta (ważne!), postulowano wprowadzenie strefy ochrony ekspozycji (ważne jako odniesienie do otoczenia zabytku!) Kuźnicy, Jastarni i Juraty od strony Zatoki Puckiej oraz zaproponowano objęcie gminy Jastarnia ochroną w formie parku kulturowego. Wnioski ze „Studium ...” są przydatne dla opracowania operatu ochrony NPK.

3. Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy **Kosakowo** – tekst ujednoczony (Uchwała nr XI/77/2019 Rady Gminy Kosakowo z dnia 28 marca 2019 r.)

„Studium ...” zawiera rozdz. pt. *Ochrona krajobrazu kulturowego*, w którym stwierdzono (s. 120-121): (...)

Przyjmuje się następujące zasady ochrony i kształtowania krajobrazu kulturowego:

- *ochrona i właściwe utrzymanie obiektów i terenów objętych ochroną prawną – wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego,*
- *ochrona obiektów i terenów istotnych dla zachowania tożsamości lokalnej (wpisanych do ewidencji zabytków), na podstawie aktów prawa miejscowego, a w szczególności planów zagospodarowania przestrzennego,*
- *zachowanie harmonijnego krajobrazu w nadzatkowym fragmencie pradoliny Redy oraz wpisanych w ten krajobraz wsi rybacko rolniczych: Rewa i Mechelinki,*
- *kształtowanie krajobrazu kulturowego, a szczególności zespołów zabudowy i jednostek osiedleńczych istotnych dla zachowania tożsamości lokalnej, w sposób:*
 - *uwzględniający lokalną tradycję budowlaną i historyczne zasady rozplanowania wsi,*
 - *zapewniający planowaną i kontrolowaną parcelację terenów zgodnie z lokalną tradycją,*
 - *zapewniający kontynuację harmonijnego i organicznego procesu rozwoju miejscowości,*
- *kształtowanie zgodnie z tradycjami lokalnymi terenów zieleni zorganizowanej: parków, alei drzew, itp.*

Powyższe zapisy „Studium ...” są jednymi z bardziej rzeczowych i kompetentnych. Istotne jest to, że stanowią obligatoryjne wskazania do opracowywanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

4. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy **Krokowa** (Uchwała Nr III/23/2010 Rady Gminy Krokowa z dnia 29 grudnia 2010 r. ze zmianami z 2014 r.)

„Studium ...” zawiera rozdz. pt. *„Środowisko kulturowe – zasoby i uwarunkowania”*, w którym scharakteryzowano ogólnie krajobraz kulturowy gminy oraz wymieniono główne walory krajobrazowe i kulturowe gminy takie jak (s. 30):

- tendencje do zabudowy terenów położonych w sąsiedztwie morza cennych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym,
- tendencje inwestorów do budowy dużych obiektów, o skali przekraczającej gabaryty charakterystyczne dla gminy oraz stosowanie uproszczeń architektury związanych z dążeniem do obniżenia kosztów realizacji,
- wnioski o nadbudowy i rozbudowy istniejących budynków, które mogą doprowadzić do trwałych zniekształceń ich architektury,
- stopniowe niszczenie starej zabudowy i detalu architektonicznego z powodu niewystarczających środków na remonty i konserwację.

Scharakteryzowano również zasób dziedzictwa kulturowego w poszczególnych miejscowościach gminy, a zatem także w miejscowościach położonych w granicach NPK. Zamieszczono także szczegółowe wykazy zabytków wpisanych do wojewódzkiego rejestru oraz wojewódzkiej ewidencji zabytków. W rozdziale 6.4. „Postulaty i wnioski konserwatorskie” zapisano: (s. 37) (...) *zasoby dziedzictwa praktycznie nie uległy w ostatnich latach zmianie czy znacznemu uszczupleniu. Praktyka polegająca na permanentnej kontroli polityki przestrzennej gminy w odniesieniu do obszarów objętych ochroną, przez służby konserwatorskie, prowadzi do satysfakcjonujących rezultatów. Ostatnie lata XX wieku charakteryzujące się gwałtownym rozwojem ruchu budowlanego, nie przyniosły negatywnych rozwiązań. Szarość i zaniedbania zastępuje kolor, wykończenie i wysoki standard. W krajobrazie gminy widoczne są remonty, w wielu budynkach następuje wymiana pokrycia dachów, zauważalna jest dbałość o detal architektoniczny. Z powyższego wynika, że dotychczas stosowane zasady ochrony dziedzictwa kulturowego przyjęte w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy z 2003 r., nie wymagają zmian. Wydaje się zatem, że dotychczas stosowane zasady ochrony dziedzictwa kulturowego powinny być kontynuowane, w tym przede wszystkim:*

- *ochrona wpisanych do rejestru zabytków obiektów architektonicznych,*
- *ochrona, adaptacja i rewitalizacja historycznej zabudowy, poprzez odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, a także właściwe użytkowanie,*
- *ochrona wartościowych elementów historycznych układów przestrzennych:*
 - *cennych zespołów ruralistycznych,*
 - *zespołów dworsko i pałacowo parkowych,*
 - *cmentarzy,*
 - *innych obiektów historycznych,*

poprzez odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Postulowane jest również opracowanie „Gminnego programu opieki nad zabytkami”.

W „Studium ...” określono granice stref ochrony konserwatorskiej krajobrazowej i archeologicznej, budynki postulowane do wpisania do rejestru zabytków województwa pomorskiego, budynki postulowane do wpisu do gminnej ewidencji zabytków, oraz inne elementy dziedzictwa kulturowego. W rozdziale 4. „Obszary oraz zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego” w stosunku do zasobu dziedzictwa kulturowego, a zwłaszcza krajobrazu kulturowego powtórzono w zasadzie informacje podane wcześniej – postulaty ochrony konserwatorskiej i jej rodzaju, postulat wpisania do rejestru zabytków dalszych obiektów, postulat wprowadzenia stref ochrony archeologicznej i konserwatorskiej. Dla ochrony krajobrazu kulturowego zapisano: (...)

Zasady ochrony i kształtowania krajobrazu kulturowego gminy Krokowa:

- *sprawowanie ochrony i właściwe utrzymanie obiektów i terenów wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego i podlegające ochronie na mocy ustawy z dnia 23.07.2003 r.*

o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 oraz z 2004 r. nr 96 poz. 959);

- *objęcie i sprawowanie ochrony obiektów i terenów istotnych dla zachowania tożsamości lokalnej, na podstawie aktów prawa miejscowego, a w szczególności miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;*
- *objęcie ochroną i kształtowanie krajobrazu kulturowego, a w szczególności zespołów zabudowy i jednostek osiedleńczych istotnych dla zachowania tożsamości lokalnej, w sposób:*
 - *uwzględniający lokalną tradycję budowlaną i historyczne zasady rozplanowania wsi,*
 - *zapewniający planową i kontrolowaną parcelację terenów prowadzoną zgodnie z lokalną tradycją,*
 - *zapewniający kontynuację harmonijnego i organicznego procesu rozwoju miejscowości;*
- *harmonijne i zgodne z lokalnymi tradycjami kształtowanie terenów zieleni zorganizowanej: parków, skwerów, zieleńców, alei i szpalerów drzew, zieleni przydrożnej na podstawie aktów prawa miejscowego, a w szczególności miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.*

W „Studium ...” zamieszczono szczegółowy materiał nazwany: 14. „Kierunki polityki przestrzennej we wsiach obrębowych”, wśród których znajdują się miejscowości z terenu NPK oraz z jego pogranicza (Białogóra, Dębki, Karwieńskie Błota) z dokładnym opisem miejscowości, w tym ważniejsze uwarunkowania rozwoju określone na rysunku studium m.in. dotyczące zasobu dziedzictwa kulturowego danej miejscowości.

Generalnie, „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Krokowa” jest opracowaniem bardzo obszernym, traktującym zagadnienia gospodarowania przestrzenią bardzo szczegółowo. Jednakże sprawia wrażenie, iż jest skierowane przede wszystkim na ochronę środowiska przyrodniczego i zasobów naturalnych (z tekstem bardzo rzetelnie skonstruowanym). Dla ochrony dziedzictwa kulturowego podaje informacje wystarczające, niemniej w stosunku do opracowania dotyczącego środowiska przyrodniczego, w zdecydowanie mniejszym zakresie.

5. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego **gminy Puck** (Uchwała nr XXIX/86/2000 Rady Gminy Puck z dnia 03.10.2000 r ze zmianami wprowadzonymi do 2019 r. włącznie)

W „Studium ...” omówiono w pkt. II.6. „Uwarunkowania wynikające z występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych” oraz zamieszczono wykaz obiektów chronionych, w pkt. II.9 „Uwarunkowania wynikające ze stanu i funkcjonowania środowiska kulturowego”, a w pkt. II. „Główne kierunki zagospodarowania przestrzennego i podstawowe zasady polityki przestrzennej” także zamieszczono informacje dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego. W Studium (...) umieszczono ponadto kolejne zmiany dla poszczególnych obszarów gminy, jednakże dla obszaru NPK, ustalenia są niezmiennie.

Generalnie, zawarte w „Studium ...” informacje są przydatne dla opracowania „Planu ochrony NPK”.

6. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy **miasto Puck** (Uchwała Nr XXXI/5/2017 Rady Miasta Puck z dnia 27 marca 2017 r. wraz ze zmianą z 2018 r.)

W „Studium ...” problematykę dziedzictwa kulturowego potraktowano dostatecznie szczegółowo, niemniej polegało to na zwyczajowym wymienieniu obiektów chronionych oraz ogólnych – chociaż słusznych postulatów dotyczących dalszej polityki konserwatorskiej. W granicach NPK znajduje się jedynie znaczący obiekt archeologii podwodnej. W stosunku do niego zapisano, iż jest to: (...) *miejsce zabytku archeologicznego wpisanego do rejestru zabytków, położone poza granicami administracyjnymi miasta Pucka i obejmujące zasięgiem wody Zatoki Puckiej i powinno podlegać ochronie.*

7. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy **miasta Władysławowo** (Uchwała nr XLII/302/02 Rady Miejskiej we Władysławowie z dnia 30 stycznia 2002 r.)

„Studium ...” zwiiera rozdz. pt. 2.7. „Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów o ochronie zabytków”, w którym omówiono zagadnienie ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym wyszczególniono obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz opisano pożądaną politykę przestrzenną w stosunku do dziedzictwa kulturowego miasta Władysławowa (s. 22): (...)

Objęte ochroną obiekty i obszary środowiska kulturowego stanowią o tożsamości miasta.

W zakresie przestrzennym środowisko kulturowe obszaru opracowania tworzą występujące na terenie gminy:

- zabytki archeologiczne,
- zabytki architektury i urbanistyki,
- zabytkowe układy wsi rybackich,
- charakterystyczne formy krajobrazowe.

Wartości "niematerialne" jak język, krajobraz antropogeniczny, kultura ludowa, język znaków i symboli - stanowią pomocniczą warstwę ocenę funkcjonowania środowiska kulturowego Władysławowa.

Mimo, że środowisko kulturowe tworzą tu wszystkie antropogeniczne przekształcenia przestrzenne to wymienione na wstępie cztery kategorie kwalifikowane są jako przedmiot ochrony, jako to, co chcemy zachować dla siebie i przyszłych pokoleń, ze względów dydaktycznych, poznawczych, dokumentacyjnych, estetycznych, a często także - utylitarnych. (...)

Na obszarze Władysławowa następujące obiekty wpisano do rejestru zabytków:

1. Kościół Parafialny Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny
2. Dom gen. J. Hallera ul. Morska 6
3. Dom adiutanta gen. J. Hallera ul. Księdza Merkleina
4. Latarnia Morska w Rozewiu

Na terenie gminy Władysławowo wyznaczono 12 obszarów wartościowej zabudowy dawnych wsi rybackich z których Wielka Wieś, Cetniewo, Poczernino, kwalifikuje się do bezwzględnego zachowania i konserwacji układu.

Na terenie gminy stwierdzono występowanie 29 stanowisk archeologicznych.

W oparciu o ustalenia miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego wyznaczona została strefa "W" - ochrony archeologicznej, która obejmuje 29 obszarów na których rozpoznano relikty archeologiczne. Większość na poziomie wstępnej rejestracji w systemie AZP (Archeologiczne Zdjęcie Polski - wykonane w skali 1 :25 000).

Tereny chronione sklasyfikowano w czterech przedziałach (jednostkach) :

A - obszary o szczególnych wartościach, dla których obowiązuje wykonanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i w stosunku do których zakłada się bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich,

B - obszary ochrony konserwatorskiej, które obejmują tereny podlegające rygorom w zakresie utrzymania zasadniczych elementów rozplanowania istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowego zainwestowania,

E - obszary ochrony ekspozycji elementów układu funkcjonalno-przestrzennego krajobrazu, właściwego eksponowania dominant przestrzennych i obiektów zabytkowych,

W - obszary występowania stanowisk archeologicznych (system AZP)

Obok tego wyznaczono tereny przenikania stref konserwatorskich. Na obszarze opracowania wyznaczono także dwa obszary, we Władysławowie i Jastrzębiej Górze, dla których postuluje się

wykonanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego ze względu na nagromadzenie na przedmiotowym obszarze problemów kulturowych wymagających uporządkowania przestrzennego. (...)

1. Wykluczenie lokalizacji zabudowy przemysłowej i składowej oraz wielorodzinnej typu "bloki" na terenach zagospodarowania ewidentnie kolidującego z charakterem terenu dawnych wsi rybackich.
2. Wszelkie inwestycje na terenach dawnych wsi rybackich muszą uzyskać akceptację Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
3. Ochrona obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub ewidencji dóbr kultury, przez ich zachowanie i utrzymywanie w odpowiednim stanie technicznym. Wszelkie prace przy obiektach i na terenach zabytkowych oraz w ich bezpośrednim otoczeniu mogą być prowadzone po uzyskaniu zezwolenia od wojewódzkiego konserwatora zabytków stosownie do przepisów ustawy o ochronie dóbr kultury oraz przepisów rozporządzenia ministra kultury i sztuki z dnia 11.01.1994 r. o zasadach i trybie udzielania zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytkach oraz prac archeologicznych i wykopaliskowych, warunkach ich prowadzenia i kwalifikacji osób, które mają prawo prowadzenia tej działalności (Dz. U. Nr 16 poz. 55).
4. Występowanie do wojewódzkiego konserwatora zabytków o wpisanie do rejestru obiektów umieszczonych w ewidencji dóbr kultury, a posiadających szczególnie cenny charakter zabytkowy i podejmowanie działań wspomagających utrzymanie takiego obiektu we właściwym stanie technicznym.
5. W odniesieniu do dóbr kultury nie wpisanych do rejestru zabytków może nastąpić trzymiesięczne wstrzymanie wszelkich prac podjętych bez stosownego zezwolenia w celu dokonania wpisu do rejestru zabytków. Wydane na podstawie art. 28 ustawy o ochronie dóbr kultury zarządzenie o wstrzymaniu robót traci moc z samego prawa jeśli w tym czasie wpis do rejestru zabytków nie nastąpi.
6. Występowanie do Generalnego Konserwatora Zabytków w sprawie skreślenia z rejestru obiektu, które utraciły swą wartość zabytkową w skutek całkowitego zniszczenia, albo których wartość zostanie zdyskwalifikowana w wyniku nowych ustaleń naukowych (art. 16 ust. 2 ustawy o ochronie dóbr kultury).
7. Sporządzanie okresowych, specjalistycznych analiz stanu kulturowego miasta Władysławowa, w celu stworzenia merytorycznych podstaw procesów planistycznych administracyjnych dotyczących obszarów istotnych dla kształtowania środowiska kulturowego gminy.
8. Uwzględnianie, w pracach planistycznych i decyzjach administracyjnych wyników badań naukowych dotyczących środowiska kulturowego oraz odkryć archeologicznych dokonanych na obszarze gminy, posiadających wpływ na ustalenia szczegółowe granic stref oraz wytycznych konserwatorskich odnoszących się do cennych obszarów środowiska kulturowego gminy.
9. Zakaz lokalizowania w sąsiedztwie zabytków obiektów uciążliwych i inwestycji, które mogą pogorszyć stan środowiska przyrodniczego oraz zakaz lokalizowania budynków zasłaniających widok na zabytek, a także obiektów dysharmonizujących przestrzennie i kompozycyjnie z tym zabytkiem.
10. Przyjęcie zasady, że zamierzenia inwestycyjne dotyczące obszarów położonych w strefach ekspozycji panoramy miasta i jego dominant przestrzennych oraz w sąsiedztwie miejsc eksponowanych, powinny być poprzedzone sporządzeniem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, w którym ustalone zostaną, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, warunki kształtowania zabudowy i zagospodarowania przestrzennego tych obszarów.
11. Niezwłoczne zawiadomianie zarządu gminy lub zarządu powiatu i wojewódzkiego konserwatora zabytków o ujawnieniu, podczas robót budowlanych i ziemnych, przedmiotu posiadającego cechy zabytku, z jednoczesnym zabezpieczeniem odkrytego przedmiotu i wstrzymaniu wszelkich robót mogących go uszkodzić lub zniszczyć. Przerwane roboty mogą być kontynuowane jeśli wojewódzki

konserwator zabytków nie wyda stosownego zarządzenia w ciągu 3 dni od otrzymania zawiadomienia o odkryciu (art. 22 ustawy o ochronie dóbr kultury).

12. Zawiadamianie wojewódzkiego konserwatora zabytków, albo zarządu gminy lub powiatu o znalezieniu przedmiotu archeologicznego lub odkryciu wykopaliska z równoczesnym, odpowiednim ich zabezpieczeniem. Dopełnienie tego obowiązku wiąże się z prawem uzyskania nagrody od państwa.

13. Zachowanie cmentarzy i mogił historycznych przez:

- wyłączenie ich z wszelkiej działalności inwestycyjnej nie związanej z rewaloryzacją obiektu,
- zachowanie i konserwacja historycznych elementów ukształtowania terenu cmentarzy,
- zachowanie i konserwacja starodrzewu, zabytkowych nagrobków, krzyży i innych elementów małej architektury,
- usuwanie elementów zniekształcających (samosiewy, wysypiska, wyrobiska),
- uwzględnianie ich występowania przy ustalaniu warunków zabudowy i zagospodarowywania terenów położonych w sąsiedztwie.

Konkluzja

Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin w całości lub częściowo położonych w NPK są opracowaniami o bardzo zróżnicowanym poziomie merytorycznym, w tym także w zakresie problematyki ochrony dziedzictwa kulturowego. W znaczącej części studia są przydatne dla opracowania „Operatu ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu NPK” w zakresie problematyki ochrony dziedzictwa kulturowego.

Liczne, szczegółowe uwarunkowania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego zawierają **miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego** (mpzp) – przedstawiono je w **załączniku tekstowym do „Operatu ...”**.

B. Uwarunkowania ochrony krajobrazu

W omówieniu uwzględniono gminy (alfabetycznie): Hel, Jastarnia, Kosakowo, Krokowa, Puck (gm. wiejska), m. Puck i Władysławowo. Pominięto gminę Choczewo, gdyż obejmuje ona tylko otulinę NPK, prawie w całości zalesioną - bez znaczenia w aspekcie relacji krajobrazowych.

Strategie rozwoju gmin

1. „Strategia zrównoważonego rozwoju miasta **Helu**” (Uchwała nr XLIV/313/2002 Rady Miasta Helu z dnia 28 sierpnia 2002 r.) – zdezaktualizowany dokument zakłada, iż miasto powinno być „otwarte na morze”, opierając swój rozwój na turystyce i rybołówstwie z poszanowaniem unikalnych walorów przyrodniczych i kulturowych – nie uwzględniono walorów krajobrazowych. Dla Helu opracowano także „Plan odnowy miejscowości Hel na lata 2010 -2017” (2010) – dokument nie zawiera problematyki krajobrazowej – uwzględnia tylko zasoby przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe.
2. „Strategia zrównoważonego rozwoju miasta **Jastarni**” (2002) jest dokumentem zdezaktualizowanym. W dziale ład przestrzenny zapisano jako wizję: *Zachowane walory krajobrazowe miasta* (s. 18), co się nie urzeczywistniło. W części strategicznej nie uwzględniono problematyki kształtowania (ochrony) krajobrazu.
3. „Strategia zrównoważonego rozwoju gminy **Kosakowo** do 2020” (2008) zakłada zrównoważony rozwój funkcji osiedleńczych, gospodarczych i turystyczno-rekreacyjnych, przy zapewnieniu zintegrowanej ochrony wartości przyrodniczo-kulturowych i krajobrazu oraz ładu przestrzennego.
4. „Strategia rozwoju gminy **Krokowa** do 2015 r.” (Uchwała Nr XXIII/238/2004 Rady Gminy Krokowa z dnia 22 października 2004 r.) jest dokumentem zdezaktualizowanym, uwzględnionym w dokumencie „Strategii Ziemi Puckiej na lata 2016-2025” (omówionym powyżej).

5. „Strategia rozwoju **gminy Puck** na lata 2016 - 2020,, (Uchwała XVII/12/16 Rady Gminy Puck z dnia 25 lutego 2016 roku) – w dokumencie w opisie stanu uwzględniono hasłowo krajobraz kulturowy, natomiast w celach strategicznych i operacyjnych problematyka krajobrazowa jest pominięta.
6. „Strategia rozwoju gminy **miasta Puck** na lata 2015 – 2025” (2015) – jako obszar o wyjątkowych walorach krajobrazowych określona jest strefa nadmorska miasta (częściowo w NPK). W analizie SWOT w silnych stronach ta ocena odniesiona jest do całego miasta, natomiast w zagrożeniach wymieniono dewastację krajobrazu. W części strategicznej nie uwzględniono problematyki kształtowania (ochrony) krajobrazu.
7. „Strategia rozwoju gminy **Władysławowo** do 2020 roku – aktualizacja nr 4” (Uchwała Nr LXI/831/2018 Rady Miejskiej Władysławowa z dnia 10 października 2018 r.) - w dokumencie podkreślono w diagnozie stanu liczne walory krajobrazu przyrodniczego gminy, natomiast nie dostrzeżono problemu ich dewaloryzacji i dewastacji. W części strategicznej problematyka krajobrazowa nie jest bezpośrednio uwzględniona, a pośrednio pojawia się w celu strategicznym nr 1: *Zrównoważony rozwój przestrzenny z uwzględnieniem działań infrastrukturalnych i poszanowaniem środowiska naturalnego* (s. 128).

Konkluzja

Strategie rozwoju gmin w całości lub częściowo położonych w NPK są dokumentami ogólnikowymi i deklaracyjnymi. Zagadnienie ochrony krajobrazu jest w nich ujęte marginalnie albo w ogóle. Są to dokumenty nieprzydatne dla opracowania „Operatu ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu NPK” w zakresie problematyki krajobrazowej.

Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin

1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta **Helu** (Uchwała Nr VII/49/2003 Rady Miasta Helu z dnia 25 kwietnia 2003 r.)

„Studium ...” o znaczeniu archiwalnym (ze względu na czas jego sporządzenia), nie zawierające problematyki uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w aspekcie problematyki krajobrazowej.

2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta **Jastarni** (Uchwała Nr XXXI/193.2005 Rady Miasta Jastarni z dnia 28 października 2005 r.).

W części *Uwarunkowania* „ Studium ...” zawiera rozdział 6.4. *Krajobraz miasta – analizy i uwarunkowania*, a w części *Kierunki zagospodarowania przestrzennego* m. in. zapisy nt. ochrony krajobrazu kulturowego. W rozdz. 6.4. (s. 37-40) stwierdzono m. in., że; (...)

Wizualność zewnętrzną, czyli ekspozycja zespołów zabudowy, w sytuacji Jastarni dotyczy:

- *Kuźnicy – z najazdu od strony Chałup z charakterystyczną wieżą neogotyckiego kościoła p.w. św. Antoniego oraz*

- *Kuźnicy, Jastarni i Juraty od strony Zatoki.*

Główną ekspozycją trójczłonowego miasta, jakim jest Jastarnia, decydującą o jego unikalności pozostaje sylweta widziana od strony Zatoki.

Wnętrza urbanistyczne /wizualność wewnętrzną/

(...) Jastarnia, we wszystkich trzech skupiskach zainwestowania charakteryzuje się wolnostojącą zabudową wśród zieleni. Nie występuje tu zabudowa ciągła, tworząca zwarte pierzeje uliczne, tak częsta w innych miastach podobnej wielkości. Nie ma tu też rynku, placu centralnego. Występują natomiast, zarówno w Kuźnicy jak i Jastarni (Puckiej i Gdańskiej) układy przestrzenne charakteryzujące się naturalną zabudową organiczną z nieregularną siatką piaszczystych uliczek wygospodarowanych z poszczególnych działek dzięki dobrowolnej zgodzie ich właścicieli, zachowane bez większych zmian od czasu powstania osad. Uliczki te tworzą charakterystyczne wnętrza urbanistyczne, nadające osadom rybackim niepowtarzalny i unikalny urok. W Jastarni Puckiej i Kuźnicy dominantami przestrzennymi są kościoły neogotyckie, w Jastarni Gdańskiej z kolei

wykształciły się dwa urokliwe placyki – z kapliczką św. Rozalii oraz drugi, z pomnikowym okazem drzewa kasztanowego, połączone systemem wąskich przejść i uliczek.

Jurata to zupełnie odmienny układ przestrzenny, zrealizowany w oparciu o plan urbanistyczny z roku 1930, układ charakteryzujący się regularną, prostopadłą siatką ulic, z osią założenia w postaci promenady pieszej – Alei Międzyzmorze. Architektura modernistyczna powiązana z zielenią, która poprzez podcienia, werandy, tarasy i duże powierzchnie przeszklone przenika się z powierzchnią mieszkalną.

W Jastarni, poza scharakteryzowanymi wyżej grupami wewnątrz wyróżnić należy wnętrza urbanistyczne o znaczeniu ponadlokalnym. Są to wyodrębniające się, rozległe przestrzenie zieleni niskiej od strony Zatoki, między Jastarnią i Kuźnicą oraz między Kuźnicą i Chałupami, których ściany tworzą zwarte zespoły leśne. Przestrzenie te, stanowiące w układzie zainwestowania Helu "zielone przerywniki" o dużym znaczeniu krajobrazowym i ekologicznym - powinny podlegać szczególnej ochronie.

(...)

W dziale kierunki zagospodarowania przestrzennego skupiono się na sformułowaniu zasad kontynuacji kompozycji urbanistycznej miasta, postulowano wprowadzenie strefy ochrony ekspozycji Kuźnicy, Jastarni i Juraty od strony Zatoki Puckiej oraz zaproponowano objęcie gminy Jastarnia ochroną w formie parku kulturowego.

3. Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy **Kosakowo** – tekst ujednoczony (Uchwała nr XI/77/2019 Rady Gminy Kosakowo z dnia 28 marca 2019 r.)

„Studium ...” zawiera rozdz. pt. *Ochrona krajobrazu kulturowego*, w którym stwierdzono (s. 120-121): (...)

Przyjmuje się następujące zasady ochrony i kształtowania krajobrazu kulturowego:

- *ochrona i właściwe utrzymanie obiektów i terenów objętych ochroną prawną – wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego,*
- *ochrona obiektów i terenów istotnych dla zachowania tożsamości lokalnej (wpisanych do ewidencji zabytków), na podstawie aktów prawa miejscowego, a w szczególności planów zagospodarowania przestrzennego,*
- *zachowanie harmonijnego krajobrazu w nadzatkowym fragmencie pradoliny Redy oraz wpisanych w ten krajobraz wsi rybacko rolniczych: Rewa i Mechelinki,*
- *kształtowanie krajobrazu kulturowego, a szczególności zespołów zabudowy i jednostek osiedleńczych istotnych dla zachowania tożsamości lokalnej, w sposób:*
 - *uwzględniający lokalną tradycję budowlaną i historyczne zasady rozplanowania wsi,*
 - *zapewniający planowaną i kontrolowaną parcelację terenów zgodnie z lokalną tradycją,*
 - *zapewniający kontynuację harmonijnego i organicznego procesu rozwoju miejscowości,*
- *kształtowanie zgodnie z tradycjami lokalnymi terenów zieleni zorganizowanej: parków, alei drzew, itp.*

Ponadto na ochronę krajobrazu zwrócono także uwagę przy omawianiu form ochrony przyrody.

4. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy **Krokowa** (Uchwała Nr III/23/2010 Rady Gminy Krokowa z dnia 29 grudnia 2010 r. ze zmianami z 2014 r.)

„Studium ...” zawiera rozdz. pt. *Krajobraz gminy – analizy i uwarunkowania*, w którego części pt. *Fizjonomia gminy* zapisano m. in.: (...)

Wizualność zewnętrzną, czyli ekspozycja zespołów zabudowy, w sytuacji gminy Krokowa dotyczy wsi:

- *Białogóra – od strony wschodniej, z krajobrazu otwartego wieś położona jest w zakolu lasu z otwarciem w kierunku wschodnim,*
- *Dębki – eksponowana sylweta wsi od strony południowej z najazdu od strony południowej*

- *Karwieńskie Błoto Pierwsze – eksponowana sylweta wsi od strony południowo – wschodniej z drogi wojewódzkiej nr 215 od strony Sławoszyna,*

(...)

W zakresie wizualności zewnętrznej ustala się:

- *zachowanie i utworzenie warunków ekspozycji panoram widokowych z tras komunikacyjnych na szczególnie interesujące obiekty krajobrazowe poprzez określenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zasad zagospodarowania punktów widokowych i ochrony panoram widokowych,*
- *ochronę istniejących panoram widokowych poprzez zakaz wznoszenia budynków i budowli przesłaniających ekspozycję krajobrazową z punktów widokowych oraz wprowadzania zieleni wysokiej,*
- *wprowadzenie zieleni w otoczeniu osiedli i obiektów rekreacyjnych w zakresie podnoszącym walory krajobrazu (maskowanie zespołów obiektów),*
- *likwidację bądź neutralizację widokową wszelkich elementów obniżających walory krajobrazowe.*

(...)

Wnętrza urbanistyczne (wizualność wewnętrzna)

W granicach gminy wyróżniono zróżnicowane typy układów przestrzennych jednostek osadniczych, wśród nich Białogórę, Dębki i Karwieńskie Błota, których układy przestrzenne tworzą [zdaniem autorów „Studium ...”] charakterystyczne wnętrza urbanistyczne. Wyróżniono także wnętrza o znaczeniu ponadlokalnym: (...) wyodrębniające się, rozległe przestrzenie krajobrazu otwartego, których „ściany” tworzą naturalne formy terenowe, zwarte zespoły leśne oraz zespoły zabudowy poszczególnych jednostek osadniczych. Przestrzenie te, posiadające duże znaczenie krajobrazowe i ekologiczne - powinny podlegać szczególnej ochronie przed zabudową.

W dziale kierunku zagospodarowania przestrzennego skupiono się na sformułowaniu zasad ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym krajobrazu kulturowego oraz postulowano wprowadzenie stref ochrony konserwatorskiej, w tym krajobrazu.

5. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego **gminy Puck** (Uchwała nr XXIX/86/2000 Rady Gminy Puck z dnia 03.10.2000 r ze zmianami wprowadzonymi do 2019 r. włącznie)

W „Studium ...” nie ma wydzielonego rozdziału na temat krajobrazu gminy, zarówno w zakresie uwarunkowań jak i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Ochrona krajobrazu przewija się hasłowo w różnych fragmentach „Studium ...” przy okazji omawiania ochrony przyrody i dziedzictwa kulturowego. „Studium ...” ma nieczytelną strukturę tekstu, który składa się z kolejnych, licznych zmian – brakuje tekstu ujednoczonego.

6. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy **miasto Puck** (Uchwała Nr XXXI/5/2017 Rady Miasta Puck z dnia 27 marca 2017 r. wraz ze zmianą z 2018 r.)

W „Studium ...” problematykę ochrony krajobrazu połączono z ochroną przyrody (w niewielkim stopniu) i z ochroną dziedzictwa kulturowego. Dla ochrony krajobrazu Parku i jego powiązań widokowych istotne są zapisy dotyczące zachowania sylwety Starego Miasta widzianej od strony Zatoki Puckiej, w tym wykluczenie lokalizacji nowej zabudowy kubaturowej dysharmonizującej płaszczyzny ekspozycji oraz ochrona percepcji poprzez wykluczenie lokalizacji przesłaniającej ciągi widokowe na panoramę Starego Miasta.

7. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy miasta **Władysławowo** (Uchwała nr XLII/302/02 Rady Miejskiej we Władysławowie z dnia 30 stycznia 2002 r.)

„Studium ...” zawiera rozdz. pt. *Ochrona krajobrazu*, w którym jest jedno zdanie (s. 20): *Chaotyczny i w niewielkim stopniu kontrolowany sposób zabudowy ujemnie wpływa na odbiór krajobrazu w częściach zabudowanych gminy i na terenach otwartych.* W ustaleniach skupiono się na

ochronie dziedzictwa kulturowego, w tym stref jego ekspozycji krajobrazowej oraz postulowano ochronę przed zabudową obszaru rolniczego na południe od miasta, na wschodnim skłonie Kępy Swarzewskiej ze względu na jego walory krajobrazowe – *otwartą perspektywę Zatoki Puckiej i dalej Półwyspu Helskiego* (s. 29).

Konkluzja

Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin w całości lub częściowo położonych w NPK są opracowaniami o bardzo zróżnicowanym poziomie merytorycznym, w tym także w zakresie problematyki krajobrazowej. Praktycznie we wszystkich studiach problematyka ta ujęta jest w odniesieniu do form ochrony przyrody i dziedzictwa kulturowego – brak ujęć zintegrowanych. Są to opracowania mało przydatne dla opracowania „Operatu ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu NPK” w zakresie problematyki krajobrazowej.

Liczne szczegółowe uwarunkowania krajobrazowe zawierają **miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego** (mpzp), które zgodnie z przepisami prawa powszechnego muszą być zgodne ze studiami uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Plany te w swej masie (wg stanu na wrzesień 2019 r. w NPK obowiązuje 70 mpzp - niektóre częściowo w Parku i częściowo w otulinie, a w otulinie 73 – razem 143 mpzp) przesądzą oblicze krajobrazowe znacznej części obszaru NPK, głównie terenów zainwestowania osadniczego i osadniczo-turystycznego. Zestawienie wszystkich mpzp zawiera „Operat zagospodarowania przestrzennego”, a wypisy z planów obejmujących obszar NPK zestawiono w **załączniku tekstowym do „Operatu ...”**. Ze względu na rozdrobienie terytorialne planów, zróżnicowany poziom rzemiosła zawodowego planistów oraz ich dyspozycyjność wobec samorządów gmin i inwestorów, skutki krajobrazowe wdrażania ustaleń mpzp są w wielu przypadkach negatywne.

3.3. Uwarunkowania prawa powszechnego i miejscowego

A. Uwarunkowania ochrony dziedzictwa kulturowego w prawie powszechnym

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami⁴ możliwe są następujące formy ochrony zabytków nieruchomych:

- **wpis do rejestru zabytków** (*zabytek - nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem, człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową - art. 3 pkt 1 ustawy*), wpisu dokonuje wojewódzki konserwator zabytków;
- **uznanie za pomnik historii** (*... zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury ... - art. 15.1*), uznanie za pomnik historii następuje w drodze rozporządzenia Prezydenta RP;
- **utworzenie parku kulturowego** (*tworzony ... w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej – art. 16.1*);
- **ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego** albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Zgodnie z ww. ustawą i ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym⁵, w planowaniu przestrzennym uwzględnia się **strefy ochrony konserwatorskiej** - mogą one dotyczyć historycznych

⁴ Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2021, poz. 710).

⁵ Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. t. j. Dz. U. 2021, poz. 741 ze zm.

układów urbanistycznych i ruralistycznych, zabytków nieruchomych, zabytków archeologicznych i krajobrazu.

B. Uwarunkowania ochrony krajobrazu w prawie powszechnym⁶

Ochrona krajobrazu nie jest jednoznacznie uregulowana w polskim prawie. W szczególności dotyczy to braku jednolitego, spójnego systemu ochrony krajobrazu. Elementy ochrony krajobrazu zawarte są w ustawie o ochronie przyrody, niektóre zagadnienia w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami⁷, jeszcze inne w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. W 2015 r. Sejm RP uchwalił tzw. „ustawę krajobrazową”⁸, ale zawiera ona wyłącznie zmiany innych ustaw, w tym ww., a nie przemyślany, spójny system zasad prawnych ochrony krajobrazu, czego zdecydowanie w Polsce brakuje.

W 2004 r. Polska ratyfikowała Europejską Konwencję Krajobrazową uchwaloną przez Radę Europy we Florencji 20 października 2000 r. Główne tezy Konwencji są następujące:

- krajobraz jest integralny (podział na krajobraz przyrodniczy i kulturowy jest podziałem sztucznym);
- wszystkie krajobrazy są ważne (zwykłe i wybitne, a nawet te zdewastowane) i są przedmiotem Konwencji;
- ochrona, konserwacja, zarządzanie i projektowanie krajobrazów winno być domeną władz samorządowych regionalnych i lokalnych.

Według **ustawy o ochronie przyrody**⁹ ochrona krajobrazu ma miejsce w zasięgu różnych form ochrony przyrody, jak w szczególności parki narodowe, rezerwaty przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. Rzeczywista ochrona krajobrazu ma jednak miejsce tylko w parkach narodowych i w rezerwach przyrody (niezależnie od ich typu, ze szczególnym znaczeniem rezerwatów krajobrazowych), przy czym w rezerwach na niewielkich powierzchniach, często w bliskim otoczeniu krajobrazów przekształconych. Parki krajobrazowe są formą ochrony krajobrazu tylko z nazwy i ideowych założeń. W rzeczywistości krajobraz ulega w nich różnorodnym formom dewaloryzacji i to często większej niż w otoczeniu parków, w tym w ich otulinach. Wynika to z dużej koncentracji w parkach krajobrazowych naturalnych czynników atrakcyjności lokalizacji zainwestowania turystyczno-rekreacyjnego i osadniczego. Z kolei obszary chronionego krajobrazu są najmniej efektywną formą ochrony przyrody – dotyczy to także krajobrazu. W przepisach prawa powszechnego (ustawa o ochronie przyrody) w częściach dotyczących zasad ochrony środowiska obszarów chronionego krajobrazu, nawet nie użyto terminu „krajobraz”, nie wspominając o konkretnych zasadach jego ochrony i kształtowania. Znaczenie zespołów przyrodniczo-krajobrazowych dla ochrony krajobrazu jest małe i tylko lokalne. Są to formy ochrony terytorialnie niewielkie, ustanawiane w obecnym stanie prawnym przez gminy, w zależności od doraźnych potrzeb i inicjatyw społecznych. Nie mają one istotnego znaczenia dla ochrony krajobrazu w skali regionalnej.

Ochrona krajobrazu według **ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** może być skojarzona z każdą z przewidzianych w niej form ochrony (zob. powyżej pkt. A). Teoretycznie największe znaczenie dla ochrony krajobrazu mają parki kulturowe – teoretycznie, gdyż w praktyce ustanawiane są przez samorzady gmin sporadycznie i obejmują bardzo różne obiekty - w NPK jest tylko jeden - obejmuje stanowisko archeologiczne osady łowców fok z okresu epoki kamiennej (3-2 tys. lat p.n.e.) w Rzucewie nad Zatoką Pucką i nie posiada znaczących walorów krajobrazowych. Istotne znaczenie mogłyby mieć pomniki historii, ale ustanawiane są one bardzo „oszczędnie” (w NPK

⁶ Opracowano na podstawie książki autorstwa Przewoźniaka i Czocharńskiego (2020).

⁷ Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. T. j. Dz. U. 2021, poz. 710

⁸ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu. Dz. U. 2015, poz. 774.

⁹ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. T. j. Dz. U. 2020, poz. 55 ze zm.

nie ma żadnego – najbliższy obejmuje modernistyczne śródmieście Gdyni). W praktyce duże znaczenie mają wpisy układów urbanistycznych, urbanistyczno-krajobrazowych i ruralistycznych do rejestru zabytków oraz strefy ochrony krajobrazu wyznaczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Ponadto każdy obiekt zabytkowy stanowi element krajobrazu kulturowego lub kulturowo-przyrodniczego, często o charakterze lokalnej dominanty krajobrazowej. Jednak zabytki nieruchome to w większości obiekty punktowo rozmieszczone we współczesnym środowisku kulturowym. Ponieważ środowisko to ma w większości umiarkowane i małe walory krajobrazowe, trywializując można stwierdzić, że zabytki to rodzynki w otaczającym je „zakalcu” (Przewoźniak 2017). Największym wrogiem zabytków jest czas – liczne tego przykłady znajdują się w NPK (zob. rozdz. 4).

Zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, począwszy od 2015 r., co najmniej raz na 20 lat, samorząd województwa zobowiązany jest sporządzić **audyt krajobrazowy województwa**, w tym wyznaczyć **krajobrazy priorytetowe**. W województwie pomorskim do sporządzania audytu przystąpiono w 2019 r. z przewidywanym terminem zakończenia w 2022 r.

Zgodnie z ww. ustawą krajobraz priorytetowy to (art. art. 2 pkt 16f) (...) *krajobraz szczególnie cenny dla społeczeństwa ze względu na swoje wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, architektoniczne, urbanistyczne, ruralistyczne lub estetyczno-widokowe, i jako taki wymagający zachowania lub określenia zasad i warunków jego kształtowania*. Brak na razie doświadczeń praktycznych w zakresie wyznaczania krajobrazów priorytetowych. Teoretyczne rozważania zawiera studium pt. „Przygotowanie opracowania pt. Identyfikacja i ocena krajobrazów – metodyka oraz główne założenia” (Solon i in. 2014), w którym nie rozróżniono jednak krajobrazu fizjonomicznego (czyli obrazu/fizjonomii kraju/krajin) od krajobrazu geograficzno-ekologicznego (czyli jednostki terytorialnej/obszaru o określonej strukturze przyrodniczej), co czyni je opracowaniem nieprzydatnym dla praktyki ochrony krajobrazu jako obrazu kraju. Na podstawie m. in. tego studium opracowano rozporządzenie Rady Ministrów z 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych¹⁰, które w wielu punktach jest mocno dyskusyjne. Analiza stanu prac na audytem krajobrazowym w województwie pomorskim w szczególności w odniesieniu do obszaru NPK zostanie przeprowadzona na etapie opracowania dokumentu strategii planu ochrony dla Nadmorskiego Parku Krajobrazowego.

Uznanie krajobrazu za priorytetowy zależy m. in. od skali jego analizy. Inne krajobrazy można uznać za priorytetowe np. w skali Pomorza, Kaszub lub Ziemi Puckiej. Istotny wpływ ma też miejsce postrzegania krajobrazu – z różnych punktów widokowych ocena krajobrazu może być odmienna. Ważne znaczenie ma także pora roku, a nawet dnia. Za kryteria uznania krajobrazu za priorytetowy mogą być np. przyjęte (Przewoźniak 2017):

- rzadkość występowania (istotne uwarunkowanie stanowi skala analizy – krajobraz rzadki w gminie może nie być rzadki w regionie);
- dobry stan zachowania (trudno jednak wskazać w stosunku do czego zachowany, do jakiego stanu wyjściowego – nie ma krajobrazów pierwotnych, bowiem nie wiadomo co było pierwotne);
- estetyka lub piękno (silne zindywidualizowanie oceny w zależności od osobniczych kryteriów);
- znaczenie dla identyfikacji z regionem (związek identyfikacji z regionem z miejscem pochodzenia, w tym też poprzednich pokoleń);
- znaczenie historyczno-patriotyczne (może zależeć od stopnia wyedukowania i wiedzy nt. historii regionu);
- atrakcyjność turystyczna (ryzyko ocen populistycznych – symbolicznej palmy na plaży z błękitem morza w tle).

¹⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 lutego 2019 r. 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych. Dz. U. 2019, poz. 394.

Generalnie każda delimitacja krajobrazów priorytetowych będzie silnie subiektywna, od typologii krajobrazów poczynając, przez samą ocenę, po jej interpretację. Krajobraz jest bytem subiektywnym i próby jego obiektywnego wartościowania mają znikome szanse na pozytywny wynik.

C. Uwarunkowania ochrony dziedzictwa kulturowego w prawie miejscowym

Podstawowym aktem prawa miejscowego obowiązującym w NPK jest Uchwała Sejmiku Samorządu Województwa Pomorskiego z 2011 r.¹¹, zmieniona w 2017 r.¹². Wśród celów ochrony NPK wymieniono w niej (...) *zachowanie historycznie zróżnicowanych typów przestrzennych wsi rybackich i rolniczych, osad letniskowych oraz obszarów o ważnym znaczeniu strategicznym i nawigacyjnym, wraz z ich tradycją architektoniczną, zachowanie wartości kultury niematerialnej, w szczególności swoistości etnicznej oraz tradycyjnych zajęć i zwyczajów społeczności kaszubskiej.*

Generalnie, w stosunku do pozostałych celów i opisów form przyrodniczych, problematyka dziedzictwa kulturowego została potraktowana w tym dokumencie bardzo pobieżnie. Pokutuje bowiem przekonanie, iż parki krajobrazowe są tworzone jedynie dla ochrony zasobów przyrodniczych, podobnie jak parki narodowe lub rezerваты przyrodnicze.

Ważnym ustaleniem dla ochrony dziedzictwa kulturowego jest Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Helski Cypel” (powierzchnia 292,85 ha), ustanowiony uchwałą Rady Miasta Hel. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody zespoły przyrodniczo-krajobrazowe obejmują (...) *fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.* Celem ustanowienia ZPK „Helski Cypel” jest m. in. ochrona fragmentów krajobrazu nadmorskiego z zachowanymi obiektami dziedzictwa kulturowego, jakimi są obiekty militarne z okresu międzywojennego.

Prawo miejscowe stanowią także miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. W załączniku tekstowym do „Operatu ...” zamieszczono wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego według stanu na wrzesień 2019 r. z cytowaniem zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego.

D. Uwarunkowania ochrony krajobrazu w prawie miejscowym

W ww. uchwale Sejmiku Samorządu Województwa Pomorskiego z 2011 r., zmienionej w 2017 r., wśród **celów ochrony NPK** wymieniono (...) *ochronę charakterystycznych krajobrazów wybrzeży otwartego morza (wydmowych i klifowych) oraz wybrzeży nadzatkowych (wydmowych, wysoczyznowych i niskich), w tym charakterystycznych równin organogeniczno-mineralnych na Półwyspie Helskim, eksponowanych widokowo wierzchowin i stref krawędziowych kęp wysoczyznowych oraz rozległych krajobrazów równin nadmorskich i den pradolin (...),* ale nie sformułowano żadnych zasad ochrony lub szerzej kształtowania krajobrazu. Ponadto cytowany powyżej cel ochrony zawiera następujące błędy:

- zamiast *wybrzeża nadzatkowe niskie* powinno być dolinne (wydmowe też są niskie);
- w NPK nie występują strefy krawędziowe kęp wysoczyznowych poza zdewastowaną przez odkrywkową eksploatację kruszywa strefą Kępy Rekowskiej;
- w NPK nie występują *rozległe krajobrazy równin nadmorskich* - ochroną objęty jest jedynie ich częściowo zdewastowany fragment przy Karwieńskim Bocie Drugim, zdewastowany skrawek przy Dębkach i niewielki kompleks rezerwatu „Piaśnickie Łąki” i Bagna Białogórskiego – rozległe krajobrazy równin przymorskich występują w otulinie NPK;
- w NPK nie występują *rozległe krajobrazy den pradolin* – ochroną objęty jest jedynie niewielki fragment jednej pradoliny – Kaszubskiej.

¹¹ Uchwała nr 142/VII/11 Sejmiku Samorządu Województwa Pomorskiego z dnia 27 kwietnia 2011 r. w sprawie Nadmorskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Pom. 2011 nr 66, poz. 1457).

¹² Uchwała nr 444/XLII/17 Sejmiku Samorządu Województwa Pomorskiego z dnia 21 grudnia 2017 r. w sprawie zmiany ww. ustawy.

W ww. Uchwale nie uwzględniono krajobrazu NPK w ujęciu holistycznym, jako krajobrazu przyrodniczo-kulturowego.

Istotne, lokalne znaczenie dla ochrony krajobrazu NPK mają **rezerваты przyrody**, w tym w szczególności rezerваты krajobrazowe – „Przylądek Rozewski” (12,15 ha) i „Dolina Chłapowska” (24,83 ha). Dla rezerwatów tych obowiązują tylko ogólnikowe rozporządzenia o ich ustanowieniu, obydwie nie posiadają zatwierdzonych planów ochrony (stan na 30 września 2019 r.). W rezerwacie „Przylądek Rozewski” chroniony jest krajobraz martwego klifu porośniętego buczyną niżową, ze zdewastowaną przez potężną opaskę betonową strefą brzegową morza. W rezerwacie „Dolina Chłapowska” ochronie podlega wnętrze krajobrazowe doliny erozyjnej, rozcinającej wysoczyznę morenową Kępy Swarzewskiej i jej klif, z charakterystyczną roślinnością nadmorską, z widokiem na morze w osi doliny tylko do przebiegającej nad rezerwatem drogi Władysławowo – Jastrzębia Góra.

Ważną formą ochrony krajobrazu Półwyspu Helskiego jest **Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Helski Cypel”** (powierzchnia 292,85 ha), ustanowiony uchwałą Rady Miasta Hel. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody zespoły przyrodniczo-krajobrazowe obejmują (...) *fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne*. Celem ustanowienia ZPK „Helski Cypel” jest m. in. ochrona fragmentów krajobrazu nadmorskiego z zachowanymi obiektami militarnymi z okresu międzywojennego.

Lokalne znaczenie dla ochrony krajobrazu mają też **użytki ekologiczne**. Wprawdzie zgodnie z ustawą o ochronie przyrody są to (...) *zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej* (...) ale niejako przy okazji ochronie podlega też ich krajobraz. Jedynym użytkiem ekologicznym w NPK są „Torfowe Kłyle” (47,92 ha) – użytek ustanowiony uchwałą Rady Miasta Jastarnia. Obejmuje on krajobraz organiczno-mineralnej równiny akumulacyjnej przy brzegu Zatoki Puckiej, ze zróżnicowaną roślinnością zielną i zaroślami.

Zróżnicowane znaczenie krajobrazowe mają **pomniki przyrody**. Najczęściej są to pojedyncze drzewa, których znaczenie krajobrazowe jest małe i wyłącznie lokalne. Istotnym elementem krajobrazu są natomiast aleje drzew, jak najstojniejsza w rejonie NPK – czterorzędowa aleja lipowa w Rzucewie – pomnik przyrody i kultury kształtowania krajobrazu (formalnie położona przynajmniej częściowo w otulinie).

Otulina NPK w dużej części pokrywa się z **Nadmorskim Obszarem Chronionego Krajobrazu**. Obowiązuje dla niego Uchwała Sejmiku Samorządu Województwa Pomorskiego z 2016 r.¹³, która nie zawiera przepisów bezpośrednio dotyczących ochrony krajobrazu. Pośrednio określone są one przez działania z zakresu czynnej ochrony ekosystemów leśnych, lądowych nieleśnych i wodnych oraz przez zakazy w odniesieniu do gospodarowania w środowisku przyrodniczym. Nie mają one jednak praktycznego znaczenia – obszary chronionego krajobrazu są deklaracyjnymi, pozornymi formami ochrony przyrody i krajobrazu – są to głównie byty statystyczne (Przewoźniak 2017). W 2017 r. Samorząd Województwa Pomorskiego rozpoczął prace studialne nad zmianą granic Nadmorskiego OChK – do 30 września 2019 r. nie zostały one sfinalizowane w postaci odpowiedniej uchwały. Szczegółową analizę krajobrazu Nadmorskiego OChK zawiera opracowanie Kistowskiego (2017).

Prawo miejscowe stanowią także miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego – zob. **załącznik tekstowy do „Operatu...”**.

¹³ Uchwała nr 259/XXIV/16 Sejmiku Samorządu Województwa Pomorskiego z dnia 25 lipca 2016 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu w województwie pomorskim (Dz. Urz. Woj. Pom. 2016, poz. 2942).

4. CHARAKTERYSTYKA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1. Zarys historii obszaru Parku i jego otoczenia oraz ogólna charakterystyka zasobów kulturowych na tle Pomorza i kraju

Pierwsze informacje o osadnictwie na terenie dzisiejszego NPK pojawiły się około 9 tys. lat temu. Ciekawą informacją o osadnictwie na tym terenie są odkrycia archeologiczne w strefie brzegowej w okolicach Rzucewa (około 2500-1700 r. p.n.e.). Stwierdzono na podstawie badań archeologicznych, iż ówczesna ludność polowała na fok i uprawiała głównie rybołówstwo. Stąd inne, podobne odkrycia archeologiczne zostały nazwane „kulturą rzucewską” (podobnie jak inne odkrycia „kulturą tużycką”). W następnych epokach (epoka brązu, epoka żelaza, wpływów rzymskich) osadnictwo na tym obszarze rozwijało się podobnie jak na terenie Polski. Z uwagi na trudne warunki terenowe, zwłaszcza na terenie dzisiejszego Półwyspu Helskiego, osadnictwo stałe rozwinęło się tu stosunkowo późno - pierwsze jego ślady pochodzą z ok. 400 r. p.n.e. (Biernat i in. 2000).

Pierwsza wzmianka w wiarygodnych źródłach historycznych o osadnictwie stałym z terenu NPK, dotyczy Helu - pochodzi z 1198 r. Następne wzmianki dotyczą Pucka (który jest poza granicami NPK lecz jego wody przybrzeżne są w granicach Parku). Miasto Puck było znaczącym ośrodkiem handlu, a później ważnym portem morskim i wojennym. Oba miasta – Puck i Hel – otrzymały prawa miejskie po ich lokacji przez Zakon Krzyżacki, który założył także następujące wsie znajdujące się obecnie w granicach NPK: Wielką Wieś (obecnie Władysławowo), Chłapowo, Swarzewo, Rzucewo oraz znajdujące przy granicy NPK – Białogórę i Ostonino.

Pod względem administracyjnym, obszar NPK na przestrzeni dziejów znajdował się najpierw w województwie pomorskim, wsie zaś (Swarzewo, Jastarnia Pucka, Kuźnica, Chałupy, Wielka Wieś, Chłapowo, Karwieńskie Błota) podlegały niegrodowemu starostwu puckiemu. Wsią szlachecką było Rzucewo. W latach 1491-1545 oraz 1656-1678 starostwo puckie było administrowane przez Gdańsk. W wyniku I rozbioru Polski w 1772 r. obszar powiatu puckiego, a zatem także obszar dzisiejszego NPK, przeszedł we władanie Królestwa Pruskiego, a w 1773 r. również Gdańsk, a co za tym idzie także Hel i Jastarnia Gdańska. Wówczas obszar dzisiejszego NPK wszedł w skład utworzonego wtedy powiatu tczewskiego. W latach 1807-1814, na krótki czas istnienia Wolnego Miasta Gdańska, jego posiadłość Hel, również weszła w skład Wolnego Miasta Gdańska. Po wojnach napoleońskich i upadku Napoleona, teren NPK wszedł w skład nowego powiatu wejherowskiego, łącznie z Helem. W 1887 r. powiat wejherowski podzielono na dwa mniejsze powiaty: wejherowski i pucki. Po I wojnie światowej całość dzisiejszego obszaru NPK włączono w 1920 r. do terytorium II Rzeczypospolitej. W 1931 r. rozpoczęto budowę portu wojennego w Helu oraz utworzono Rejon Umocniony Hel, który odegrał dużą rolę w wojnie obronnej 1939 r. Po zakończeniu II wojny światowej tereny te pozostały w granicach Polski.

Dzieje obszaru Parku charakteryzowały się wielokrotnymi zmianami pod względem administracyjnym i co za tym idzie różnorodnymi wpływami kulturowymi. Krzyżowały się tu wpływy niemieckie i polskie, w zależności od epoki i przynależności państwowej. Jednakże podstawową grupą etniczną była i pozostała ludność kaszubska, na terenie NPK zajmująca się głównie rybołówstwem. Grupa ta nazywana jest Kaszubami Nordowymi, w odróżnieniu od Kaszubów z głębi lądu, np. już z okolic Wejherowa.

Ta szczególna cecha etnograficzna – praca związana z rybołówstwem – bardzo silnie wyróżnia obszar NPK od pozostałych regionów Pomorza. Jest cechą wyjątkową i nośną dzięki której wzrasta rozpoznawalność NPK pod względem dziedzictwa kulturowego. W ślad za tą cechą, pozostałe, tym razem materialne jej ślady są unikatowe. Są to m. in. nietypowe układy ruralistyczne wsi rybackich, nie posiadających regularnego układu planu, gdyż wszystkie ciągi komunikacyjne, ścieżki i drogi, powstawały na potrzeby transportu dawnych, lekkich wówczas łodzi rybackich do obejść poszczególnych rybaków (w celach budowy, naprawy). Forma architektoniczna i materiał budynków

mieszkalnych i gospodarczych również wyróżniały się na tle architektury Pomorza. Czasy Królestwa Pruskiego nieco zniwelowały te różnice, z uwagi na administracyjne zlecenia antypożarowe, a także wpływy miasta Gdańska w XIX w. w Helu (zabudowa małomiasteczkowa).

Można więc stwierdzić, że przeszłość i historia tego obszaru bardzo silnie wyróżnia go na tle Pomorza i kraju. Stąd też należy dbać o pozostałości charakterystycznej zabudowy, a także o zachowane wciąż, chociaż obecnie w formie nie końca autentycznej i bardziej jako atrakcja turystyczna, język, obyczaje i obrzędy Kaszubów Nordowych.

4.2. Wyniki inwentaryzacji i ocena znaczenia zasobów kulturowych

4.2.1. Archeologia

Osadnictwo pradziejowe, wczesno- i późno- średniowieczne, a także nowożytne rozpoznane na terenie NPK to osady, cmentarzyska, punkty i ślady osadnicze. Wpływ na stan rozpoznania archeologicznego dziedzictwa kulturowego miały takie czynniki, jak stan zalesienia obszaru i zabudowa terenu. Stanowiska archeologiczne położone na „styku” lądu i morza, zlokalizowane przy krawędziach klifów, zagrożone były i są procesami osuwiskowymi. Przykładem może być osada w Osłoninie, zniszczona częściowo przez osuwanie się klifu.

Inwentaryzacja stanowisk archeologicznych wynika z przeprowadzonych badań powierzchniowych i wykopaliskowych. Uzupełnieniem są dane archiwalne o nieustalonej lokalizacji, np. ślady cmentarzyska grobów skrzynkowych w Helu.

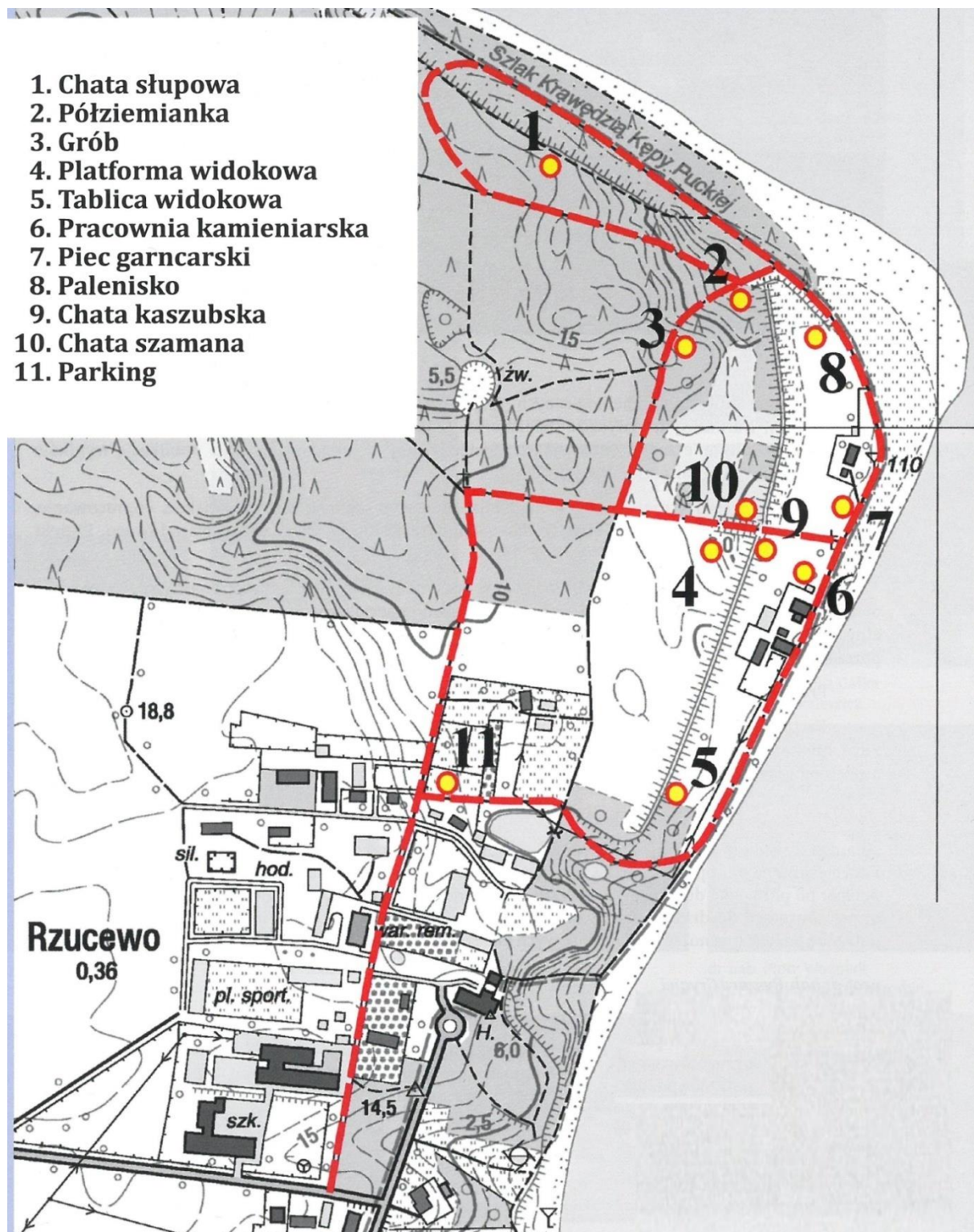
Na terenie Półwyspu Helskiego jedynie osada w Jastarni, datowana na przełom er (I w p.n.e. – I w n.e.), została częściowo rozpoznana wykopaliskowo. Odkryto m. in. ślady zabudowy drewnianej, zabudowy słupowej i paleniska. W części zachodniej Parku, nad brzegiem morskim, najważniejszym stanowiskiem archeologicznym, na którym przeprowadzono prace wykopaliskowe, jest cmentarzysko grobów skrzynkowych, datowane na okres od VII w p.n.e. do III w p.n.e., zlokalizowane w okolicy wąwozu Rudnik. Zachodnia część Parku to najlepiej rozpoznany archeologicznie teren. W okolicach ujścia rzeki Płutnicy, w wodach Zatoki Puckiej, znajdują się pozostałości portu datowane od X do XIV w. Na wyróżniającym się w linii brzegowej Zatoki Cyplu Rzucewskim znajduje się osada z epoki kamienia. Najnowsze badania wykopaliskowe i analizy wykazały, że teren ten był wielokrotnie zasiedlany na przestrzeni wieków. Najstarsze ślady osadnictwa pochodzą z IV tys. p. n.e. Osada w Rzucewie jest przewodnim stanowiskiem archeologicznym do badań rozwoju kulturowego i gospodarczego plemion łowiecko-rybackich żyjących nad Zatoką Pucką w epoce kamienia (IV tys. p.n.e. – II tys. p.n.e.). Na terenie osady w 2013 r. ustanowiono Park Kulturowy „Osada Łowców Fok w Rzucewie, gmina Puck”. Celem utworzenia Parku jest ochrona i zachowanie krajobrazu kulturowego oraz wyróżniających się zabytków charakteryzujących tradycje osadniczą i budowlaną. Teren Parku Kulturowego zlokalizowany jest w części na obszarze dawnej wsi rybackiej zwanej Kruszwicą. Przez Park prowadzi ścieżka dydaktyczna udostępniająca rekonstrukcje archeologiczne (ryc. 2).

Fot. 1. Wejście do Parku Kulturowego „Osada łowców Fok” w Rzucewie (fot. MP)

Fot. 2. Budynek ekspozycyjny w Parku Kulturowym „Osada Łowców Fok” w Rzucewie (fot. MP)

Ryc. 2. Park Kulturowy „Osada Łowców Fok” w Rzucewie
Źródło: Król - red. 2009.

Archeologiczne zasoby kulturowe na terenie NPK wyróżniają się na terenie Pomorza i historii kulturowej strefy południowego Bałtyku. Dotyczy to zespołu osadniczego z epoki kamienia w Rzucewie - jest to jedyne nad Zatoką Gdańską stanowisko archeologiczne, na którym odkryto m. in.: pierwsze ślady łowców i rybaków z IV tys. p.n.e., ślady zabudowy słupowej z III tys. p.n.e., pierwszą przystań i pracownię obróbki siekier kamiennych z III tys. p.n.e. (Król – red. 2019). Na terenie Parku Kulturowego powstały rekonstrukcje dawnych domów, półziemianek i pracowni które zlokalizowane w miejscu dawnych odkryć. W odbudowanej „Chacie Kaszubskiej” znajdują się ekspozycje archeologiczne dokumentujące najstarszą historię regionu nadmorskiego. Stanowisko w Rzucewie jest najważniejszym na terenie południowego Bałtyku stanowiskiem, dokumentującym zmiany środowiska przyrodniczego na przestrzeni wieków (badania palinologiczne, archeozoologiczne). Drugim stanowiskiem archeologicznym, ze względu na walory kulturowe jest port podwodny w Pucku. Obecnie w jego pobliżu na planszach przedstawione są jego wizualizacje.

Wykaz obiektów archeologicznych na obszarze NPK wpisanych do rejestru zabytków - podlegających ścisłej ochronie konserwatorskiej oraz obiektów i stref archeologicznych podlegających ochronie konserwatorskiej zawiera tabela 2.

Tab. 2. Obiekty archeologiczne na obszarze NPK wpisane do rejestru zabytków - podlegające ścisłej ochronie konserwatorskiej oraz obiekty i strefy archeologiczne podlegające ochronie konserwatorskiej (stan w 2019 r.)

Nr na zał. kartogr.	Lokalizacja	Nr wpisu do rejestru zabytków / ochrona strefowa lub inna	Forma i nazwa zabytku	Uwagi
1	Dębki		ślad osadniczy późne średniowiecze	stanowisko nr 1 (ob. teren zabudowany)
2	Rozewie/Jastrzębia Góra	strefa ochrony	obozowisko z epoki kamienia	stanowisko nr 8 (ob. teren zabudowany)
3	Rozewie/Jastrzębia Góra	strefa ochrony	ślad osadniczy z epoki kamienia	stanowisko nr 7
4	Rozewie/Jastrzębia Góra	strefa ochrony	ślad osadniczy z epoki kamienia	stanowisko nr 9
5, 6	Chłapowo	strefa ochrony	cmentarzysko grobów skrzynkowych z wczesnej epoki żelaza	stanowiska nr 1 i 2 (teren specjalny – wojskowy)
7,8,9,10	Chłapowo	strefa ochrony	osada i ślady osadnicze z epoki kamienia, wczesnej epoki żelaza i okresu wczesnego średniowiecza	stanowiska nr 28-31
bez nr. na zał.	Chałupy		miejsce XVII-wiecznego portu-fortu Władysławowo	lokalizacja niepewna
bez nr. na zał.	Kuźnica		miejsce XVII-wiecznego portu-fortu Kazimierzowo	lokalizacja niepewna
11	Kuźnica	strefa ochrony	punkt osadniczy z późnego średniowiecza	stanowisko nr 16
12	Kuźnica	strefa ochrony	ślady osadnicze z epoki kamienia i okresu nowożytnego	stanowisko nr 17
13	Kuźnica	strefa ochrony	ślady osadnicze z epoki kamienia i późnego średniowiecza	stanowisko nr 19
14	Jastarnia	C-219 (stary numer	osada okresu wpływów	stanowisko nr 1

		164/Archeolo.) oraz strefa ochrony	rzymskich i wczesnej epoki żelaza	
15	Jastarnia	strefa ochrony	śląd osadniczy z późnego średniowiecza	stanowisko nr 10
16	Jastarnia	strefa ochrony	śląd osadniczy z epoki kamienia	stanowisko nr 9 (w pobliżu „Torfowych Kłyli”)
17	Jastarnia	strefa ochrony	śląd osadniczy z epoki kamienia	stanowisko nr 12
18	Jastarnia	strefa ochrony	ślady osadnicze z późnego średniowiecza	stanowisko nr 11
19	Jurata	strefa ochrony	punkt osadniczy i śląd osadniczy z późnego średniowiecza	stanowisko nr 13
20	Jurata	strefa ochrony	osada z okresu wczesnego średniowiecza	stanowisko nr 3
21	Jurata	strefa ochrony	ślady osadnicze z późnego średniowiecza	stanowisko nr 15
22	Hel	strefa ochrony	ślady osadnicze z epoki kamienia i późnego średniowiecza	stanowisko nr 6
23	Hel	strefa ochrony	punkt osadniczy z okresu nowożytnego	stanowisko nr 7
24	Hel	strefa ochrony	warstwy niwelacyjne z XVI-XX w.	stanowisko nr 11 (teren dawnego cmentarza przy kościele pw. św. Piotra i Pawła – ul. Bulwar Nadmorski)
25	Hel	strefa ochrony	ślady osadnicze z epoki kamienia, okresu wczesnego i późnego średniowiecza	stanowisko nr 9
26	Hel	strefa ochrony	punkt osadniczy z późnego średniowiecza	stanowisko nr 10
27, 28	Swarzewo	strefa ochrony	osada neolityczna i z wczesnego średniowiecza	stanowiska nr 30 i 31 („Orla Góra” i „Lipi Dół”)
29	Puck	C-463 (stary nr 379/Archeolo.)	stanowisko podwodne	potwierdzona lokalizacja historycznego portu w Pucku
30	Rzucewo	C-485 (stary nr 400/Archeolo.) C-538 (stary nr 455/Archeolo.)	osada neolityczna	stanowisko nr 1 (teren Parku Kulturowego „Osada Łowców Fok”)
31	Ostonino	strefa ochrony	osada neolityczna	stanowisko nr 2 (przylega bezpośrednio do klifu ostonińskiego, warstwa kulturowa zarejestrowana w profilu klifowym)
32	Ostonino	strefa ochrony	cmentarzysko płaskie grobów skrzynkowych	stanowisko nr 1
33	Ostonino	strefa ochrony	kompleks osadniczy	stanowiska 6-16

			wielokulturowy	(teren częściowo zabudowany i podzielony na działki budowlane)
34,35	Mrzezino	strefa ochrony	osada neolityczna	stanowiska 8 i 12
36,37	Rewa	strefa ochrony	osada wielokulturowa	stanowiska 2 i 3 (teren częściowo zabudowany)
38	Rewa	strefa ochrony	osada neolityczna i wpływów rzymskich	stanowisko nr 1 (teren częściowo zabudowany)
39	Mosty	strefa ochrony	cmentarzisko płaskie grobów skrzynkowych z wczesnej epoki żelaza	stanowisko nr 3 (teren do zabudowy)
40	Mosty	strefa ochrony	osada wielokulturowa	stanowisko nr 5 (teren do zabudowy)
41	Mechelinki	strefa ochrony	miejsce znalezienia łodzi klepkowej	stanowisko nr 5

Źródło: materiały Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Specyficzne obiekty archeologiczne stanowią wraki statków i okrętów znajdujące się na dnie Zatoki Puckiej w NPK. Są to (Korowski – red. 2001):

- „Helena” - drewniany dwumasztowy kecz z 1872 r., zatonął w skutek działań wojennych w 1945 r. - kotwiczowisko w Bece;
- „Catharina” - rewski żaglowiec zatopiony na skutek działań wojennych - kotwiczowisko w Bece;
- lichtugi (krypy) minowe: „Stefek”, „Antek” i „Alek”, zatopione po kapitulacji Helu (być może dwie z nich zostały podniesione i wykorzystywane następnie przez Niemców) - Kuźnicka Jama.

Ponadto kilka wraków jednostek zalega w rejonie Helu (poza NPK).

4.2.2. Układy przestrzenne

Na terenie NPK znajdują się charakterystyczne z punktu widzenia historii osadnictwa układy rozplanowania wsi i miast. Do najcenniejszych, niestety niedocenianych, należy układ przestrzenny wsi „olęderskiej” Karwieńskie Błota I i II z XVII w. Jest on wpisany do rejestru zabytków województwa pomorskiego (zob. tab. 3.). Wieś została założona „na surowym korzeniu” przez osadników sprowadzonych przez starostę puckiego Jakuba Wejhera, właściciela posiadłości w dzisiejszym Pasie Nadmorskim. Postanowił on wykorzystać umiejętności osadników „olęderskich” osuszania dotychczasowych nieużytków – błot nadmorskich. Warto zwrócić uwagę, iż „pierwsze” Karwieńskie Błoto zostało założone przez osadników „olęderskich” na pograniczu błot, gdyż były tam dogodniejsze warunki do sytuowania siedlisk. Tam też powstał cmentarz. Po sprowadzeniu pierwszych osadników i założeniu wsi Karwieńskie Błoto I, rozpoczęli dalsze prace osuszające nadmorskich błot, po pewnym czasie został rozplanowany rozłóg pól oraz wydzielono niwę domową i ogrodową, które przeznaczone były pod zabudowę siedliskową i towarzyszące jej indywidualne działki przydomowe. Do dzisiaj układ obu wsi jest zachowany, lecz jedynie w sensie kartograficznym. Powstająca – zwłaszcza ostatnio – substandardowa zabudowa rekreacyjna w znacznym stopniu deprecjonuje historyczny krajobraz tej unikatowej wsi „olęderskiej”.

Inne, cenne i chronione wpisem do rejestru zabytków ruralistyczne układy przestrzenne to układ rozplanowania wsi Kuźnica, Jastarnia Pucka, Jastarnia Gdańska oraz Hel (tab. 3).

Kuźnica i Jastarnia Pucka charakteryzują się wielce specyficznym rozplanowaniem, pozornie chaotycznym i w związku z tym bardzo malowniczym. Tradycja głosi, iż spowodowane było to tyczeniem najwygodniejszych ścieżek w piaszczystym podłożu pomagających w dotarciu do

poszczególnych, swobodnie rozmieszczonych obejść rybackich. W każdym obejściu znajdowały się bowiem małe warsztaty naprawy sprzętu rybackiego oraz miejsce na zimowe przechowywanie łodzi.

Układ rozplanowania Jastarni Gdańskiej oraz Helu prezentują inne zasady. Hel był bowiem miastem założonym według przemyślanego zamysłu jako długa wieś ulicowa (Wünsche, bez daty wyd.). Jastarnia Gdańska, także podlegająca administracji niejako „miejskiej” miasta Gdańska, otrzymała regularne rozplanowanie z prostokątnym rynkiem i ulicami od niego odchodzącymi pod kątem prostym.

Historyczny, zabytkowy układ miejski znajduje się w Pucku (położonym przy granicy NPK). Prawa miejskie otrzymał w 1348 r. na zasadach prawa chełmińskiego. Prawo chełmińskie charakteryzowało się wyznaczeniem regularnej siatki ulic z rynkiem pośrodku. Układ urbanistyczny Pucka jest historycznie tak cenny jak w pozostałych miastach założonych w średniowieczu.

Warty uwagi jest również układ „urbanistyczny” miejscowości Jurata, stworzony jako jednoetapowe założenie w latach 20-tych i 30-tych XX w. po uzyskaniu przez Polskę dostępu do morza (Abramowicz 2003). Dynamiczny i entuzjastycznie potraktowany przez całą społeczność kraju projekt polskiej „Palm-Beach” wpisuje się w dynamikę rozwoju II Rzeczypospolitej (budowa portu i miasta w Gdyni, Staropolski Okręg Przemysłowy). Plan urbanistyczny Juraty był bardzo prosty. Charakteryzował się regularną siatką układu komunikacyjnego, uliczek wytyczonych w nadmorskim lesie. Interesujące jest to, że zezwolenia na zabudowę poszczególnych działek wymagało zachowania w jak największym stopniu istniejącego starodrzewu. Wymagania te były respektowane, jak można wyczytać z wielu dokumentów i korespondencji między nowymi właścicielami a Wydziałem Powiatowym w Wejherowie, nadzorującym całość inwestycji w Juracie pod względami formalnymi. Np. (...) *„Prof. Jerzy Sawicki pamięta, że przy planowaniu budowy domu trzeba było uwzględnić rosnące wokół drzewa. Wycięcie jakiegokolwiek wymagało zgody nadleśnictwa w Jastarni. Zdarzało się czasem, że właścicielowi posesji takiego zezwolenia nie udzielano. Musiał wtedy „wkomponować” drzewo w budynek. Dzięki takiej odmowie taras willi poznańskiego fabrykanta Kręglewskiego ozdabiała stara sosna, która rosła w specjalnie wyciętym otworze (...)* (Abramowicz 2003, s. 27-28).

4.2.3. Zabytkowe obiekty nieruchome

Zabytkowe obiekty i zespoły zabudowy, a także historyczna zieleń komponowana, stanowią „znaczniki” dawnej kultury gospodarowania przestrzenią i elementy świadczące o dawnej kulturze architektonicznej – niestety jest ich w NPK niewiele. Współcześnie, największym zasobem zabytkowym wydaje się być odkrywana na nowo pod względem istotnego znaczenia dla dziedzictwa kulturowego, *architectura militaris*. Na terenie NPK prezentowana jest przez bardzo duży zasób obiektów, urządzeń i systemów militarnych zlokalizowanych głównie na cyplu Półwyspu Helskiego (zob. poniżej). Z innych obiektów i zespołów najbardziej wartościowe są, jak już wspomniano powyżej, układy ruralistyczne. Prezentują one na obszarze NPK dwa odrębne w swoim wyrazie układy przestrzenne: układ ruralistyczny wsi „olęderskiej” (Karwieńskie Błota I i II) i swoiste układy ruralistyczne wsi rybackich (Kuźnica i Jastarnia Pucka). Wypełniają je lokalnie rozplanowane układy zabudowy. Są to domy mieszkalne i zbudowania gospodarcze, zachowujące formy architektoniczne wykształcone w XIX w. Ubogo, natomiast, prezentowane są formy wcześniejsze zabudowy drewnianej i szkieletowej, z uwagi na uregulowania administracyjne (przeciwpożarowe) wprowadzone przez Państwo Pruskie w XIX w. Tym cenniejsze są relikty zachowanych chat rybackich o konstrukcji szkieletowej w Jastarni i w Helu.

Ciekawą formę (niedocenianą bardzo długo) prezentują „wille” w Juracie. Są to małe, tanie domki letniskowe, wykonane z prostych materiałów (drewna). Natomiast ich forma architektoniczna jest wielce interesująca, z uwagi na swoiste naśladownictwo modernistycznej architektury z pierwszej ćwierci XX w. Obecnie zaledwie jeden obiekt jest wpisany do rejestru zabytków, natomiast w Gminnej Ewidencji Gminy Jastarnia doceniono pozostały zasób historyczny tego pierwszego na polskim wybrzeżu kurortu, poprzez ujęcie w ewidencji tych obiektów.

Odrębną dziedziną dziedzictwa kulturowego jest doceniana na całym świecie *architectura militaris*. Teren NPK w najwyższym stopniu prezentuje bogaty zestaw obiektów z tejże dziedziny. Są to obiekty związane z powołanym w początkach XX w. Rejonem Umocnionym, pierwotnie na potrzeby II Rzeczypospolitej, następnie Niemiec hitlerowskich, a na koniec, po zakończeniu II wojny światowej na potrzeby ówczesnego Układu Warszawskiego. Zasób dziedzictwa kulturowego w dziedzinie *architectura militaris* stawia NPK na pierwszym miejscu w Polsce pod względem wartości poznawczej tego zasobu. W tabeli 5 ujęto obiekty znajdujące się na „Szlaku Historii Militarnej Kaszub Północnych”. Poza obiektami militarnymi obejmuje on także pomniki i tablice pamiątkowe, związane z tradycjami militarnymi Ziemi Puckiej oraz z jego sferą „sacrum” (pomnik Świętego Piotra Rybaka – Patrona Helu). – zob. rozdz. 4.2.4.

Zieleń zakomponowana będąca efektem zamierzonego działania człowieka, prezentowana jest przez zabytkowy park w Rzucewie i dojazdowe do majątku aleje: lipową i kasztanowcową. Aleja lipowa jest słynną szeroką „aleją rzucewską”, według (niesprawdzonej) tradycji posadzoną przez króla Jana III Sobieskiego. Wiek reliktowo zachowanych drzew może na to wskazywać, jednakże brak rzetelnych dowodów z dostępnych źródeł, iż jest to prawda.

Generalnie, na terenie NPK, obejmującym Pas Nadmorski głównie o tradycji osadniczej związanej z wsiami rybackimi, rolniczych majątków rolnych nie było. Występowały w głębi lądu, w miejscowościach takich, jak: Krokowa, Wierzchucino, Prusewo, Brzyno, Żarnowiec czy Słuchowo oraz Sulicice, Kłanino, Parszkowo, Starzyński Dwór. Przy siedzibach tych majątków znajdują się komponowane parkowe założenia zieleni. Miejscowości te położone są poza granicami NPK i nie należą do jego zasobu kulturowego.

Wykaz obiektów nieruchomych budowlanych oraz obiektów zieleni komponowanej wpisanych do **rejestrz zabytków województwa pomorskiego** zawiera poniższa tabela, uwzględniająca także zabytkowe układy przestrzenne.

Tab. 3. Obiekty nieruchome i ich zespoły wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego (stan 09.2019 r.)

Nr na zał. kartogr.	Lokalizacja	Nr wpisu do rejestru zabytków (dawny i nowy)	Forma i nazwa zabytku	Stan zachowania
1	Dębki	A-1165 z 24.04.1997 r. 1628 (n)	chata rybacka (o układzie „olęderskim”) z końca XVIII w. (obecnie dom letniskowy) ul. Spacerowa 82	dobry
2	Dębki	A-1255 z 13.08.2005 r. 1761 (n)	Kaplica Księży Zmartwychwstańców pw. Matki Boskiej Częstochowskiej z 1935 r. ul. Spacerowa 81	dobry
3	Karwieńskie Błota I i II (Karwieńskie Błoto Pierwsze i Drugie)	1060/92 z 18.06.1992 r. oraz A-1060 z 17.06.2005 r. 1760 (n)	układ ruralistyczny wsi, 1599 r.	degradowany przez współczesne wtórne podziały geodezyjne
4	Karwieńskie Błota (Karwieńskie Błoto Drugie)	439 z 04.01.1972 r. 571 (n)	dom mieszkalny, konstrukcji szkieletowej z końca XVIII w. ul. Wczasowa 134	zły
5	Karwieńskie Błota (Karwieńskie Błoto Pierwsze)	1089 z 24.04.1990 r. 1309 (n)	cmentarz ewangelicki, poł. XIX w.	zły
6	Rozewie	A-442 z 13.11.2014 r. 574 (n)	Zespół Latarni Morskiej Rozewie II, a w nim: - latarnia morska Rozewie II, murowana, wraz z budynkiem mieszkalnym latarnika, 1875 r.	dobry

			<ul style="list-style-type: none"> ul. Leona Wzorka 1 – aleja dojazdowa do zespołu latarni morskiej Rozewie II, 1911-1912 – szpaler kasztanowców, 1911-1912 – aleja lipowa łącząca zespół latarni morskiej Rozewie I i Rozewie II, 1911-1912 – aleja dojazdowa do zespołu latarni morskiej Rozewie I, 1911-1912 	
7	Rozewie	A-442 z 04.01.1972 r. 574 (n) z 13.11.2014 r.	Zespół Latarni Morskiej Rozewie I a w nim: <ul style="list-style-type: none"> – latarnia morska Rozewie I, murowana, 1821 r. – dom latarnika, 1875 r. – piekarnia i wędzarnia, 1863-1875 r. – stodoła 1875 r. – sygnalizatornia akustyczna („syrenownia”), 1872 r. 	dobry
8	Swarzewo	230/N z 07.09.1962 r. 316 (n)	kaplica pw. Matki Boskiej Swarzewskiej, murowana, z 1775 r.	dobry
9	Swarzewo	A-1830 z 25.06.2008 r. (n)	kościół parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny, murowany, 1879-1880 oraz ogrodzenie działki kościoła i cmentarza, murowane z elementami żelaznymi, k. XIX w.	dobry
10	Swarzewo	933 z 08.03.1985 r. 1087 (n)	dom mieszkalno-gospodarczy konstrukcji szkieletowej, z ok. 1780 r., ul. Szkolna 18	dobry
11	Kuźnica	826 z 17.04.1979 r. 960 (n)	zespół ruralistyczny dawnej osady rybackiej, 1226-1466 r.	degradowany przez współczesne wtórne podziały geodezyjne
12	Jastarnia Pucka	A-1200 z 15.06.199 r. 1693 (n)	schron bojowy „Sokół” ul. Adama Mickiewicza 139, z zespołu ośrodka oporu „Jastarnia”, 1935 r., obejmującego schrony: „Sokół”, „Sęp”, „Saratoga”, „Sabała”	schron Sokół – dobry, inne obiekty – dobry, czasem dewastowane
13	Jastarnia Pucka	819 z 17.04.1979 r. 959 (n)	zespół ruralistyczny dawnej osady rybackiej Jastarnia Pucka, 1378 r.	degradowany przez współczesne wtórne podziały geodezyjne
14	Jastarnia Pucka	874 z 30.03.1983 r. 1023 (n)	chata rybacka, z 1881 r., ul. Rynkowa 10, konstrukcji szkieletowej	dobry
15	Jastarnia Pucka	A-1075 z 28.12.1989 r. 1298 (n)	kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP,	dobry

			murowany, z 1932 r. wraz z ogrodzeniem i bramą, ul. Męczenników Piaśnicy	
16	Jastarnia Gdańska	819 z 17.04.1979 r. 959 (n)	zespół ruralistyczny dawnej osady rybackiej Jastarnia i Jastarnia-Bór	degradowany przez współczesne wtórne podziały geodezyjne
17	Jastarnia Gdańska	875 z 24.06.1983 r. 1025 (n)	dom rybacki szkieletowy, z ok. 1900 r., ul. Szkolna 10	dobry
18	Jurata	A-1802 z 04.04.2007 r. (n)	dom letniskowy wraz z działką z 1933 r. ul. Mestwina 39	dobry
19	Hel	A-1200 z 15.06.1999 r. 1693 (n)	zespół obiektów fortyfikacji polskich Rejonu Umocnionego „Hel” na Półwyspie Helskim, zbudowany w latach 1931-1939, bateria artylerii przeciwlotniczej nr 23, 1932 r.	dobry lecz obiekt czasem dewastowany
20	Hel	A-1200 z 15.06.1999 r. 1693 (n)	zespół obiektów fortyfikacji polskich Rejonu Umocnionego „Hel” na Półwyspie Helskim, zbudowany w latach 1931-1939, bateria artylerii przeciwlotniczej nr 22, 1933-1935 r.	dobry lecz obiekt czasem dewastowany
21	Hel	A-1200 z 15.06.1999 r. 1693 (n)	zespół obiektów fortyfikacji polskich Rejonu Umocnionego „Hel” na Półwyspie Helskim, zbudowany w latach 1931-1939, bateria artylerii przeciwdesantowej, nr 32, „Grecka”, 1932 r.	dobry jak na oryginalny stan zachowania obiektu
22-23	Hel	A-1200 z 15.06.1999 r. 1693 (n)	zespół obiektów fortyfikacji niemieckich na Półwyspie Helskim, zbudowanych w latach 1939-1945, bateria „Schleswig-Holstein”: - stanowiska ogniowe z nadziemnymi schronami B1, B2, B3, 1939-1941 - wieża (stanowiska dowodzenia) 1939-1941 - dwa nadziemne magazyny amunicyjne 1939-1941	dobry
24	Hel	A-1074 z 28.12.1989 r. 1297 (n)	kościół parafialny pw. Bożego Ciała, murowany, z lat 1932-1933, ul. Żeromskiego 1	dobry
25	Hel	645 z 01.09.1973 r. 765 (n)	zabudowa przy ul. Wiejskiej, XV w., ul. Wiejska od numeru 2 do 81 (96)	mieszany (dobry i zły) sporo niekorzystnych przeróbek architektonicznych
26	Hel	438 z 04.01.1972 r.	dom mieszkalny szkieletowy,	dobry

		570 (n)	z 1890 r. ul. Wiejska 29	
27	Hel	485 z 30.05.1972 r. 608 (n)	dom mieszkalny, murowano- szkieletowy, z poł. XIX w. ul. Wiejska 33	dobry
28	Hel	91/N z 18.01.1960 r. 145 (n)	kościół parafialny pw. Piotra i Pawła, murowany, z XIV w., przebudowany w XV w. oraz d. kostnica (obecnie Muzeum Rybołówstwa w Helu, oddział Narodowego Muzeum Morskiego w Gdańsku), Bulwar Nadmorski 2	dobry
29	Hel	484 z 30.05.1972 r. 607 (n)	dom mieszkalny, szkieletowy, z 1844 r. ob. restauracja "Izdebka", ul. Wiejska 39	dobry
30	Hel	A-1246 z 25.01.2005 r. 1754 (n)	zespół latarni morskiej wraz z terenem historycznym w granicach złożenia, a w nim: - fundament dawnej latarni, 1820 r. - latarnia morska 1942 r. - dom latarników poł. XIX - budynek inwentarski I, poł. XIX w. - budynek inwentarski II, 1910 r. - wędzarnia – nie istnieje ! - piwniczka ziemna, poł. XIX w. - piwniczka ziemna – magazyn paliwa i amunicji, k. XIX w. - magazyn paliwa i amunicji, k. XIX w. - pralnia, poł. XIX w. - maszt sygnalizacyjny, 1957 r., ul. Bałtycka 2,4,7	latarnia – dobry zabudowania gospodarcze – zły
31	Hel	444 z 19.01.1972 r. 576 (n)	dom mieszkalny, murowano- szkieletowy, z poł. XIX w., ob. siedziba Zrzeszenia Kaszubsko Pomorskiego i restauracja, ul. Wiejska 78	dobry
32	Hel	198/N z 20.01.1962 r. 279 (n)	karczma „Lwia Jama”, szkieletowa, XVIII w. (współcześnie zrekonstruowana po pożarze), ul. Wiejska 86	dobry
33	Hel	437 z 04.01.1972 r.	dom mieszkalny, szkieletowy, z 1817 r. ul. Wiejska 88 -	nie istnieje
34	Hel	435 z 04.01.1972 r. 567 (n)	dom mieszkalny, murowano- szkieletowy, 1827 r. ul. Wiejska 110	zły
35	Hel	A-1200 z 15.06.1999 r. 1693 (n)	zespół obiektów fortyfikacji polskich Rejonu	dobry lecz obiekt czasem

			Umocnionego „Hel” na Półwyspie Helskim, zbudowany w latach 1931-1939, bateria artylerii przeciwlotniczej nr 33 „Duńska”, 1931-1932.	dewastowany
36	Hel	A-1200 z 15.06.1999 r. 1693 (n)	zespół obiektów fortyfikacji polskich Rejonu Umocnionego „Hel” na Półwyspie Helskim, zbudowany w latach 1931-1939, bateria artylerii przeciwlotniczej nr 21, 1933-1935.	dobry lecz obiekt czasem dewastowany
37	Hel	A-1200 z 15.06.1999 r. 1693 (n)	zespół obiektów fortyfikacji polskich Rejonu Umocnionego „Hel” na Półwyspie Helskim, zbudowany w latach 1931-1939, bateria artylerii nadbrzeżnej, nr 31, im. Heliadora Laskowskiego, 1935 r.	dobry
38	Rzucewo	443 z 04.01.1972 r. 575 (n)	zespół pałacowo-parkowy:	dobry
39	Rzucewo	940 z 19.07.1985 r. 575 (n)	stajnia, murowana z ok. 1880 r. oraz chlewnia, murowana z ok. 1880 r.	dobry
40	Rzucewo	940 z 19.07.1985 r. 575 (n)	spichlerz, murowany z XVIII w.	dobry
41	Rzucewo	940 z 19.07.1985 r. 575 (n)	domek ogrodowy (ogrodnika?), murowany z II poł. XIX w.	dobry
42	Rzucewo	443 z 04.01.1972 r. oraz 940 z 19.07.1985 r. 575 (n)	pałac, murowany, z lat 1840-1845	dobry
43	Rzucewo	443 z 04.01.1972 r. 575 (n)	park, założony ok. 1700 r.	dobry
44	Rzucewo	940 z 19.07.1985 r. 575 (n)	kaplica grobowa, murowana z II poł. XIX w.	zły
45	Rzucewo	940 z 19.07.1985 r. 575 (n)	aleja kasztanowców z II poł. XVIII w. (po wizji lokalnej bardziej prawdopodobne datowanie XIX/XX w.)	dobry
46	Rzucewo	940 z 19.07.1985 r. 575 (n)	czterorzędowa aleja lipowa, II poł. XVIII w.	zły (z powodu wieku)

Źródło: Rejestr zabytków województwa pomorskiego - materiały Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku.

Dokumentacja fotograficzna – obiekty wpisane do rejestru zabytków woj. pomorskiego (fot. MP)

Fot. 3. Dom rybacki z 2. połowy XIX w. w Jastarni

Fot. 4. Dom rybacki z 2 połowy XIX w. Helu

Fot. 5. Latarnia morska w Helu na przestrzeni lat

Fot. 6. Latarnia morska I (1821) w Rozewiu (nieczynna)

Fot. 7. Bateria Schlegwig-Holstein (niem.) koło Helu

Fot. 8. Pałac w Rzućewie(1840-1845)

Fot. 9. Kościół pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny (1879-1880) w Swarzewie

Fot. 10. Dawny ewangelicki kościół pw. Piotra i Pawła (XIV w., przeb. XV w.) w Helu

Wykaz znajdujących się na terenie NPK obiektów i ich zespołów, wpisanych do gminnych ewidencji zabytków (GEZ) zamieszczony w tab. 4:

- opracowano na podstawie szczegółowych informacji zamieszczonych w Gminnych Ewidencjach Zabytków (GEZ) i w Gminnych Programach Ochrony Zabytków (GPOZ);
- nie uwzględnia obiektów i zespołów wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego - znajdują się one w odrębnym zestawieniu powyżej);
- nie uwzględnia wykazu z Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków, ponieważ GEZ zawierają również te dane - powielanie tych informacji nie jest zasadne (dla ochrony dziedzictwa kulturowego NPK istotne jest uwzględnienie wszystkich zespołów i obiektów, niezależnie od ich miejsca w poszczególnych wykazach - dane te zawierają szczegółowe wykazy zawarte w gminnych ewidencjach zabytków);
- uwzględnia także zasób wartości kulturowych wybranych miejscowości znajdujących się w otulinie NPK, z uwagi na ich ważną rolę w atrakcyjności dla turystyki historycznej, powiązanej z rozpoznawalnością specyfiki NPK.

Tab. 4. Wykaz obiektów nieruchomości i ich zespołów wpisanych do gminnych ewidencji zabytków – (stan 09.2019 r.)

Rodzaj / nazwa obiektu	Lokalizacja obiektu
GMINA KROKOWA (źródło: Gminna ewidencja zabytków gminy Krokowa. 2016)	
Białogóra (miejscowość położona przy granicy NPK)	
budynek mieszkalny pocz. XX w.	Morska 5a
budynek mieszkalny (szkieletowy) k. XIX w.	Harcerska 7
budynek mieszkalny p. XX w.	ks. H. Jastaka 1
budynek gospodarczy pocz. XX w.	ks. H. Jastaka 1
budynek mieszkalny 1912 r.	Morska 20
budynek mieszkalny pocz. XX w.	Okrężna 2
budynek mieszkalny pocz. XX w.	Szkolna 1
budynek mieszkalny pocz. XX w.	Szkolna 7
budynek mieszkalny, dawniej szkoła pocz. XX w.	Szkolna 11
układ ruralistyczny wsi wielodrożnej XIV w.	
cmentarz d. ewangelicki (pow. 0,22 ha) XIX w.	w lesie przy drodze do Białogóry
Dębki	
budynek mieszkalny p. XX w.	Spacerowa 8
budynek mieszkalny p. XX w.	Morska 9
Karwieńskie Błoto II	
budynek mieszkalny 1.ćw. XX w.	Wczasowa 111
budynek mieszkalny p. XX w.	Wczasowa 198
budynek mieszkalny p. XX w.	Wczasowa 226
GMINA WŁADYSŁAWOWO (źródło: Poczobut i in. 2017)	
Karwia (miejscowość położona przy granicy NPK)	
dom	Rybaków 5
dom	Rybaków 7-9
dom	Rybaków 10-12-14
dom	Rybaków 24
dom	Rybaków 58/60
kapliczka	Rybaków 64
dom	Dobra 5
dom	Dobra 6
dom	Kopernika 5
kościół	Kolorowa 2

Operat ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu NPK

dom	Wojska Polskiego 2
dom	Wojska Polskiego 8
dom	Wojska Polskiego 20
dom	Wojska Polskiego 25
dom	Wojska Polskiego 30
bud. gospodarczy	Wojska Polskiego 30
dom	Wojska Polskiego 33
dom	Wojska Polskiego 37-39
krzyż	Wojska Polskiego/Kopernika

Ostrowo (miejscowość położona przy granicy NPK)

dom	Sosnowa 4
kaplica rzym.- kat.	Zabytkowa 2
dom	Zabytkowa 4
bud. gospodarczy	Zabytkowa 4
dom	Zabytkowa 5
dom	Zabytkowa 9
kapliczka	Zabytkowa 29
bud. gospodarczy	Zabytkowa 35
park podworski	Szosa Chłapowska 30, 32, 34

Jastrzębia Góra (miejscowość położona częściowo w NPK i częściowo przy granicy NPK)

pensjonat	Bałtycka 17
pensjonat	Bałtycka 24
pensjonat	Bałtycka 27
pensjonat „Czajka”	Bałtycka 28
pensjonat „Mewa”	Bałtycka 28
pensjonat „Rybitwa”	Bałtycka 28
pensjonat	Bałtycka 29
pensjonat	Bałtycka 30
pensjonat	Bałtycka 31
pensjonat	Bałtycka 33
pensjonat	Bałtycka 35
dom	Bukowa 5
kaplica rzym.-kat.	Kasubska 9
pensjonat	Klonowa 5
pensjonat	Klonowa 7
dom	Klonowa 14
pensjonat	Królewska 9
pensjonat	Marynarska 9
dom	Polna 2
dom wczasowy „Puchatek”	Słowackiego 7
dom wczasowy „Irena”	Słowackiego 7
dom wczasowy „Grzybek”	Słowackiego 7
dom wczasowy „Faleza”	Słowackiego 7
pensjonat	Spacerowa 1
dom wczasowy	Wiejska 8
„Droga ku Słońcu”	Hallerowo- Jastrzębia Góra Rozewska

Rozewie

W Rozewiu występują dwa zespoły latarni morskich Rozewie I i Rozewie II, które są wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego (zob. tab. 3).

Chłapowo (miejscowość położona przy granicy NPK)

kapliczka	Górnicza/ Władysławowska
krzyż	Górnicza/Zagrodowa
dom	Władysławowska 30
dom	Władysławowska 34
dom	Władysławowska 36

Operat ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu NPK

dom	Władysławowska 38
dom	Władysławowska 40
dom	Władysławowska 52
kapliczka	Władysławowska 65
dom	Władysławowska 65
dom	Władysławowska 75
dom (bez drugiej połowy „bliźniaka”)	Władysławowska 81
dom	Władysławowska 85
dom	Władysławowska 105

Władysławowo (miasto w większości w sąsiedztwie NPK)

bank	1000-lecia Państwa Polskiego 48
dom	Abrahama 4-5
dom	Abrahama 8-9
kapliczka	Bohaterów Kaszubskich
dom	Bohaterów Kaszubskich 3
bud. gospodarczy	Bohaterów Kaszubskich 3
dom	Bohaterów Kaszubskich 4
dom (tylko jedna połowa bliźniaka)	Bohaterów Kaszubskich 19
dom	Bohaterów Kaszubskich 22
dom	Bohaterów Kaszubskich 23
dom	Bohaterów Kaszubskich 29
dom	Bohaterów Kaszubskich 39
dom	Bohaterów Kaszubskich 50
dom	Bohaterów Kaszubskich 58
„Dom Rybaka”	Hallera 19
„Droga ku Słońcu”	Hallerowo – Jastrzębia Góra
kapitanat portu	Hryniewieckiego 2
Urząd Celny	Hryniewieckiego 3
dom adiutanta gen. J. Hallera wpisany do rejestru zabytków woj. pomorskiego pod nr 886 z 30.01.1978 r.	Merkleina 1A
dom	Męczenników Wielkiej Wsi 5
dom	Męczenników Wielkiej Wsi 13
stodoła	Męczenników Wielkiej Wsi 25
dom	Męczenników Wielkiej Wsi 26
dom	Męczenników Wielkiej Wsi 32
dom	Męczenników Wielkiej Wsi 35
dom „Hallerówka”, wpisany do rejestru zabytków woj. pomorskiego pod nr 885 z 30.01.1978 r.	Morska 6
dom	Myślisza 1
dom	Myślisza 3
bud. gospodarczy	Myślisza 3
dom	Nadmorska 11
dom	Nadmorska 15
dom	Nadmorska 19
dom	Niepodległości 4
przedszkole	Niepodległości 6
bud. gospodarczy	Niepodległości 6
pomnik	Portowa 22
hala produkcyjna	Portowa 22
dom	Rybacka 14-16
dom	Rybacka 15
dom	Starowiejska 3

dom	Starowiejska 7
dom	Starowiejska 9
bud. gospodarczy	Starowiejska 9
kapliczka przydrożna	Starowiejska 9
dom	Starowiejska 11
dom	Starowiejska 16
dom	Starowiejska 19
dom	Starowiejska 24
bud. gospodarczy	Starowiejska 24
kapliczka przydrożna	Starowiejska/ Bohaterów Kaszubskich
dom	Średnia 3
dom	Średnia 5
dom	Średnia 7
dom	Średnia 11
Dworzec we Władysławowie	Towarowa
wieża ciśnień	Towarowa
Kościół wpisany do rejestru zabytków woj. pomorskiego pod nr 1108 z 10.02.1986 r.	Żeromskiego 32

Chałupy

dom	Kaperska 12
dom	Kaperska 14-16
dom	Kaperska 18-20
krzyż	Kaperska 19
dom	Kaperska 28
dom	Kaperska 45
dom	Kaperska 53

GMINA JASTARNIA (źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami gminy Jastarnia. 2016)

Kuźnica

dworzec kolejowy	Helska 1
budynek mieszkalny	Helska 3
budynek mieszkalny	Helska 7
budynek mieszkalny	Helska 8
budynek mieszkalny	Helska 14
budynek mieszkalny	Helska 15
budynek mieszkalny	Helska 16
budynek mieszkalny	Helska 21
budynek mieszkalny	Helska 23
kościół parafialny pw. św. Antoniego Padewskiego	Helska 26
ogrodzenie kościoła parafialnego	Helska 26
budynek mieszkalny	Helska 29
budynek mieszkalny	Helska 34
budynek mieszkalny	Helska 36
budynek mieszkalny	Helska 40
budynek mieszkalny	Helska 42
kapliczka	Helska 43
budynek mieszkalny	Helska 43
budynek mieszkalny	Helska 44
budynek mieszkalny	Helska 48
budynek mieszkalny	Helska 52
budynek mieszkalny	Helska 53
budynek mieszkalny	Helska 55
budynek mieszkalny	Helska 56
budynek mieszkalny	Helska 57
budynek mieszkalny	Helska 58

budynek mieszkalny	Helska 66
budynek mieszkalny	Helska 70
budynek mieszkalny	Helska 78
budynek mieszkalny	Helska 80
budynek mieszkalny	Helska 82
budynek mieszkalny	Helska 84
budynek mieszkalny	Helska 88
budynek mieszkalny	Helska 33-35
budynek mieszkalny	Helska 37-39
budynek mieszkalny	Helska 49-51
cmentarz katolicki	Helska (bez numeru)
budynek mieszkalny	Kotwiczna 1
budynek mieszkalny	Kotwiczna 2
budynek mieszkalny	Kotwiczna 3
budynek mieszkalny	Kotwiczna 4
budynek mieszkalny	Kotwiczna 5
budynek mieszkalny	Kotwiczna 6
budynek mieszkalny	Kotwiczna 10
budynek mieszkalny	Kotwiczna 28
budynek mieszkalny	Ks. Szynalewskiego 1
budynek mieszkalny	Ks. Szynalewskiego 5
budynek mieszkalny	Ks. Szynalewskiego 7
budynek mieszkalny	Ks. Szynalewskiego 8
budynek mieszkalny	Ks. Szynalewskiego 9
budynek mieszkalny	Ks. Szynalewskiego 10
budynek mieszkalny	Ks. Szynalewskiego 13
budynek mieszkalny	Ks. Szynalewskiego 14
budynek mieszkalny	Ks. Szynalewskiego 17
budynek mieszkalny	Ks. Szynalewskiego 19
budynek mieszkalny	Ks. Szynalewskiego 21
budynek mieszkalny	Ks. Szynalewskiego 25
budynek mieszkalny	Ks. Szynalewskiego 26/27
budynek mieszkalny	Ks. Szynalewskiego 33 A,B
budynek mieszkalny	Maszopów 1
budynek mieszkalny	Maszopów 2
budynek mieszkalny	Maszopów 4
budynek mieszkalny	Żeglarska 1
budynek mieszkalny	Żeglarska 2
budynek mieszkalny	Żeglarska 3
budynek mieszkalny	Żeglarska 4
budynek mieszkalny	Żeglarska 5
budynek mieszkalny	Żeglarska 6
budynek mieszkalny	Żeglarska 7
budynek mieszkalny	Żeglarska 8
budynek mieszkalny	Żeglarska 10
budynek mieszkalny	Żeglarska 11
budynek mieszkalny	Żeglarska 12
budynek mieszkalny	Żeglarska 13
budynek mieszkalny	Żeglarska 15
Jastarnia	
budynek mieszkalny	Abrahama 4
budynek mieszkalny	Abrahama 6
budynek mieszkalny	Bałycka 12
budynek mieszkalny	Bałycka 21
budynek mieszkalny	Bałycka 22

Operat ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu NPK

budynek mieszkalny	Bałtycka 26
stacja ratownictwa brzegowego	Bałtycka 27
budynek mieszkalny	Bałtycka 28
budynek mieszkalny	Kościuszki 3
d. budynek gospodarczy	Kościuszki 7
budynek mieszkalny	Kościuszki 20
budynek mieszkalny, d. gospodarczy	Kościuszki 20
budynek mieszkalny	Kościuszki 25
budynek mieszkalny	Krótką 4
budynek mieszkalny	Krótką 5
budynek mieszkalny	Krótką 7
budynek mieszkalny	Krzywa 1
budynek mieszkalny	Krzywa 3
budynek mieszkalny	Krzywa 4
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 2
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 31
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 35
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 42
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 48
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 92
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 132
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 134
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 140
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 144
budynek mieszkalny	Ks. Stefańskiego 4
budynek mieszkalny	Ks. Stefańskiego 21
budynek mieszkalny	Ks. Stefańskiego 30
budynek gospodarczy (szkieletowy)	Ks. Stefańskiego 32
budynek mieszkalny	Ks. Stefańskiego 39
budynek mieszkalny	Ks. Stefańskiego 41
budynek gospodarczy (szkieletowy)	Ks. Stefańskiego 47
budynek gospodarczy (szkieletowy)	Ks. Stefańskiego 34-36
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 27
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 44
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 102
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 104
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 119
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 126
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 128
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 135
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 136
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 137
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 138
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 141
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 142
budynek mieszkalny	Ks. Sychty 153-155
budynek mieszkalny (Nadleśnictwo)	Leśna 15
budynek gospodarczy (Nadleśnictwo)	Leśna 15
budynek mieszkalny	Męczenników Piaśnicy 2
budynek mieszkalny	Męczenników Piaśnicy 3
budynek mieszkalny	Mickiewicza 64
budynek mieszkalny	Nadmorska 1
budynek mieszkalny	Nadmorska 5
budynek mieszkalny	Ogrodowa 3
budynek mieszkalny	Ogrodowa 17

Operat ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu NPK

budynek mieszkalny	Ogrodowa 19
budynek mieszkalny	Ogrodowa 20
budynek mieszkalny	Ogrodowa 22
budynek mieszkalny	Ogrodowa 36
budynek mieszkalny	Ogrodowa 38
budynek mieszkalny	Ogrodowa 56
budynek mieszkalny	Ogrodowa 24-26
budynek mieszkalny	Ogrodowa 27-29
budynek mieszkalny	Piepiera 4
budynek mieszkalny	Piepiera 4a
budynek mieszkalny	Plażowa 1
budynek mieszkalny	Plażowa 2
budynek mieszkalny	Południowa 5
budynek mieszkalny	Portowa 8
budynek mieszkalny	Portowa 12
budynek mieszkalny	Portowa 18
budynek mieszkalny	Portowa 39
budynek mieszkalny	Rybacka 2
budynek mieszkalny, d. szkoła	Rybacka 2
budynek gospodarczy (szkieletowy)	Rybacka 2
budynek mieszkalny	Rybacka 7
budynek mieszkalny	Rynkowa 3
budynek mieszkalny	Rynkowa 6
budynek mieszkalny	Rynkowa 12
budynek mieszkalny	Szkolna 4
budynek mieszkalny (d.4)	Szkolna 4
budynek mieszkalny	Szkolna 8
budynek mieszkalny (d.4)	Szkolna 8
budynek mieszkalny (d.6)	Szkolna 10
budynek mieszkalny	Szkolna 11
budynek mieszkalny	Szkolna 12
budynek mieszkalny	Szkolna 14
budynek mieszkalny	Szkolna 21
budynek mieszkalny	Szkolna 23
budynek mieszkalny	Szkolna 25
budynek mieszkalny	Szkolna 29
budynek mieszkalny	Szkolna 13/15
budynek mieszkalny	Szkolna 9 A,B
budynek mieszkalny	Wydмова 12
budynek mieszkalny	Zdrojowa 3
budynek mieszkalny	Zdrojowa 4

Jurata

budynek - pensjonat	Kasztanowa 1
budynek - pensjonat "Helunia"	Ratibora 16
zespół domków spółki akcyjnej Jurata (domki letniskowe)	Ratibora/Mestwina
budynek mieszkalny - dom letniskowy	Świętopełka 8
budynek mieszkalny - dom letniskowy, d. Kossakówka	Świętopełka 13
budynek mieszkalny - dom letniskowy	Świętopełka /Ratibora 15
budynek - Profilaktyczny Dom Zdrowia "Wielkopolanka"	Wojska Polskiego 8

GMINA HEL (źródło: Najmajer 2016)

Hel

obelisk, upamiętniający tragiczną śmierć	Bałycka 4
--	-----------

latarnika May'a w 1910 r. obiekt zabytkowy usytuowany na terenie wpisanym do rejestru zabytków (nie objęty indywidualnym wpisem)	
budynek mieszkalny	Boczna/ Rybacka 8/1
dworzec kolejowy	Dworcowa 1
budynek mieszkalny dla pracowników kolei (?), ob. budynek mieszkalny	Dworcowa 3
budynek mieszkalny dla pracowników kolei (?), ob. budynek mieszkalny	Dworcowa 5
willa "Muszelka" - wypoczynkowa willa prezydenta Ignacego Mościckiego, ob. jeden z domów wczasowych Wojskowego Zespołu Wypoczynkowego "Jantar"	Helska 1
zespół 4 wielorodzinnych domów dla rodzin kadry oficerskiej	Kapitańska 1, 2, 3, 4
zespół wielorodzinnych domów mieszkalnych dla rodzin wojskowych	Kapitańska 5, 6, 7,8, 9, 10
budynek mieszkalny w zespole wielorodzinnych domów mieszkalnych dla rodzin wojskowych	Kapitańska 5
budynek mieszkalny w zespole wielorodzinnych domów mieszkalnych dla rodzin wojskowych	Kapitańska 6
budynek mieszkalny w zespole wielorodzinnych domów mieszkalnych dla rodzin wojskowych	Kapitańska 7
budynek mieszkalny w zespole wielorodzinnych domów mieszkalnych dla rodzin wojskowych	Kapitańska 8
budynek mieszkalny w zespole wielorodzinnych domów mieszkalnych dla rodzin wojskowych	Kapitańska 9
budynek mieszkalny w zespole wielorodzinnych domów mieszkalnych dla rodzin wojskowych	Kapitańska 10
willa dowódcy Rejonu Umocnionego Hel – kmdra Włodzimierza Steyera, ob. Miejska Biblioteka Publiczna	Komandorska 2
czterorodzinny budynek mieszkalny dla rodzin starszych oficerów	Komandorska 3
czterorodzinny budynek mieszkalny dla rodzin starszych oficerów	Komandorska 4
zespół wielorodzinnych domów mieszkalnych dla rodzin wojskowych	Komandorska 5,7,9
budynek mieszkalny w zespole wielorodzinnych domów mieszkalnych dla rodzin wojskowych	Komandorska 5
budynek mieszkalny w zespole wielorodzinnych domów mieszkalnych dla rodzin wojskowych	Komandorska 7
budynek mieszkalny w zespole wielorodzinnych domów mieszkalnych dla rodzin wojskowych	Komandorska 9
pensjonat "Jadzieńka"	Kuracyjna 4
budynek obserwatorium meteorologicznego,	Leśna 13

ob. Stacja IMiGW	
barak koszarowy, ob. budynek mieszkalny	Leśna 14
budynek mieszkalny	Lipowa 1-3
budynek mieszkalny	Lipowa 5
zespół dziesięciu wielorodzinnych domów dla rodzin wojskowych	Obrońców Helu 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7,8, 9,11
budynek mieszkalny w zespole wielorodzinnych domów mieszkalnych dla rodzin wojskowych	Obrońców Helu 1
budynek mieszkalny w zespole wielorodzinnych domów mieszkalnych dla rodzin wojskowych	Obrońców Helu 2
budynek mieszkalny w zespole wielorodzinnych domów mieszkalnych dla rodzin wojskowych	Obrońców Helu 3
budynek mieszkalny w zespole wielorodzinnych domów mieszkalnych dla rodzin wojskowych	Obrońców Helu 4
budynek mieszkalny w zespole wielorodzinnych domów mieszkalnych dla rodzin wojskowych	Obrońców Helu 5
budynek mieszkalny w zespole wielorodzinnych domów mieszkalnych dla rodzin wojskowych	Obrońców Helu 6
budynek mieszkalny w zespole wielorodzinnych domów mieszkalnych dla rodzin wojskowych	Obrońców Helu 7
budynek mieszkalny w zespole wielorodzinnych domów mieszkalnych dla rodzin wojskowych	Obrońców Helu 8
budynek mieszkalny w zespole wielorodzinnych domów mieszkalnych dla rodzin wojskowych	Obrońców Helu 9
budynek mieszkalny w zespole wielorodzinnych domów mieszkalnych dla rodzin wojskowych	Obrońców Helu 11
budynek mieszkalny	Plażowa 5
budynek mieszkalny	Portowa (róg Rybackiej) 5
budynek mieszkalny	Portowa (róg Plażowej) 8
budynek mieszkalny	Portowa 10
budynek mieszkalny	Portowa 11
zespół koszarowy (po 1945 r. - 22 Dywizjon Ogniowy Wojsk Rakietowych): budynek koszarowy, stołówka koszarowa, wartownia przy bramie wjazdowej od strony ul. Przybyszewskiego	Przybyszewskiego, teren na wschodnim domknięciu ul. Przybyszewskiego (bez numeru)
budynek koszarowy	teren na wschodnim domknięciu ul. Przybyszewskiego (bez numeru)
stołówka koszarowa i wartownia przy bramie wjazdowej od strony ul. Przybyszewskiego	Przybyszewskiego, teren na wschodnim domknięciu ul. Przybyszewskiego (bez numeru)
budynek mieszkalny	Rybacka (róg Bocznej) 2
budynek mieszkalny	Rybacka 4
budynek mieszkalny	Rybacka 5
budynek mieszkalny	Rybacka (róg Sikorskiego) 8
budynek mieszkalny	Sikorskiego 4
budynek mieszkalny	Sikorskiego 5

Operat ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu NPK

budynek mieszkalny	Sikorskiego 7
budynek mieszkalny	Sikorskiego 6
budynek mieszkalny	Sikorskiego 8
budynek mieszkalny	Sikorskiego 9
budynek mieszkalny	Sikorskiego 10
budynek mieszkalny	Sikorskiego 11
dom Augustyna Necla, ob. budynek mieszkalny	Sikorskiego 12
budynek mieszkalny	Sikorskiego 14
budynek mieszkalny	Sikorskiego 16
obiekty Obserwatorium Geofizycznego Instytutu Geofizyki Polskiej akademii Nauk	Sosnowa 13
szkoła z 1938 r. obecnie Zespół Szkół Ogólnokształcących	Szkolna 1
budynek mieszkalny	Wiejska 2
budynek mieszkalny	Wiejska 4
budynek mieszkalny	Wiejska 6
budynek mieszkalny	Wiejska 8
budynek mieszkalny	Wiejska 13
budynek mieszkalny	Wiejska 14
budynek mieszkalny	Wiejska 19
budynek mieszkalny	Wiejska 23
budynek mieszkalny	Wiejska 24
budynek mieszkalny	Wiejska 28
budynek mieszkalny	Wiejska 30
budynek mieszkalny	Wiejska 31
budynek mieszkalny	Wiejska 33a
chata rybacka	Wiejska 34
chata rybacka	Wiejska 35
budynek mieszkalny	Wiejska 37
pierwsza siedziba Morskiego Laboratorium Rybackiego w Helu (1923 - 1932)	Wiejska 38/40
budynek mieszkalny	Wiejska 41
plebania kościoła ewangelickiego p.w. Św. Piotra i Pawła, ob. klasztor franciszkanów	Wiejska 46
poczta	Wiejska 55
budynek mieszkalny	Wiejska 57
budynek mieszkalny	Wiejska 64
budynek mieszkalny	Wiejska 66
budynek mieszkalny	Wiejska 70
budynek mieszkalny	Wiejska 73
siedziba Korpusu Ochrony Pogranicza /KOP/, ob. siedziba Leśnictwa Hel	Wiejska 75
budynek mieszkalny ze sklepem kolonialnym tzw. "Dom Polski", ob. budynek mieszkalny z funkcją gastronomiczną	Wiejska 81
dawniej pensjonat Karla Hallmana, ob. budynek mieszkalny	Wiejska 82
budynek mieszkalny	Wiejska 84
chata rybacka	Wiejska 87
dawny "Strand Hotel", ob. budynek mieszkalny z funkcją gastronomiczną	Wiejska 89
budynek mieszkalny	Wiejska 92
budynek mieszkalny	Wiejska 97
chata rybacka, ob. restauracja "Fiszzeria"	Wiejska 100

budynek mieszkalny	Wiejska 101
chata rybacka, ob. Tawerna "Checz"	Wiejska 107
budynek mieszkalny	Wiejska 109
budynek mieszkalny	Wiejska 115
chata rybacka	Wiejska 117
budynek mieszkalny	Wiejska 118
chata rybacka	Wiejska 119
chata rybacka	Wiejska 121
budynek mieszkalny, ob. budynek mieszkalny z funkcją gastronomiczną	Wiejska 123
budynek mieszkalny	Wiejska 129/131
Hotel "Riviera"	Wiejska 130
pensjonat "Albatros", ob. budynek mieszkalny	Wiejska na tyłach nr 132, od strony ul. Maszopów132
budynek mieszkalny	Wiejska 139
chata rybacka	Wiejska 141
pierwsza helska kaplica katolicka (1923 r.), ob. kaplica przedpogrzebowa przy kościele p.w. Bożego Ciała	Żeromskiego 1
nieczynna latarnia morska	„Szwedzka Góra”, zwana też „Górą Szwedów”
Bateria Artylerii Stałej (3.BAS) - stanowisko ogniowe (1101)	w lesie, przy torowisku kolejowym, po jego płn. stronie (ok. 3 km na płn. od miasta)
Bateria Artylerii Stałej (3.BAS) stanowisko ogniowe (1102)	w lesie, przy torowisku kolejowym, po jego płn. stronie (ok. 3 km na płn. od miasta)
Bateria Artylerii Stałej (3.BAS) - stanowisko ogniowe (1103)	w lesie, przy torowisku kolejowym, po jego płn. stronie (ok. 3 km na płn. od miasta)
Bateria Artylerii Stałej (3.BAS) - stanowisko ogniowe (1104)	w lesie, przy torowisku kolejowym, po jego płn. stronie (ok. 3 km na płn. od miasta)
Bateria Artylerii Stałej (3.BAS) - główny punkt kierowania ogniem z artyleryjską stacją radiolokacyjną (1006)	w lesie, przy torowisku kolejowym, po jego płn. stronie (ok. 3 km na płn. od miasta)
Bateria Artylerii Stałej (3.BAS) - zapasowy punkt kierowania ogniem (1108)	w lesie, przy torowisku kolejowym, po jego płn. stronie (ok. 3 km na płn. od miasta)
Bateria Artylerii Stałej (3.BAS) - schron garaż dla agregatów reflektorów (1122)	w lesie, przy torowisku kolejowym, po jego płn. stronie (ok. 3 km na płn. od miasta)
BAS – schron-garaż dla agregatów reflektorów (1123)	w lesie, przy torowisku kolejowym, po jego płn. stronie (ok. 3 km na płn. od miasta)
Bateria Artylerii Stałej (13 BAS) - stanowisko ogniowe (204)	cypel Półwyspu Helskiego
Bateria Artylerii Stałej (13 BAS) - centrala artyleryjska (205)	cypel Półwyspu Helskiego
Bateria Artylerii Stałej (13 BAS) - schron z wieżą radarową (206)	cypel Półwyspu Helskiego
Bateria Artylerii Stałej (13 BAS) - elektrownia (209)	cypel Półwyspu Helskiego
Bateria Artylerii Stałej (13 BAS) - główny punkt kierowania ogniem (207)	cypel Półwyspu Helskiego
Bateria Artylerii Stałej (13 BAS) - zapasowy punkt kierowania ogniem (208)	cypel Półwyspu Helskiego
Bateria Artylerii Stałej (13 BAS) - schron załogi (211)	cypel Półwyspu Helskiego
Bateria Artylerii Stałej (13 BAS) - schron załogi (212)	cypel Półwyspu Helskiego
Bateria Artylerii Stałej (13 BAS) - żelbetonowa kopuła dla karabinów	cypel Półwyspu Helskiego

maszynowych Rejonu Umocnionego Hel (K1)	
Bateria Artylerii Stałej (13 BAS) - żelbetonowa kopuła dla karabinów maszynowych Rejonu Umocnionego Hel (K2)	cypel Półwyspu Helskiego
Bateria Artylerii Stałej (13 BAS) - żelbetonowa kopuła dla karabinów maszynowych Rejonu Umocnionego Hel (K3)	cypel Półwyspu Helskiego
Bateria Artylerii Stałej (13 BAS) - żelbetonowa kopuła dla karabinów maszynowych Rejonu Umocnionego Hel (K4)	cypel Półwyspu Helskiego
Bateria Artylerii Stałej (13 BAS) - żelbetonowa kopuła dla karabinów maszynowych Rejonu Umocnionego Hel (K5)	cypel Półwyspu Helskiego
Bateria Artylerii Stałej (27 BAS) – stanowisko ogniowe (1001)	w pasie wydmy od strony Zatoki Puckiej
Bateria Artylerii Stałej (27 BAS) – stanowisko ogniowe (1002)	w pasie wydmy od strony Zatoki Puckiej
Bateria Artylerii Stałej (27 BAS) – stanowisko ogniowe (1003)	w pasie wydmy od strony Zatoki Puckiej
Bateria Artylerii Stałej (27 BAS) - stanowisko ogniowe (1004)	w pasie wydmy od strony Zatoki Puckiej
Bateria Artylerii Stałej (27 BAS) - główny punkt kierowania ogniem (1007), potocznie zwany "Kurza Stopka"	w pasie wydmy od strony Zatoki Puckiej
Bateria Artylerii Stałej (27 BAS) schron agregatu (1025)	w pasie wydmy od strony Zatoki Puckiej
Bateria Artylerii Stałej (27 BAS) - schron centrali artyleryjskiej (1025)	w pasie wydmy od strony Zatoki Puckiej
Bateria Artylerii Stałej (27 BAS) - garaż dla reflektora (1017)	w pasie wydmy od strony Zatoki Puckiej
Bateria Artylerii Stałej (27 BAS) – schron agregatu (1022)	w pasie wydmy od strony Zatoki Puckiej

GMINA PUCK (źródło: Dettlaf 2016b)

Swarzewo

kaplica cmentarna	Władysławowska
układ zieleni – aleje cmentarza katolickiego	Władysławowska
zabudowania dworca PKP (dworzec, budynek WC)	Dworcowa
kapliczka	Wiejska 18
dom mieszkalny	Szkolna 5
dom mieszkalny	Szkolna 7
dom mieszkalny	Kawalerska 6
budynek mieszkalny	Kawalerska 9/11
budynek gospodarczy	Kawalerska 10
stodoła	Kawalerska 10
budynek mieszkalny	Kawalerska 16
budynek gospodarczy	Kawalerska 16,
plebania	Ks. Pronobisa 6,
budynek mieszkalny	Ks. Pronobisa 11,
dom mieszkalny	Ks. Pronobisa 13,
dom mieszkalny	Ks. Pronobisa 16,
budynek gospodarczy	Ks. Pronobisa 16,

Rzucewo

W miejscowości nie występują zespoły i obiekty zabytkowe wpisane na listę GEZ (poza zespołem i obiektami wpisanymi do rejestru Zabytków województwa pomorskiego)

Ostonino (miejscowość położona przy granicy NPK)

Operat ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu NPK

zespół dworsko-parkowy z folwarkiem (dwór, spichlerz, obora z gotębniakiem, remiza i magazyn, park	Lipowa
kapliczka z figurami MB i św. Antoniego	Kasztanowa 1
chlew	Kasztanowa 3
szkoła	Słoneczna

GMINA KOSAKOWO (źródło: Detlaff D. 2016a).

Rewa (miejscowość znajdująca się częściowo w granicach NPK)

nazwa i rodzaj zabytku	ulica i nr
układ ruralistyczny wsi	
siedlisko rybaków zatokowych	Koralowa 4
dom	Koralowa 4
budynek gospodarczy w zgodzie	Koralowa 4
dom	Koralowa 6
kapliczka pw. św. Rocha	Koralowa 10
dom	Morska 6
dom (z wystawką)	Morska 12
dom (z wystawką)	Morska 14
dom	Morska 16
dom	Morska 18
dom	Morska 52
zagroda (siedlisko z domem z wystawką, budynkiem gospodarczym i piwniczką w ogrodzie)	Morska 61
dom	Rybacka 19
dom	Sztormowa 6

Dokumentacja fotograficzna – obiekty wpisane do gminnych ewidencji zabytków (fot. MP)

Fot. 11. Budynek mieszkalny z początku XX w. w Karwi

Fot. 12. Willa letnia z okresu międzywojennego w Jastrzębiej Górze

Fot. 13. Willa marszałka J. Piłsudskiego z okresu międzywojennego w Jastrzębiej Górze

Fot. 14. Willa letnia z okresu międzywojennego w Jastrzębiej Górze

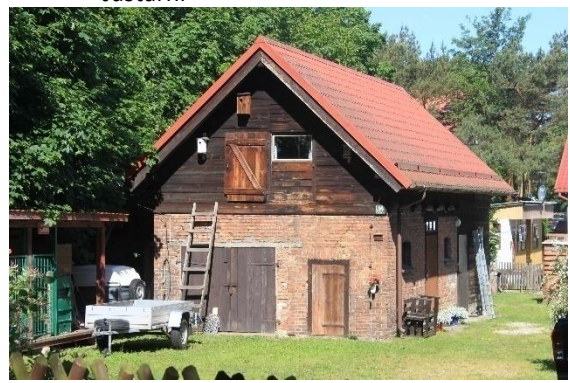
Fot. 15. Chałupa rybacka z 2. połowy XIX w. w Jastarni

Fot. 16. Dom mieszkalny z lat 20-tych XX w. w Jastarni

Fot. 17. Budynek mieszkalny z okresu międzywojennego w Jastarni

Fot. 18. Budynek gospodarczy Leśnictwa Jastarnia

4.2.4. Obiekty nieruchome – obiekty upamiętniające wydarzenia historyczne i osoby

W niniejszym rozdziale zaprezentowano najważniejsze obiekty, głównie pomniki i tablice pamiątkowe oraz podano krótkie charakterystyki postaci związanych z historią i tradycją obszaru NPK.

Historycznie można sięgnąć najdalej do postaci polskiego króla Zygmunta III Wazy (1566-1632), którego udział w bitwie ze Szwedami w 1627 r. upamiętniono obeliskiem zlokalizowanym u wejścia do Lisiego Jaru na zachód od Rozewia. Następną wielką postacią historyczną powiązaną z obszarem obecnego NPK był inny król Polski Jan III Sobieski (1629-1696), którego łączy się z powstaniem monumentalnej alei lipowej wiodącej do dzisiejszego pałacu w Rzucewie. Jan III Sobieski posiadał w okolicy wielkie dobra i stąd bierze początek nieudokumentowane podanie o osobistym przez niego posadzeniu alei rzucewskiej. Bardzo ważną postacią historyczną, która pozostawiła najcenniejszy ślad swojego działania, był starosta Jakub Wejher (1609-1657), założyciel Wejherowa i jedynych na całym Wybrzeżu Polskim wsi „olęderskich” Karwieńskie Błota I i II.

Z czasów nam bliższych należy wymienić działającego na niwie walki o kaszubskość i polskość w okresie panowania Państwa Pruskiego - Antoniego Abrahama (1869-1923), urodzonego w miejscowości Zdrada, położonej w pobliżu NPK. W 1919 r. podczas konferencji wersalskiej żądał przyłączenia Kaszub do Polski.

Postacią związaną silnie z terenem NPK jest Leon Wzorek (1896-1939) – legendarny latarnik słynnej Latarni Rozewskiej, zamordowany przez hitlerowców w Piaśnicy pod Wejherowem. Leon Wzorek został upamiętniony tablicą pamiątkową umieszczoną wewnątrz latarni w Rozewiu, która jest położona przy ulicy nazwanej jego imieniem.

Silnie związaną z terenem NPK jest postać gen. Józefa Hallera (1873-1960), dowódcy Frontu Pomorskiego, utworzonego w celu pokojowego i planowego zajęcia Pomorza. W dniu 10 lutego 1920 r. generał Haller wraz z ministrem spraw wewnętrznych Stanisławem Wojciechowskim oraz nową administracją Województwa Pomorskiego przybył do Pucka, gdzie dokonał symbolicznych zaślubin Polski z Bałtykiem – upamiętnia to pomnik na pograniczu NPK. Pamiątki po Generale zgromadzone są w „Hallerówce” we Władysławowie – dawnym letnim domu Generała (obecnie Oddział Muzeum Ziemi Puckiej – zob. rozdz. 4.2.5.).

Wśród znanych postaci znajduje się również pisarz Stefan Żeromski, który wielokrotnie wyrażał swoją ogromną sympatię i podziw dla ludzi morza, przekazując je w swoich utworach literackich. Jego postać upamiętniono pomnikiem w Helu.

Historyczną postacią związaną w pewien sposób z historią terenu NPK, jest Józef Piłsudski (1867-1935), któremu Naród podarował willę w Jastrzębiej Górze (obecnie z pomnikiem Marszałka – fot. 13), a na pamiątkę wizyty w latarni helskiej w dniu 1 lipca 1928 r. wmurowano tablice w ścianę helskiej latarni.

Ważną postacią jest Augustyn Necel (1902-1976) pisarz i gawędziarz kaszubski, który wydał wiele pozycji książkowych związanych z historią rybaków Nordowych oraz ich podaniami i legendami. Upamiętniono go tablicą wmurowaną w ścianę domu, w którym mieszkał w latach (1928-1951) w Helu oraz ekspozycją pamiątek w „Hallerówce” we Władysławowie.

Ciekawą dla lokalnej historii i pamięci o rybakach Nordowych jest postać Jana Myślisza (1895-1975), rybaka helskiego, odznaczonego Krzyżem Virtuti Militari za udział w wojnie w 1920 r. Uczczono go tablicą umieszczoną w parku w Helu.

Z historii najnowszej należy wspomnieć o obrońcach Helu w 1939 r., w tym o ich dowódcach: kmdr Stanisławie Mieszkowskim, kmdr Jerzym Staniewiczem i kmdr por. Zbigniewie Przybyszewskim. Kmdr Stanisław Mieszkowski (ur. w 1903 r. i zamordowany w więzieniu w 1952 r.) brał udział w wojnie obronnej 1939 r., m.in. objął dowództwo odcinka przeciwdesantowego na Cyplu Helskim. Kmdr Jerzy Staniewicz (ur. 1903 r. i zamordowany w więzieniu w 1952 r.) był także obrońcą Helu w kampanii wrześniowej. Kmdr Zbigniew Przybyszewski (ur. 1907 r. i zamordowany w więzieniu w

1952 r.), został w dywizjonie artylerii nadbrzeżnej dowódcą baterii nr 31 – cyplowej im. Komandora Podporucznika Heliadora Laskowskiego na Helu. Inną postacią ważną dla historii wojny obronnej w 1939 r. jest Heliador Laskowski (1898-1936), upamiętniony nadaniem nazwy baterii cyplowej w Helu jego imieniem. Skierowany w 1921 r. do tworzącej się floty wojennej, dzięki ogromnej wiedzy został szefem Służby Artylerii i Uzbrojenia w Kierownictwie Marynarki Wojennej RP. Laskowski zaplanował możliwość prowadzenia ognia do celów od pełnego morza aż do rejonu Zatoki Puckiej. Dzięki jego staraniom utworzono nowoczesną baterię cyplową w Helu, która podczas obrony Wybrzeża we wrześniu 1939 r. odegrała tak istotną rolę.

Należy wspomnieć także prof. Kazimierza Demela (1989-1978), który w latach 1923-1931 rozpoczął pionierskie w Polsce badania Bałtyku, kierując Morskim Laboratorium Rybackim w Helu - pierwszej polskiej placówce badań morza. Jego następcą, po długiej przerwie, był prof. Krzysztof Skóra (1950-2016) – ichtiolog, ekolog morza, założyciel Stacji Morskiej Instytutu Oceanografii UG w Helu – obecnie Jego imienia. Prof. Skóra ma wielkie zasługi dla ochrony przyrody nie tylko morza (m. in. utworzył Fokarium w Helu oraz wymyślił i współtworzył Błękitną Wioskę), ale także strefy nadmorskiej, w tym zwłaszcza Półwyspu Helskiego.

Wiele obiektów o charakterze zabytkowym i historycznym, upamiętniających wydarzenia historyczne i osoby związane z historią Kaszub Północnych, obejmuje „**Szlak Historii Militarnej Kaszub Północnych**”. Ich wykaz zawiera tabela 5.

Tab. 5. Szlak Historii Militarnej Kaszub Północnych (obiekty i zespoły oraz pomniki związane z historią Kaszub Północnych, w tym militarną, znajdujące się w NPK oraz w jego pobliżu)

Nr stanowiska na zał. kartogr.	Lokalizacja	Forma i nazwa zabytku	Stan zachowania uwagi dodatkowe
1	Dębki	zrekonstruowany słupek nr 1 na granicy polsko-niemieckiej z lat 1920-1939 umiejscowiony przy ujściu rzeki Piaśnicy	dobry, oryginalne słupki graniczne znajdują się w skansenie w Nadolu
2	Jastrzębia Góra – „Lisi Jar”	miejsce powrotu ze Szwecji króla Zygmunta III Wazy w 1594 r., miejsce to zaznaczono u wejścia do Jaru obeliskiem - modernistyczną w formie kolumną, którą wieńczy kamienna kula trzymająca w szponach orła wzbijającego się do lotu (obelisk zrekonstruowany po II wojnie)	dobry
3	Przyłądek Rozewie	– obelisk objęcia Pomorza przez Wojsko Polskie 10. II. 1920 r. w formie kamienia z tablicą z napisem; – pomnik upamiętniający radzieckich lotników poległych w dniu 13. II. 1945 roku w formie głazu; – pomnik w postaci popiersia pisarza Stefana Żeromskiego; – tablica upamiętniająca latarnika Leona Wzorka zamordowanego w Piaśnicy w 1939 r., umieszczona wewnątrz wieży latarni	wszystkie pomniki w dobrym stanie tablica pamiątkowa Leona Wzorka – stan dobry
4	Rozewie	stanowisko 34. Baterii Artylerii Stałej (w latach 1956-1974)	dobry, otoczenie krajobrazowe pomaga w wyobrażeniu dawnego zagospodarowania
5	Pod drogą Jastrzębia Góra-Władysławowo (w rezerwacie przyrody „Dolina Chłapowska”)	przepust-tunel pod drogą w formie poterny (z 1931 r.)	dobry

6	Chłapowo (w pobliżu NPK)	cmentarz wojenny żołnierzy Armii Czerwonej poległych w 1945 roku oraz pomnik w postaci granitowego obelisku w formie ostrosłupa z tablicą z napisami	dobry
7	Władysławowo – „Hallerówka” (ul. Morska 6) (przy siedzibie NPK)	willa letniskowa gen. Hallera (dzisiaj muzeum Gen. Hallera)	dobry
8	Władysławowo (dzielnica Szotland) (w pobliżu NPK)	pomnik Męczenników Wielkiej Wsi z lat 1939-1945 w postaci głazu z symbolem wojskowego orła	dobry
9	Władysławowo (w pobliżu NPK)	miejsce bitwy o Wielką Wieś w 1939 r.	dobry, miejsce przemawiające do wyobraźni
9a	Władysławowo (przedmieście południowe), ul. Gdańska (w pobliżu NPK)	Cmentarz Żołnierzy Wojska Polskiego i Ofiar Terroru (w 1939 roku), oprócz pochówków z krzyżami znajduje się tu tablica pamiątkowa	dobry
10	Chałupy	stanowisko 43. Baterii Przeciwdesantowej z 1939 roku	dość dobry, widoczne dwa schrony amunicyjne przy torze kolejowym
11	Chałupy	miejsce lokalizacji polskiej zapory minowej z 1939 roku	ślady zapory niewidoczne
12	Kuźnica	miejsce lokalizacji niemieckiej zapory z 1945 r. z parowozów, w pobliżu, około 150 m na zachód od przejścia nr 29 na plażę widoczny jest rów przeciwpancerny	miejsce wymagające wyobraźni na bazie wspomnień mieszkańców i turystów z końca lat 40-tych XX w., gdyż resztki paro-wozów zostały zniszczone bądź zapadły się w piasek (miejsce to oznaczono tablicą: „uwaga – wrak”)
13	Jastarnia	Skansen Fortyfikacji - Ośrodka Oporu „Jastarnia” z 1939 roku	bardzo dobry, w sezonie letnim udostępnione jest wnętrze schronu-muzeum „Sabała”, jeden ze schronów na terenie kempingu
14	Jastarnia	port w Jastarni, przed budową portu wojennego w Helu pełnił tę rolę	po modernizacji w latach 70-tych XX w. oryginalne elementy portu przestały być widoczne, miejsce wymaga wyobraźni na bazie wspomnień z 1939 roku
15	Jastarnia	miejsce lokalizacji niemieckiej Baterii Przeciwlotniczej „Heisternest” – śladem po niej jest żelbetowe stanowisko kierowania ogniem położone przy wejściu nr 54 na plażę	średni
16	Jurata	stanowiska obserwacyjne poligonu torpedowego – skraj płyczn znajdujących się między Jastarnią a Juratą	dobry dla dwóch wschodnich stanowisk obserwacyjnych
17	Jurata-Hel	granica Rejonu Umocnionego „Hel” (w latach 1936-2000)	dobry
17a	Jurata-Hel	pomnik 43-go Batalionu Saperów (ul. Helska w połowie drogi między Juratą i Helem) w	dobry

		formie poziomego podestu z kamienia i ustawionego na nim głazu z tablicą z napisami, leżącą kotwicą, całość otoczona metalowymi słupkami połączonymi łańcuchami	
17b	Hel	pomnik Obrońców Helu (ul. Wiejska 2), w formie dwóch słupów betonowych z wizerunkami polskich orłów wojskowych	dobry
17c	Hel	pomnik pisarza Stefana Żeromskiego (w parku od strony ul. Przybyszewskiego), w formie poziomej płyty i dynamicznego elementu pionowego z tablicą z napisami	dobry
17d	Hel	pomnik Jana Myśliża, rybaka helskiego, odznaczonego Krzyżem Virtuti Militari za udział w wojnie w 1920 r., uznanego za „Zasłużonego dla Miasta Helu”) w 2017 r. (w parku w pobliżu ul. Stefana Żeromskiego) w formie głazu z tablicą z napisami	dobry
17e	Hel	pomnik na cmentarzu Obrońców Helu (ul. Dworcowa 3) w formie krzyża, tablicy z orłem oraz tablicy z nazwiskami poległych	dobry
17f	Hel	tablica pamiątkowa Korpusu Ochrony Pogranicza (ul. Wiejska 71), w formie głazu z czarnego granitu z tablicą z napisami	dobry miejsce nieco trudne do zlokalizowania
17g	Hel	tablica pamiątkowa 2. Morskiego plutonu Żandarmerii (ul. Komandorska i kmdr. por. Z. Przybyszewskiego) w formie głazu i tablicy z napisami	dobry jednak rodzaj zagospodarowania otoczenia nie sprzyja powadze treści tablicy
17h	Hel	tablica pamiątkowa poświęcona kontradmirałowi Stefanowi Frankowskiemu (skwer w pobliżu ul. kmdr. por. Z. Przybyszewskiego) w formie głazu z tablicą z napisami	dobry
17i	Hel	pomnik Świętego Piotra Rybaka – Patrona Helu (rejon skrzyżowania ulic Żeglarskiej i Morskiej) w formie przeszklonej kapliczki z postacią świętego wewnątrz, całość otoczona linami okrętowymi	dobry
18	Hel	miejsce lokalizacji 64. Dywizjonu Rakietowego (w latach 1973-2001), budynek wartowni oraz place postojowe przy drodze Jurata-Hel	
19	Hel	miejsce lokalizacji 23. Baterii Przeciwlotniczej (w latach 1935-1939), tuż przy torze kolejowym Jurta-Hel	dobry
20	Hel	miejsce lokalizacji Baterii „Greckiej” (w latach 1931-1939)	słaby, schrony baterii zasypano
20a	Hel	miejsce lokalizacji 22. Baterii Przeciwlotniczej (z 1935 roku)	dobry
21	Hel	port wojenny w Helu, udostępniona dla zwiedzających część wschodnia	dobry
22	Hel	miejsce lokalizacji Baterii „Schleswig-Holstein” obecnie Muzeum Obrony Wybrzeża w stanowisku zwanym „Bruno” (stan. B-2)	dobry

		oraz w stanowisku kierowania ogniem znajduje się Muzeum Obrony Wybrzeża w stanowiskach „Anton” (stan. B-1) i „Caesar” (stan. B-3) znajduje się Muzeum Przyrodniczo-Etnograficzne	
22a	Hel	„Góra Szwedów” – miejsce bitwy z 1628 r. i zdobycia szwedzkiego okrętu wojenne „Chirstine”, później ponownie odbitego przez Szwedów	niewidoczne ślady szańców zbudowanych w roku bitwy, miejsce zostało zabudowane latarnią morską oraz wojskowym stanowiskiem obserwacyjnym, ciekawostką jest widoczny od czasu do czasu wrak okrętu „Christine” leżący pod piaskiem plaży
23	Hel	miejsce lokalizacji Baterii „Duńskiej” (w latach 1931-1939)	dobry, stanowiska baterii udostępnione do zwiedzania, armaty baterii zdeponowano w Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni
24	Hel	miejsce lokalizacji niemieckich baterii zaporowych (z lat 1940-1945)	dobry, widoczne stanowiska stawiska kierowania ogniem
25	Hel	miejsce lokalizacji 21. Baterii Przeciwlotniczej (z lat 1935-1939), znajduje się przy drodze na tzw. Wielką Plażę na Helu	dobry, stanowiska baterii są dobrze widoczne i udostępnione do zwiedzania
26	Hel	miejsca lokalizacji: 31. Baterii Cyplowej im. Heliodora Laskowskiego 13. Baterii Artylerii Stałej (tu także ekspozycja i tablica pamiątkowa poświęcona kmdr. Zbigniewowi Przybyszewskiemu, który dowodził Baterią Cyplową w 1939 roku) 27. Baterii Artylerii Stałej	dobry, stanowiska i elementy wszystkich trzech baterii są dobrze widoczne, łączy je szlak turystyczny i są udostępnione do zwiedzania, stanowią jedną z największych atrakcji turystycznych Półwyspu Helskiego
26a	Hel	tablica pamiątkowa upamiętniająca pobyt w Helu marszałka Józefa Piłsudskiego w 1928 r. (ściana latarni morskiej w Helu, ul. Bałtycka)	dobry
26b	Hel	rodzaj obelisku wraz z tablicą pamiątkowo-informacyjną poświęconie pamięci tragicznie zmarłego podczas obsługi latarni w 1910 r. latarnika May'a	dobry data (1905) wyryta na kamieniu błędna
27	Swarzewo („Górka Swarzewska”)	miejsce lokalizacji magazynów amunicji bazy lotnictwa w Pucku	dość dobry widoczne wykopy pozostałe po drewnianych barakach magazynowych, a także tor strzelniczy z małym magazynem amunicyjnym

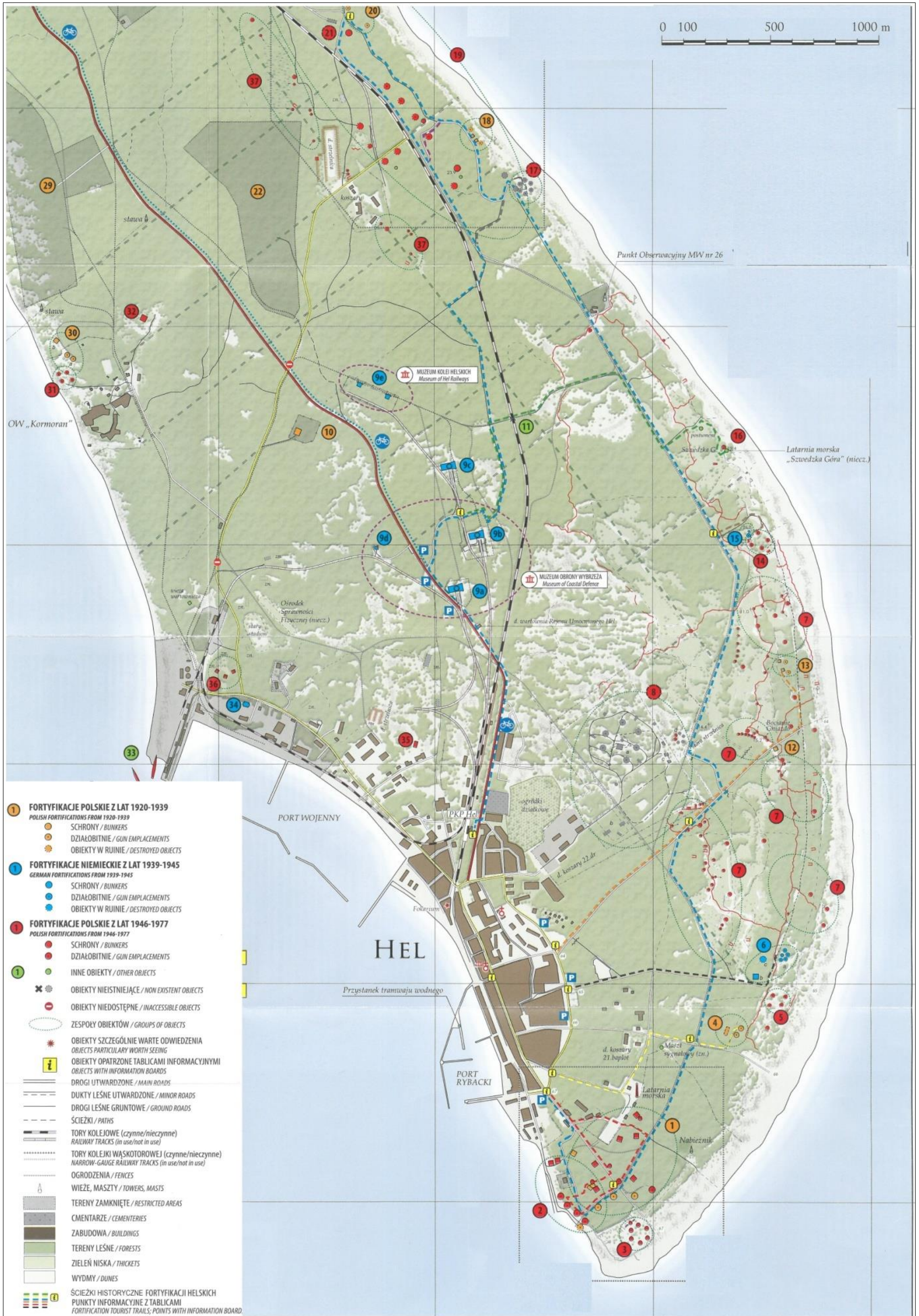
			o konstrukcji ceglanej
28	Puck (w pobliżu granicy NPK)	miejsca lokalizacji: – zamku w Pucku (ul. Zamkowa) – dawnego portu kaprów – dawnej twierdzy (narys murów twierdzy przebiegał ulicami: Zamkową, Młyńską, Wałową i Jana III Sobieskiego) – bazy lotnictwa morskiego (ul. kmdr. Edwarda Szystowskiego 15 (obecnie znajdują się tu Puckie Zakłady Mechaniczne „Amex”)	zamek w Pucku – stan reliktyw dobry; dawny port Kaprów – zły, relikty odkryte w ramach archeologii podwodnej; dawna twierdza – zły brak widocznych śladów; baza lotnictwa – dobry, zachowane obiekty to wszystkie hangary, budynki koszar i radiostacji
28a	Puck (w pobliżu granicy NPK)	pomnik kmdr. por. pilota Edwarda Szystowskiego	
28b	Puck (w pobliżu granicy NPK)	tablica pamiątkowa poświęcona bł. ks. kmdr. ppor. Władysławowi Miegoniowi (ul. 1 Maja 11) na budynku dawnego klasztoru Sióstr Elżbietanek, obecnie Szpitala Powiatowego	dobry
29	Mrzezino (w pobliżu granicy NPK)	cmentarz Ofiar II Wojny Światowej (poległych żołnierzy niemieckich i radzieckich) z pomnikiem w formie ostrosłupa zwieńczonego gwiazdą	dobry
30	Mosty (w pobliżu granicy NPK)	pomnik Obrońców Kępy Oksywskiej w roku 1939 roku w postaci kamiennego kopca z dwoma głazami i tablicami z napisami	dobry

Źródło: Łysejko (2007, 2008), Mapa turystyczna „Szlak Historii Militarnej Kaszub Północnych” (2014), Sadowski (2014), Woźniakowski (2012).

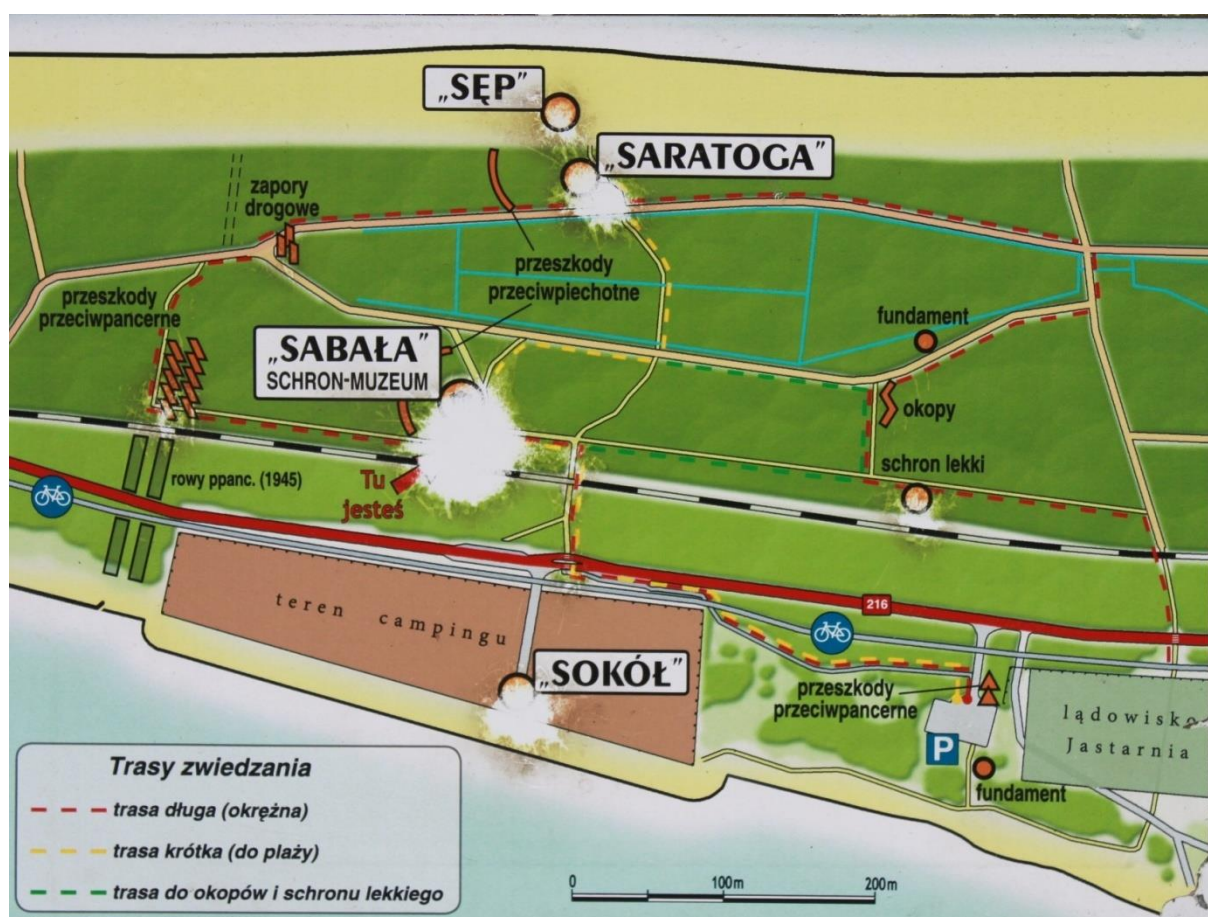
Do Szlaku Historii Militarnej Kaszub Północnych nawiązuje Szlak Helskich Fortyfikacji. Jest to sieć ścieżek edukacyjnych o tematyce historyczno-militarnej prowadzących do obiektów wojskowych z okresu międzywojennego. Ich rozkład w otoczeniu Helu przedstawia ryc. 3.

Ścieżka o podobnym charakterze istnieje także na zachód od Jastarni, gdzie funkcjonuje tzw. Skansen Fortyfikacji - Ośrodek Oporu „Jastarnia” (ryc. 4).

Swoistą ścieżką historyczną jest ścieżka zwiedzania Parku Kulturowego „Osady Łowców Fok” w Rzucewie (zob. ryc. 2).

Ryc. 3. Szlak Helskich Fortyfikacji – obiekty i ścieżki (szlaki) zwiedzania
Źródło: Woźniakowski A. 2015.

Ryc. 4. Skansen Fortyfikacji - Ośrodek Oporu „Jastarnia” – obiekty i ścieżki zwiedzania

Źródło: fot. tablicy w Skansenie.

Dokumentacja fotograficzna „Szlaku Historii Militarnej Kaszub Północnych Kaszub” (fot. MP)

Fot. 19. Tablica nt. Szlaku we Władysławowie

Fot. 20. Obelisk w Jastrzębiej Górze upamiętniający miejsce powrotu ze Szwecji króla Zygmunta III Wazy (stanowisko 2)

Fot. 21. Obelisk upamiętniający objęcie Pomorza przez Wojsko Polskie 10. II. 1920 r. (stanowisko 3)

Fot. 22. Poterna pod drogą Władysławowo-Jastrzębia Góra (stanowisko 5)

Fot. 23. Tablica koło Kuźnicy upamiętniająca wydarzenia z 1945 r. (stanowisko 12)

Fot. 24. Tablica w Kuźnicy koło IT nt. odległej historii militarnej

Fot. 25. Tablica informacyjna nt. Skansenu Fortyfikacji koło Jastarni (stanowisko 13)

Fot. 26. Bunkier „Sęp” w Skansenie Fortyfikacji (stanowisko 13)

4.2.5. Obiekty ruchome – w muzeach, izbach pamięci itp.

Muzeum Rybołówstwa w Helu, Bulwar Nadmorski 2 (fot. 27 i 28).

W Muzeum Rybołówstwa w Helu, mieszczącym się w dawnym kościele ewangelickim pod wezwaniem świętych Piotra i Pawła, prezentowane zbiory przybliżają historię rybołówstwa oraz dzieje regionu. Eksponowane są tu łodzie rybackie, na dziedzińcu można oglądać między innymi największą bezpokładową łódź do połowów przybrzeżnych, drewniane elementy różnych łodzi i statków oraz drewnianą łódź motorową. We wnętrzu Muzeum eksponowanych jest wiele dawnych sprzętów używanych do połowu ryb, m.in. sieci oraz żaki do połowu węgorzy, stawy, pławy, kosze, tragi i drobne narzędzia używane do naprawy sieci lub w rybackich gospodarstwach domowych.

Muzeum Obrony Wybrzeża w Helu, ul. Helska 16 (fot. 29 i 30).

Jest to muzeum z obiektami *architecture militaris*. W zasobach Muzeum znajdują się następujące zbiory: największe na świecie, poniemieckie stanowisko artyleryjskie obrony wybrzeża baterii Schleswig-Holstein - kalibru 406 mm – zabytek architektury militarnej klasy światowej (fot. 7), a w nim: pomieszczenia mieszkalne marynarzy, magazyny amunicyjne amunicji 406 mm i urządzenia do transportu pocisków i ładunków miotających.

W Muzeum są prezentowane również wystawy tematyczne dotyczące obrony wybrzeża, jak: sala komandora Przybyszewskiego - obrońcy Helu i patrona Muzeum, wystawy – "32 dni obrony Helu", "Morski Dywizjon Lotniczy w Pucku", "IV batalion KOP w obronie Helu", "100 lat Polskiej Marynarki Wojennej", "Wojsko i medycyna", "Historia granatów ręcznych", "jak budowano baterie Schleswig-Holstein i Lindemann", zdjęć z bliźniaczej baterii 406 mm w Trondenes.

Interesującymi ekspozycjami są także: interaktywna wystawa sprzętu łączności wojskowej, odtworzone wnętrza mieszkalne bunkra, elementy uzbrojenia takie jak: miny morskie, pływaki trałowe i inne a także wystawa morskich tragedii Zatoki Gdańskiej 1945 - m/s Wilhelm Gustloff i wystawa "Ciekawostki artyleryjskie" czyli historia największych armat świata. W muzeum znajduje się także Skansen Uzbrojenia.

Ciekawym obiektem *architecture militaris* jest 9-cio kondygnacyjna wieża dalmierza oraz stanowisko baterii im. Heliadora Laskowskiego z 1939 r. na helskim Cyplu - z powojenną armatą i mini-wystawą w magazynie amunicji w schronie.

Muzeum przyrodniczo-etnograficzne w Helu (na terenie ww. Muzeum Obrony Wybrzeża).

W Muzeum znajdują się: wystawy tematyczne dotyczące życia i pracy rybaków helskich, historii Helu i łatań morskich, wystawa historycznych zabawek dziecięcych, rzeźby ludowej, ekspонатów przyrodniczych fauny i flory Półwyspu Helskiego. Ciekawymi ekspонатami są zbiory pt. „Jak kiedyś wyglądała szkoła”, kolekcje żelazek, odważników oraz wyposażenie warsztatu kowalskiego i stolarskiego. Ponadto w Muzeum znajduje się zachowana, historyczna sala dowodzenia obroną przeciwlotniczą Marynarki Wojennej. Na terenie Muzeum znajdują się też ptaszarnia z gatunkami ptaków ozdobnych, w większości wolno chodzących po terenie oraz ogród botaniczny z interesującymi gatunkami roślin.

Muzeum Kolei Helskich (skansen kolejowy i wnętrza magazynu amunicyjnego 406 mm, położony w lesie na wysokości domu wypoczynkowego „Kormoran” po północnej stronie ul. Helskiej). W Muzeum znajdują się eksponaty poświęcone kolejnictwu, odtworzona stacja kolejowa, skansen lokomotyw i wagonów, ręcznie napędzana drezyna. Prezentowane są także używane na świecie rozstawy szyn.

Muzeum Rybackie „Pod strzechą” w Jastarni (czynne w sezonie letnim) – skromna ekspozycja sprzętu rybackiego w budynku prywatnego zakładu szkutniczego oraz tematycznie powiązana z nią ekspozycja zbiorów rybackich w Bosmanacie Portu Jastarnia.

Skansen Fortyfikacji na zachód od Jastarni - zespół czterech bunkrów z okresu międzywojennego i innych pozostałości militarnych (ryc. 4, fot. 25 i 26).

Muzeum Latarnictwa w latarni morskiej w Rozewiu (fot. 31 i 32), utworzone w 1963 r., posiada w swych zbiorach m. in. prezentację ikonograficzną form latarni morskich od starożytności do czasów współczesnych, miniatury polskich latarni oraz urządzenia z wyposażenia latarni. Przy latarni zwiedzić można ciekawy zabytek techniki – jej maszynownię.

Poza Parkiem, koło jego siedziby we Władysławowie, znajduje się **„Hallerówka” – Oddział Muzeum Ziemi Puckiej im. Floriana Ceynowy** w Pucku (fot. 33 i 34), ze zbiorami upamiętniającymi gen J. Hallera i tzw. „Błękitną Armię” oraz rybaka - pisarza kaszubskiego A. Necla.

Ponadto w Pucku, poza Parkiem, znajduje się **Muzeum Ziemi Puckiej im. Floriana Ceynowy** (ul. Stary Rynek 28). Muzeum jest istotne dla poznawania dziedzictwa kulturowego obszaru NPK i jego otoczenia. Pierwsza placówka muzealna posiadała nazwę Stacja Gromadzenia Dóbr Kultury i Upowszechniania Wiedzy o Regionie. Prowadziła badania naukowe oraz gromadziła obiekty zabytkowe związanych z regionem. W 1975 r. otwarto Dział Etnograficzny, rok później Dział Historyczny, a w końcu lat 70-tych Dział Archeologiczny w związku z badaniami podwodnymi w Zatoce Puckiej. W 1973 r. w budynku dawnego „Szpitalika” otwarto pierwszą ekspozycję poświęconą kaszubskiej kulturze ludowej. Miasto na potrzeby rozwijającej się placówki przekazało budynek kuźni przy ul. Bogusława oraz kamienicę w rynku. Dorobek naukowy Stacji oraz jej działalność oświatowa były powodem nadania w 1980 r. statusu Muzeum Ziemi Puckiej. Oddział „Kamienica Mieszczańska” w Pucku został udostępniony do zwiedzania 23.06.1987 r. W „Kamienicy Mieszczańskiej” prezentowane są wystawy dotyczące przeszłości Ziemi Puckiej i Pucka a w Szpitaliku ekspozycje etnograficzne związane z małomiasteczkową warstwą rzemieślników, a w tym dawne umeblowanie i sprzęty domowego użytku, w tym gospodarcze oraz nieco sprzętu połowowego używanego przez rybaków.

Dokumentacja fotograficzna obiektów muzealnych (fot. MP)

Fot. 27. Ekspozycja w Muzeum Rybołówstwa w Helu

Fot. 28. Ekspozycja przy budynku Muzeum Rybołówstwa w Helu

Fot. 29. Tablica informacyjna Muzeum Obrony Wybrzeża w Helu

Fot. 30. Ekspozycja terenowa Muzeum Obrony Wybrzeża w Helu

Fot. 31. Ekspozycja Muzeum Latarnictwa w latarni w Rozewiu

Fot. 32. Ekspozycja Muzeum Latarnictwa w latarni w Rozewiu

Fot. 33. „Hallerówka” we Władysławowie

Fot. 34. Tablica na budynku „Hallerówki”

4.2.6. Wartości niematerialne

Najbardziej istotnymi wartościami niematerialnymi są ich elementy związane z położeniem geograficznym zawsze formującym wyjątkowe, lokalne i często unikatowe cechy mieszkańców danego regionu. W przypadku NPK jest to język kaszubski, obrzędy i obyczaje rybackie oraz podania i legendy. Piękną tradycją odzwierciedlającą wartości niematerialne jest coroczna Morska *Pielgrzymka Rybacka z poszczególnych portów rybackich Półwyspu Helskiego* do Pucka. Biorą w niej udział barwnie przystrojone kutry a na wodach Zatoki Puckiej jest odprawiana „morska msza” i następnie w kolegiacie pw. św. Piotra i Pawła. Są to cechy bardzo silnie wyróżniające terytorium NPK na tle regionu oraz kraju.

Wartościami niematerialnymi NPK są także bardzo ważne wydarzenia historyczne, jak zaślubiny Polski z Morzem, których dokonał generał Józef Haller 10 lutego 1920 r. na plaży w Pucku, a także bohaterska obrona Helu we wrześniu 1939 r.

Wartością niematerialną jest także dawna aktywność działaczy kaszubskich w obronie ojczystego języka, tożsamości i odrębności regionalnej w okresie panowania na tym terenie Państwa Pruskiego w XIX/XX w. Postaciom tym poświęcone są ekspozycje muzealne w Muzeum Ziemi Puckiej oraz wiele publikacji.

Upamiętnieniu tradycji rybackich Kaszubów Nordowych poświęcony jest **Szlak Kaszubskiej Tradycji Rybackiej**. Jest to zbiór tablic informacyjno-edukacyjnych, o jednakowej stylistyce graficznej, upamiętniających dawne obiekty i zwyczaje rybackie. Większość stacji szlaku znajduje się na obszarze NPK, część w otulinie i nieliczne zarówno poza Parkiem jak i otuliną.

Tab. 6. Szlak Kaszubskiej Tradycji Rybackiej - wykaz tablic informacyjnych

Nr na zał. kartogr.	Lokalizacja	Tematyka tablic ustawionych na Szlaku Kaszubskiej Tradycji Rybackiej
1	w Pucku na ścianie frontowej Oddziału „Szpitalik” Muzeum przy ulicy Wałowej 11 w Pucku	Tablica nr 1 – Obrzędowość rybacka Na tablicy umieszczono link odsyłający do strony Muzeum Ziemi Puckiej, gdzie można poznać zgromadzone są zdjęcia, dokumenty oraz relacje dotyczące kaszubskich zwyczajów rybackich.
2	w Pucku przy południowym nabrzeżu portu rybackiego w Pucku, obok wejścia do ogródka restauracji „Budziszowa Maszoperia”	Tablica Nr 2 – Pucki port rybacki Informacje zamieszczone na tablicy dotyczą dziejów portu w Pucku i jego roli w dziejach polskiej nautyki.
3	w Pucku przy smażalni „Maszoperia” rodziny Budziszów, ul. Morska 13	Tablica nr 3 – Budynki dawnej przetwórnicy rybnej rodziny Budzisz Informacje zamieszczone na tablicy prezentują historię jednej z najstarszych puckich wędzarni, która od początku XX wieku stale pozostaje w rękach jednej rodziny.
4	w Ostonie przy niewielkim pomoście nad zatokowym brzegiem morskim poniżej wsi Ostonino	Tablica nr 4 – Dawna przystań rybacka w Ostonie Informacje zamieszczone na tablicy prezentują wielowiekową tradycję rybacką mieszkańców Ostonina, która skończyła się w połowie lat 90. XX wieku (dziś po dawnej przystani nie ma tu żadnego śladu, a jedyne pamiątki po rybakach z Ostonina znajdują się w Muzeum Rybołówstwa w Helu oraz Ziemi Puckiej w Pucku)
5	w Rewie przy ścieżce nadmorskiej prowadzącej do „szperku” – najbardziej charakterystycznego miejsca Rewy	Tablica nr 5 – Rewa – przystań rybacka Informacje zamieszczone na tablicy prezentują działalność połowową mieszkańców tej wsi i ich działalność żeglarską (stąd bowiem wywodzą się najsłynniejsi kaszubscy „okrętnicy” czyli marynarze, którzy zarobione pieniądze inwestowali często w budowę niewielkich łodzi towarowych tzw. szkut, stając się ich armatorami)
6	w Mechelinkach na ścianie	Tablica nr 6 – Przystań rybacka Mechelinki

	nowoczesnej sieciarni	Informacje zamieszczone na tablicy prezentują wizerunek dawnej, bardzo malowniczej przystani rybackiej z szopami, przy których widać było krzątających się rybaków
7	w Swarzewie na placu wiejskim, przed kościołem parafialnym	Tablica nr 7 – Matka Boska Swarzewska, Cudami Słynąca Opiekunka Rybaków, Królowa Polskiego Wybrzeża Informacje zamieszczone na tablicy poświęcone są tutejszemu sanktuarium, w którym znajduje się cudowna, gotycka figura Matki Boskiej Swarzewskiej, Królowej Polskiego Morza – patronki rybaków i celu pielgrzymek Kaszubów nordowych.
8	w Swarzewie przy pomoście łodziowym w dolnej części miejscowości (dawniej zamieszkiwanej przez rybaków zatokowych)	Tablica nr 8 – Sezony rybackie na Zatoce Puckiej Informacje zamieszczone na tablicy prezentują rodzaj i całoroczny rytm pracy dawnych, przybrzeżnych rybaków, który zależał od biologicznego rytmu pobliskiego morza.
9	w Lubkowie na wschodniej ścianie budynku bosmanatu przystani żeglarskiej nad Jeziorem Żarnowieckim – poza NPK i otuliną	Tablica nr 9 – Tradycje rybackie Jeziora Żarnowieckiego Informacje zamieszczone na tablicy prezentują dzieje rybołówstwa na Jeziorze Żarnowieckim.
10	w Nadolu przy dawnej przystani rybackiej nad Jeziorem Żarnowieckim - poza NPK i otuliną	Tablica nr 10 – Przystań rybacka Nadole Informacje zamieszczone na tablicy prezentują dzieje Nadola, miejscowości, która w okresie przedwojennym była jedyną polską enklawą na zachodnim brzegu Jeziora Żarnowieckiego, możliwość połowu ryb w obfitującym w nie jeziorze była jedną z ważniejszych przyczyn osadnictwa w rejonie obecnego Jeziora Żarnowieckiego.
11	w Białogórze w centrum wsi	Tablica nr 11 – Dawne tradycje rybackie Białogóry Informacje zamieszczone na tablicy poświęcona została tradycjom rybackim mieszkańców Białogóry, która uznawana jest za najdalej na zachód położoną osadę kaszubską w zwartym obszarze współczesnego występowania tej grupy etnicznej. Obecnie o rybakach z tej miejscowości można już tylko wspominać – nie ma ich już tutaj od ponad 60 lat – dlatego wspomina się resztki świadectw dokumentujących ich działalność.
12	na wschód od Białogóry, na wysokości Wierzchucina, na parkingu przy granicy NPK, przez który przebiega ścieżka edukacyjna Nadleśnictwa Choczewo	Tablica nr 12 – Daleko od morza – rybacy z Wierzchucina Informacje zamieszczone na tablicy poświęcone są rybakom mieszkającym w niewielkim przysiółku Wybudowania Wierzchucińskie. Obecnie trzymają oni swoje łodzie w odległej o ponad 5 km przystani w Dębkach, ale do końca lat 40. XX wieku poławiali ze swojej przystani. Dziś została tu tylko jedna rybacka rodzina Czapp.
13	w Dębkach w pobliżu nowoczesnej wieży widokowej budynku zaplecza socjalnego rybaków	Tablica nr 13 – Przystań morska Dębki Informacje zamieszczone na tablicy poświęcone są tutejszej, nadal czynnej przystani morskiej. Obecnie jest to najbardziej na zachód wysunięta funkcjonująca kaszubska przystań (następna stacja rybacka znajduje się dopiero w Łebie). Dębki ulokowane w pobliżu ujścia rzeki Piaśnicy do morza, były uważane za dobre miejsce do uprawiania rybołówstwa. W roku 1998 czynnych łodzi motorowych było w Dębkach 5, a rybaków sześciu. Jak na razie liczba rybaków i łodzi korzystających z tutejszej przystani wykazuje niezwykłą stabilność. W roku 2008 roku zarządzeniem Dyrektora Urzędu Morskiego w Gdyni została oficjalnie ustanowiona rybacka przystań morska w Dębkach.
14	w Karwi przy głównym przejściu na plażę obok	Tablica nr 14 – Współdziałanie rybaków i rolników Informacje zamieszczone na tablicy prezentują zasady

	budynku dawnej Stacji Ratownictwa Brzegowego (na archiwalnych mapach oznaczonej nazwą <i>retungsbude</i>)	współdziałania rybaków i rolników, dawni mieszkańcy Karwi, zarówno uprawiający role, jak i poławiający ryby, skazani byli na wzajemną pomoc. Była to wzajemna wymiana świadczeń. Ich poznanie pozwala odtworzyć prawdziwy obraz codziennego życia nadmorskiej wsi rybacko-rolniczej w czasach, gdy nie było jeszcze letników.
15	w Ostrowie w centrum wsi	Tablica nr 15 – Maszoperie niewodowe z Ostrowa Informacje zamieszczone na tablicy prezentują zwyczaje – dzisiaj całkowicie zarzucone – związane z połowami niewodowymi (za pomocą niewodów), którymi posługiwali się rybacy z Ostrowa jeszcze do pocz. lat 60-tych XX w. Do tego czasu istniały tu nawet maszoperie, które specjalizowały się w połowach szprotów i śledzi niewodami dobrzeżnymi.
16	w Chłapowie na wysokim brzegu, w pobliżu tzw. zielonej ścieżki, przy krzyżu Neclów (wystawionym w miejscu, z którego żony tutejszych rybaków wypatrywały swych mężów powracających z połowu)	Tablica nr 16 – Przystań rybacka w Chłapowie Informacje zamieszczone na tablicy prezentują ciągle żywą tradycję rybołówstwa w tym miejscu. W dolinie w pobliżu Chłapowa znajdują się wciąż niewielkie rybackie szopy, a poniżej spoczywają na brzegu łodzie i sprzęt połowowy. Na szczycie klifu ustawiony jest krzyż, w miejscu, z którego rodziny rybaków z Chłapowa wypatrywały swoich bliskich powracających z morza. Nazywany jest krzyżem Neclów, gdyż wzniesli go w roku 1998 na swojej ojcowiznie członkowie tej rodziny, jako wotum wdzięczności Opatrzności Bożej za szczęśliwe powroty z morza.
17	w Chłapowie, w miejscu, w którym znajdował się dom rodziny Neclów	Tablica nr 17 – Miejsce urodzenia pisarza Augustyna Necla (1902-1976) Tablica poświęcona jest temu ciekawemu twórcy, który urodził się 22 lipca 1902 roku w Chłapowie.
18	we Władysławowie na murze budynku Zrzeszenia Rybaków Morskich przy wewnętrznej drodze prowadzącej przez port	Tablica nr 18 – Największa polska baza rybołówstwa kutrowego Informacje zamieszczone na tablicy opisują historię największej polskiej bazy rybołówstwa kutrowego. W roku 1939 bazowało tu 14 drewnianych kurów. Po wojnie ich ilość zaczęła gwałtownie aż do 150 jednostek rybackich. Współcześnie cumuje tu jedynie 60 jednostek łowiących i turystycznych.
19	we Władysławowie na Domu Rybaka obok łącznika arkadowego	Tablica nr 19 – Dom Rybaka we Władysławowie – obecnie siedziba Urzędu Miejskiego Informacje zamieszczone na tablicy przedstawiają historię tego ogromnego, nietypowego budynku wzniesionego w latach 1953-1957 w stylu socrealistycznym (!). W „Domu Rybaka” mieści się obecnie Urząd Miasta i szereg innych instytucji.
20	we Władysławowie na nadzatkowym placu w dzielnicy „Sztotland”	Tablica nr 20 – Zimowe połowy rybaków z Wielkiej Wsi Informacje zamieszczone na tablicy poświęcone są tradycyjnym połowom – głównie zimowym – rybaków z Wielkiej Wsi. Prezentowane są dokumenty i zdjęcia dotyczące przedportowych połowów rybaków z Wielkiej Wsi (dzielnicy Władysławowa) oraz dawnych zimowych (podlodowych) połowów na Zatoce Puckiej.
21	w Chałupach na budynku informacji turystycznej przy placu w centrum wsi	Tablica numer 21 – Przystań łodziowa w Chałupach Informacje zamieszczone na tablicy poświęcone są ginącemu rybołówstwu zatokowemu uprawianemu dawniej przez niemal wszystkich mieszkańców wsi Chałupy. Rybołówstwo przybrzeżne uprawiano zarówno na płytkich wodach Zatoki Puckiej, jak i na otwartym Bałtyku.
22	w Chałupach, na budynku baru przystani „Port Chałupy” znajdującego się na wschodnim skraju tej miejscowości, a należącym do	Tablica nr 22 – Kaszubskie łodzie rybackie Informacje zamieszczone na tablicy prezentują historię i formy tradycyjnych, kaszubskich łodzi rybackich.

	jednego z najbardziej znanych popularyzatorów tradycyjnego żeglarstwa, a jednocześnie znanego skutnika i żaglomistrza Aleksandra Celarka	
23	w Kuźnicy na ścianie budynku baru „Maszop”, przy ulicy Kotwicznej prowadzącej na molo przystani rybackiej	Tablica nr 23 – Wieś rybacka Kuźnica Informacje zamieszczone na tablicy poświęcone są charakterystycznej zabudowie i specyficznemu układowi przestrzennemu osady rybackiej Kuźnicy.
24	w Kuźnicy na przystani rybackiej	Tablica nr 24 – Przystań rybacka w Kuźnicy Informacje zamieszczone na tablicy prezentują walory jednego z ciekawszych miejsc Półwyspu Helskiego – przystani w Kuźnicy.
25	w Kuźnicy na południowej ścianie budynku Informacji Turystycznej	Tablica nr 25 – Rybitwia Mielizna (Ryf Mew). Maszoperie kaszubskie Informacje zamieszczone na tablicy poświęcone są wyjątkowej formie geomorfologicznej, jaką jest płytki, piaszczysty wał przebiegający od Kuźnicy do Rewy nazywany <i>Rybitwią Mielizną, Ryfem Mew</i> lub po kaszubsku <i>Sěchô Rewě</i> . Tablica numer 25 wykorzystana została również do przedstawienia głównych zasad funkcjonowania kaszubskich zespół połowowych nazywanych tu <i>maszoperiami</i> .
26	po między Kuźnicą i Jastarnią w pobliżu charakterystycznego wzniesienia wydmowego, umieszczona na parkingu przy ścieżce rowerowej	Tablica nr 26 – Góra Libek (Lubek) – granica toni rybackich Kuźnicy i Jastarni Informacje zamieszczone na tablicy prezentują obyczaj i sposoby wyznaczania toni połowowych dla poszczególnych maszoperii.
27	w Jastarni przy kościele parafialnym	Tablica nr 27 – Rybacki kościół w Jastarni Informacje zamieszczone na tablicy prezentują tradycje religijne rybaków związane z ich życiem i pracą.
28	w Jastarni na tradycyjnej chacie rybackiej, ul. Rynkowa 10	Tablica nr 28 – Dawna chata rybaków z Jastarni Informacje zamieszczone na tablicy prezentują wartości zachowanej „in situ” dawnej chaty rybaków kaszubskich z Jastarni wybudowanej najprawdopodobniej w roku 1876. W bryle tego budynku wyraźne widoczne jest dążenie do zwartości i zajmowania możliwie małej powierzchni, co cechowało stare rybackie domy na Helu. Gdy ją wznoszono, nie było jeszcze stałych dróg i określonych granic działki, dlatego budynek posiada wolne dojścia z każdej ze stron. Charakteryzuje się typowym dawniej dla tutejszego budownictwa ludowego ulokowaniem pod wspólnym dachem części mieszkalnej składającej się z dwóch izb i kuchni oraz gospodarczej, którą tworzą chlewik oraz komory. Budynek ten został staraniem miejscowych działaczy kaszubskich uratowany przed zburzeniem. Jeszcze za życia ostatnich gospodarzy – ciotki Berty i wuja Richarda – stanowiła ta chata swoiste centrum kultury. Obecnie wokół chaty inscenizowane jest widowisko „dawno temu w Jastarni” – odtwarzające obrazy z życia kaszubskiej wsi rybackiej sprzed wielu lat.
29	w Jastarni na rondzie przed Bosmanatem Portu w Jastarni	Tablica nr 29 – Port rybacki w Jastarni Informacje zamieszczone na tablicy prezentują dzieje zbudowanego w latach 1926-1931 portu rybackiego w Jastarni-Borze, pierwszej tego typu inwestycji morskiej w okresie międzywojennym
30	w Jastarni na budynku	Tablica nr 30 – Warsztat skutniczy i muzeum rybackie rodziny

	„Muzeum pod Strzechą” (ul. Mickiewicza 31)	Struck w Jastarni Informacje zamieszczone na tablicy prezentują zasób tego nietypowego muzeum („Muzeum pod Strzechą”) łączącego w jednym budynku: na parterze funkcjonujący tradycyjny warsztat, a na piętrze wystawę dawnych narzędzi codziennego życia i pracy rybaków z Półwyspu Helskiego.
31	w Jastarni, na zachód od portu	Tablica nr 31 – Połowy żakowe Informacje zamieszczone na tablicy prezentują sposobu łowienia, głównie węgorzy, za pomocą sieci pułapkowych, zwanych „żakami”
32	w Helu, przy dawnym kościele ewangelickim, ul. Bulwar Nadmorski 2	Tablica nr 32 – Dawny kościół ewangelicki, obecnie siedziba Oddziału Muzeum Rybołówstwa Narodowego Muzeum Morskiego w Gdańsku Informacje zamieszczone na tablicy przedstawiają pokrótce zasób wiedzy o rybołówstwie zebrany w Muzeum Rybołówstwa. Mieści się ono we wnętrzach i na dziedzińcu gotyckiego kościoła ewangelickiego, który jeszcze w latach 60. XX wieku zaadaptowano na Muzeum i uratowano przed rozbiórką – która dotknęła np. kościół ewangelicki w Pucku.
33	w Helu, na terenie portu rybackiego	Tablica nr 33 – Port rybacki w Helu Informacje zamieszczone na tablicy prezentują najstarszy polski port rybacki nad otwartym morzem, choć zbudowany po stronie zatokowej w pobliżu cypla helskiego, konkurujący z rybackim niemieckim portem przez wiele lat. Rybacy – Niemcy mogli w nim bezpiecznie cumować i kotwiczyć swoje kutry, które dawały znacznie lepsze wyniki połowowe od bezpokładowych łodzi jakie posiadali rybacy kaszubscy. Sytuacja zmieniła się po roku 1920, a zwłaszcza po 1928, gdy powstała helska kolonia dla polskich rybaków. Port trzeba było wówczas z konieczności bardzo rozbudować.
34	w Helu, na początku ul. Wiejskiej	Tablica nr 34 – Helski dom rybacki Informacje zamieszczone na tablicy prezentują wyróżniającą się dawną zabudowę Helu, jako szeregi niemal identycznych, oryginalnych domów, sytuowanych regularnie szczytem do osi jedynej ulicy osady, przebiegającej równolegle do brzegu. Ich forma ukształtowała się przynajmniej już w XVI wieku i utrzymała się – przez kilka stuleci – do lat 20. XX wieku. Także tylko w zabudowaniach helskich można było spotkać dwudzielne drzwi wejściowe – otwierane oddzielnie w górnej i dolnej części.
35	w Helu, zawieszona na murze oporowym oddzielającym wydmowy brzeg zatokowy od budynków ul. Portowej	Tablica nr 35 – Helska kolonia rybacka Informacje zamieszczone na tablicy poświęcone są polskiej kolonii rybackiej i historii jej realizacji jako największej wewnętrznej polskiej akcji osiedleńczej w okresie międzywojennym.
36	w Helu, na placu przed dawnym budynkiem Inspektora Rybackiego	Tablica nr 36 – Morskie Laboratorium Rybackie – pierwsza polska placówka naukowa na usługach rybołówstwa Informacje zamieszczone na tablicy poświęcone są pierwszej polskiej placówce naukowej, która miała swoją działalnością wspierać nasze rybołówstwo morskie w okresie międzywojennym. W Laboratorium w roku 1923 rozpoczęły się polskie badania oceanograficzne oraz podstawowe badania morza. Była to kolebka polskiej oceanografii, z której zasobów i kadry, po II wojnie światowej, powstał Morski Instytut Rybacki – Placówka Badawcza z siedzibą w Gdyni.
37	we Władysławowie przy ogrodzeniu „Hallerówki”, ul.	Tablica nr 37 – Galeria Leona Golli twórcy „rzeźbionej historii kaszubskich rybaków”

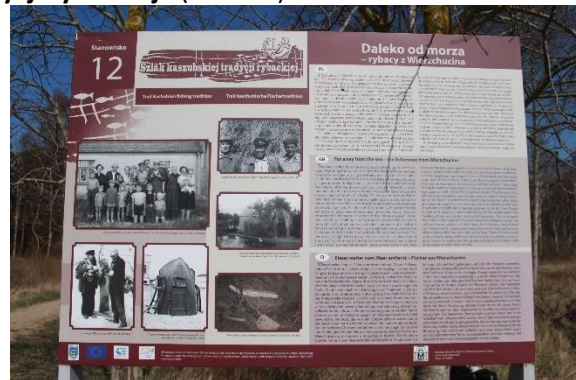
	Merkleina	Informacje zamieszczone na tablicy charakteryzują postać Leona Golli i Galerię jego prac – rzeźb w drewnie czyli „rzeźbionej historii kaszubskich rybaków”.
38	w Jastarni na budynku restauracji „Merk” w Jastarni, znajdującej się nieopodal lokalnej nekropolii, przy drodze na plażę	Tablica nr 38 – “Merki” rybaków kaszubskich Informacje zamieszczone na tablicy poświęcone są popularnemu w tradycyjnym rybołówstwie i nadal lokalnie kultywowanemu – tylko wśród rybaków kaszubskich – zwyczajowi posiadania osobistego, rodowego znaku własności. Ten indywidualny, graficzny podpis, w sporach, był gwarantem praw do przedmiotu, a jednocześnie zmuszał do indywidualnej odpowiedzialności za stan posiadanego lub wykonywanego sprzętu.
39	tablica nie została ustawiona Park Kulturowy „Osada Łowców Fok” nie wyraził zgody na ustawienie tablicy z uwagi na brak nowożytniej tradycji takich połowów w tym miejscu	Tablica nr 39 – Polowania na foki na kaszubskim wybrzeżu w czasach historycznych – nie istnieje
40	w Jastarni, na nabrzeżu portu w pobliżu pomostu, przy którym cumują żaglowe jednostki wzorowane na dawnych łodziach używanych przez południowobałtyckich rybaków	Tablica nr 40 – Pomeranka (kasz. pómarenk) – największa żaglowa łódź rybacka na kaszubskim wybrzeżu Informacje zamieszczone na tablicy prezentują historię i cechy „pomeranek” – unikatowych, żaglowych jednostek dawnych łodzi używanych przez południowobałtyckich rybaków.

Źródło: materiały Muzeum Ziemi Puckiej im. Floriana Ceynowy w Pucku.

Dokumentacja fotograficzna „Szlaku kaszubskiej tradycji rybackiej” (fot. MP)

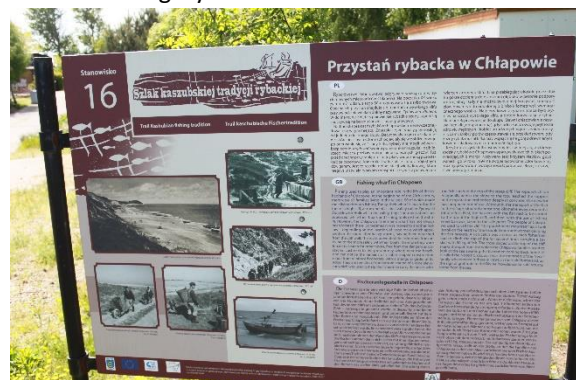
Fot. 35. Tablica stanowiska 8 w Swarzewie

Fot. 36. Tablica stanowiska 12 na wschód od Białogóry

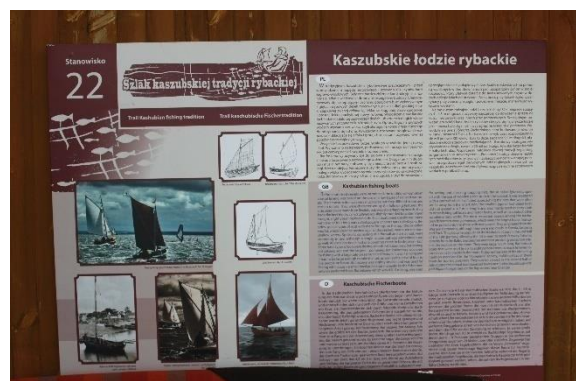
Fot. 37. Tablica stanowiska 13 w Dębkach

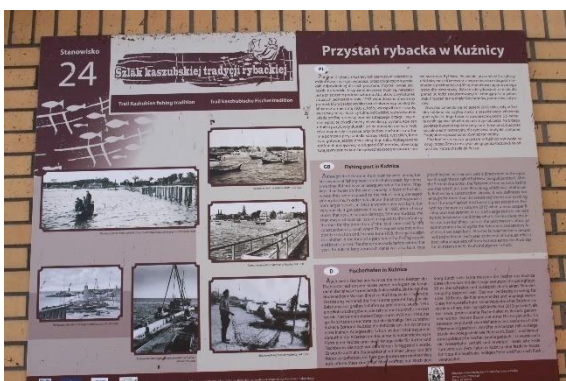
Fot. 38. Tablica stanowiska 16 w Chłapowie

Fot.39. Tablica stanowiska 19 we Władysławowie

Fot. 40. Tablica stanowiska 22 w Chałupach

Fot. 41. Tablica stanowiska 24 w Kuźnicy

Fot. 42. Tablica stanowiska 27 w Jastarni

4.3. Ocena stanu ochrony i przekształceń zasobów kulturowych, ze szczególnym uwzględnieniem ostatniego 20-lecia

Obszar NPK przez wiele stuleci charakteryzował się harmonijnym, postępującym w spokojnym rytmie rozwojem cywilizacyjno-kulturowym człowieka. Był to wówczas obszar o przewadze środowiska przyrodniczego z enklawami krajobrazu kulturowego w postaci wsi rolniczych i rybackich. Dostępne źródła, przede wszystkim kartograficzne, ilustrują kolejne przekształcenia krajobrazu kulturowego, rozumianego jako dziedzictwo kulturowe. Pod względem materialnego dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza lokalnej, regionalnej architektury, źródeł przekazujących informacje z najdawniejszych lat jest mniej, gdyż obiektywny materiał ikonograficzny pojawił się dopiero z wynalezieniem fotografii. Dość dobrym materiałem poznawczym są rozprawki i sprawozdania sporządzane przez regionalistów i miłośników kultury ludowej. Niestety, dla terenu NPK opracowań tych jest niewiele i często nie są w pełni obiektywne (Lück 1939).

Pod władaniem administracji Państwa Pruskiego (od I rozbioru Polski do początku 1920 r.) nastąpiły najbardziej znaczące przemiany form architektonicznych. Było to związane z wprowadzeniem przepisów przeciwpożarowych. Niemal na całym terytorium Państwa Pruskiego zniknęły w ogromnym procencie dawne, lokalne i regionalne formy zabudowy - domy drewniane i o konstrukcji szkieletowej. Zastąpione zostały budynkami „nowoczesnymi”, czy zbudowanymi z ogniotrwałego materiału – cegły nieotynkowanej. Do dzisiaj w nieprofesjonalnym języku ówczesna architektura nazywana jest „architekturą niemiecką” lub „poniemiecką”, albo „architekturą z czerwonej cegły”. Jednocześnie istniały wciąż niewielkie osady - tzw. stacje rybackie. Ich zabudowa była bardzo skromna, wręcz substandardowa. Stało się to powodem zachowania tak niewielkiej liczby przykładów tego rodzaju zabudowy. Pewnym wyjątkiem na tle dawnych form architektonicznych Pasa Nadmorskiego znajdującego się w granicach NPK jest osada, a później miasto Hel, w którym powstawały wręcz małomiasteczkowe kamieniczki, wzorowane na „wyższej” kulturze Gdańska, pod którego administracją pozostawał wówczas Hel.

W okresie międzywojennym nastąpiły największe, poza okresem ostatniego 20-lecia, zmiany w zasobie architektonicznym dzisiejszego terytorium NPK. Powstały nowe osady, jak Władysławowo, Jastrzębia Góra (w pewnym okresie zwana „Słoneczny Brzeg”) i Jurata. Sadzono także aleje przyuliczne (Chałupy, Kuźnica). W Helu powstały duże osiedla domów mieszkalnych dla załogi Helskiego Rejonu Umocnionego - nastąpiły tam silne zmiany ludnościowe, wysiedlono bowiem całą ludność narodowości niemieckiej. Jej domy, obejścia i kamieniczki zasiedlono ludnością kaszubską i pomorską (Kuklik 2019). W tym okresie jednym z ciekawszych zjawisk architektonicznych była zabudowa letniskowa nowopowstałej osady-osiedla letniskowego – Juraty (Abramowicz 2003). Tym samym rozpoczął się po raz pierwszy okres urbanizacji części obszaru NPK.

W początkach odbudowy Państwa Polskiego po II wojnie światowej, na dzisiejszym obszarze NPK nie prowadzono większych działań inwestycyjnych związanych z nowymi formami architektonicznymi. Wyjątkowym obiektem z tego okresu jest wpisany do rejestru zabytków Dom Rybaka we Władysławowie, zbudowany w latach 1954-1956 (formalnie poza obszarem NPK), w stylu narodowo-socrealistycznym. Długo obiekt ten budził ogromny sprzeciw, gdyż absolutnie nie wpisywał się w tradycję architektoniczną małych, rybackich miejscowości Pasa Nadmorskiego, w tym terenu NPK. Z czasem Dom Rybaka został uznany za „znak czasu” i nie do końca chlubna pamiątka pod latami stalinowskich XX w. Jego forma architektoniczna, abstrahując od braku zharmonizowania z otoczeniem, prezentuje pewne wartości ówczesnej epoki architektonicznej.

Nowa zabudowa z lat 60-tych XX w., tak jak na terenie całego kraju, charakteryzowała się szarymi, wielopiętrowymi blokami mieszkalnymi (Władysławowo i Hel), bez żadnych walorów architektonicznych, skutecznie deprecjonując zachowane, historyczne dziedzictwo kulturowe, a przede wszystkim jego otoczenie.

Po 1970 r. nastąpiła „epoka sukcesu” i pojawiać zaczęły się obiekty związane z ruchem turystycznym. Niestety owa „epoka sukcesu” charakteryzowała się ubóstwem formy architektonicznej i stosowaniem tandetnych materiałów. Budowano osiedla mieszkaniowe (Hel),

przeskalowane domy wypoczynkowe Funduszu Wczasów Pracowniczych (Jastarnia, Jurata, Jastrzębia Góra), budowano indywidualne domy jednorodzinne w formie „kostek”, funkcjonujące jako pensjonaty o niskim standardzie. Generalnie, formy architektoniczne nie były dostosowywane do lokalnej tradycji zabudowy drobnej w skali, a to pod hasłem „nowoczesności”, będącym w rzeczywistości kompleksem kraju nienadążającego za rozwojem kulturowo-cywilizacyjnym zachodniej Europy. Z tego okresu nie można wskazać żadnych wartych ochrony obiektów architektonicznych jak również żadnej udanej kompozycji zieleni, jak np. aleje, obsadzenie ulic miejscowości, parków czy skwerów.

W latach 90-tych XX w., w okresie transformacji ustrojowej, pomimo podjętych działań na rzecz zharmonizowania nowej zabudowy z miejscową tradycją wsi rybackich, nadal powstawały przeskalowane obiekty wypoczynkowe, których symbolem jest hotel „Bryza” w Juracie. W drugiej połowie lat 90-tych opracowany został „Plan ochrony NPK”, którego nie zatwierdzono. Zawarte w „Planie ...” rzeczowe wnioski dotyczące ochrony zasobu dziedzictwa kulturowego, w tym ochrony skali wsi rybackich, nie przyniosły żadnego efektu w przestrzeni Parku.

W ostatnim 20-leciu, które charakteryzowało się ogromnymi zmianami społeczno-gospodarczymi, stosunek do dziedzictwa kulturowego, a zwłaszcza jego ochrony uległ pewnej modyfikacji. Nowe uwarunkowania ekonomiczne zaczęły silnie decydować o kondycji zasobu zabytków. Potężny nacisk inwestycyjny skierowany na powstawanie coraz to nowych obiektów turystycznych, jaki miał miejsce na obszarze NPK, spowodował zapotrzebowanie na nowe tereny inwestycyjne (działki). Często skutkowało to pozbywaniem się tzw. gorszych obiektów zabytkowych, głównie obiektów niewpisanych do rejestru zabytków, chociaż ujętych w Gminnych Ewidencjach Zabytków. Powstał wówczas np. „Dom Zdrojowy” w Jastarni - na historycznym narysie dawnego, przedwojennego Domu Zdrojowego, jednakże skala kubatury nowego obiektu w ostatecznym efekcie sprawiła rozczarowanie, z czasem jednak zanikając w leśnym otoczeniu.

Innym, niekorzystnym zjawiskiem stało się „poprawianie” zabytków w ich wyrazie architektonicznym, poprzez remonty z użyciem współczesnych materiałów, często „plastikowych”, zmiany kolorystyki, a także udawanie np. konstrukcji szkieletowej za pomocą jej ... namalowania na elewacji. Dużym błędem jest nagminne stosowanie nieadekwatnych form małej architektury – ogrodzeń, balustrad, nawierzchni chodników itp. Mała architektura towarzysząca obiektom zabytkowym często drastycznie odbiega od ich historycznego charakteru, prezentując najnowsze, z reguły mało estetyczne wyroby, propagowane jako „zabytkowe”, przez wielkie sieci handlowe.

Stan zachowania dziedzictwa kulturowego w NPK, wpisanego do Rejestru Zabytków Województwa Pomorskiego prezentuje się źle. W **Helu** z zasobu wpisanego do rejestru **nie istnieją**:

- dom mieszkalny, szkieletowy, z 1817 r., ul. Wiejska 88;
- znajdująca się zespole latarni morskiej piwniczka.

W złym stanie z umieszczonych w wojewódzkim rejestrze zabytków znajdują się:

- w **Helu** dom mieszkalny, murowano-szkieletowy z 1827 r., ul. Wiejska 110
- w **Rzucewie** w zespole pałacowo-parkowym kaplica grobowa z II poł. XIX w. i czterorzędowa aleja lipowa, II poł. XVIII w.;
- we wsi **Karwieńskie Błoto II** układ ruralistyczny wsi Karwieńskie Błota I i II oraz dom mieszkalny o konstrukcji szkieletowej z końca XVIII w., ul. Wczasowa 134;
- we wsi **Karwieńskie Błoto I** cmentarz ewangelicki, poł. XIX w.;
- w **Jastarni i Kuźnicy** układy ruralistyczne.

Obiekty znajdujące się wojewódzkiej i gminnych ewidencjach zabytków znajdują się w różnym stanie, najczęściej średnim i złym. Około 10% zasobu ujętego w obu ewidencjach zanikło lub jest w bardzo złym stanie. Przyczyny tego zjawiska opisano powyżej.

Reasumując, poza obiektami wpisanymi do rejestru zabytków woj. pomorskiego, pozostały zasób obiektów tradycyjnych, będący najistotniejszym zbiorem charakteryzującym odrębność kulturową regionu, jest systematycznie unicestwiany. Diagnoza ta jest bardzo przygnębiająca, gdyż jeżeli nie

nastąpi zmiana stosunku rodzimych mieszkańców Nordy oraz przyjezdnych, zwłaszcza przedsiębiorców i inwestorów, dawna charakterystyczność i unikatowość pod względem kulturowym obszaru NPK, stanie się wspomnieniem znanym jedynie z ilustracji w publikacjach turystycznych.

4.4. Znaczenie zasobów kulturowych dla funkcji turystycznej i rekreacyjnej Parku

Turyści przybywający do NPK, położonego bardzo atrakcyjnie nad otwartym morzem oraz nad Zatoką Pucką, przede wszystkim pragną korzystać z tego sąsiedztwa. Z pewnością jest to główny powód masowego ich napływu w sezonie letnim do NPK. Walory dziedzictwa kulturowego, określanego potocznie jako „zabytki”, są na trzecim lub czwartym miejscu, po walorach krajobrazowych i zasobach przyrodniczych lądu. Tak zwanych zabytków na terenie NPK jest niewiele i nie są one w większości zbyt wartościowe w skali kraju. Wyjątkiem w zakresie dziedzictwa archeologicznego jest Park Kulturowy „Osada Łowców Fok” w Rzucewie (atrakcja dla „koneserów”), a pod względem obiektów nieruchomości wyróżniają się pałac i park w Rzucewie przy brzegu morza (Zatoki Puckiej) oraz latarnie morskie w Rozewiu (dwie) i na Helu. Wzrasta popularność jako atrakcji turystycznej NPK zbioru obiektów militarnych Helskiego Rejonu Umocnionego. Pozostałe obiekty zabytkowe, które niegdyś stanowiły o rozpoznawalności krajobrazu kulturowego obszaru NPK, nie są atrakcyjne dla przeciętnego turysty i wczasowicza. Pomimo deklaracyjnych opinii, iż zasób dziedzictwa kulturowego jest bardzo istotny dla funkcji turystycznej i rekreacyjnej, hasło to praktycznie nie znajduje odzwierciedlenia w zachowaniach turystów i w ich preferencjach. Wydaje się, że tendencja ta jest bardzo trudna do odwrócenia. Prawdopodobnie, z uwagi na względy ekonomiczne, mieszkańcy, a może i lokalne samorządy z terenu NPK, nie traktują tego zasobu jako wartości przynoszącej istotne zyski (w odróżnieniu od historycznych miast, jak Gdańsk czy Kraków). Dziedzictwo kulturowe w NPK jest niejako jedynie dodatkiem, często przeszkadzającym w intensywnym zagospodarowywaniu terenów poszczególnych miejscowości NPK. Wydaje się, iż znaczenie dziedzictwa kulturowego dla funkcji turystycznej i rekreacyjnej NPK jest coraz mniejsze i z czasem może być jedynie mało znaczącym uzupełnieniem innych atrakcji – głównie rekreacyjno-sportowych i gastronomicznych (smażone ryby, w większości importowane z wielu stron świata, a nie złowione na miejscu).

Dobra kondycja zasobu kulturowego mogłaby, pomimo wszystko, być ważna dla NPK, także w organizowaniu turystyki, zwłaszcza elitarnej kwalifikowanej, turystyki historycznej. Na przykład, turyści przebywający na terenie NPK pozytywnie wypowiadają się na temat „Szlaku Historii Militarnej Kaszub Północnych” oraz ekspozycji umieszczonej w latarni morskiej w Rozewiu. Szlak Kaszubskiej Tradycji Rybackiej, utworzony przez Muzeum Ziemi Puckiej, ma charakter „wspominkowy” – dokumentuje utracone dziedzictwo kulturowe – materialne i niematerialne tradycji rybackiej, niegdyś wyróżniającej terytorium NPK.

Reasumując, o zasobach kulturowych Parku napisano już wiele w niniejszym opracowaniu. O wiele więcej informacji, pomysłów, zaleceń i działań mogących podnieść ich znaczenie dla funkcji turystycznej i rekreacyjnej NPK można znaleźć w poszczególnych Studiach Uwarunkowań (częściowo cytowanych). Jeszcze bardziej konkretne wskazówki znajdują się także w nieocenionym źródle jakim są opracowane dla wszystkich gmin z terenu NPK „Programy Ochrony Zabytków”. Zdziwienie budzi fakt, że opracowania te, które powstały już jakiś czas temu, nie są obowiązującym przewodnikiem dla władz samorządowych w zakresie polityki ochrony zabytków i co za tym idzie wzmocnienia ich znaczenia dla wiodących funkcji Parku – turystycznej i rekreacyjnej.

5. CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU

5.1. Ogólna charakterystyka krajobrazu na tle Pomorza i kraju

Wyróżniającą, najważniejszą cechą krajobrazu Nadmorskiego Parku Krajobrazowego, jak sama nazwa wskazuje, jest jego nadmorski charakter. W rzeczywistości jest to krajobraz morski, nadmorski (lądowo-morski) i przymorski (lądowy, bez widoczności morza i z morza).

Specyficzne w skali Polski i częściowo w skali Pomorza **krajobrazy regionalne** stanowią w NPK (Przewoźniak 2017):

- otwarte morze (formalnie poza NPK) postrzegane z jego brzegu, w tym w szczególności z krawędzi wysokich klifów - tylko wtedy widać pełną gamę kolorystyki wód morskich w danej chwili (fot. 43) – krajobraz taki występuje jeszcze tylko na niektórych odcinkach brzegów klifowych zachodniego Pomorza;
- tafla wód Zatoki Puckiej Wewnętrznej (lub zimną tafla lodowej pokrywy – w związku z ocieplaniem się klimatu coraz rzadziej), obramowana wysoczyznami morenowymi i Półwyspem Helskim, obserwowana z dowolnego odcinka brzegu morza (fot. 44) – krajobraz porównywalny częściowo z krajobrazami Zalewów Wiślanego i Szczecińskiego;
- zalesione wydmy i strefy brzegowe Półwyspu Helskiego od strony otwartego morza i Zatoki Puckiej widziane z jego nasady, z wyniesionych punktów Władysławowa (fot. 45) – krajobraz unikalny w skali Polski, a nawet Europy;
- pokryte łąkami i torfowiskami równiny przymorskie, pocięte siecią rowów i kanałów melioracyjnych, postrzegane z kęp wysoczyznowych na odlądowym zapleczu, w tle z zalesionymi wydrami Mierzei Karwieńskiej (fot. 46) – krajobraz bardziej charakterystyczny dla otuliny NPK, występujący jeszcze tylko na niektórych fragmentach strefy nadmorskiej zachodniego Pomorza;
- ujściowe odcinki Pradoliny Płutnicy (głównie w otulinie) i Kaszubskiej w sąsiedztwie wód Zatoki Puckiej (fot. 47) – unikaty krajobrazowe w skali całego polskiego wybrzeża Bałtyku.

Najbardziej wyróżniające **krajobrazy subregionalne i lokalne** dla NPK to krajobrazy plaży otwartego morza z lądowym zapleczem - wydmy lub klifowym oraz krajobraz strefy brzegowej Zatoki Puckiej z lądowym zapleczem w postaci niskich wałów wydmy, klifów i ujściowych odcinków Pradoliny Kaszubskiej i Płutnicy. Krajobrazy plaży otwartego morza w różnych odmianach są powszechne na polskim wybrzeżu Bałtyku, natomiast krajobrazy strefy brzegowej Zatoki Puckiej mają unikalny charakter – można szukać ich ograniczonego podobieństwa tylko do krajobrazów fragmentów stref brzegowych Zalewu Wiślanego i Zalewu Szczecińskiego.

Unikalne, lokalne wnętrza krajobrazowe występują w NPK przede wszystkim w dolinach rozcinających kępy wysoczyznowe, otwierających się w wylotach na morze. M. in. ze względu na wybitne walory krajobrazowe Dolina Chłapowska objęta została szczególną ochroną jako krajobrazowy rezerwat przyrody o tej samej nazwie. Krajobrazy takie nie występują w innych rejonach wybrzeża w Polsce.

Ważną cechą krajobrazu NPK jest dynamika jego zmian. Największą dynamiką krajobrazu, wynikającą z dynamiki procesów przyrodniczych, wyróżniają się krajobrazy klifowo-plażowe. Falowanie morza, procesy denudacyjne na klifie i procesy eoliczne na plaży dają w sumie dużą, naturalną zmienność stanów krajobrazu, największą w skali Pomorza, a może nawet całej Polski.

Wymienione powyżej krajobrazy przyrodnicze w wielu rejonach są silnie przekształcone antropogenicznie, poczynając od budowli hydrotechnicznych stabilizujących brzeg morza, przez różne formy zainwestowania rekreacyjno-turystycznego, po jednostki osadnicze, w tym miasta (w NPK znajdują się dwa miasta w całości – Jastarnia i Hel oraz dwa częściowo Puck i Władysławowo). W licznych miejscach krajobraz jest zdewaloryzowany, a nawet zdewastowany. Jest to stan typowy dla krajobrazu strefy nadmorskiej w Polsce, z wyjątkiem Parków Narodowych Słowińskiego i Wolińskiego.

Dokumentacja fotograficzna krajobrazów regionalnych w NPK (fot. MP)

Fot. 43. Krajobraz otwartego morza – widok z klifu w Jastrzębiej Górze

Fot. 44. Krajobraz Zatoki Puckiej – widok z Półwyspu Helskiego w kierunku Kępy Swarzewskiej

Fot. 45. Krajobraz nasady Półwyspu Helskiego – widok z Domu Rybaka we Władysławowie

Fot. 46. Krajobraz Równiny Błot Przymorskich i Mierzei Karwieńskiej w tle – widok z podnóża Kępy Żarnowieckiej

Fot. 47. Krajobraz Pradoliny Kaszubskiej – widok z mostu nad rzeką Redą ok. 2 km od jej ujścia do Zatoki Puckiej

Specyfikę krajobrazu kulturowego NPK w największym stopniu reprezentują porty i przystanie rybacko-turystyczne nad Zatoką Pucką – porty w Pucku oraz w Jastarni i Helu (baseny portowe obu formalnie poza NPK), a także przystanie w kilku innych miejscowościach. Nawiązują one fizjonomią do podobnych obiektów na polskim wybrzeżu Bałtyku, ale tamte, zwłaszcza na Pomorzu, w większości położone są w ujściach rzek. Unikatowe krajobrazy kulturowe tworzą latarnie morskie i towarzyszące im obiekty w Helu i Rozewiu. Zespół dwóch latarni w Rozewiu stanowi unikat w skali całego wybrzeża Bałtyku. Unikalny krajobraz kulturowy tworzy także pałac w Rzucewie z założeniem parkowym bezpośrednio przy brzegu Zatoki Puckiej – jest to jedyne takie założenie na Kaszubach, na Pomorzu i w Polsce.

Podsumowując, krajobraz NPK, zwłaszcza krajobraz przyrodniczy, ma w większości unikalny charakter w skali Polski i Pomorza. Jego specyfikę podkreśla lokalnie krajobraz kulturowy, przede wszystkim portów i przystani morskich. Niestety, w sposób typowy dla polskiej przestrzeni, w tym nadmorskiej, krajobraz NPK ulega od ok. 50 lat silnym, negatywnym przekształceniom, a nawet dewastacji (zob. rozdz. 4.3. i 5.2.5.).

5.2. Wyniki inwentaryzacji stanu krajobrazu i ocena jego walorów

5.2.1. Typy krajobrazu

Schemat typologii krajobrazu NPK, w nawiązaniu do metodyki opisanej w rozdz. 1.2.2., przedstawia tabela 7, a efekt w ujęciu przestrzennym załącznik kartograficzny nr 1 do „Operatu ...”. W ramach trzech głównych typów geograficznych krajobrazu (lądowy, lądowo-morski i morski) i czterech typów stopnia antropizacji krajobrazu (przyrodniczy seminaturalny, przyrodniczo-kulturowy, kulturowo-przyrodniczy i kulturowy) wyróżniono 51 podtypów krajobrazu – ich główne cechy opisano w tabeli 8, a fotografie przykładów większości z nich zestawiono na końcu podrozdziału.

Tab. 7. Typy i podtypy krajobrazu w NPK

Typy geograficzne / Stopień antropizacji	I. Lądowy	II. Lądowo-morski	III. Morski (zatokowy)	
			III↑. Nadwodny	III↓. Podwodny
A. Przyrodniczy seminaturalny	1. Wydm bezleśnych (białych i szarych)	25. Ryfowy	46. Strefy śródzatokowej	47. Szuwarowy
	2. Wydm zalesionych (zielonych)	26. Wydmowo-plażowy otwartego morza	---	48. Łąk morskich
	3. Wysoczyzn morenowych zalesionych	27. Klifowo-plażowy otwartego morza	---	49. Głazowisk
	4. Dolin erozyjnych zalesionych	28. Klifowo-zboczowy przyzatokowy	---	50. Łach piaszczystych
	5. Dolin erozyjnych bezleśnych	29. Szuwarowy Przybrzeżny przyzatokowy	----	----
	6. Równin przymorskich zalesionych	30. Dolinno-brzegowy przyzatokowy	---	---

	7. Równin przymorskich leśno-łąkowych	31. Ujść rzek do zatoki	---	---
	8. Den pradolin z szuwarami i łąkami	32. Ujść rzek do otwartego morza	---	---
	9. Równin mierzejowych z szuwarami, łąkami i zaroślami	---	---	---
	10. Śródleśnych torfowisk i zbiorników wodnych	---	---	---
Przyrodniczo-kulturowy	11. Równin przymorskich z mozaiką lasów i użytków zielonych	33. Wydmowo-plażowy ustabilizowany	---	51. Pozostałości portów i wraków na dnie
	12. Równin przymorskich z użytkami zielonymi	34. Wydmowo-plażowy z palisadami w morzu	---	---
	13. Wysoczyzn morenowych użytkowanych rolniczo	35. Klifowo-plażowy ustabilizowany	---	
	14. Turystyczno-rekreacyjny „parkowy”	36. Strefy brzegowej zatoki ustabilizowanej		
Kulturowo-przyrodniczy	15. Turystyczno-rekreacyjny terenów otwartych	37. Pałacowo-parkowy przymorski		
	16. Militarny i pomilitarny śródleśny	38. Portów morskich i turystycznych	---	---
	---	39. Przystani rybackich i turystycznych		
Kulturowy	17. Ruralistyczno-turystyczny	40. Ruralistyczno-turystyczny przymorski		
	18. Podmiejski	41. Miejski i miejsko-turystyczny przymorski	---	---
	19. Miejski i miejsko-turystyczny	42. Turystyczno-rekreacyjny kubaturowy przymorski		

	20. Turystyczno-rekreacyjny kubaturowy	43. Kempingów przy morskich		
	21. Rekreacyjny zespołów bud i przyczep kempingowych	44. Przemysłowy przy morski		
	22. Infrastruktururowy	45. Infrastruktururowy przy morski		
	23. Zespołów latarni morskich			
	24. Terenów poeksploatacyjnych	---		

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 8. Charakterystyka podtypów krajobrazu w NPK

Lp.	Podtypy krajobrazu	Wyróżniające cechy fizjonomiczne	Zasięg występowania	Stan antropizacji fizjonomii
Krajobrazy lądowe				
1	Wydm bezleśnych (białych i szarych)	<ul style="list-style-type: none"> - teren lekko falisty - uboga, zielna pokrywa roślinna - biel piasku 	<ul style="list-style-type: none"> - na mierzejach na zapleczu przedniego wału wydmowego, między nim a lasem - wydmy białe unikalne w NPK 	<p>Krajobraz przyrodniczy seminaturalny, harmonijny, ale:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczne formy wydmowe sztucznie stabilizowane metodami biotechnicznymi - liczne rozcięcia przejściami na plażę
2	Wydm zalesionych (zielonych)	<ul style="list-style-type: none"> - teren falisty lub pagórkowaty - drzewostany w przewadze sosnowe - podszyt i runo w różnych stadiach rozwoju 	<ul style="list-style-type: none"> - na mierzejach na zapleczu plaży - przeważa powierzchniowo w NPK 	<p>Krajobraz przyrodniczy seminaturalny, w większości harmonijny, ale:</p> <ul style="list-style-type: none"> - negatywne efekty gospodarki leśnej, w tym zręby - gruntowe drogi - lokalnie wydepczyska
3	Wysoczyzn morenowych zalesionych	<ul style="list-style-type: none"> - teren równinny, falisty lub zboczowy - drzewostany w przewadze liściaste, rzadziej iglaste - podszyt i runo w różnych stadiach rozwoju 	<ul style="list-style-type: none"> - na wysoczyznach morenowych Kęp Puckiej, Rekowskiej i Swarzewskiej - tylko lokalnie w NPK 	<p>Krajobraz przyrodniczy seminaturalny, w większości harmonijny, ale:</p> <ul style="list-style-type: none"> - negatywne efekty gospodarki leśnej - gruntowe drogi i ścieżki
4	Dolin erozyjnych	<ul style="list-style-type: none"> - doliny V-kształtne - drzewostan liściasty - wewnątrz krajobrazowe „labiryntowe” 	<ul style="list-style-type: none"> - tylko na Kępie Swarzewskiej - unikalne w NPK 	<p>Krajobraz przyrodniczy seminaturalny, częściowo harmonijny, ale:</p>

	zalesionych			- zagospodarowane rekreacyjne (przejścia na plażę) - negatywne skutki penetracji rekreacyjnej (wydepczyska, odpady itd.)
5	Dolin erozyjnych bezleśnych	- dolina V-kształtna - wielowarstwowa roślinność - klasyczne, naturalne wnętrza krajobrazowe (bez widoczności morza) - otwarcie widokowe na morze u wylotu	- tylko Dolina Chłapowska (Kępa Swarzewska) - unikat w NPK	Krajobraz przyrodniczy seminaturalny, w większości harmonijny, ale: - zagospodarowane rekreacyjne (przejście na plażę) - negatywne skutki penetracji rekreacyjnej (wydepczyska, erozja, odpady itd.)
6	Równin przymorskich zalesionych	- mierzejowe i „dolinne” równiny - drzewostany mieszane lub liściaste - podszyt i runo w różnych stadiach rozwoju	- na Równinie Błot Przymorskich, Mierzei Karwieńskiej i Półwyspie Helskim	Krajobraz przyrodniczy seminaturalny, w większości harmonijny, ale: - negatywne efekty gospodarki leśnej, w tym zręby - gruntowe drogi - rowy melioracyjne
7	Równin przymorskich leśno-łąkowych	- „dolinne” równiny - mozaika płatów leśnych (drzewostany liściaste i mieszane) i łąk	- na Równinie Błot Przymorskich tylko w rezerwacie przyrody „Piaśnickie Łąki”	Krajobraz przyrodniczy seminaturalny, harmonijny, ale: - negatywne skutki gospodarki wodnej w otoczeniu
8	Den pradolin z szuwarami i łąkami	- dna rozległych płaskodennych dolin - łąny szuwarów i łąki w dnach dolin - wraz ze zboczami subregionalne wnętrza krajobrazowe (głównie w otulinie NPK)	- tylko w dnach Pradoliny Kaszubskiej (w tym w rezerwatach przyrody) i Płutnicy (w zdecydowanej większości w otulinie)	Krajobraz przyrodniczy seminaturalny, w większości harmonijny, ale: - efekty gospodarki rolnej - rowy i kanały melioracyjne - drogi
9	Równin mierzejowych z szuwarami, łąkami i zaroślami	- łąny szuwarów, łąki i kępy zarośli na równinach mierzejowych - miejscami charakter lokalnych wnętrza krajobrazowych	- tylko na Półwyspie Helskim – uroczyska Każa i Torfowe Ktyle	Krajobraz przyrodniczy seminaturalny, w większości harmonijny, ale: - efekty dawnej gospodarki rolnej - lokalnie wyrobiska

				potorfowe
10	Śródleśnych torfowisk i zbiorników wodnych	<ul style="list-style-type: none"> - polany śródleśne z roślinnością torfowisk i taflami wody - lokalne wnętrza krajobrazowe 	- tylko na Mierzei Karwieńskiej wśród wydm w rezerwacie „Białogóra”	Krajobraz przyrodniczy seminaturalny, harmonijny, ale: <ul style="list-style-type: none"> - efekty przesuszenia
11	Równin przymorskich z mozaiką lasów i użytków zielonych	<ul style="list-style-type: none"> - równiny ograniczone ścianą lasów na mierzei - mozaika płątów leśnych (drzewostany liściaste i mieszane) i użytków zielonych - części subregionalnych wnętrz krajobrazowych (zob. 12) 	- tylko na Równinie Błot Przymorskich, w rejonie Dębki - Białogóra	Krajobraz przyrodniczo-kulturowy, w większości harmonijny, ale: <ul style="list-style-type: none"> - efekty gospodarki rolnej - rowy i kanały melioracyjne - drogi
12	Równin przymorskich z użytkami zielonymi	<ul style="list-style-type: none"> - rozległe równiny ograniczone ścianą lasów na mierzei - roślinność zielna, czyżnie itp. - subregionalne wnętrza krajobrazowe (łącznie z otuliną NPK, od południa ograniczone zboczami kęp wysoczyznowych 	- tylko na Równinie Błot Przymorskich, od Jastrzębiej Góry po Białogórę (w większości w otulinie)	Krajobraz przyrodniczo-kulturowy, w większości harmonijny, ale: <ul style="list-style-type: none"> - efekty gospodarki rolnej - rowy i kanały melioracyjne - drogi
13	Wysoczyzn morenowych użytkowanych rolniczo	<ul style="list-style-type: none"> - teren falisty lub równinny - głównie grunty orne 	- tylko lokalnie na wierzchołkach Kępy Puckiej	Krajobraz przyrodniczo-kulturowy: <ul style="list-style-type: none"> - efekty gospodarki rolnej, w tym zubożenie ekologiczne
14	Turystyczno-rekreacyjny „parkowy”	<ul style="list-style-type: none"> - teren falisty lub równinny - drzewostany semileśne i „parkowe” 	- tylko lokalnie we Władysławowie, Jastrzębiej Górze i Jastarni	Krajobraz przyrodniczo-kulturowy: <ul style="list-style-type: none"> - aleje i ścieżki spacerowe - negatywne skutki penetracji rekreacyjnej (wydepczyska, odpady itd.)
15	Turystyczno-rekreacyjny terenów otwartych	- pola namiotowe, boiska, place zabaw itp.	- enklawy głównie w jednostkach osadniczych i śródleśne	Krajobraz kulturowo-przyrodniczy, naruszony, ale różnicujący pozytywnie tereny osadnicze
16	Militarny i pomilitarny śródleśny	- zespoły bunkrów, stanowisk artyleryjskich itp. obiektów	- głównie na Półwyspie Helskim, zwłaszcza w rejonie Helu	Krajobraz kulturowo-przyrodniczy, dysharmonijny, obcy fizjomicznie, ale

		- najczęściej na terenach leśnych, sporadycznie przy brzegu morza		o znaczeniu historycznym
17	Ruralistyczno-turystyczny	- zespoły zabudowy wiejskiej i powiejskiej	- Swarzewo, Ośłonino, Karwieńskie Błoto Drugie, Dębki, Chałupy i Kuźnica	Krajobraz kulturowy: - krajobraz w zaniku w efekcie przeobrażeń sieci osadniczej NPK
18	Podmiejski	- zespoły współczesnej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i usługowej	- zabudowa podmiejska Gdyni w rejonie Mechelinki – Mosty - Rewa	Krajobraz kulturowy, zdewastowany, o charakterze suburbii
19	Miejski i miejsko-turystyczny	- zainwestowanie osadnicze miast, głównie kubaturowe i infrastruktururowe	- formalnie Jastarnia i Hel oraz niewielka część Władysławowa i skraj Pucka	Krajobraz kulturowy: - od historycznego harmonijnego po współczesny zdewaloryzowany
20	Turystyczno-rekreacyjny kubaturowy	- skupiska usług turystyki, typu hotele, pensjonaty, ośrodki wypoczynkowe itp. z obiektami towarzyszącymi	- głównie w Jastarni, Juracie, Helu, Władysławowie, Rozewiu i Jastrzębiej Górze	Krajobraz kulturowy: - od skupisk drewnianych bud po obiekty współczesnej architektury
21	Rekreacyjny zespołów bud i przyczep kempingowych	- skupiska nielegalnego zainwestowania rekreacyjnego na szachownicy małych działek	- połacie równin przymorskich w rejonach Ostrowo - Karwia (otulina). Karwieńskie Błoto - Drugie - Dębki (NPK) - Białogóra (otulina)	Krajobraz (anty)kulturowy, zdewastowany
22	Infrastruktururowy	- obiekty kubaturowe (np. oczyszczalnie ścieków), terenowe (np. tory kolejowe, drogi i parkingi), napowietrzne (linie elektroenergetyczne) obiekty techniczne	- obiekty powierzchniowe i linijne powszechne w NPK	Krajobraz kulturowy, techniczny, zdewaloryzowany i częściowo zdewastowany
23	Zespołów latarni morskich	- latarnie morskie (lokalne dominanty krajobrazowe) i towarzyszące im zainwestowanie kubaturowe i infrastruktururowe	- tylko z Rozewiu (dwie latarnie) i w Helu (latarnia w Jastarni bardzo skromna i brak zespołu)	Krajobraz kulturowy, historyczny, częściowo zdewaloryzowany
24	Terenów poeksploatacyjnych	- zrekultywowane wyrobiska po eksploatacji kruszywa budowlanego	- w rejonie Mrzezino-Ośłonino na zboczu Kępy Rekowskiej	Krajobraz kulturowy, zdewaloryzowany (niepełna rekultywacja)
Krajobrazy lądowo-morskie				
		- niewielka forma mierzejowa,	- Ryf Mew i Rybitwia Mielizna – unikat w	Krajobraz przyrodniczy seminaturalny,

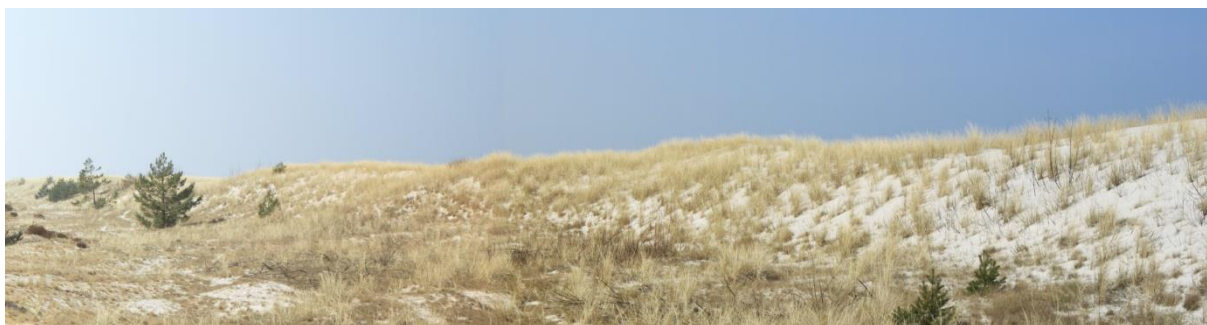
25	Ryfowy	pozbawiona roślinności, wcinająca się w wody Zatoki Puckiej - zmienna faktura i kolorystyka morza	NPK	harmonijny, ale: - zdewaloryzowana nasada Ryfu
26	Wydmowo-plażowy otwartego morza	- teren lekko falisty i równinny - ściana lasu przy plaży lub na zapleczu wydm szarych - biel piasku plaży - dynamiczna faktura i kolorystyka morza	- głównie wzdłuż brzegu otwartego morza, od portu we Władysławowie po Hel i od Jastrzębiej Góry po Białugórze - niewielkie enklawy przy brzegu Zat. Puckiej	Krajobraz przyrodniczy seminaturalny, harmonijny, ale: - formy wydmowe częściowo sztucznie stabilizowane metodami biotechnicznymi (nadbrzeżny wał wydmowy) - wyloty licznych przejść na plażę
27	Klifowo-plażowy otwartego morza	- kontrast plaży i klifu - klif aktywny lub z pokrywą roślinną - biel piasku plaży - dynamiczna faktura i kolorystyka morza	- na Kępie Swarzewskiej odcinkami od Cetniewa po Jastrzębią Górę	Krajobraz przyrodniczy seminaturalny, częściowo „naturalnie” dysharmonijny: - sporadycznie przejścia na plażę (schody o różnej konstrukcji)
28	Klifowo-zbozcowy przyzatokowy	- klif aktywny lub z roślinnością, zbocza z roślinnością leśną lub semileśną - lokalnie gładzowiska przy brzegu - zmienna faktura i kolorystyka morza	- na Kępach Rekowskiej, Puckiej i Swarzewskiej przy brzegu Zat. Puckiej	Krajobraz przyrodniczy seminaturalny, częściowo „naturalnie” dysharmonijny: - lokalnie wydepczyska i odpady u podnóża klifu/zbocza
29	Szuwarowy przybrzeżny przyzatokowy	- szuwary w strefie brzegowej morza	- odcinki strefy brzegowej Zatoki Puckiej od rezerwatu „Beka” po odcinki brzegu Półwyspu Helskiego	Krajobraz przyrodniczy seminaturalny, ale: - duże antropogeniczne ubytki powierzchni - zubożenie gatunkowe
30	Dolinno-brzegowy przyzatokowy	- ujściowe, przymorskie odcinki pradolin z szuwarami i szczątkowymi plażami - zmienna faktura i kolorystyka morza	- wyloty Pradoliny Kaszubskiej i Płutnicy	Krajobraz przyrodniczy seminaturalny, ale: - lokalnie wydepczyska i odpady
31	Ujść rzek do zatoki	- ujściowe odcinki rzek wśród szuwarów - zmienna faktura i kolorystyka morza	- rejony ujść Redy, Gizdeпки i Płutnicy do Zatoki Puckiej – unikaty w NPK	Krajobraz przyrodniczy – seminaturalny, ale: - częściowo koryta uregulowane - zanieczyszczenia wód
	Ujść rzek do	- ujściowe odcinki rzek	- rejony ujść Czarnej	Krajobraz przyrodniczy

32	otwartego morza	do morza poprzez plażę - dynamiczna faktura i kolorystyka morza	Wody, Kanału Karwianka i Piaśnicy do morza - unikaty w NPK	seminaturalny, ale - częściowo budowle stabilizujące koryta rzek
33	Wydmowo- plażowy ustabilizowany	- jak wydmowo-plażowy ale z budowlami hydro- technicznymi stabilizującymi brzeg (opaski gabionowe i narzuty kamienne)	- odcinki strefy brzegowej otwartego morza na Półwyspie Helskim oraz na Mierzei Karwieńskiej	Krajobraz przyrodniczo - kulturowy zdeprawiony
34	Wydmowo- plażowy z palisadami w morzu	- jak wydmowo-plażowy ale z prostopadłymi do brzegu palisadami z drewnianych bali	- odcinek strefy brzegowej otwartego morza na Półwyspie Helskim od nasady do okolic Kuźnicy	Krajobraz przyrodniczo - kulturowy, zdeprawiony (zgeometyzowany)
35	Klifowo-plażowy ustabilizowany	- jak klifowo-plażowy ale z różnymi budowlami hydro- technicznymi stabilizującymi brzeg (głównie gabiony i opaski betonowe)	- odcinki strefy brzegowej otwartego morza na Kępie Swarzewskiej	Krajobraz przyrodniczo - kulturowy, zdeprawiony
36	Strefy brzegowej zatoki ustabilizo- wanej	- w większości ze szczątkowymi wydma- mi, z różnymi budowla- mi hydrotechnicznymi stabilizującymi brzeg (głównie opaski betonowe i narzuty kamienne)	- odcinki strefy brzegowej Zatoki Puckiej na Półwyspie Helskim	Krajobraz przyrodniczo - kulturowy, zdeprawiony
37	Pałacowo- parkowy	- teren falisty - drzewostan parkowy liściasty - łączność widokowa z wodami Zat. Puckiej	- tylko w Rzućwie - unikat w NPK	Krajobraz kulturowo- przyrodniczy, harmonijny (krajobraz zakomponowany)
38	Portów morskich i turystycznych	- obiekty portowe na lądzie - baseny portowe z jednostkami rybackimi i turystycznymi	- porty w Pucku, Jastarni i Helu (baseny portowe w Jastarni i Helu poza NPK i otuliną)	Krajobraz kulturowo- przyrodniczy: - specyficzny krajobraz techniczny, unikatowy
39	Przystani rybackich i turystycznych	- infrastruktura na lądzie - łodzie na wodzie lub na plaży - sporadycznie rybackie	- przystanie w Rewie, Osłoninie, Swarzewie, Chałupach, Kuźnicy, Chłapowie, Karwi i Dębkach	Krajobraz kulturowo- przyrodniczy: - krajobraz silnie zindy- widualizowany, występuje lokalnie
40	Ruralistyczno- turystyczny przymorski	- jak ruralistyczny ale z powiązaniem widokowymi z morzem	- tylko w Swarzewie	Krajobraz kulturowy: - krajobraz w zaniku
41	Miejski i miejsko- turystyczny przymorski	- jak miejski ale z powiązaniem widokowymi z morzem	- tylko w Jastarni i Helu (Władysławo i Puck w otulinie)	Krajobraz kulturowy: - od historycznego harmonijnego po

				współczesny zdewaloryzowany
42	Turystyczno- rekreacyjny kubaturowy przymorski	- jak turystyczno- rekreacyjny kubaturowy ale z po- wiązaniami widokowymi z morzem	- lokalnie we Władystawowie, Jastarni i Juracie	Krajobraz kulturowy: - głównie krajobraz obiektów współczes- nej architektury
43	Kempingów przymorskich	- skupiska przyczep kempingowych z towarzyszącą infrastrukturą	- głównie na Półwyspie Helskim od Władystawowa do Chałup i koło Jastarni oraz na Kępie Swarzewskiej w rejonie Cetniewo-Chłapowo	Krajobraz (anty)kultu- rowy, zdezastowany
44	Przemysłowy przymorski	- obiekty przemysłowe i towarzyszące z powiązaniami widokowymi z morzem	- enklawy zainwestowania przemysłowego w Helu i Władystawowie (otulina w rozcięciu NPK)	Krajobraz kulturowy: - krajobraz techniczny, zdewaloryzowany
45	Infrastruktururowy przymorski	- jak infrastruktururowy ale z powiązaniami widokowymi z morzem	- obiekty powierzchni- owe i liniowe głównie w otoczeniu Zat. Puckiej	Krajobraz kulturowy: - krajobraz techniczny, częściowo zdewaloryzowany
Krajobrazy morskie (zatokowe)				
46	Strefy śródzatokowej	- dynamiczna faktura i kolorystyka morza - w oddali kontury brzegów	- centralno-wschodnia część Zat. Puckiej Wewnętrznej	Krajobraz przyrodniczy seminaturalny: - jednostki pływające
47	Szuwarowy	- szuwały w strefie przy- brzeżnej morza	- odcinki strefy przybrzeżnej Zatoki Puckiej od rejonu ujścia Redy po nasadę Półwyspu Helskiego i wzdłuż Półwyspu	Krajobraz przyrodniczy podwodny, seminatu- ralny, ale: - zmiany gatunkowe (fizjonomia) - zanieczyszczenia wody (widoczność)
48	Łąk morskich	- zbiorowiska fitobentosowe na dnie morza	- fragmenty dna Zat. Puckiej Wewnętrznej	Jak 47 Krajobraz w zaniku zastąpiony przez kraj- obraz połaci glonów
49	Głazowisk	- nagromadzenia głazów i kamieni w morzu	- fragmenty dna brzegów przyklifowych w Zat. Puckiej Wewnętrznej	Jak 47
50	Łach piaszczystych	- połacie piasków na dnie morza	- fragmenty dna Zat. Puckiej Wewnętrznej	Jak 47
51	Pozostałości portów i wraków na dnie	- resztki drewnianych konstrukcji portowych oraz wraków statków i łodzi	- na dnie Zat. Puckiej Wewnętrznej, zgrupowanie w rejonie Pucka	Krajobraz przyrodniczo - kulturowy, ale: - rozpad wraków - zanieczyszczenia wody (widoczność)

Źródło: opracowanie własne.

Dokumentacja fotograficzna podtypów krajobrazu w NPK (fot. MP)

Fot. 48. Krajobraz wydm bezleśnych - białych i szarych (podtyp 1) koło Białogóry

Fot. 49. Krajobraz wydm zalesionych – zielonych (podtyp 2) między Jastarnią i Juratą

Fot. 50. Krajobraz wysoczyzn morenowych zalesionych (podtyp 3) na Kępie Swarzewskiej

Fot. 51. Krajobraz dolin erozyjnych zalesionych (podtyp 4) – łebski Żleb

Fot. 52. Krajobraz dolin erozyjnych bezleśnych (podtyp 5) – zbocze Doliny Chłapowskiej

Fot. 53. Krajobraz równin przymorskich zalesionych (podtyp 6) między Kuźnicą i Jastarnią

Fot. 54. Krajobraz den pradolin z szuwarami i łąkami (podtyp 8) - Pradolina Kaszubska

Fot. 55. Krajobraz śródleśnych torfowisk i zbiorników wodnych (podtyp 10) koło Białogóry

Fot. 56. Krajobraz równin przymorskich z mozaiką lasów i użytków zielonych (podtyp 11) na wschód od Dębek

Fot. 57. Krajobraz równin przymorskich z użytkami zielonymi (podtyp 12) na południe od Karwieńskiego Błota Drugiego

Fot. 58. Krajobraz wysoczyzn morenowych użytkowanych rolniczo (podtyp 13) na Kępie Puckiej

Fot. 59. Krajobraz turystyczno-rekreacyjny „parkowy” (podtyp 14) w Jastrzębiej Górze

Fot. 60. Krajobraz turystyczno-rekreacyjny terenów otwartych (podtyp 15) w Dębkach

Fot. 61. Krajobraz pomilitarny śródleśny (podtyp 16) między Kuźnicą i Jastarnią

Fot. 62. Krajobraz ruralistyczno-turystyczny (podtyp 17) i infrastruktury (podtyp 22) w Chałupach

Fot. 63. Krajobraz miejski i miejsko-turystyczny (podtyp 19) we Władysławowie przy granicy NPK

Fot. 64. Krajobraz turystyczno-rekreacyjny kubaturowy (podtyp 20) na skraju Jastrzębiej Góry

Fot. 65. Krajobraz rekreacyjny zespołów bud i przyczep kempingowych (podtyp 21) w rejonie Ostrowa

Fot. 66. Krajobraz terenów poeksploatacyjnych (podtyp 24) koło Mrzezina

Fot. 67. Krajobraz ryfowy (podtyp 25) – Ryf Mew

Fot. 68. Krajobraz wydnowo-plażowy otartego morza (podtyp 26) koło Dębek

Fot. 69. Krajobraz klifowo-plażowy otwartego morza (podtyp 27) w rejonie Chłapowa

Fot. 70. Krajobraz klifowo-zbozowy przyzakowy (podtyp 28) koło Ostonina

Fot. 71. Krajobraz szuwarowy przybrzeżny (podtyp 29) przy nasadowym odcinku Półwyspu Helskiego

Fot. 72. Krajobraz ujścia rzek do zatoki (podtyp 31) – ujście Błądzikowskiego Potoku

Fot. 73. Krajobraz ujścia rzek do otwartego morza (podtyp 32) – ujście Piaśnicy

Fot. 74. Krajobraz wydmowo-plażowy ustabilizowany (podtyp 33) między Jastrzębia Górą a Karwią

Fot. 75. Krajobraz wydmowo-plażowy z palisadami w morzu (podtyp 34) w rejonie Chatup

Fot. 76. Krajobraz klifowo-plażowy ustabilizowany (podtyp 35) w Jastrzębiej Górze

Fot. 77. Krajobraz strefy brzegowej zatoki ustabilizowanej (podtyp 36) między Kuźnicą a Jastarnią

Fot. 78. Krajobraz portów rybackich i turystycznych (podtyp 38) – port w Jastarni

Fot. 79. Krajobraz przystani rybackich i turystycznych (podtyp 39) – przystań w Kuźnicy

Fot. 80. Krajobraz Ruralistyczno-turystyczny przymorski (podtyp 40) – front wodny Kuźnicy

Fot. 81. Krajobraz miejski i miejsko-turystyczny przymorski (podtyp 41) – front wodny Jastarni

Fot. 82. Krajobraz turystyczno-rekreacyjny kubaturowy przymorski (podtyp 42) – front wodny Juraty

Fot. 83. Krajobraz kempingów przymorskich (podtyp 43) na Półwyspie Helskim

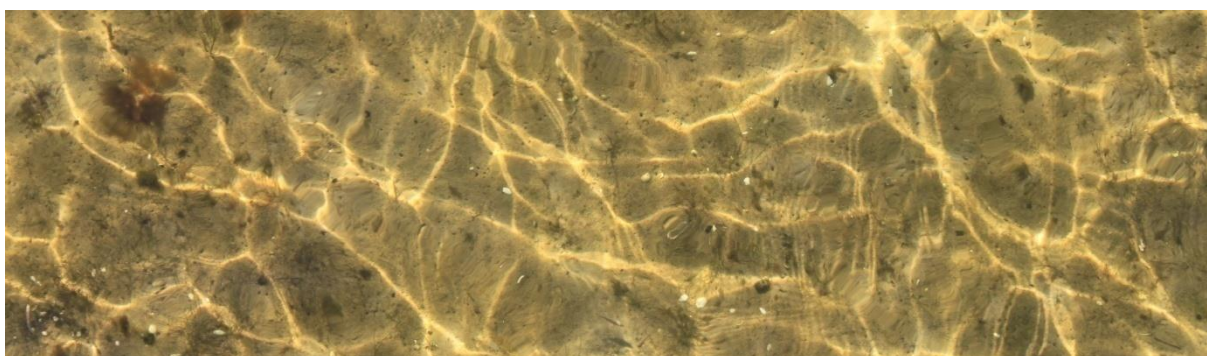
Fot. 84. Krajobraz przemysłowy przymorski (podtyp 44) we Władysławowie (przy NPK)

Fot. 85. Krajobraz strefy śródzatokowej (podtyp 46) w rejonie Osłonina

Fot. 86. Krajobraz podwodny łąk morskich (podtyp 48) w Zatoce Puckiej (fot. IM w Gdańsku)

Fot. 87. Krajobraz podwodny łąk piaszczystych (podtyp 50) – dno Zatoki Puckiej

Najbardziej specyficzne – identyfikujące dla NPK są krajobrazy lądowo-morskie:

- wydmowo-plażowy otwartego morza;
- klifowo-plażowy otwartego morza;
- klifowo-zboczowy przyzatokowy;
- dolinno-brzegowy przyzatokowy.

Unikalne są w NPK krajobrazy:

- ryfowy (tylko w Rewie);
- ujść rzek do zatoki (Redy, Gizdepki, Błądzikowskiego Potoku i Płutnicy) i do otwartego morza (Czarnej Wody, Karwianki – Kanału Karwianki i Piaśnicy);
- wydm bezleśnych białych i szarych (sporadycznie na Mierzei Karwieńskiej i Półwyspie Helskim);
- dolin erozyjnych zalesionych i bezleśnych z wylotami w strefie brzegowej morza (kilka dolin na Kępie Swarzewskiej, w tym rezerwat „Dolina Chłapowska”);
- równin przymorskich leśno-łąkowych (tylko w rezerwacie „Piaśnickie Łąki”);
- równin mierzejowych z szuwarami, łąkami i zaroślami (uroczyska Torfowe Kłyle i Każa na Półwyspie Helskim);

- śródleśnych torfowisk i zbiorników wodnych (tylko w rezerwacie „Białogóra”);
- zespołów latarni morskich (Rozewie i Hel);
- pałacowo-parkowy przymorski (Rzucewo);
- portów i przystani morskich – rybackich i turystycznych (Puck i Kuźnica oraz formalnie tylko częściowo Jastarnia i Hel).

Zdewaloryzowane częściowo lub w całości są w NPK krajobrazy:

- turystyczno-rekreacyjny terenów otwartych (częściowo);
- ruralistyczno-turystyczny (częściowo);
- miejski i miejsko-turystyczny (częściowo);
- turystyczno-rekreacyjny kubaturowy (częściowo);
- infrastruktururowy;
- wydmy plażowy z palisadami;
- strefy brzegowej zatoki ustabilizowanej;
- ruralistyczno-turystyczny przymorski (częściowo);
- miejski i miejsko-turystyczny przymorski (częściowo);
- turystyczno-rekreacyjny kubaturowy przymorski (częściowo);
- przemysłowy przymorski;
- infrastruktururowy przymorski.

Zdewastowane w przewadze lub w całości są w NPK krajobrazy:

- wydmy plażowy ustabilizowany;
- klifowo-plażowy ustabilizowany;
- podmiejski;
- rekreacyjny zespołów bud i przyczep kempingowych;
- terenów poeksploatacyjnych;
- kempingów przymorskich
- łąk morskich (podwodny).

Tło krajobrazowe tworzą w NPK przede wszystkim krajobrazy:

- wydmy zalesionych;
- wysoczyzn morenowych zalesionych;
- równin przymorskich zalesionych;
- równin przymorskich z użytkami zielonymi
- den pradolin z użytkami zielonymi i szuwarami.

Pozostałe podtypy krajobrazu niewymienione powyżej, a wymienione w tabelach 7 i 8, wprowadzają lokalne urozmaicenie fizjonomiczne przestrzeni przyrodniczo-kulturowej.

Dokumentacja fotograficzna unikalnych krajobrazów w NPK (fot. M.P.)

Fot. 88. Krajobraz ryfowy (Ryf Mew)

Fot. 89. Krajobraz ujścia rzeki do morza (Karwianka)

Fot. 90. Krajobraz wydm białych i szarych (Mierzeja Karwieńska w okolicy Białogóry)

Fot. 91. Krajobraz śródleśnych torfowisk i zbiorników wodnych (Mierzeja Karwieńska w rezerwacie „Białogóra”)

Fot. 92. Krajobraz doliny erozyjnej (Dolina Chłapowska)

Fot. 93. Krajobraz parkowy przyzakłowy (Rzucewo)

Fot. 94. Krajobraz zespołu latarni morskiej (Rozewie)

Fot. 95. Krajobraz portu rybackiego (Jastarnia)

5.2.2. Punkty i ciągi widokowe oraz ich przedpola

Zdefiniowanie pojęć

Punkty widokowe to naturalne miejsca (punkty widokowe terenowe) lub obiekty budowlane (punkty widokowe obiektowe), umożliwiające postrzeganie rozległych panoram krajobrazowych.

Ciągi widokowe to trasy piesze, rowerowe, samochodowe, kolejowe i wodne, umożliwiające, wraz z przemieszczaniem się obserwatora, postrzeganie rozległych panoram krajobrazowych.

Przedpole punktu lub ciągu widokowego to postrzegana z niego przestrzeń, pozbawiona przesłon krajobrazowych. W przedpolu mogą występować powierzchnie ekspozycji widoku (np. tafla wody) i dominanty krajobrazowe – elementy przyrodnicze lub antropogeniczne dominujące wizualnie w krajobrazie (np. bryła kościoła we wsi).

Punkty widokowe i ich przedpola

W NPK występują punkty widokowe terenowe i obiektowe.

Punkty terenowe (urządzone i nieurządzone – najczęstsze) to:

- punkty przy górnej krawędzi klifu Kępy Swarzewskiej z widokami na plażę u podnóża klifu i przede wszystkim na morze, rzadkie ze względu na zalesienie znacznych partii wierzchołków wysoczyzn morenowych; urządzone punkty znajdują się na wysokości Chłapowa i w Jastrzębiej Górze;
- punkty nieurządzone na wierzchołkach wysoczyzn morenowych z widokami na pradoliny i Zatokę Pucką w oddali (punkty na Kępie Rekowskiej) oraz na Półwysp Helski z Zatoką Pucką na pierwszym planie (punkty na Kępie Swarzewskiej);
- punkty na Półwyspie Helkim od nasady po Jastarnię, przy brzegu Zatoki Puckiej, w sąsiedztwie parkingów samochodowych (tylko jeden urządzone), z widokami na wody Zatoki i za nimi, w dużym oddaleniu, na strefę brzegową, z zainwestowaniem Swarzewa, Pucka i Rewy (punkty na Półwyspie Helkim od);
- punkt urządzone w Helu, przy plaży od strony Zatoki Puckiej, w rejonie ścieżki zespołu przyrodniczo-krajobrazowego Helski Cypel, z widokiem na Zatokę;
- punkty nieurządzone na brzegu Zatoki Puckiej w rejonie Swarzewa i Rewy, z widokami na wody Zatoki i w oddali na jej lądowe obrzeża;
- punkt urządzone przy brzegu Zatoki Puckiej w dnie Pradoliny Płutnicy, przy parkingu – tzw. Kaczy Winkiel, z widokiem na wody Zatoki, w oddali na front wodny Pucka i na horyzoncie na Półwysp Helski (punkt ten stanowi fragment ciągu widokowego);
- punkt nieurządzone na lądowym końcu Ryfu Mew w Rewie, z widokiem na wody Zatoki Puckiej i w oddali Kępy Rekowską i Pucką oraz na Półwysp Helski.

Punkty obiektowe mają w NPK dwojaki charakter. Pierwszą grupę stanowią wysokie obiekty umożliwiające oglądanie krajobrazu we wszystkich kierunkach. Są to:

- latarnia morska w Helu – widok na miasto i na Półwysp Helski po okolicy Juraty i po cypel oraz na wody otwartego morza i Zatoki Puckiej;
- taras na nasadzie rozebranej wieży dawnego kościoła ewangelickiego w Helu, obecnie siedziba Muzeum Rybołówstwa – głównie widoki na miasto i port oraz ich lądowe i morskie otoczenie;
- taras na szczycie wieży kierowania ogniem (wieży dalmierza) baterii Schlezwig-Holstein z widokami na Hel, Półwysp Helski i Zatokę Pucką
- latarnia morska w Rozewiu – widok na wybrzeże po Władysławowo i nasadowy odcinek Półwyspu Helkiego, w przeciwną stronę po Jastrzębią Górą oraz na otwarte morze i na otulinę NPK;
- wieża widokowa obiektu przystani rybackiej i usług turystyki w Dębkach – jedyna, ogólnie dostępna, typowa wieża widokowa w NPK – widok na wybrzeże w rejonie Jastrzębia Góra – Białogóra oraz na otwarte morze i na otulinę NPK.

Wieża widokowa znajduje się także w tzw. ośrodku prezydenckim między Juratą a Helem, przy brzegu Zat. Puckiej, ale jest dostępna tylko dla gości ośrodka.

Ponadto atrakcyjny punkt widokowy znajduje się na wieży Domu Rybaka we Władysławowie - obiekt ten znajduje się poza NPK, widok na Władysławowo, nasadową część Półwyspu Helskiego po okolicie Chałup oraz na wybrzeże w kierunku zachodnim po Rozewie.

Drugą grupę punktów widokowych obiektowych stanowią mola i pomosty z widokami na Zatokę Pucką i jej strefę brzegową oraz na zaplecze lądowe. Ogólnodostępne takie obiekty to:

- pomost Chałupach (w znacznej części demontowany na półrocze zimowe);
- pomost w Kuźnicy (w znacznej części demontowany na półrocze zimowe);
- pomost w Kuźnicy koło punktu informacji turystycznej (IT);
- molo w Jastarni (formalnie poza NPK);
- molo w Juracie (formalnie poza NPK);
- pomost w Rewie (w znacznej części demontowany na półrocze zimowe);
- pomost w Osłoninie (w znacznej części demontowany na półrocze zimowe);
- pomost w Rzućwie (w znacznej części demontowany na półrocze zimowe);
- molo w Pucku;
- pomost w Swarzewie (w znacznej części demontowany na półrocze zimowe).

Spośród ww. punktów na molach i pomostach największe walory krajobrazowe posiada punkt widokowy na końcu molo w Pucku – rozpościera się z niego widok na wody Zatoki Puckiej Wewnętrznej, za nimi na wybrzeże Kępy Swarzewskiej i na Półwysep Helski oraz na lądowym zapleczu na front wodny Pucka (formalnie poza NPK). Dla niektórych osób dysonans w krajobrazie stanowią elektrownie wiatrowe widoczne na wierzchołku Kępy Swarzewskiej, w rejonie Gnieźdźewa, ale dla innych osób jest to element urozmaicenia krajobrazu (kwestia zawsze subiektywnego postrzegania krajobrazu).

Niedostępne dla ogółu pomosty znajdują się na Zatoce Puckiej Wewnętrznej przy niektórych kempingach, a formalnie poza NPK w obiekcie turystycznym „Posejdon” na wschód od Jastarni i w tzw. ośrodku prezydenckim.

Dokumentacja fotograficzna panoram krajobrazowych z punktów widokowych (fot. MP)
Punkty widokowe terenowe

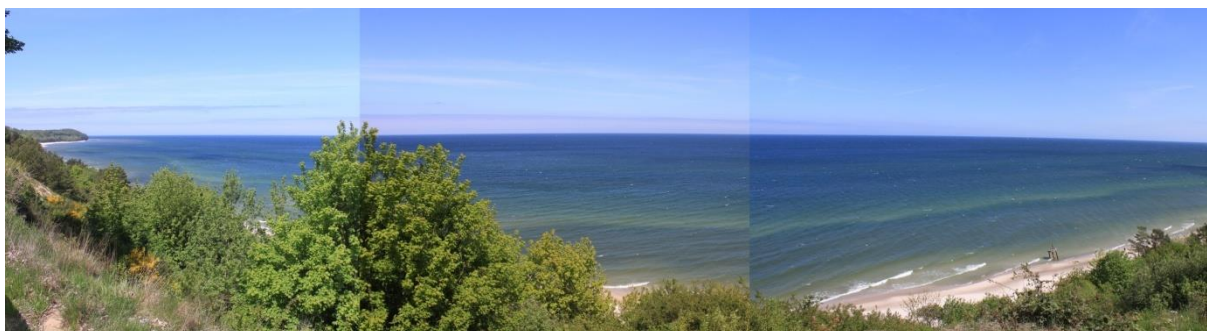
Fot. 96. Widok z punktu terenowego (nieurządzonego) w Swarzewie na Zatokę Pucką Wewnętrzną i nasadowy odcinek Półwyspu Helskiego

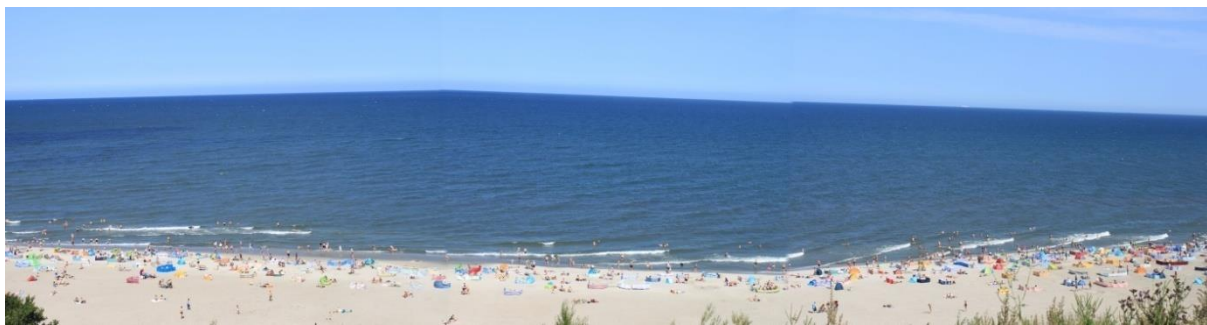
Fot. 97. Widok z punktu terenowego (urządzonego przy parkingu) na Półwyspie Helskim, na zachód od Kuźnicy na Pucką Wewnętrzną i strefę brzegową półwyspu

Fot. 98. Widok z punktu terenowego (urządzonego) w Helu na plażę i Zatokę Pucką

Fot. 99. Widok z punktu terenowego (urządzonego) koło Chłapowa na otwarte morze

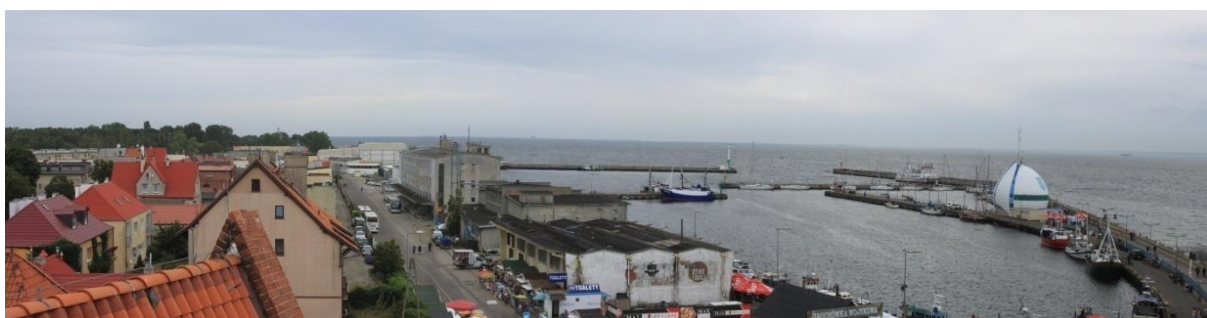

Fot. 100. Widok z punktu terenowego (urządzonego) w Jastrzębiej Górze na plażę i otwarte morze

Punkty widokowe na wysokich obiektach

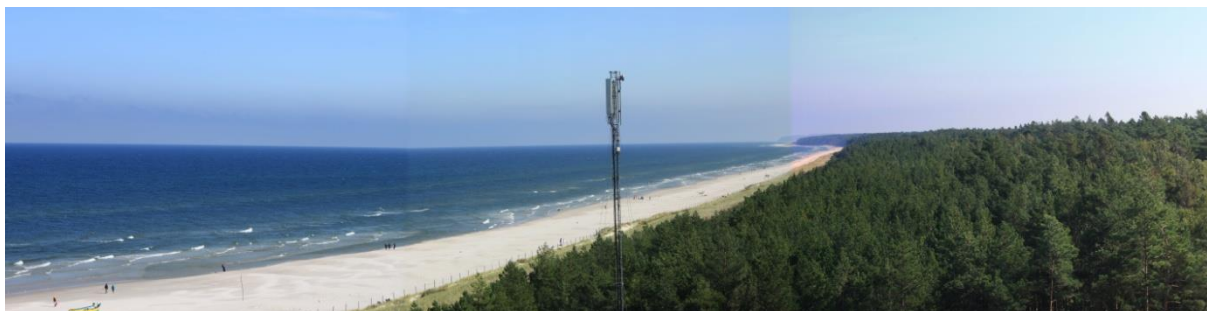
Fot. 101. Widok z latarni morskiej w Helu na miasto i port wojenny w tle

Fot. 102. Widok z tarasu na Muzeum Rybołówstwa w Helu na port rybacki w Helu

Fot. 103. Widok z latarni morskiej w Rozewiu na wybrzeże w kierunku Władystawowa, w tle Półwysep Helski

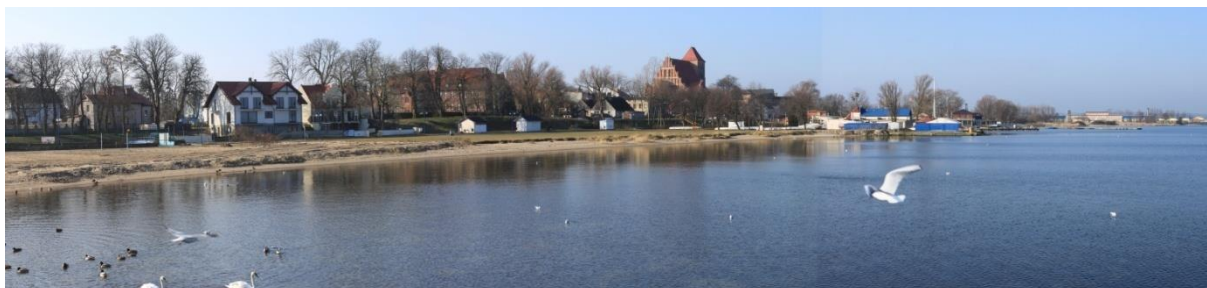

Fot. 104. Widok z wieży obiektu przystani rybackiej i usług turystyki w Dębkach w kierunku Jastrzębiej Góry

Fot. 105. Widok z wieży Domu Rybaka we Władysławowie (poza NPK) w kierunku zachodnim

Punkty widokowe na molach i pomostach

Fot. 106. Widok z mołu w Pucku na front wodny Pucka (formalnie poza NPK)

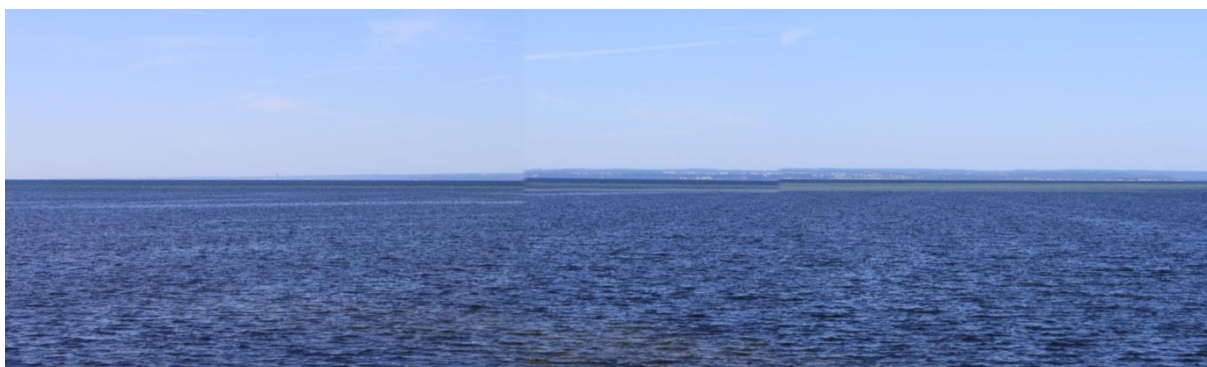
Fot. 107. Widok z pomostu w Swarzewie na wieś

Fot. 108. Widok z pomostu w Kuźnicy na Zatokę Pucką Wewnętrzną i na jej strefę brzegową na Półwyspie Helskim

Fot. 109. Widok z pomostu w Kuźnicy koło IT na miejscowość i przystań rybacką

Fot. 110. Widok z molo w Jastarni (poza NPK) na Zatokę Pucką

Ciągi widokowe i ich przedpola

Główny ciąg widokowy w NPK stanowi linia brzegowa morza (całkowita długość ok 135 km). Podstawowym jej przedpolem są po horyzont wody otwartego morza – ok. 67 km (otwarte morze formalnie poza NPK) lub wody Zatoki Puckiej ok. 68 km (Zatoka jest w większości poza NPK), ograniczone w oddali kępami wysoczyznowymi lub Półwyspem Helskim. W przypadku przemieszczania się wzdłuż brzegu krajobraz jest zawsze dualny - lądowo-morski, w osi z linią brzegu morza. Od strony otwartego morza ciągi te tworzą dwa regionalne odcinki: na Półwyspie Helskim - długość ok. 36 km i na Mierzei Kaszubko-Słowińskiej (Karwieńskiej) – długość ok. 31 km. Wzdłuż brzegów Zatoki Puckiej występują liczne przerwy w ciągu widokowym, na odcinkach występowania szuwarów przybrzeżnych, w rejonach portów i przystani morskich (Hel, Jastarnia, Kuźnica, Puck) oraz na terenach kempingów przymorskich (tereny ogrodzone, niedostępne dla ogółu). Niedostępny jest także długi odcinek brzegu wzdłuż tzw. ośrodka prezydenckiego.

Oprócz ww. w NPK występują ciągi widokowe ze szlaków turystyki pieszej i rowerowej, z dróg różnych kategorii i z linii kolejowej oraz ze szlaków turystyki wodnej – rzecznej (Piaśnica i Reda) i morskiej.

Najważniejsze ciągi widokowe w NPK:

- na Półwyspie Helskim między Chałupami a Kuźnicą i między Kuźnicą a Jastarnią, gdzie odcinkami ciągi widokowe stanowią ścieżka rowerowa, droga nr 216 i linia kolejowa Władysławowo - Hel – na ich przedpolu występuje na pierwszym planie strefa przyzakodowa Półwyspu (najwyższa ze ścieżki rowerowej, najszersza z linii kolejowej), a na dalszym wody Zatoki i w oddali strefy zboczowe wysoczyzn morenowych;
- u nasady Półwyspu Helskiego we Władysławowie, gdzie ciąg widokowy stanowi droga nr 216 – na przedpolu łąki i szuwały (rezerwat przyrody „Słone Łąki”), a w oddali wody Zatoki Puckiej Wewnętrznej;
- u wschodniego podnóża Kępy Swarzewskiej, gdzie ciąg widokowy stanowi (z przerwami) droga gruntowa Władysławowo – Swarzewo, obok której przebiegają szlak pieszy żółty i szlak rowerowy pierścienia Zatoki Puckiej – na przedpolu występują strefa brzegowa z użytkami zielonymi lub szuwarami i wody Zatoki Puckiej, a w oddali Półwysep Helski;
- droga nr 216 na południowym zboczu Kępy Swarzewskiej i w dnie Pradoliny Płutnicy – na przedpolu szuwały, dalej wody Zatoki Puckiej Wewnętrznej i w oddali panorama Pucka.

Ponadto na krótszych odcinkach ciągi widokowe stanowią:

- ścieżka dydaktyczno-turystyczna w ZPK „Helski Cypel” z przedpołem widokowym w postaci łąk traw wydmowych i morza;
- wał przeciwpowodziowy w Chałupach z przedpołem wód Zat. Puckiej i w oddali wysoczyzn morenowych;
- ścieżki rowerowe i spacerowe wzdłuż brzegu morza w Chałupach, Kuźnicy i Juracie – przedpola jw., ale w Juracie widoki bardziej morskie (poza NPK) niż w Chałupach i w Kuźnicy (w NPK);
- ścieżka spacerowa i zarazem szlak pieszy niebieski przy krawędzi klifu w Jastrzębiej Górze, z odcinkowymi i punktowymi widokami na otwarte morze, lokalnie też na plażę u podnóża klifu.

Specyficzny charakter mają ciągi widokowe szlaków turystyki wodnej, zwłaszcza morskiej. Ciąg widokowy ze szlaku na końcowym odcinku Redy ma na przedpolu użytki zielone dna Pradoliny Kaszubskiej i w oddali jej zbocza. Szlaki morskie prowadzą z przegłębienia w Ryfie Mew do Pucka, Swarzewa, Chałup i Kuźnicy, ale regularna żegluga turystyczna ma miejsce w sezonie letnim tylko między Rewą a Jastarnią (głównie poza NPK). Na przedpolu tych szlaków jest zawsze morze, a w oddali strefa brzegowa lądu. Tylko patrząc „wąsko” w kierunku południowo-wschodnim można postrzegać bezkres morza. Szlaki wodne turystycznej żeglugi przybrzeżnej przebiegają także z rejonu Trójmiasta do basenów portowych w Jastarni i w Helu, położonych poza NPK.

Podsumowując, krajobraz NPK postrzegany jest głównie z lądowych ciągów widokowych, relatywnie nieliczne są punkty widokowe - punkty na wysokich obiektach budowlanych umożliwiają postrzeganie krajobrazu w skali subregionalnej, a nawet regionalnej (w zależności od pogody).

Dokumentacja fotograficzna ciągów widokowych w NPK (fot. MP)

Fot. 111. Ciąg widokowy (fragment) ścieżki rowerowej na Półwyspie Helskim między Chałupami i Kuźnicą, na przedpolu z Zatoką Pucką, w tle ze strefą zboczową Kępy Swarzewskiej

Fot. 112. Ciąg widokowy (fragment) z drogi Władysławowo – Swarzewo (szlak pieszy i rowerowy), na przedpolu z użytkami zielonymi i szuwarami, w tle z Zatoką Pucką i Półwyspem Helskim

Fot. 113. Ciąg widokowy (fragment) z drogi nr 216 w dnie Pradoliny Płutnicy, na przedpolu szuwary, w tle Zatoka Pucka i panorama miasta Pucka

Fot. 114. Ciąg widokowy (fragment) ze ścieżki przyrodniczej w ZPK „Helski Cypel”, na przedpolu wydmy, w tle Zatoka Gdańska

Fot. 115. Ciąg widokowy (fragment) ścieżki wzdłuż górnej krawędzi klifu w Jastrzębiej Górze, na przedpolu drzewostan na klifie i plaża, w tle Morze Bałtyckie

5.2.3. Osie, wnętrza i otwarcia widokowe

Zdefiniowanie pojęć

Oś widokowa – ukierunkowanie widoku na określony obiekt, np. oś widokowa między pierzejami zabudowy miasta nadmorskiego ukierunkowująca widok na morze, oś widokowa wzdłuż drogi ukierunkowująca widok na kościół we wsi.

Wnętrze krajobrazowe – naturalnie lub antropogenicznie ograniczona wizualnie przestrzeń, najczęściej lokalna, rzadziej subregionalna, o zbliżonym charakterze, np. śródleśne torfowisko ograniczone lasem, bezleśna dolina ze zboczami eliminującymi widoki na jej otoczenie, rynek śródmiejski domknięty pierzejami zabudowy.

Otwarcie widokowe – miejsce, z którego pojawia się nagle widok na rozległą przestrzeń, krajobrazowo znacząco odmienną od dotychczas postrzeganej przez obserwatora, np. otwarcie widoku na dolinę po dojściu do jej górnej krawędzi, otwarcie widoku na morze z przejścia na plażę.

Osie widokowe

Osie widokowe występują w NPK sporadycznie. Stanowią je odcinki niektórych dróg, jak:

- końcowy odcinek drogi nr 216 z Chałup do Kuźnicy na Półwyspie Helskim z widokiem na wieżę kościoła w Kuźnicy;
- odcinek drogi dojazdowej z południa do centrum Dębek (ul. Morska) z widokiem na bór na wydmach Mierzei Karwieńskiej – widok oszpecony przez ogrodzenie z reklamami na pierwszym planie;
- odcinek drogi dojazdowej z południa do centrum Karwi (ul. Kopernika) z widokiem na bór na wydmach Mierzei Karwieńskiej, z krzyżem przydrożnym w osi widoku (na szpetnym, betonowym postumencie);
- odcinek drogi dojazdowej z południa do Rewy, oś skierowany ku Zatoce Puckiej Wewnętrznej, ale z widokiem zamkniętym przez zabudowania.

Specyficzne osie widokowe stanowią prześwity w zainwestowaniu kempingów przyklifowych w rejonie Chłapowa z widokami na otwarte morze. Charakter osi widokowych mają też przyplażowe odcinki niektórych przejść na plażę przez wydmy, ale istotniejsze są ich otwarcia widokowe na morze na linii styku z plażą.

Osie widokowe nie mają istotnego znaczenia dla postrzegania krajobrazu NPK.

Wnętrza krajobrazowe

W NPK występują cztery główne typy przestrzeni: morska, leśna, równin z użytkami zielonymi i zurbanizowana. Tylko przestrzenie leśna i zurbanizowana są predysponowane do występowania w ich zasięgu typowych, lokalnych wnętrz krajobrazowych. Przeciwnie jest na poziomie subregionalnym, gdyż swoiste wnętrza krajobrazowe stanowią w NPK ujściowy odcinek Pradoliny Kaszubskiej z użytkami zielonymi (w otulinie ponadto Pradolina Płutnicy), Równina Błot Przymorskich (w NPK i większości w otulinie) oraz Zatoka Pucka Wewnętrzna obramowana kępami

wysoczyznowymi i Półwyspem Helskim. Te subregionalne wnętrza krajobrazowe albo nie są domknięte – Pradolina Kaszubska otwiera się na Zatokę Pucką, a Zatoka nie posiada lądowego obramowania od strony południowo-wschodniej, albo niemożliwe jest ich postrzeganie w całości (Równina Błot Przymorskich).

Lokalne wnętrza krajobrazowe na terenach leśnych stanowią torfowiska i jeziora w rejonie Białogóry – są to unikalne krajobrazy w NPK. Bardziej liczne są niewielkie polany śródleśne, często z pozbawionym roślinnością, piaszczystym podłożem. Całkowicie odmienny charakter mają liczne lokalne wnętrza krajobrazowe na terenach zurbanizowanych. Występują one przede wszystkim w „ciasnej” zabudowie Jastarni i Kuźnicy. W Jastarni nie ma centralnego placu – „rynku” - jest tylko niewielki, prostokątny skwer przed wejściem do kościoła. Specyficzne wnętrza stanowią „pasaże” w Juracie (ul. Międzymorze) i w Helu (ul. Wiejska), przy czym pasaż w Juracie ma charakter reprezentacyjny, a pasaż w Helu w sezonie ma charakter jarmarczny. W bliskim sąsiedztwie NPK, w jego otulinie, znajduje się najwartościowsze, historyczne wnętrza krajobrazowe całych Kaszub - rynek starego miasta w Pucku.

Swoiste wnętrza krajobrazowe stanowią baseny portowe, z których dwa niewielkie – w Pucku i w Kuźnicy znajdują się w NPK, natomiast trzy większe – w Jastarni i w Helu (dwa: rybacko-turystyczny i wojskowy) znajdują się formalnie poza Parkiem (jego granica przebiega nabrzeżami portów). Ich wiodącą cechą jest zróżnicowanie, w zależności od sezonu, wypełnienie łodziami (nie dotyczy to basenu portu wojennego, który od lat jest pusty).

Otwarcia widokowe

Powszechne w NPK są otwarcia widokowe występujące w końcowych odcinkach przejść na plażę otwartego morza – jest ich na odcinku od Helu po Białogórę 156 (zob. załącznik do „Operatu kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej NPK”). Większość przejść prowadzi przez lasy na wydmach, niekiedy też przez wydmy szare (z niską roślinnością zielną), a na samym końcu następuje otwarcie widokowe na plażę i morze. Przy pierwszym przejściu jest to otwarcie zaskakujące ludzi odmiennością krajobrazu i jego bezkresem po horyzont (w zależności od pogody), a przy każdym następnym przejściu utrwalające w pamięci turystów najbardziej specyficzny dla NPK krajobraz lądowo-morski – wydmowo-plażowy. Otwarcia takie są mniej typowe dla przejść prowadzących na plażę dnami dolin rozcinających wysoczyzny i jeszcze mniej dla przejść po schodach przez klify. W niektórych przejściach otwarcia widokowe są zdewaloryzowane, a nawet zdewastowane przez budowle hydrotechniczne, stabilizujące strefę brzegową otwartego morza (zob. załącznik do „Operatu zagospodarowania turystycznego ...”).

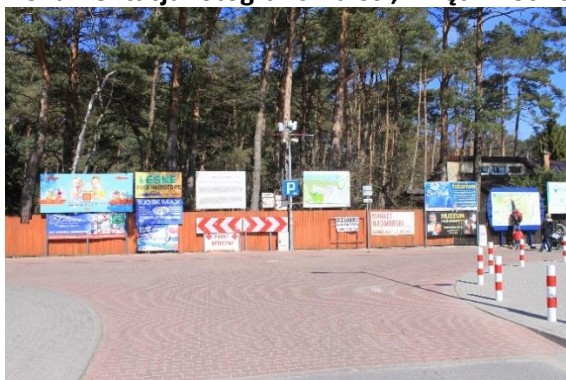
W strefie brzegowej Zat. Puckiej otwarcia widokowe, analogiczne do strefy otwartego morza, są incydentalne i generalnie mniej wyraziste – ze względu na brak lasu, w większości brak plaży i mniej dynamiczną fakturę morza zaskoczenie widokiem jest mniejsze.

Specyficzne walory posiadają otwarcia widokowe na niektóre obiekty dziedzictwa kulturowego, a zwłaszcza:

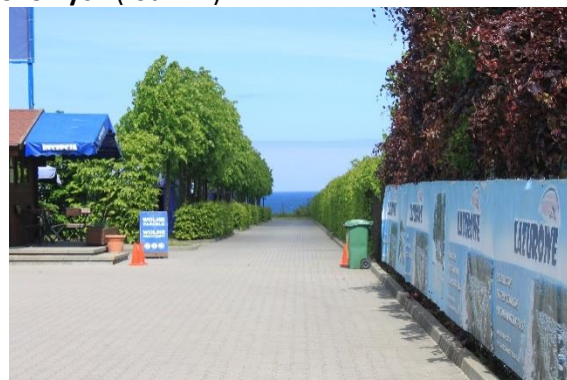
- otwarcie widokowe na końcu obsadzonej lipami drogi na pałac w Rzucewie oraz jego dziedziniec i część parku;
- otwarcie widokowe u wylotu z lasu drogi prowadzącej do latarni w Helu z jedynym widokiem na jej całą sylwetę (z dewaloryzującym krajobraz substandardowym zainwestowaniem w otoczeniu);
- otwarcie widokowe na końcu obsadzonej drzewami drogi prowadzącej do czynnej latarni w Rozewiu z widokiem na latarnię i towarzyszący jej zespół zabudowań (latarnia widoczna jest też z drogi nr 215, dlatego zaskoczenie jej widokiem jest mniejsze niż w Helu).

Podsumowując, osie i wnętrza widokowe nie stanowią znaczących walorów krajobrazu NPK, natomiast otwarcia widokowe przejść na plażę są ważnymi elementami postrzegania najbardziej specyficznego dla NPK krajobrazu lądowo-morskiego – wydmowo-plażowego i w mniejszym stopniu klifowo-plażowego.

Dokumentacja fotograficzna osi, wnętrz i otwarć widokowych (fot. MP)

Fot. 116. Zamknięcie osi widokowej ul. Morskiej w Dębku na NPK

Fot. 117. Oś widokowa na Bałtyk między kempingami w Chłapowie

Fot. 118. Wnętrze krajobrazowe ul. Międzyzmorze w Juracie

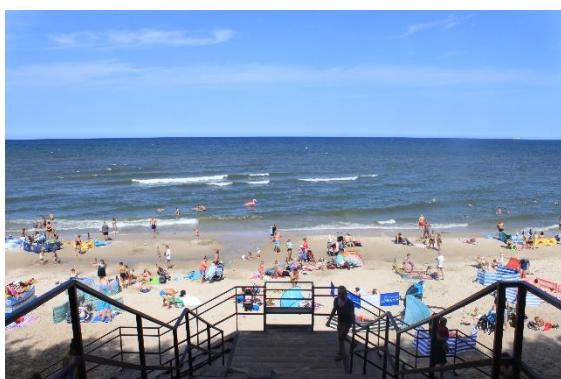
Fot. 119. Wnętrze krajobrazowe ul. Morskiej w Helu

Fot. 120. Otwarcie widokowe przejścia na plażę przez wydmy koło Białogóry

Fot. 121. Zdeprawione otwarcie widokowe przejścia na plażę przez wydmy między Jastrzębią Górą a Karwią

Fot. 122. Otwarcie widokowe przejścia na plażę schodami po klifie w Jastrzębi Górze

Fot. 123. Otwarcie widokowe zagospodarowanego przejścia na plażę przez wydmy we Władysławowie

5.2.4. Potencjał ekspozycyjny otoczenia Parku

NPK ma bardzo wydłużony kontur i jest położony w zróżnicowanych warunkach topograficznych regionalnego otoczenia. Cztery podstawowe lądowe części Parku to:

- Półwysep Helski otoczony wodami otwartego morza i Zatoki Puckiej (częściowo w Parku);
- pas wybrzeża Kępy Swarzewskiej otoczony wodami otwartego morza i wierzchowiną wysoczyzny morenowej;
- pas Mierzei Kaszubsko-Słowińskiej (Karwieńskiej) między Jastrzębią Górą a Białogórą otoczony wodami otwartego morza oraz równinami przymorskimi i za nimi wysoczyznami morenowymi;
- pas wybrzeża Zatoki Puckiej od Władysławowa po okolice Rewy otoczony wodami Zatoki Puckiej oraz równinami den pradolin i wysoczyznami morenowymi.

Piątą, główną część NPK stanowi Zatoka Pucka Wewnętrzna otoczona w Parku Półwyspem Helskim, równinami den pradolin i wysoczyznami morenowymi oraz Ryfem Mew, a poza Parkiem wodami Zatoki Puckiej Zewnętrznej.

Największy potencjał ekspozycyjny wszystkich ww. części lądowych NPK mają w ich otoczeniu otwarte morze i Zatoka Pucka Zewnętrzna. Z ich stref przybrzeżnych możliwe jest postrzeganie „frontu wodnego” Parku – zróżnicowanej przyrodniczo i osadniczo strefy brzegowej morza. Morskie przedpola widokowe są bardzo rozległe i pozbawione przesłon. Są one jednak w małym stopniu dostępne dla ludzi – postrzeganie krajobrazu możliwe jest jedynie z jednostek pływających oraz z mola w Jastarni i w Juracie (formalnie poza NPK i jego otuliną)

Od strony lądu części lądowe Parku, poza Półwyspem Helskim, postrzegane są od „zaplecza” Parku:

- pas Parku na Kępie Swarzewskiej od Swarzewa do Jastrzębiej Góry eksponowany jest od strony lądu w znikomym zakresie – przesłony stanowią intensywne zainwestowanie kubaturowe oraz częściowo drzewostany leśne i inne na wierzchowinie Kępy; główny ciąg lokalnej, bliskiej ekspozycji stanowi droga Władysławowo – Jastrzębia Góra, której poboczem od północy przebiega na wielu odcinkach granica Parku;
- całkowicie odmienną ekspozycję krajobrazową ma pas Parku między Jastrzębią Górą a Białogórą wzdłuż Mierzei Karwieńskiej – przedpole widokowe na Park stanowią Równiny Błot Przymorskich, a widoki rozpościerają się lokalnie także z wysoczyzn morenowych na południe od nich - postrzegane są równiny w Parku i las na Mierzei Karwieńskiej; tylko w jednym rejonie widok obejmuje otulinę Parku na całej jej szerokości, Park i otwarte morze – widok taki rozpościera się z fragmentu północnej części wierzchowiny Kępy Żarnowieckiej, w tym z odcinka drogi Krokowa - Żarnowiec (między odchodzącymi od niej drogami do Karwieńskiego Błota Drugiego i do Odargowa) – rejon ten położony jest poza otuliną NPK;
- pas wybrzeża Zatoki Puckiej od Władysławowa po okolice Rewy ma dwoistą strukturę krajobrazową: w części jest wąski, położony u podnóża wysoczyzn i słabo eksponowany z lądowego zaplecza, natomiast w części obejmuje wąski pas dna Pradoliny Płutnicy, postrzegany głównie z drogi Puck – Gnieźdzewo (przebieg wzdłuż granicy Parku), z linii kolejowej Gdynia - Władysławowo i z fragmentów Kępy Swarzewskiej oraz szerszy pas Pradoliny Kaszubskiej, postrzegany przede wszystkim ze strefy zboczowej Kępy Rekowskiej.

Część morska NPK – Zatoka Pucka Wewnętrzna postrzegana może być przede wszystkim z samego Parku, z południowej strefy brzegowej Półwyspu Helskiego i od zachodu ze strefy brzegowej na odcinku Władysławowo – Rewa. Z otoczenia Parku widoki na Zatokę Pucką rozpościerają się z fragmentów Kęp Swarzewskiej, Puckiej i Rekowskiej.

Podsumowując, potencjał ekspozycyjny otoczenia NPK jest dualny: morskiego otoczenia bardzo duży, przy ograniczonej dostępności dla ludzi, a lądowego otoczenia silnie zróżnicowany. Największe walory widokowe z lądu ma jednoczesna ekspozycja wód Zatoki Puckiej Wewnętrznej i Półwyspu Helskiego z otwartym morzem w tle – występuje ona z fragmentów Kępy Swarzewskiej na południe

od Władysławowa i w rejonie Swarzewa. Niestety, postępująca zabudowa tych rejonów otuliny NPK powoduje zanik ich unikalnego potencjału ekspozycyjnego Parku. Walory widokowe Parku zanikają także w związku z procesami dewaloryzacji krajobrazu na jego obszarze (zob. kolejny rozdz.).

Dokumentacja fotograficzna potencjału ekspozycyjnego otoczenia NPK (fot. MP)

Fot. 124. Ekspozycja Równiny Błot Przymorskich (w głębi – w brązach) i Mierzei Karwieńskiej (ciemny pas na ostatnim planie) z północnej części Kępy Żarnowieckiej (w otulinie NPK)

Fot. 125. Ekspozycja Mierzei Karwieńskiej (na ostatnim planie przed morzem) z drogi nr 213 między Krokową a Żarnowcem (poza otuliną NPK) – w głębi po prawej Karwia, Równina Błot Przymorskich niewidoczna – zasłonięta przez las.

Fot. 126. Ekspozycja Zatoki Puckiej Wewnętrznej i Półwyspu Helskiego z drogi nr 216 na południe od Władysławowa (w otulinie NPK)

Fot. 127. Ekspozycja Półwyspu Helskiego z moła w Jastarni (poza otuliną)

Fot. 128. Ekspozycja Półwyspu Helskiego z moła w Juracie (poza otuliną).

5.2.5. Przejawy dewaloryzacji i dewastacji krajobrazu

Lądowo-morski obszar przybrzeżny NPK stymuluje rozwój wielu funkcji społeczno-gospodarczych, zwłaszcza turystyki i rekreacji, niezbędnego dla ich obsługi osadnictwa i infrastruktury technicznej, rybołówstwa morskiego jako funkcji najbardziej tradycyjnej i funkcji obronnej. Ich rozwój następuje w przestrzeni o w przeszłości wybitnych walorach krajobrazowych, w środowisku naturalnie dynamicznym, w warunkach bardzo ograniczonej, zmniejszającej się podaży przestrzeni, w sytuacji zagrożenia skutkami globalnych zmian klimatu. Czynniki te powodują, że NPK jest rejonem koncentracji negatywnych zmian krajobrazu, które w różnych postaciach są charakterystyczne dla większości obszaru strefy nadmorskiej w Polsce. Park krajobrazowy okazał się nieskuteczną formą ochrony krajobrazu. Krajobraz NPK jest obecnie zantropizowany, w wielu rejonach zdewaloryzowany lub nawet zdewastowany.

Podstawowym zagrożeniem ochrony zasobów NPK, w tym krajobrazu, jest intensywny, rozwój zainwestowania turystyczno-rekreacyjnego o bardzo zróżnicowanych formach. Konsekwencją rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej jest silna urbanizacja przestrzeni Parku. Rozwój terytorialny miast (Hel, Jastarnia z Juratą, Władysławowo z Jastrzębią Górą) i przekształcenie dawnych wsi w miejscowości turystyczne (Chłapowo, Kuźnica, Rozewie, Dębki i Rewa w Parku oraz Białogóra, Karwia, Ostrowo i Chłapowo w bliskim otoczeniu) prowadzi do silnej antropizacji, w tym dewaloryzacji i dewastacji krajobrazu NPK. W nowym zainwestowaniu giną pozostałości materialnego dziedzictwa kulturowego – zanika krajobraz historyczny. Jednym z celów ochrony w NPK, zgodnie z Uchwałą Sejmiku Samorządu Województwa Pomorskiego z 2011 r. w sprawie NPK, jest (...) *zachowanie historycznie zróżnicowanych typów przestrzennych wsi rybackich i rolniczych, osad letniskowych (...) wraz z ich tradycją architektoniczną (...)* – cel ten jest nieaktualny, gdyż przedmiot ochrony został utracony.

Krajobrazy zdewastowane

Największe powierzchniowo przekształcenia krajobrazu NPK reprezentują krajobrazy zdewastowane, związane z zainwestowaniem turystyczno-rekreacyjnym, które obejmują:

- kempingi na Półwyspie Helskim, głównie na odcinku nasadowym do Chałup, także w Jastarni, z dużymi skupiskami samochodowych przyczep kempingowych, przetrzymywanych tu przez cały rok, z budynkami o niskim poziomie architektonicznym, z wydeptanym, pozbawionym roślinności podłożem i ze zniszczoną strefą brzegową Zatoki Puckiej ogołoconą z występujących tu niegdyś szuwarów;
- kempingi na Kępie Swarzewskiej w pasie między drogą 215 a klifem, od Cetniewa po Chłapowo, z podobnymi do ww. koncentracjami przyczep kempingowych i substandardowych bud, z kulminacją widokową w postaci samolotu odrzutowego Tupolew, istniejącego jeszcze w 2019;
- zespoły bud, przyczep kempingowych i toalet toi-toi na północ od Karwieńskiego Błota Drugiego, wzdłuż pasa mierzejowego (zespoły takie są powszechne w otulinie NPK na południe od Karwi oraz w obrębie Ostrowo, pojawiają się też na Kępie Swarzewskiej, między drogą 215 a granicą Parku);

- jarmarczne zespoły sezonowego, substandardowego zainwestowania usług gastronomii i handlu na terenach osadniczych, jak w Helu w rejonie portu oraz na pograniczu NPK we Władysławowie i w Jastrzębiej Górze.

Inny rodzaj dewastacji krajobrazu NPK – „linijnej” - spowodowała stabilizacja brzegu morza budowlami hydrotechnicznymi. Nad otwartym morzem zastosowano głównie konstrukcje gabionowe, zarówno na odcinkach brzegu klifowego jak i wydmowego. Zdewastowany przez umocnienia gabionowe jest krajobraz klifu zachodniej części Jastrzębiej Góry oraz wschodni odcinek Mierzei Karwieńskiej. Zdewastowany jest także krajobraz brzegu Przylądka Rozewie (krajobrazowy rezerwat przyrody!), gdzie zastosowano masywną opaskę betonową z falochronem i ciągiem spacerowym. Podobna, dewastująca krajobraz konstrukcja, ale na krótszym odcinku brzegu, znajduje się w Rewie.

Fot. 129. Dewastacja krajobrazu Półwyspu Helskiego przez kempingi (źródło: Węślawski i in. 2011)

Fot. 130. Dewastacja krajobrazu strefy brzegowej Mierzei Karwieńskiej (04.2019 r.) (fot. (MP))

Fot. 131. Dewastacja krajobrazu Równin Błot Przymorskich, w bezpośrednim sąsiedztwie NPK, w otoczeniu Ostrowa (fot. MP)

Specyficzną, „punktową” formą dewastacji krajobrazu NPK jest składowisko popiołów EC Gdynia między Rewą a Ośtoninem. Obwałowany teren składowania popiołów przez wiele lat stanowił „wrzód” krajobrazowy. Obecnie jego oddziaływanie krajobrazowe jest mniejsze w wyniku sukcesji roślinności i zazielenienia terenu.

Krajobrazy zdewaloryzowane

Powierzchniowa dewaloryzacja krajobrazu NPK dotyczy przede wszystkim terenów osadniczych i osadniczo-turystycznych. Jej przejawy stanowią:

- w Chałupach przyzakładowa strefa zainwestowania infrastrukturalnego z równoległymi przebiegającymi: ulicą, parkingiem, wałem przeciwpowodziowym, ścieżką rowerową i opaską brzegową – daje to w sumie krajobraz zmarnowanego potencjału rekreacyjnego strefy brzegowej Zatoki (lepiej pod tym względem prezentuje się Kuźnica z „naturalnym” brzegiem, pozostałościami wydm i ekstensywnym zagospodarowaniem);
- w Kuźnicy zainwestowanie osiedla Syberia – zespołu sześciennych klocków na różne sposoby rozbudowywanych – zaprzeczenie ładu architektonicznego;
- w Jastarni dzielnica nowej (z XXI w.) zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i pensjonatowej w zachodniej części miasta – standard urbanistyczno-architektoniczny na wyjątkowym fragmencie polskiego wybrzeża;
- w Juracie przeskalowana zabudowa developerska, dewaloryzująca krajobraz dawnego kurortu (procedowany obecnie – 2019 r. mpzp Juraty dopuszcza wysokość zabudowy do 25 m, co doprowadzi do dalszych zniszczeń krajobrazu);
- w Helu zespół „klockowej” zabudowy wielorodzinnej z lat 60-tych XX w. i współczesne inwestycje developerskie;
- w rejonie Rozewia zróżnicowane zainwestowanie turystyczne, od drewnianych domków po duże obiekty hotelowe, dewaloryzujące krajobrazowo otoczenie Blizarium Rozewskiego;
- w Jastrzębiej Górze, w bezpośrednim sąsiedztwie NPK, koncentracja wielokubaturowych obiektów turystycznych;
- w Karwi, w bezpośrednim sąsiedztwie NPK, banalna architektonicznie i urbanistycznie zabudowa miejscowości – zaprzeczenie estetyki środowiska zbudowanego;
- w Dębках nagromadzenie wszystkiego – od drewnianych i sajdingowych bud po wątpliwą urodę wille i pensjonaty – przykład upadku planowania przestrzennego w Polsce;

- w Białogórze, w sąsiedztwie NPK, podobnie jak w Dębках, chaos architektoniczny;
- w rejonie Mosty – Rewa współczesna zabudowa podmiejskich suburpii Gdyni.

Odmiennego rodzaju dewaloryzację krajobrazu NPK powodują różnego rodzaju betonowe opaski brzegowe i narzuty kamienne zastosowane na długich odcinkach brzegu Zat. Puckiej na Półwyspie Helskim – od okolic Chałup po Juratę. Ze względu na stosunkowo niewielkie gabaryty (wysokość i szerokość) nie dewastują one krajobrazu, jak wymienione wcześniej umocnienia gabionowe.

Przejawy punktowej dewaloryzacji krajobrazu stanowią wysokie konstrukcje techniczne, zwłaszcza wieże telefonii komórkowej i o innym przeznaczeniu. Skandaliczne są ich lokalizacje między dwoma latarniami w Rozewiu (w tym jedna jest punktem widokowym) oraz w sąsiedztwie nowej wieży widokowej przy plaży w Dębках.

Obiektami dewaloryzacji krajobrazu NPK są też niektóre obiekty infrastruktury technicznej, np. oczyszczalnia ścieków w Swarzewie, eksponowana krajobrazowo zewsząd (przykładem, że może być inaczej jest ukryta w drzewostanie oczyszczalnia koło Jastarni) oraz obiekty wojskowe z barakami i „muzealnym” wyposażeniem zbrojnym (w większości są zamaskowane na terenach leśnych).

Dewaloryzację krajobrazu NPK powoduje także gospodarka leśna. Wiosną 2019 r. stwierdzono np. zręby drzewostanu bukowego na Mierzi Karwieńskiej, między Białogórą a Dębками. Generalnie, lasy znajdują się jednak w relatywnie dobrym stanie krajobrazowym w NPK.

Odrębne zagadnienie to dewaloryzacja krajobrazu przez reklamy, lokalizowane punktowo, obszarowo i liniowo (np. na ogrodzeniach kempingów na Półwyspie Helskim i w innych miejscach – zob. fot. na stronie tytułowej Operatu). Ich oddziaływanie krajobrazowe wzmacnia agresywna kolorystyka, często zły stan techniczny i przede wszystkim umieszczanie w miejscach eksponowanych widokowo.

Podsumowując, NPK znajduje się w stanie agonii, w tym krajobrazowej (Przewoźniak 2017) i jest współcześnie głównie bytem propagandowo-marketingowym, wykorzystywanym wobec osób niezorientowanych w problemach jego ochrony i przetrwania. NPK jest na Kaszubach najbardziej jaskrawym dowodem deklaratywności i braku skuteczności ochrony przyrody, dziedzictwa kulturowego i będącego ich syntezą krajobrazu (Przewoźniak 2017).

Szczegółową analizę przekształceń i zniszczeń m. in. krajobrazu części obszaru NPK zawierają opracowania Bauma i Kistowskiego (2004) oraz Kistowskiego i Korwel-Lejkowskiej (2005).

5.3. Ocena stanu ochrony i przekształceń krajobrazu, ze szczególnym uwzględnieniem ostatniego 20-lecia

Rejon NPK do XIX w. włącznie był „cudem” krajobrazowym, dzięki współwystępowaniu seminaturalnych, a nawet naturalnych krajobrazów lądowo-morskich i zróżnicowanych krajobrazów lądowych. Był, gdyż krajobraz obszaru współczesnego Parku w XX w. i pierwszym dwudziestolecu XXI w. został silnie zdewaloryzowany. Dobrze udokumentowany okres antropogenicznych przekształceń krajobrazu na obszarze współczesnego NPK sięga ponad stu lat – dokumentami są przede wszystkim opisy naukowe (początkowo niemieckie, potem polskie) i popularne oraz mapy i fotografie. W procesie antropogenicznych przemian krajobrazu współczesnego Parku w minionym stuleciu wyróżnić można pięć głównych okresów:

- 1) okres administracji pruskiej - do początku 1920 r.,
- 2) okres międzywojenny i wojenny 1920 - 1945,
- 3) okres powojenny - realnego socjalizmu do ok. 1990 r. (w 1978 r. utworzono NPK),
- 4) lata 90-te XX w. - okres transformacji ustrojowej,
- 5) ostatnie prawie dwudziestolecie – XXI w., w tym 15-lecie w UE.

Ad. 1)

Ziemia Pucka położona była na peryferiach Rzeszy Niemieckiej. Była to kraina rolnicza, dominował powierzchniowo krajobraz rolniczy gruntów ornych na wierzchołkach wysoczyzn morenowych i użytków zielonych na zmeliorowanych (poldery) równinach przymorskich i w dnach pradolin. Półwysep Helski stanowił tzw. „koniec świata”. Podstawowe rysy jego krajobrazu tworzyły połacie lotnych piasków, naturalne i nasadzone bory oraz skromne, kaszubskie osady rybackie. Na końcu Półwyspu rozwijała się osada niemiecka – Hel. Wünsche (1904) opisał osady kaszubskie (polskie) jako chaotycznie rozplanowane, z ubogą, drewnianą zabudową na małych działkach, a Hel jako przejaw wyższości kultury niemieckiej – osada rozwijała się na planie geometrycznym, a budynki miały wyższy standard techniczny – miało to swoje skutki krajobrazowe. W końcu XIX w. powstał pierwszy port w Helu. Z tego okresu pochodzą też pierwsze budowle hydrotechniczne stabilizujące brzeg morza – opaskę betonową na Przylądku Rozewskim zbudowano na przełomie XIX i XX w. (i zalesiono zbocze Kępy Swarzewskiej - obecnie rezerwat przyrody „Przylądek Rozewski”).

Ad. 2)

W okresie międzywojennym obszar współczesnego NPK stanowił, obok rejonu Gdyni, jedyny dostęp II RP do morza. Równoległe z budową Gdyni procesy inwestycyjne zachodziły od okolic Pucka po ujście Piaśnicy do Bałtyku. Podstawowe przemiany krajobrazu stworzyły:

- rozwój Władysławowa (Wielkiej Wsi) i budowa portu (1936-1937);
- rozwój zainwestowania letniskowego (kuracyjnego) w Jastrzębiej Górze i w Juracie;
- fortyfikacja Helu, w tym budowa portu wojennego;
- budowa infrastruktury drogowej i kolejowej (w tym linii kolejowej do Helu i drogi Władysławowo – Jastrzębia Góra, z istniejącą do dzisiaj unikalną nawierzchnią z kostki bazaltowej).

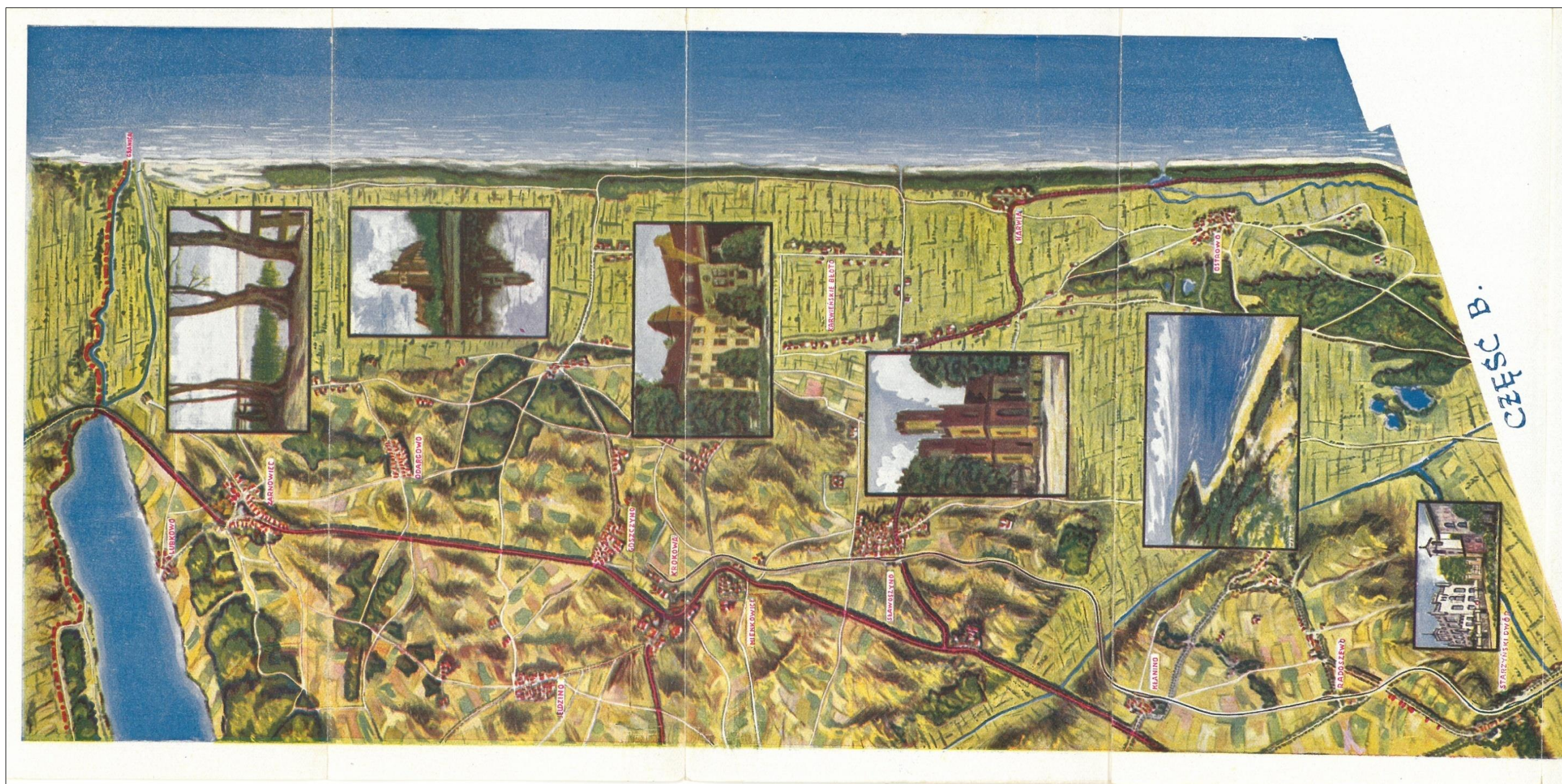
W wyniku ww. procesów krajobraz zaczął ulegać urbanizacji. Specyficzny wpływ na krajobraz miała gospodarka leśna – realizowano nasadzenia drzew i krzewów na wydmach, w tym gatunków obcych geograficznie i siedliskowo, jak sosny czarnej i kosodrzewiny. Do dzisiaj funkcjonują one w krajobrazie (na szczęście kosodrzewina nie odnawia się na wydmach w sposób naturalny).

Wartościowy i unikalny graficznie obraz z okresu międzywojennego obszaru prawie całego współczesnego NPK stanowi „Mapa polskiego wybrzeża morskiego ...” z 1932 r. (ryc. 5a, b ,c).

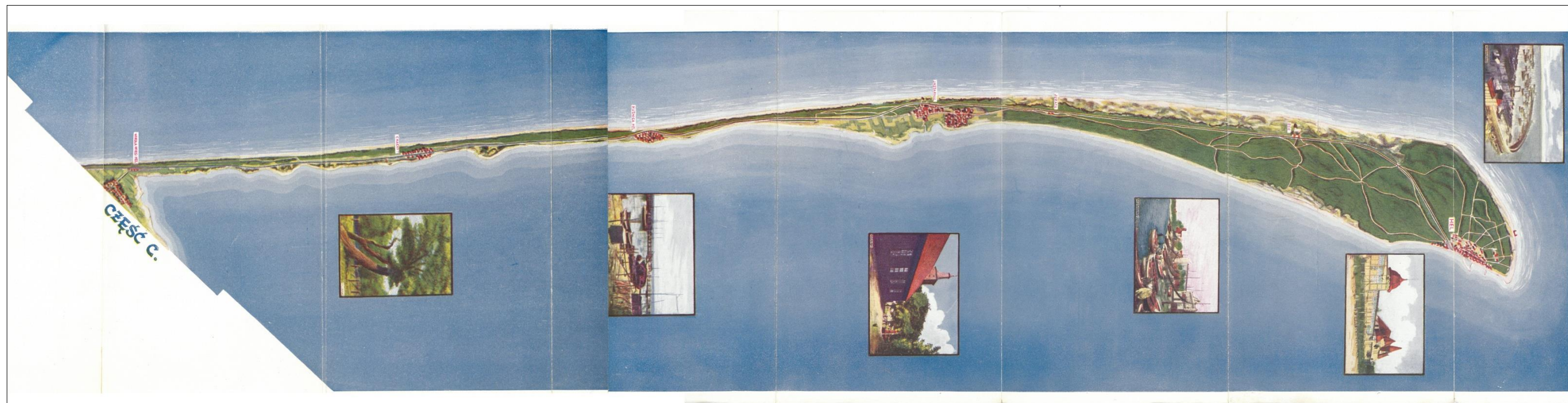
W czasie II wojny światowej postępowała fortyfikacja Helu – Niemcy zbudowali najmaszywniejszą do dzisiaj budowlę na Półwyspie Helskim – Baterię Schlezwig-Holstein.

Ryc. 5a. „Mapa polskiego wybrzeża morskiego ...” z 1932 r. – Chłapowo – Rewa

Ryc. 5b. „Mapa polskiego wybrzeża morskiego ...” z 1932 r. – Dębki – Ostrowo

Ryc. 5c. „Mapa polskiego wybrzeża morskiego ...” z 1932 r. – Półwysep Helski

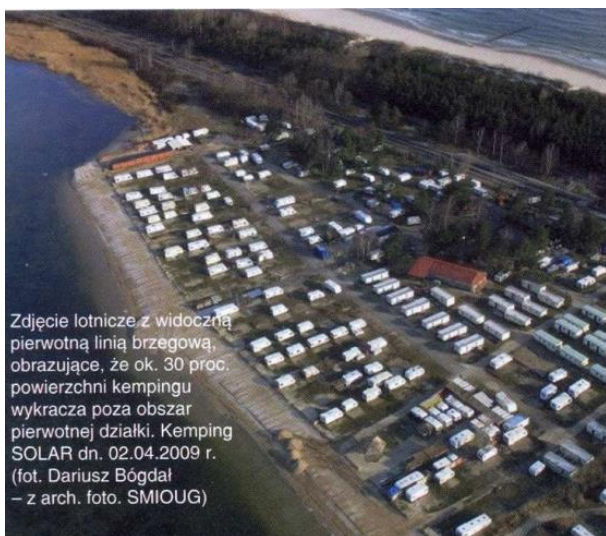
Ad. 3)

Pierwsze ćwierćwiecze okresu powojennego (1945 – 1970) to okres stagnacji inwestycyjnej i względnej stagnacji przemian krajobrazu. Symbolem tego okresu jest Dom Rybaka we Władysławowie (poza obszarem NPK, na rozcinającym go pasie łądu). Znaczące skutki krajobrazowe miały: zajęcie znacznych terenów przez wojsko w rejonie Helu i Rozewia (blokada terenów dla urbanizacji i zachowanie lasów), budowa drewnianych palisad stabilizujących brzeg morza na Półwyspie Helskim na odcinku o długości ok. 10 km, od jego nasady po okolice Kuźnicy (geometryzacja krajobrazu strefy przybrzeżnej morza) i początki zainwestowania turystyczno-rekreacyjnego dla masowego wykorzystania (zakładowe ośrodki wypoczynkowe).

Po 1970 r. w tzw. „epoce gierkowskiej” procesy inwestycyjne uległy intensyfikacji – rozpoczęła się „pacyfikacja” wybrzeża morza przez turystów, a to wymuszało rozwój bazy turystycznej i towarzyszących usług zmieniających krajobraz. W 1978 r. utworzono NPK, ale nie przyczyniło się to do powstrzymania dewaloryzacji krajobrazu, pomimo upadku polskiej gospodarki. Oprócz urbanizacji jej jaskrawym przejawem było zabetonowywanie i „kamieniowanie” brzegów Zatoki Puckiej na Półwyspie Helskim. Oceniając efekty tych działań Krzysztof Skóra przyrównał Półwysep Helski do „betonowej protezy” (Skóra 1992).

Ad. 4)

Lata 90-te XX w. przyniosły intensyfikację dewaloryzacji i początki dewastacji krajobrazu NPK. Powodowały je przede wszystkim żywiołowy rozwój zainwestowania turystycznego oraz stabilizacja brzegu otwartego morza przez zastosowanie konstrukcji hydrotechnicznych z gabionów. Pokłosiem tego okresu są m. in. hotel „Bryza” w Juracie i zdewastowany krajobrazowo odcinek Półwyspu Heskiego prawie od nasady po Chałupy, zajęty przez duże skupiska przyczep kempingowych ze zniszczoną strefą brzegową Zatoki Puckiej (likwidacja szuwarów i stworzenie sztucznych plaż przy milczącej akceptacji samorządu Władysławowa, Urzędu Morskiego w Gdyni i Wydziału Środowiska UW w Gdańsku) oraz różnych gabarytów opaski gabionowe w rejonie Jastrzębiej Góry. Od 1995 r. prowadzono działania techniczne stabilizujące klif Kępy Swarzewskiej w Jastrzębiej Górze. Osiągnęły one apogeum w 2000 r., kiedy to dwustumetrowy odcinek klifu obudowano w całości, od podstawy do górnej krawędzi, konstrukcją z gabionów o wysokości około 30 m. Zlikwidowano w ten sposób klif i doprowadzono do zniszczenia niezwykle wartościowego krajobrazowo fragmentu polskiego wybrzeża.

Fot. 132 i 133. Kemping „Solar” na Półwyspie Helskim (źródło: Romańska 2009).

W drugiej połowie lat 90-tych opracowany został „Plan ochrony NPK” – plan nie został zatwierdzony (organem zatwierdzającym był wówczas wojewoda). Śladem po nim jest publikacja pod

redakcją Gerstmannowej (2000). Problematyka ochrony krajobrazu ujęta była w tym „Planie ...” w małym stopniu, ale służyło jej pośrednio szereg zapisów dotyczących ochrony przyrody i dziedzictwa kulturowego oraz wiele zasad gospodarki przestrzennej. Brak zatwierdzenia „Planu ...” był strategicznym błędem administracji państwowej, która unikała konfliktu z przeciwnymi ochronie NPK w zaproponowanej postaci samorządami gmin parkowych. Skutkowało to spotęgowaniem negatywnych przekształceń krajobrazu Parku w XXI w.

Ad. 5) Ostatnie dwudziestolecie

W ostatnim dwudziestoleciu nasiliły się w NPK procesy inwestycyjne zainicjowane w pierwszej dekadzie III RP. Były one głównie efektem wzrostu popytu na usługi turystyczne i w mniejszym stopniu wzrostu zapotrzebowania na nowe miejsca zamieszkania. Szczegółowe omówienie wpływu różnych form zagospodarowania Parku na krajobraz w początkowych latach XXI w. zawierają opracowania Bauma i Kistowskiego (2004) oraz Kistowskiego i Korwel Lejkowskiej (2005). Oblicze krajobrazowe Parku zmieniły w tym okresie przede wszystkim:

- liczne inwestycje developerskie (hotele, apartamentowce, inne obiekty mieszkalne), zwłaszcza w Juracie, Jastarni, Helu, Władysławowie i Rozewiu oraz w licznych miejscach w otulinie Parku, w jego bezpośrednim sąsiedztwie – generalnie spowodowały one dewaloryzację krajobrazu Parku;
- modernizacja zainwestowania turystyczno-rekreacyjnego z okresu realnego socjalizmu (w większości o pozytywnym lub neutralnym efekcie krajobrazowym);
- zmiana charakteru portów i przystani rybackich na obiekty turystyczne ze skupiskami jachtów i łodzi motorowych (ograniczenie lub zanik specyficznego, lokalnego krajobrazu „rybackiego” i zastąpienie go krajobrazem przystani turystycznych);
- rozwój nowych form rekreacji, jak windsurfing i kitesurfing, w sezonie letnim „ożywiających kolorystycznie” krajobraz Zatoki Puckiej Wewnętrznej;
- doposażanie kempingów przy brzegu Zatoki Puckiej na Półwyspie Helskim w obiekty kubaturowe (w tym nielegalne) szpecące krajobraz oraz ich obrastanie w handlowe budy i pseudo ozdoby na ogrodzeniach o kilkusetmetrowej długości;
- intensywny rozwój w sezonie letnim substandardowych obiektów handlu i gastronomii dających efekt w postaci krajobrazu jarmarcznego (Władysławowo, Jastrzębia Góra, Hel);
- rozwój zabudowy mieszkalnictwa jednorodzinnego, przede wszystkim w Jastarni (nowa, zachodnia „dzielnica” miasta) i w rejonie Mosty – Rewa, unifikującej krajobraz Parku;
- inwestycje infrastrukturalne (zintensyfikowane po 2005 r. dzięki wykorzystaniu funduszy UE), jak modernizacja dróg i przystanków kolejowych, budowa ścieżek rowerowych itp., w większości o neutralnym wyrazie krajobrazowym;
- „baneryzacja” krajobrazu – zalew reklam wszystkiego i wszędzie.

Przemiany krajobrazu NPK w XXI w. dopełniły działania Urzędu Morskiego w Gdyni, w tym dewastacja krajobrazu części Mierzei Karwińskiej, którą wzmocniono potwornymi fizjonomicznie opaskami gabionowymi, uzupełnioną w przejściach na plażę ziemią z wykopów budowlanych zmieszaną z odpadami (2017 r.).

Być może nowy etap antropizacji krajobrazu NPK otwiera usługowy obiekt kubaturowy – pływający, przycumowany do brzegu Zatoki Puckiej w Chałupach (fot. 134) - niegdyś na Półwyspie Helski przyholowano pierwszą przyczepę kempingową.

Fot. 134. Przyszłość NPK? (fot. MP)

W 2008 r. NPK przeszedł z jurysdykcji administracji państwowej pod jurysdykcję samorządu województwa pomorskiego. Nie wpłynęło to na zahamowanie procesów dewaloryzacji i dewastacji krajobrazu. Dopiero 10 lat później przystąpiono do sporządzania „Planu ochrony NPK” (jego część stanowi niniejszy „Operat ...”). Bierność lub brak skuteczności działań na rzecz ochrony krajobrazu NPK (i nie tylko) charakteryzowały też Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych z siedzibą w Słupsku (organ samorządu województwa pomorskiego powołany w 2010 r.) oraz podległy mu oddział we Władysławowie (wcześniej samodzielna Dyrekcja NPK).

5.4. Znaczenie walorów krajobrazowych dla funkcji turystycznej i rekreacyjnej Parku

Obszar NPK przeszedł w Polsce złożoną historię wykorzystania turystyczno-rekreacyjnego – od elitarniej turystyki i wypoczynku w okresie międzywojennym (Jurata, Jastrzębia Góra, Dębki), przez długi okres realnego socjalizmu (ludowe ośrodki wypoczynkowe), po współczesność, którą charakteryzują:

- masowość i szeroki przekrój społeczny przybyszy;
- wielość form turystyki i wypoczynku;
- bardzo zróżnicowany standard bazy turystycznej.

Niezmiennie pozostają nadmorskie plaże jako główny walor dla turystyki i rekreacji oraz krótki sezon ich realizacji – głównie lipiec i sierpień, z „rozruchem” w czerwcu i „wygaszeniem” we wrześniu. Turystyka i rekreacja realizowane są w NPK w coraz gorszych warunkach przyrodniczych i krajobrazowych. Jest to przykład typowego sprzężenia zwrotnego ujemnego – rozwój turystyki i rekreacji prowadzi do negatywnych zmian walorów, które były podstawą ich rozwoju. Powinno to powodować spadek intensywności turystyki, ale tak nie jest. Do przestrzeni o coraz gorszej jakości przyrodniczej i krajobrazowej przybywa coraz więcej ludzi – to intensyfikuje zniszczenia, ale nie powstrzymuje kolejnych przybyszy. Wynika to ze zmian modelu życia i wzrostu zamożności polskiego społeczeństwa oraz z coraz bogatszej oferty bazy turystyczno-rekreacyjnej (zmieniającej krajobraz). Masowość turystyki i rekreacji stanowi główne zagrożenie NPK – los Parku jest przesądzony – zostanie on zdeptany, seminaturalna przyroda przetrwa w rezerwatach, a krajobraz osadniczy i osadniczo-turystyczny będzie dalej przekształcany (świadomie lub nieświadomie) w kierunku zunifikowanej bylejakości.

Obecnie turystów interesuje głównie materia: plaża, morze, hotel lub inna baza i pożywienie. Krajobraz jest dodatkiem – przez niektórych podziwianym (półki jest co) z punktów i ciągów widokowych. Krajobraz ten jest odmienny od tego, jaki widzą na co dzień w głębi kraju, w miejscach zamieszkania. W zależności od osobniczej wrażliwości lądowo-morski i morski krajobraz prawdopodobnie kształtuje pozytywny stosunek ludzi do otaczającej przestrzeni i prawdopodobnie pozytywnie nastawia do ochrony krajobrazu. Ale ochrona krajobrazu jest zadaniem miejscowych a nie przybyszów, a miejscowym krajobraz się opatrzył – nie szanują dobra zastanego, danego i pozornie powszechnego.

Największy walor turystyczno-rekreacyjny ma w NPK seminaturalny krajobraz przyrodniczy lądowo-morski - wydmowo-plażowy i klifowo-plażowy. Spacer brzegiem morza, w otoczeniu bezkresu zmiennego fizjonomicznie morza, bieli plaży i ściany lasu na wydmach lub ściany klifu są źródłem wielorakich doznań estetycznych, pozostających w pamięci i przyciągających ponownie.

Główne atrakcje turystyczne związane z krajobrazem stanowią w NPK punkty widokowe na latarniach w Helu i Rozewiu, na dawnym kościele ewangelickim w Helu oraz na wieży widokowej w Dębku (zob. rozdz. 5.2.2.). Zestaw ten dopełnia punkt widokowy w pobliżu Parku, w jego otulinie, na wieży Domu Rybaka we Władysławowie. Atrakcyjne obiekty dla percepcji krajobrazu NPK i jego otoczenia stanowią także mola w Pucku oraz w bezpośrednim sąsiedztwie Parku w Jastarni i w Juracie. Niezapomniane są panoramy morza z punktów widokowych na krawędzi klifu koło Rozewia i w Jastrzębiej Górze. Z ciągów widokowych wyróżniają się równoległe odcinki drogi nr 216, linii kolejowej i ścieżki rowerowej na Półwyspie Helskim od Chałup po Jastarnię. Walory dla turystyki osi widokowych i wewnątrz krajobrazowych są małe, a głównym wspomnieniem dla większości turystów pozostają otwarcia widokowe licznych przejść na plaże otwartego morza.

Pod względem krajobrazu kulturowego atrakcjami turystycznymi są niewątpliwie krajobrazy portów i przystani morskich, też intensywnie zmieniające się – kilkanaście lat temu cumowały w nich głównie łodzie i kutry rybackie, a obecnie jachty i turystyczne łodzie motorowe. Kiedyś był to krajobraz wielobarwny (kolorowe kadłuby łodzi) – współcześnie jest on białawy (w sezonie letnim). Krajobraz historyczny w NPK nie ma większego znaczenia wobec zubożenia dziedzictwa kulturowego. Zabytki Helu czy Jastarni nie są znaczącymi atrakcjami turystycznymi, podobnie jak tworzony przez nie krajobraz. Wyróżniają się krajobrazy zespołów latarni morskich, ale są to „rodzynki w zakalcu”.

6. ZAGROŻENIA ZASOBÓW KULTUROWYCH I KRAJOBRAZU

6.1. Zagrożenia wewnętrzne

Zgodnie z Ustawą o ochronie przyrody zagrożenie wewnętrzne to czynnik mogący wywołać niekorzystne zmiany cech fizycznych, chemicznych lub biologicznych zasobów, tworów i składników chronionej przyrody, walorów krajobrazowych oraz przebiegu procesów przyrodniczych, wynikający z przyczyn naturalnych lub z działalności człowieka w granicach obszarów lub obiektów podlegających ochronie prawnej.

Zagrożenia zostały zdefiniowane na podstawie diagnozy stanu zasobów kulturowych i krajobrazowych przedstawionej w rozdziale 4 i 5 niniejszego opracowania. Zagrożenia wewnętrzne przedstawiono w tabeli 9 i 10.

W tabeli poza charakterystyką zagrożeń wskazano możliwe sposoby ich minimalizacji. Należy jednak podkreślić, że niektóre ze wskazanych działań wynikają z obowiązujących przepisów nadrzędnych czy wydanych już decyzji administracyjnych i leżą poza kompetencjami Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych.

Konkretne ustalenia Planu ochrony w zakresie sposobów eliminacji lub minimalizacji zidentyfikowanych zagrożeń zawarte są uchwale (projekcie uchwały) Sejmiku Województwa Pomorskiego w sprawie Planu ochrony dla Nadmorskiego Parku Krajobrazowego.

Zagrożenie wewnętrzne zasobów kulturowych NPK, w perspektywie dwudziestoletniej, stanowi przede wszystkim postępująca urbanizacja miejscowości turystycznych, związana z dużym zapotrzebowaniem na miejsca noclegowe i inne usługi związane z branżą turystyczną. Obiekty zabytkowe, historyczne nie zawsze spełniają warunki techniczne dla wprowadzenia nowych funkcji i są narażone bądź na likwidację, zwłaszcza te nie chronione wpisem do rejestru zabytków, bądź daleko idącymi przekształceniami degradującymi ich pierwotne, historyczne cechy. Zagrożeniem może być też zmiana mentalności rodzimych mieszkańców terenu NPK, którzy odchodząc (z powodów od nich niezależnych) od swoich tradycyjnych zajęć (rybołówstwa), próbują znaleźć środki utrzymania w innych obszarach – głównie w turystyce. Powoduje to zanikanie autentyczności, nie tylko wartości materialnych ale także wartości niematerialnych. Intrygujące i jedyne w swym rodzaju tradycje Kaszubów Nordowych mogą być sprowadzone do reżyserowanych wydarzeń regionalno-turystycznych.

Do najistotniejszych negatywnych działań dotyczących ochrony – a raczej jej braku – dziedzictwa kulturowego na obszarze NPK należą:

- budowa licznych nowych zespołów tzw. apartamentowców, czyli wielolokalowych bloków na wynajem, w Parku i w jego bezpośrednim sąsiedztwie (Dębki, Białogóra, Karwia, Władysławowo, Rozewie);
- budowa nowych „pałacyków”, jak w Dębkach i Jastrzębiej Górze oraz na Półwyspie Helskim, bądź przebudowa dawnych obiektów architektonicznych w celu ich „wzbogacenia” (Kuźnica, Jastarnia, Jurata, Hel);
- rozwój „wioszek” przyczep kempingowych, które to przyczepy, pozornie mobilne, obecnie są zwartymi, odpychającymi widokowo „wioskami” – niestety nie rybackimi;
- wznoszenie przy kempingach i polach namiotowych obiektów technicznych i socjalnych bez żadnej wartości architektonicznej;
- wznoszenie tymczasowych, a w rezultacie pozostających przez wiele sezonów wśród zabytkowej architektury, substandardowych obiektów gastronomicznych i innych usługowych;
- wyznaczanie nowych terenów pod zabudowę, które następnie otrzymują zabudowę miejską w formie architektonicznej, niwecząc charakterystyczny rys wsi rybackich (Kuźnica, Jastarnia, Rewa).

Zagrożenia wewnętrzne dalszej degradacji stanu dziedzictwa kulturowego NPK, w perspektywie dwudziestoletniej, stanowią w szczególności:

- rozwój zainwestowania w NPK, zajmujący nowe tereny, w tym działki dawniejszych zagród i siedlisk rybackich o tradycyjnym rozplanowaniu, zwłaszcza w obrębie dawnych wsi Dębki, Kuźnica, Jastarnia, Hel a także w Jastrzębiej Górze;
- postępująca zmiana mentalności właścicieli nieruchomości w stosunku do „dawnego”, czyli do elementów historycznych, stawiających na pierwszym planie wartości ekonomiczne;
- niedostateczna edukacja młodszego pokolenia mieszkańców w zakresie poszanowania dziedzictwa kulturowego;
- słaby nadzór administracji samorządowej oraz konserwatora zabytków nad zgłaszanymi, a często niezgłaszanymi „modernizacjami” obiektów o cechach historycznych;
- mała możliwość natychmiastowej i skutecznej interwencji służb konserwatorskich w stosunku do działań niezgodnych z obowiązującymi wytycznymi konserwatorskimi, zawartymi w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz przewlekające się procesy sądowe po zgłoszeniu przestępstwa;
- brak koncyliacyjnej współpracy administracji NPK z władzami samorządowymi oraz mieszkańcami terenu NPK;
- postępująca dewaloryzacja wyrazu architektonicznego obiektów historycznych, poprzez wprowadzanie pretensjonalnego detalu architektonicznego na prywatnych posesjach i w prywatnych obiektach architektonicznych, a także w podobnym stylu, uduchowionych form „mebla ulicznego”, akceptowanych przez lokalne samorządy;
- stale podwyższające się wymagania turystów z Polski w stosunku do wyposażenia pensjonatów i kwater turystycznych w techniczne wyposażenie i nowoczesne udogodnienia, które nie zawsze mogą być zastosowane w obiektach zabytkowych.

Zagrożenia wewnętrzne dalszej dewaloryzacji i dewastacji krajobrazu NPK, w perspektywie dwudziestoletniej, stanowią:

- rozwój zainwestowania osadniczego w Parku, zarówno terytorialny (poziomy) jak i wysokościowy (pionowy);
- intensyfikacja zainwestowania infrastrukturą turystyczno-rekreacyjną kubaturową, od indywidualnych obiektów letniskowych po ekskluzywne objekty typu SPA i apartoteli;
- powstanie nowych skupisk przyczep kempingowych i towarzyszących im obiektów usługowych;
- dalsze tolerowanie przez administrację samorządową - zwłaszcza przez nadzór budowlany oraz przez administrację państwową - zwłaszcza przez organy ochrony środowiska wznoszenia w Parku obiektów budowlanych nielegalnych, prowadzących do rozwoju terytorialnego istniejących ich skupisk i powstawania nowych;
- zagęszczenie wszelkich form wizualnych reklam, wzrost ich agresywności fizjonomicznej i wprowadzenie nowych technologii, np. tablic świetlnych itp.;
- rozwój zainwestowania na Zatoce Puckiej Wewnętrznej w postaci pływających domów i obiektów usługowych, pomostów, sztucznych wysp itp.;
- kontynuacja stabilizacji strefy brzegowej morza budowlami hydrotechnicznymi, wraz ze wzrostem ich gabarytów, w związku z prognozowanymi skutkami globalnych zmian klimatycznych, w tym w szczególności wzrostem poziomu morza;
- kontynuacja eksploatacyjnej gospodarki leśnej w postaci różnych typów zrębów, w warunkach braku zdecydowanego podniesienia wieku rębności drzew w Parku;
- zanieczyszczenie przestrzeni Parku światłem – dewaloryzacja krajobrazu nocnego;

- lokalizacja obiektów budowlanych, w tym wysokich konstrukcji technicznych, na przedpolach punktów i ciągów widokowych w Parku (casus wież telefonii komórkowej w sąsiedztwie punktów widokowych w Dębках i Rozewiu);
- duże zagęszczenie drobnych instalacji telekomunikacyjnych na obiektach budowlanych, w związku z rozwojem technologii 5G i potencjalnie 6G – dalsza dewaloryzacja krajobrazu miast, osad i zespołów turystycznych na poziomie detalu architektonicznego;
- pojawienie się nad Parkiem dużej ilości obiektów latających typu drony, taksówki powietrzne i inne, w związku z rozwojem nowych technik transportu - dewaloryzacja wizualna przestrzeni powietrznej Parku.

6.2. Zagrożenia zewnętrzne

Zagrożenia zewnętrzne zasobów kulturowych NPK stanowią przede wszystkim wspomniane wcześniej tendencje maksymalnego wykorzystania inwestycyjnego nie tylko terenów w NPK, ale także całego pasa nadmorskiego. Zwiększa się nacisk na tworzenie nowych miejsc dla turystów – bazy noclegowej i zaplecza gastronomicznego. Występuje duża chęć do budowy przez inwestorów spoza regionu całych kompleksów rekreacyjno-wypoczynkowych (np. hotele SPA). Jak wskazuje doświadczenie, inwestorzy spoza regionu rzadko wyrażają chęć do współpracy w obszarze ochrony, według nich, drobnych i umownie „mało znaczących” zabytków. Obiekty historyczne są postrzegane jako przeszkoda w realizacji przesadnie rozbudowanych inwestycji.

Na zagrożenia „z zewnątrz” narażone są także historyczne układy przestrzenne i ich oryginalne podziały geodezyjne. Takie „linie na mapie” są niezrozumiałe dla nowych właścicieli, chcących bądź scalać grunty, bądź je rozdrabniać. Wymownym tego przykładem jest wtórny podział na parcele rekreacyjne w zabytkowych wsiach Karwieńskie Błota I i II. Wręcz drastycznym przykładem jest wtórny podział parcelacyjny wsi Karwia i Dębki. Taką degradację przestrzeni wymusił popyt na działki rekreacyjne mieszkańców spoza regionu. Tendencja ta trwa nadal.

Zagrożenia zewnętrzne dalszej degradacji stanu dziedzictwa kulturowego NPK, w perspektywie dwudziestoletniej, stanowią także:

- popyt na tereny budowlane w otulinie NPK ze strony inwestorów zewnętrznych – przedsiębiorców i kamieniczników z całej Polski (jest to zagrożenie tożsame z zagrożeniem dla wartości krajobrazowych);
- brak zainteresowania lokalną historią terenu NPK przez potencjalnych inwestorów zewnętrznych;
- coraz większy popyt na „wypoczynek nad polskim morzem” przez zwiększającą się liczbę wczasowiczów;
- przepisy prawa dopuszczające wydawanie zgody na nowe inwestycje na podstawie decyzji o warunkach zabudowy, bez konieczności sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego;
- nielogiczne potraktowanie procedur: studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy wymaga jedynie opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, natomiast dopiero miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (mpzp), które stają się prawem miejscowym, koniecznie zgodnym ze studium, wymagają uzgodnienia w formie decyzji administracyjnej wojewódzkiego konserwatora zabytków; niespójność ta umożliwia uchwalanie przez samorządy gmin studiów bez pozytywnej opinii konserwatora zabytków, a następnie w konsekwencji stosowanie w mpzp nieakceptowanych przez niego zapisów; skutkuje to konfliktami między samorządami i inwestorami a konserwatorem zabytków w trakcie uzgadniania mpzp w aspekcie ochrony dziedzictwa kulturowego.

Zagrożenia zewnętrzne dalszej dewaloryzacji i dewastacji krajobrazu NPK, w perspektywie dwudziestoletniej, stanowią:

- rozwój zainwestowania osadniczego w otulinie Parku, zwłaszcza w jej częściach powiązanych widokowo z Parkiem;
- intensyfikacja zainwestowania infrastrukturą turystyczno-rekreacyjną kubaturową, od indywidulanych obiektów letniskowych po ekskluzywne obiekty typu SPA i apartoteli w otulinie Parku, zwłaszcza w jej częściach powiązanych widokowo z Parkiem;
- powstanie nowych skupisk przyczep kempingowych i towarzyszących im obiektów usługowych w otulinie Parku, zwłaszcza w jej częściach powiązanych widokowo z Parkiem;
- dalsze tolerowanie przez administrację samorządową - zwłaszcza przez nadzór budowlany oraz przez administrację państwową - zwłaszcza przez organy ochrony środowiska wznoszenia w otulinie Parku obiektów budowlanych nielegalnych, prowadzących do rozwoju terytorialnego istniejących ich skupisk i powstawania nowych;
- zagęszczenie wszelkich form wizualnych reklam, wzrost ich agresywności fizjonomicznej i wprowadzenie nowych technologii, np. tablic świetlnych itp. w strefie otuliny bezpośrednio przylegającej do Parku;
- lokalizacja dużych instalacji technicznych, np. elektrowni wiatrowych i platform wiertniczych na otwartym morzu, w strefie widoczności z NPK;
- lokalizacja instalacji do eksploatacji złóż soli potasowych w gm. Puck;
- budowa w gm. Choczewo elektrowni atomowej w pobliżu zachodniej części otuliny NPK, określanej jako lokalizacja „Lubiatowo”;
- wystąpienie w Parku lub w jego otulinie, w efekcie globalnych zmian klimatycznych, ekstremalnych zjawisk pogodowych, ze skutkami w postaci katastrof przyrodniczych, jak wielkopowierzchniowe powąły drzewostanów leśnych, duże ruchy masowe na klifach oraz w postaci masowych zniszczeń obiektów budowlanych – we wszystkich przypadkach z dużymi przekształceniami krajobrazu.

7. Charakterystyka oraz źródła zagrożeń, możliwe sposoby ich eliminacji lub ograniczenia - synteza

Na podstawie opisu zagrożeń (rozd. 6) stanowiącego wynik przeprowadzonej diagnozy zsyntetyzowano istniejące i potencjalne zagrożenia wewnętrzne¹⁴ oraz zagrożenia zewnętrzne¹⁵, które stanowią punkt wyjścia do formułowania celów. W zestawieniu określono także przyczyny (źródła zagrożenia) oraz wskazano propozycje sposobów ich minimalizacji zestawiono (Tab. 9 i 10 – odnośnie zagrożeń wewnętrznych dla dziedzictwa kulturowego i krajobrazu oraz Tab. 11 i 12 - odnośnie zagrożeń zewnętrznych dla dziedzictwa kulturowego i krajobrazu).

Bonitację zagrożeń określoną w kolumnie 5 poniższych tabel oceniono stosując skalę bonitacji zagrożeń T.J. Chmielewskiego i in. (2014), tj.:

- 0 – brak zagrożeń,
- 1 – zagrożenia potencjalne, niewielkie,
- 2 – zagrożenia potencjalne, umiarkowane,
- 3 – zagrożenia potencjalne, duże,
- 4 – zagrożenia istniejące, niewielkie, o słabnącym natężeniu,
- 5 – zagrożenia istniejące, niewielkie, względnie stałe,
- 6 – zagrożenia istniejące, niewielkie, o narastającym natężeniu,
- 7 – zagrożenia istniejące, umiarkowane, o słabnącym natężeniu,
- 8 – zagrożenia istniejące, umiarkowane, względnie stałe,
- 9 – zagrożenia istniejące, umiarkowane, o narastającym natężeniu,
- 10 – zagrożenia istniejące, duże, o słabnącym natężeniu,
- 11 – zagrożenia istniejące, duże, względnie stałe,
- 12 – zagrożenia istniejące, duże, o narastającym natężeniu.
- ? – zagrożenie trudne do oceny

¹⁴ Zgodnie z Art. 5 pkt 28 Ustawy o ochronie przyrody przez zagrożenie wewnętrzne rozumie się „czynnik mogący wywołać niekorzystne zmiany cech fizycznych, chemicznych lub biologicznych zasobów, tworów i składników chronionej przyrody, walorów krajobrazowych oraz przebiegu procesów przyrodniczych, wynikający z przyczyn naturalnych lub z działalności człowieka w granicach obszarów lub obiektów podlegających ochronie prawnej”

¹⁵ Zgodnie z Art. 5 pkt 29 Ustawy o ochronie przyrody przez zagrożenie zewnętrzne rozumie się „czynnik mogący wywołać niekorzystne zmiany cech fizycznych, chemicznych lub biologicznych zasobów, tworów i składników chronionej przyrody, walorów krajobrazowych oraz przebiegu procesów przyrodniczych, wynikający z przyczyn naturalnych lub z działalności człowieka, mający swoje źródło poza granicami obszarów lub obiektów podlegających ochronie prawnej”

Tab. 9. Syntetyczne zestawienie zagrożeń wewnętrznych dla dziedzictwa kulturowego

Lp.	Źródła zagrożenia	Skutki	Lokalizacja zagrożenia /oddziaływania	Bonitacja*	Możliwe sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń i ich skutków
1.	Budowa nowych zespołów mieszkaniowych tzw. apartamentowców, czyli wielo-lokalowych bloków/kamienic na wynajem	Zniekształcanie rodzimej historycznej kultury użytkowania przestrzeni i pomniejszanie rozpoznawalności dawnych historycznych układów rozplanowania wsi Pasa Nadmorskiego („Nordy”)	Białogóra, Jastrzębia Góra, Jurata	11	Wprowadzenie ustaleń ograniczających rozbudowę apartamentowców w dokumentach planistycznych gmin. Jurata – ochrona integralności unikatowego historycznego układu planistycznego poprzez wpisanie do rejestru zabytków (wpis obszarowy) lub wprowadzenie zapisu ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego
2.	Budowa domów bezstylowych lub nienawiązujących do lokalnej tradycji jako kwater we wsiach rybackich	Zniekształcenie ustalonej w tradycji kulturowej materialnej wartości form zabudowy regionalnej miejscowości Pasa Nadmorskiego („Nordy”)	Dębki, Karwia, Ostrowo, Jastrzębia Góra, Władysławowo Kuźnica, Jastarnia	11	Objęcie wszystkich miejscowości w obrębie Parku miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
3.	Przebudowa tradycyjnych obiektów architektonicznych w celu ich unowocześnienia i „wzbogacenia”	Zniekształcenie ustalonej w tradycji kulturowej materialnej wartości form zabudowy regionalnej	Kuźnica, Jastarnia, Jurata, Hel	12	Włączenie w prace nad dokumentami planistycznymi gmin specjalistów w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.
4.	Postępująca dewaloryzacja wyrazu architektonicznego obiektów historycznych, poprzez wprowadzanie pretensjonalnego detalu architektonicznego na prywatnych posesjach i w prywatnych obiektach architektonicznych	Wprowadzanie złych wzorców estetycznych, zacieranie istotnych cech detalu historycznego i kolorystyki	Cały obszar Parku	12	Włączenie w prace nad dokumentami planistycznymi gmin specjalistów w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.
5.	Rozwój „wiosek” przyczep kempingowych i zabudowy rekreacji indywidualnej	Niekorzystna zmiana kontekstu krajobrazowego dla reliktyw historycznej zabudowy i zagospodarowania; niszczenie historycznego krajobrazu otwartego	Dębki, Karwia, Chałupy	11	Sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i likwidacja zabudowy funkcjonującej bez prawomocnych pozwoleń

Lp.	Źródła zagrożenia	Skutki	Lokalizacja zagrożenia /oddziaływania	Bonitacja*	Możliwe sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń i ich skutków
		tradycyjnego osadnictwa Pasa Nadmorskiego (Nordy)			
6.	Wznoszenie przy kempingach i polach namiotowych obiektów technicznych i socjalnych bez żadnej wartości architektonicznej	Wprowadzanie bylejakości i szpetoty w przestrzeń publiczną i deprecjacja estetyczna wartościowego historycznie sąsiedztwa	Dębki, Karia, Ostrowo, Jastrzębia Góra, Władysławowo, Chałupy, Kuźnica, Jastarnia	11	Wprowadzenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego odpowiednich zapisów dotyczących kształtowania zabudowy
7.	Wznoszenie tymczasowych, a w rezultacie pozostających przez wiele sezonów substandardowych i jarmarcznych w formie obiektów gastronomicznych i usługowych wśród zabytkowej architektury	Wprowadzanie bylejakości i szpetoty w przestrzeń publiczną i deprecjacja estetyczna wartościowego historycznie sąsiedztwa	Cały obszar Parku	12	Skuteczne egzekwowanie powszechnie obowiązujących przepisów prawa w zakresie ochrony krajobrazu. Likwidacja elementów przestrzennych (obiektów i reklam) wprowadzonych jako samowola budowlana
8.	Wprowadzanie przez lokalne samorządy udziwnionych i pretensjonalnych form „mebla ulicznego” i dążenie na siłę do pseudo-miejskości i pseudo-nowoczesności	Operowanie mylącym przekazem w zakresie istoty unikatowego charakteru rodzimych form zagospodarowania (budynki, ogrodzenia, nawierzchnie, gatunki zieleni)	Jastarnia, Hel	8	Korzystanie z doradztwa osób mających wiedzę na temat charakterystycznych cech wartości materialnych i niematerialnych osadnictwa Pasa Nadmorskiego (Nordy); przeprowadzenie pod ich kierunkiem konkursów plastycznych dla studentów, w kierunku uwypuklenia lokalnej „swojskości”, tradycji i historii
9.	Wyznaczanie nowych terenów pod zabudowę, które następnie otrzymują zabudowę podobną do architektury miejskiej	Postępujące niweczenie charakterystycznego rysu architektoniczny zabudowy wsi rybackich	Dębki, Karwia, Ostrowo, Kuźnica, Jastarnia	8	Wprowadzenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego odpowiednich zapisów dotyczących kształtowania zabudowy
10.	Rozwój zainwestowania w Parku, zajmujący nowe tereny, w tym działki historycznych zagród rolniczych i siedlisk rybackich o tradycyjnym rozplanowaniu, zwłaszcza w obrębie dawnych wsi	Zniekształcanie całościowego wizerunku form dawnej kultury przestrzennej i materialnej Pasa Nadmorskiego (Nordy)	Dębki, Karwia, Kuźnica, Jastarnia	12	Wprowadzenie dla obszarów wpisanych do rejestru zabytków lub ujętych w ewidencji zabytków wymogu sporządzania Studiów konserwatorsko-ruralistycznych jako materiału źródłowego i wyjściowego dla autorów planów
11.	Postępująca zmiana stosunku właścicieli nieruchomości do „dawnego”, czyli do elementów	Zanik elementów historycznych i tradycyjnych kultury materialnej	Cały obszar Parku	11	Szeroka edukacja oparta jednakże na „lekkich” formach przekazu, np. gry „miejskie”, rekonstrukcje historyczne, konkursy z nagrodami

Lp.	Źródła zagrożenia	Skutki	Lokalizacja zagrożenia /oddziaływania	Bonitacja*	Możliwe sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń i ich skutków
	historycznych i stawianie na pierwszym planie wartości ekonomicznych	i karykaturyzacja elementów kultury niematerialnej			
12.	Stale podwyższające się wymagania turystów w stosunku do wyposażenia pensjonatów i kwater turystycznych w techniczne wyposażenie i nowoczesne udogodnienia, które nie zawsze mogą być zastosowane w obiektach zabytkowych	Niszczenie substancji materialnej obiektów zabytkowych i historycznych.	Cały obszar Parku	12	Dostosowanie rozwiązań techniczno-technologicznych, w tym stosowanych na świecie w odniesieniu do zabytkowej substancji, z poszanowaniem ich walorów kulturowych.
13.	Niedostateczna świadomość napływowych mieszkańców NPK w zakresie poszanowania dziedzictwa kulturowego regionu	Postępujący opór inwestorów w stosunki do wymogów konserwatorskich przy realizacji nowych inwestycji i modernizacji istniejących obiektów zabytkowych	Cały obszar Parku	11	Szeroka edukacja oparta jednakże na „lekkich” formach przekazu, np. gry „miejskie”, rekonstrukcje historyczne, konkursy z nagrodami
14.	Niedostateczny nadzór administracji rządowej i samorządowej oraz konserwatora zabytków nad „modernizacjami” obiektów o cechach historycznych	Zmniejszenie możliwości zachowania w środowisku człowieka wartości dziedzictwa kulturowego i postępujące ubożenie tego środowiska	Obiekty zamieszczone w Gminnych Rejestrach Zabytków Ostrowo, Jastrzębia Góra, Władysławowo, Chałupy, Jurata oraz wpisanych do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków: Karwieńskie Błota, Kuźnica, Jastarnia, Hel	11	Świadome i stosowane ze zrozumieniem zapisy w istniejących Gminnych Programach Opieki nad Zabytkami, sfinansowanymi przez poszczególne gminy z pieniędzy publicznych. Skuteczne egzekwowanie powszechnie obowiązujących przepisów prawa w zakresie prawa budowlanego. Wzmocnienie kadrowe inspekcji konserwatorskiej. Edukacja społeczeństwa w zakresie rozwiązań techniczno-technologicznych stosowanych na świecie w obiektach zabytkowych.
15.	Słaba możliwość natychmiastowej i skutecznej interwencji służb konserwatorskich w stosunku do działań niezgodnych z obowiązującymi wytycznymi konserwatorskimi, zawartymi	Zmniejszenie możliwości zachowania w środowisku człowieka wartości dziedzictwa kulturowego i postępujące ubożenie tego środowiska	Obiekty zamieszczone w Gminnych Rejestrach Zabytków oraz częściowo wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków: Karwieńskie	11	Skuteczne egzekwowanie powszechnie obowiązujących przepisów prawa w zakresie prawa budowlanego. Wzmocnienie kadrowe inspekcji konserwatorskiej

Lp.	Źródła zagrożenia	Skutki	Lokalizacja zagrożenia /oddziaływania	Bonitacja*	Możliwe sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń i ich skutków
	w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz przewlekające się procesy sądowe po zgłoszeniu przestępstwa		Błota, Ostrowo, Jastrzębia Góra, Władysławowo, Kuźnica, Jastarnia, Jurata, Hel		
16.	Brak powszechnej świadomości wśród decydentów i mieszkańców odnośnie potrzeb poszanowania tradycji kulturowej Pasa Nadmorskiego i Półwyspu Helskiego	Stale pojawiające się konflikty i w rezultacie przedłużanie się wielu działań władz samorządowych lub stosowanie samowoli w gospodarowaniu przestrzenią zabytkową. Zmniejszenie możliwości zachowania w środowisku człowieka wartości dziedzictwa kulturowego i postępujące ubożenie tego środowiska	Cały obszar Parku	11	Świadome i stosowane ze zrozumieniem zapisy w istniejących Gminnych Programach Opieki nad Zabytkami, sfinansowanymi przez poszczególne gminy z pieniędzy publicznych. Wyprzedzające przeciwdziałanie konfliktom wokół ochrony krajobrazu kulturowego według już istniejących procedur opracowanych szczegółowo przez ekspertów

Źródło: opracowanie własne

Tab. 10. Syntetyczne zestawienie zagrożeń wewnętrznych dla krajobrazu

Lp.	Źródła zagrożenia	Skutki	Lokalizacja zagrożenia /oddziaływania	Bonitacja*	Możliwe sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń i ich skutków
1.	Rozwój zainwestowania osadniczego w Parku, zarówno terytorialny (poziomy) jak i wysokościowy (pionowy)	Degradacja krajobrazu	Białogóra, Dębki, Jastarnia, Jurata, Hel	12	Rezygnacja ze stosowania decyzji o warunkach zabudowy i konieczność wykonywania mpzp dla większych obszarów. Konieczność wykonywania studiów i wytycznych krajobrazowych dla widoków rozległych i panoram
2.	Intensyfikacja zainwestowania infrastrukturą turystyczno-rekreacyjną kubaturową, od indywidualnych obiektów letniskowych po ekskluzywne	Zniszczenie specyfiki tradycyjnego gospodarowania przestrzenią i indywidualnych cech	Białogóra, Dębki, Jurata	9	Rezygnacja ze stosowania decyzji o warunkach zabudowy i konieczność wykonywania mpzp dla większych obszarów. Konieczność wykonywania studiów i wytycznych krajobrazowych dla wnętrza krajobrazowych w skali lokalnej

Lp.	Źródła zagrożenia	Skutki	Lokalizacja zagrożenia /oddziaływania	Bonitacja*	Możliwe sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń i ich skutków
	obiekty typu SPA i apartoteli	krajobrazu Parku			
3.	Powstanie nowych skupisk przyczep kempingowych i towarzyszących im obiektów usługowych	Degradacja widoków dalekich i panoram krajobrazu otwartego. Deprecjacja wartości wizualnych Parku	Pasmo nadmorskie Parku oraz wybrzeże Zatoki Puckiej Wewnętrznej	12	Wprowadzenie całkowitego zakazu bądź zaproponowanie rozproszenia i wskazanie lokalizacji na podstawie studiów krajobrazowych sporządzonych dla makro- i mikro-skali
4.	Zagęszczenie wszelkich form wizualnych reklam, wzrost ich agresywności fizjonomicznej i wprowadzenie nowych technologii, np. tablic świetlnych itp.	Deprecjacja wartości wizualnych poszczególnych miejscowości Parku, proponowanie turystom krajobrazu „jarmarcznego” zamiast krajobrazu unikatowego i priorytetowego	Cały obszar Parku	12	Opracowanie formy informacji wizualnej, spełniającej wysokie standardy estetyczne, np. poprzez konkursy studenckie lokalne lub ogólnopolskie
5.	Wznoszenie nielegalnych obiektów budowlanych, prowadzących do rozwoju terytorialnego istniejących ich skupisk i powstawania nowych	Deprecjacja estetyki przestrzeni Parku i sugerowanie bezkarności takiego postępowania – działalność korupcyjna !	Cały obszar Parku	12	Skuteczne egzekwowanie powszechnie obowiązujących przepisów prawa
6.	Rozwój zainwestowania na Zatoce Puckiej Wewnętrznej w postaci pływających domów i obiektów usługowych, pomostów, sztucznych wysp itp.	Zaśmiecanie i tym samym zanik oryginalnego wizerunku Zatoki Puckiej jako krajobrazu priorytetowego w skali Polski	Zatoka Pucka Wewnętrzna	11	Wprowadzenie stref zakazów lokalizacji takich obiektów w Planie zagospodarowania przestrzennego obszaru Zatoki Puckiej Wewnętrznej. Utrzymanie i egzekwowanie zapisów Zarządzenia Porządkowego nr 5 Dyrektora Urzędu Morskiego w Gdyni z 3 kwietnia 2014 r. ws. ustanowienia warunków bezpiecznego uprawiania żeglugi na obszarze morskim wewnętrznej Zatoki Puckiej (Dz. U. Woj. Pom. z 2014 r., poz. 1416)
7.	Kontynuacja eksploatacyjnej gospodarki leśnej w postaci różnych typów zrębów, w warunkach braku zdecydowanego podniesienia wieku rębności drzew w Parku	Zagrożenie dla wizualnego odbioru „starego lasu”	Drzewostany leśne w okolicy Białogóry, Dębek i Ostrowa	9	Uwzględnienie w nowych planach urządzeniowych lasu zwiększenia w konkretnych oddziałach udziału drzew starszych klas wieku oraz zwiększenie udziału drzewostanów wyłączonych z użytkowania jako cenne fragmenty rodzimej przyrody

Lp.	Źródła zagrożenia	Skutki	Lokalizacja zagrożenia /oddziaływania	Bonitacja*	Możliwe sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń i ich skutków
8.	Kontynuacja stabilizacji strefy brzegowej morza budowlami hydrotechnicznymi, wraz ze wzrostem ich gabarytów, w związku z prognozowanymi skutkami globalnych zmian klimatycznych, w tym w szczególności wzrostem poziomu morza	Całkowite zniszczenie unikatowych cech wizualnych formy krajobrazu unikatowego w skali kraju (priorytetowego)	Jastrzębia Góra, Rozewie	10	Odstąpienie od stosowania nieskutecznej technologii (rdzewienie siatek) a także szkodliwej (wody opadowe infiltrują pod wzmocnieniami i powodują osuwiska całości – klifu i „wzmocnień”). Edukacja mieszkańców dotycząca nieodwracalności sił przyrody i powrót do naturalnych procesów wraz z zakazem lokalizacji nowej zabudowy
9.	Zanieczyszczenie przestrzeni Parku światłem – dewaloryzacja krajobrazu nocnego	Przekształcenie obszaru zanieczyszczonego agresywnym światłem w przestrzeń para-miejską i odebranie możliwości specyficznej formy wypoczynku psychicznego dla części turystów	Pasmo nadmorskie Parku w obrębie miejscowości	9	Opracowanie dopuszczalnej skali lx (luxów) oraz liczby kandel na m ² powierzchni czyli luminancji strumienia, na podstawie badań specjalistów architektów światła i architektury krajobrazu. Odstąpienie od kierowania strumienia światła w górę powodującego zanieczyszczenie nieboskłonu
10.	Duże zagęszczenie drobnych instalacji telekomunikacyjnych na obiektach budowlanych, – dalsza dewaloryzacja krajobrazu miast, osad i zespołów turystycznych na poziomie detalu architektonicznego	Oszpecenie architektury (każdej) i wprowadzenie chaosu wizualnego	Cały obszar Parku	8	Zmiana formy instalacji zewnętrznych na wewnętrzne, okablowanie doziemne infrastruktury telekomunikacyjnej
11.	Lokalizacja obiektów budowlanych, w tym wysokich konstrukcji technicznych, na przedpolach punktów i ciągów widokowych w Parku (casus wież telefonii komórkowej w sąsiedztwie punktów widokowych w Dębkach i Rozewiu)	Zniekształcenie treści oryginalnych widoków rozległych i panoram	Przedpola punktów i ciągów widokowych w Dębkach i na Rozewiu	10	Odstąpienie od lokalizacji nowych obiektów budowlanych dysharmonijnych w obrębie przedpola punktów i ciągów widokowych
12.	Pojawienie się nad Parkiem dużej ilości obiektów latających typu	Dewaloryzacja wizualna przestrzeni powietrznej	Cały obszar Parku	12	Wprowadzenie ograniczeń stosowanie obiektów latających

Lp.	Źródła zagrożenia	Skutki	Lokalizacja zagrożenia /oddziaływania	Bonitacja*	Możliwe sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń i ich skutków
	drony, taksówki powietrzne i inne, w związku z rozwojem nowych technik transportu	Parku			

Źródło: opracowanie własne

Tab. 11. Syntetyczne zestawienie zagrożeń zewnętrznych dla dziedzictwa kulturowego

Lp.	Źródła zagrożenia	Skutki	Lokalizacja zagrożenia /oddziaływania	Bonitacja*	Możliwe sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń i ich skutków
1.	Popyt na tereny budowlane w otulinie Parku ze strony inwestorów zewnętrznych	Zagrożenie dla wizualnych wartości historycznego krajobrazu otwartego i krajobrazów lokalnych powiązanych wizualnie z terenem Parku	Miejscowości lub ich fragmenty położone blisko granic Parku: Białogóra, Dębki, Karwia, Ostrowo, Jastrzębia Góra, Władysławowo, Rzucewo, Mosty, Mechelinki, Rewa	12	Sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego poprzedzonych studiami historyczno-krajobrazowymi.

Źródło: opracowanie własne

Tab. 12. Syntetyczne zestawienie zagrożeń zewnętrznych dla krajobrazu

Lp.	Źródła zagrożenia	Skutki	Lokalizacja zagrożenia /oddziaływania	Bonitacja*	Możliwe sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń i ich skutków
1.	Rozwój zainwestowania osadniczego w otulinie Parku, zwłaszcza w jej częściach powiązanych widokowo z Parkiem	Zniweczenie możliwości ekspozycji krajobrazowej na pasmo Parku	Karwia, Ostrowo, Jastrzębia Góra, Władysławowo, Puck, Mosty, Mechelinki	12	Wprowadzenie odpowiednich zapisów w dokumentach planistycznych uwzględniających kwestie ochrony walorów krajobrazowych w obrębie obszarów powiązanych widokowo z Parkiem
2.	Intensyfikacja zainwestowania infrastrukturą turystyczno-rekreacyjną kubaturową, od indywidualnych obiektów letniskowych po ekskluzywne obiekty typu SPA i apartoteli w otulinie Parku, zwłaszcza w jej częściach powiązanych widokowo z Parkiem	Zniweczenie możliwości ekspozycji krajobrazowej na pasmo Parku oraz wprowadzenie inwazyjnego krajobrazowo zagospodarowania „obcymi gatunkami”	„Chińska Wioska” w Rewie i Mostach	12	Wprowadzenie odpowiednich zapisów w dokumentach planistycznych uwzględniających kwestie ochrony walorów krajobrazowych w obrębie obszarów powiązanych widokowo z Parkiem
3.	Powstanie nowych skupisk przyczep kempingowych i towarzyszących im obiektów usługowych w otulinie Parku, zwłaszcza w jej częściach powiązanych widokowo z Parkiem	Zniweczenie resztek możliwości ekspozycji krajobrazowej na pasmo Parku	Białogóra, Karwia, Ostrowo	11	Bezwzględne wdrożenie procedur rozbiórki obiektów nielegalnie wznoszonych; w pozostałych przypadkach brak możliwości ograniczenia zagrożenia z powodu niskiej świadomości doniosłości odbioru krajobrazu otwartego i silnego nacisku na zysk ekonomiczny właścicieli terenu; wzmocnienie roli i głosu kierownictwa Parku w formułowaniu zapisów mpzp
4.	Dalsze tolerowanie przez administrację samorządową - zwłaszcza przez nadzór budowlany oraz przez administrację państwową - zwłaszcza przez organy ochrony środowiska	Zniweczenie resztek możliwości ekspozycji krajobrazowej na pasmo Parku	Białogóra, Karwia, Ostrowo, Jastrzębia Góra, Władysławowo, Puck, Mosty, Mechelinki	12	Bezwzględne wdrożenie procedur rozbiórki obiektów nielegalnie wznoszonych

Operat ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu NPK

	wznoszenia w otulinie Parku obiektów budowlanych nielegalnych, prowadzących do rozwoju terytorialnego istniejących ich skupisk i powstawania nowych				
5.	Zagęszczenie wszelkich form wizualnych reklam, wzrost ich agresywności fizjonomicznej i wprowadzenie nowych technologii, np. tablic świetlnych itp. W strefie otuliny bezpośrednio przylegającej do Parku	Wprowadzenie na siłę pseudo-nowoczesności i w konsekwencji „jarmarcznego” charakteru przestrzeni publicznych	Karwia, Ostrowo, Jastrzębia Góra	8	Opracowywanie, uchwalanie i wdrażanie przez gminy uchwał krajobrazowych
6.	Lokalizacja dużych instalacji technicznych, np. Elektrowni wiatrowych i platform wiertniczych na otwartym morzu, w strefie widoczności z Parku	Likwidacja jednego z istotnych walorów Parku z uwagi na istotną zupełną zmianę widoków morskich i całkowite uniemożliwienie percepcji „Ciemnego Nieba”;	Wody terytorialne RP	8	Brak możliwości likwidacji zagrożenia z uwagi na makroekonomiczną skalę zamierzenia
7.	Lokalizacja instalacji do eksploatacji złóż soli potasowych w gm. Puck	Wprowadzenie technicznej infrastruktury na powierzchni terenu	Obszary eksploatacji złóż soli potasowych w gminie Puck	6	Zastosowanie technologii pozwalającej na umieszczenie częściowo urządzeń pod ziemią zaś elementów naziemnych wykonanie w formie nieagresywnej architektonicznie i kolorystycznie
8.	Budowa w gm. Choczewo elektrowni atomowej w zachodniej części otuliny Parku, określanej jako lokalizacja „Lubiatowo”	Całkowita zmiana wizerunku krajobrazu otwartego w zależności od konfiguracji terenu w promieniu od ok. 10 km do 50 km	Lubiatowo	6	Brak możliwości likwidacji zagrożenia z uwago na makroekonomiczną skalę zamierzenia. Zadbanie o estetykę i wyrazistość odrębności obiektów elektrowni jako interesującej dominanty i akcentu krajobrazowego

Źródło: opracowanie własne

Część II

Strategia ochrony

8. DIAGNOZA STANU – SYNTEZA (UWARUNKOWANIA)

W ramach prac nad Planem ochrony, po zebraniu materiałów etapy diagnozy od poszczególnych zespołów branżowych przygotowano wspólną dla wszystkich operatów, syntetyczną mapę diagnostyczną, prezentującą najważniejsze uwarunkowania formalne (prawne) oraz uwarunkowania przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe mające znaczenie dla strategii ochrony. Ze względu na to, że ocena uwarunkowań poprzedza w planowaniu formułowanie działań ochronnych wydzieleniom tym nadano kod A. Mapa ta ma charakter jedynie informacyjny, a wydzieleniom nie przypisano żadnych działań.

W ramach Operatu ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu najważniejsze uwarunkowania ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu mające znaczenie dla strategii ochrony zamieszczono na Ryc. 6.

Tab. 13. Typologia wydzieleni prezentujących wybrane uwarunkowania ochrony NPK

Oznaczenie na Ryc. 6	Uwarunkowania
Obszary i obiekty kulturowe objęte ochroną z mocy ustawy o ochronie zabytków	
6	układy urbanistyczne i ruralistyczne wpisane do rejestru zabytków woj. pomorskiego
7	park wpisany do rejestru zabytków woj. pomorskiego
8	park kulturowy „Osada Łowców Fok”
9	aleje drzew wpisane do rejestru zabytków woj. pomorskiego
10	obiekty architektury i budownictwa wpisane do rejestru zabytków woj. pomorskiego
11	stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków woj. pomorskiego
12	obiekty architektury militarnej wpisane do rejestru zabytków woj. pomorskiego
13	zespoły obiektów militarnych wpisane do rejestru zabytków woj. pomorskiego
Inne uwarunkowania przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe:	
14	krajobrazy unikatowe w NPK
15	krajobrazy o wiodącym znaczeniu dla identyfikacji NPK
16	ciągi widokowe
17	punkty widokowe

Źródło: opracowanie własne

Obiekty i obszary **kulturowe objęte ochroną z mocy ustawy o ochronie zabytków** wskazane na Ryc. 6 obejmują:

- układy urbanistyczne i ruralistyczne wpisane do rejestru zabytków woj. pomorskiego

Lp.	Lokalizacja gmina/miejscowość	Nr wpisu do rejestru zabytków (dawny i nowy)	Forma i nazwa zabytku
1	Krokowa/Karwieńskie Błota I i II (Karwieńskie Błoto Pierwsze i Drugie)	1060/92 z 18.06.1992 r. oraz A-1060 z 17.06.2005 r. 1760 (n)	układ ruralistyczny wsi, 1599 r.

Operat ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu NPK

2	Jastarnia/Kuźnica	826 z 17.04.1979 r. 960 (n)	zespół ruralistyczny dawnej osady rybackiej, 1226-1466 r.
3	Jastarnia/Jastarnia Pucka	819 z 17.04.1979 r. 959 (n)	zespół ruralistyczny dawnej osady rybackiej Jastarnia Pucka, 1378 r.
4	Jastarnia/Jastarnia Gdańska	819 z 17.04.1979 r. 959 (n)	zespół ruralistyczny dawnej osady rybackiej Jastarnia i Jastarnia-Bór
5	Hel/Hel	645 z 01.09.1973 r. 765 (n)	zabudowa przy ul. Wiejskiej, XV w., ul. Wiejska od numeru 2 do 81 (96)

- park wpisany do rejestru zabytków woj. pomorskiego

Lp.	Lokalizacja gmina/miejscowość	Nr wpisu do rejestru zabytków (dawny i nowy)	Forma i nazwa zabytku
1	Puck/Rzucewo	443 z 04.01.1972 r. 575 (n)	park, założony ok. 1700 r.

- park kulturowy „Osada Łowców Fok”

Lp.	Lokalizacja gmina/miejscowość	Nr wpisu do rejestru zabytków	Forma i nazwa zabytku
1	Puck/Rzucewo	C-485 (stary nr 400/Archeolo.) C-538 (stary nr 455/Archeolo.) z 1985.02.22	osada neolityczna, Park Kulturowy „Osada Łowców Fok”

- aleje drzew wpisane do rejestru zabytków woj. pomorskiego

Lp.	Lokalizacja gmina/miejscowość	Nr wpisu do rejestru zabytków (dawny i nowy)	Forma i nazwa zabytku
1	Puck/Rzucewo	940 z 19.07.1985 r. 575 (n)	czterorzędowa aleja lipowa
2	Puck/Rzucewo	940 z 19.07.1985 r. 575 (n)	aleja kasztanowców

- obiekty architektury i budownictwa wpisane do rejestru zabytków woj. pomorskiego

Lp.	Lokalizacja gmina/miejscowość	Nr wpisu do rejestru zabytków (dawny i nowy)	Forma i nazwa zabytku
1	Krokowa/Dębki	A-1165 z 24.04.1997 r. 1628 (n)	chata rybacka (o układzie „olęderskim”) z końca XVIII w. (obecnie dom letniskowy) ul. Spacerowa 82
2	Krokowa/Dębki	A-1255 z 13.08.2005 r. 1761 (n)	Kaplica Księży Zmartwychwstańców pw. Matki Boskiej Częstochowskiej z 1935 r. ul. Spacerowa 81
3	Krokowa/Karwieńskie Błota (Karwieńskie Błoto Drugie)	439 z 04.01.1972 r. 571 (n)	dom mieszkalny, konstrukcji szkieletowej z końca XVIII w. ul. Wczasowa 134
4	Krokowa/Karwieńskie Błota (Karwieńskie Błoto)	1089 z 24.04.1990 r. 1309 (n)	cmentarz ewangelicki, poł. XIX w.

	Pierwsze)		
5	Władysławowo/Rozewie	A-442 z 13.11.2014 r. 574 (n)	Zespół Latarni Morskiej Rozewie II, a w nim: - latarnia morska Rozewie II, murowana, wraz z budynkiem mieszkalnym latarnika, 1875 r. ul. Leona Wzorka 1 - aleja dojazdowa do zespołu latarni morskiej Rozewie II, 1911-1912 - szpaler kasztanowców, 1911-1912 - aleja lipowa łącząca zespół latarni morskiej Rozewie I i Rozewie II, 1911- 1912 - aleja dojazdowa do zespołu latarni morskiej Rozewie I, 1911-1912
6	Władysławowo/Rozewie	A-442 z 04.01.1972 r. 574 (n) z 13.11.2014 r.	Zespół Latarni Morskiej Rozewie I a w nim: - latarnia morska Rozewie I, murowana, 1821 r. - dom latarnika, 1875 r. - piekarnia i wędzarnia, 1863-1875 r. - stodoła 1875 r. - sygnalizatornia akustyczna („syrenownia”), 1872 r.
7	Swarzewo/Puck	230/N z 07.09.1962 r. 316 (n)	kaplica pw. Matki Boskiej Swarzewskiej, murowana, z 1775 r.
8	Puck/Swarzewo	A-1830 z 25.06.2008 r. (n)	kościół parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny, murowany, 1879- 1880 oraz ogrodzenie działki kościoła i cmentarza, murowane z elementami żelaznymi, k. XIX w.
9	Puck/Swarzewo	933 z 08.03.1985 r. 1087 (n)	dom mieszkalno-gospodarczy konstrukcji szkieletowej, z ok. 1780 r., ul. Szkolna 18
10	Jastarnia/Jastarnia Pucka	874 z 30.03.1983 r. 1023 (n)	chata rybacka, z 1881 r., ul. Rynkowa 10, konstrukcji szkieletowej
11	Jastarnia/Jastarnia Pucka	A-1075 z 28.12.1989 r. 1298 (n)	kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP, murowany, z 1932 r. wraz z ogrodzeniem i bramą, ul. Męczenników Piaśnicy
12	Jastarnia/Jastarnia Gdańska	875 z 24.06.1983 r. 1025 (n)	dom rybacki szkieletowy, z ok. 1900 r., ul. Szkolna 10
13	Jastarnia/Jurata	A-1802 z 04.04.2007 r. (n)	dom letniskowy wraz z działką z 1933 r. ul. Mestwina 39
14	Hel/Hel	A-1074 z 28.12.1989 r. 1297 (n)	kościół parafialny pw. Bożego Ciała, murowany, z lat 1932-1933, ul. Żeromskiego 1
15	Hel/Hel	438 z 04.01.1972 r. 570 (n)	dom mieszkalny szkieletowy, z 1890 r. ul. Wiejska 29
16	Hel/Hel	485 z 30.05.1972 r. 608 (n)	dom mieszkalny, murowano-szkieletowy, z poł. XIX w. ul. Wiejska 33
17	Hel/Hel	91/N z 18.01.1960 r. 145 (n)	kościół parafialny pw. Piotra i Pawła, murowany, z XIV w., przebudowany w XV w. oraz d. kostnica (obecnie Muzeum Rybołówstwa w Helu, oddział Narodowego

			Muzeum Morskiego w Gdańsku), Bulwar Nadmorski 2
18	Hel/Hel	484 z 30.05.1972 r. 607 (n)	dom mieszkalny, szkieletowy, z 1844 r. ob. restauracja "Izdebka", ul. Wiejska 39
19	Hel/Hel	A-1246 z 25.01.2005 r. 1754 (n)	zespół latarni morskiej wraz z terenem historycznym w granicach złożenia, a w nim: - fundament dawnej latarni, 1820 r. - latarnia morska 1942 r. - dom latarników poł. XIX - budynek inwentarski I, poł. XIX w. - budynek inwentarski II, 1910 r. - wędzarnia – nie istnieje ! - piwniczka ziemna, poł. XIX w. - piwniczka ziemna – magazyn paliwa i amunicji, k. XIX w. - magazyn paliwa i amunicji, k. XIX w. - pralnia, poł. XIX w. - maszt sygnalizacyjny, 1957 r., ul. Bałtycka 2,4,7
20	Hel/Hel	444 z 19.01.1972 r. 576 (n)	dom mieszkalny, murowano-szkieletowy, z poł. XIX w., ob. siedziba Zrzeszenia Kaszubsko Pomorskiego i restauracja, ul. Wiejska 78
21	Hel/Hel	198/N z 20.01.1962 r. 279 (n)	karczma „Lwia Jama”, szkieletowa, XVIII w. (współcześnie zrekonstruowana po pożarze), ul. Wiejska 86
22	Hel/Hel	437 z 04.01.1972 r.	dom mieszkalny, szkieletowy, z 1817 r. ul. Wiejska 88 - nie istnieje
23	Hel/Hel	435 z 04.01.1972 r. 567 (n)	dom mieszkalny, murowano-szkieletowy, 1827 r. ul. Wiejska 110
24	Puck/Rzucewo	443 z 04.01.1972 r. 575 (n)	zespół pałacowo-parkowy:
25	Puck/Rzucewo	940 z 19.07.1985 r. 575 (n)	stajnia, murowana z ok. 1880 r. oraz chlewnia, murowana z ok. 1880 r.
26	Puck/Rzucewo	940 z 19.07.1985 r. 575 (n)	spichlerz, murowany z XVIII w.
27	Puck/Rzucewo	940 z 19.07.1985 r. 575 (n)	domek ogrodowy (ogrodnika?), murowany z II poł. XIX w.
28	Puck/Rzucewo	443 z 04.01.1972 r. oraz 940 z 19.07.1985 r. 575 (n)	pałac, murowany, z lat 1840-1845
29	Puck/Rzucewo	940 z 19.07.1985 r. 575 (n)	kaplica grobowa, murowana z II poł. XIX w.

- stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków woj. pomorskiego

Lp.	Lokalizacja gmina/miejscowość	Nr wpisu do rejestru zabytków	Forma i nazwa zabytku
1	Jastarnia/Jastarnia	C-219 (stary numer 164/Archeolo.) oraz strefa ochrony z 1971.11.21	osada okresu wpływów rzymskich i wczesnej epoki żelaza
2	Puck/Puck	C-463 (stary nr 379/Archeolo.) 1973.06.14	port wraz elementami umocnień i konstrukcji portowych i wrakami łodzi

		oraz 2014.10.06	klepkowych – okres średniowieczny VI-VIII w. stanowisko podwodne
3	Puck/Rzucewo	C-485 (stary nr 400/Archeolo.) C-538 (stary nr 455/Archeolo.) z 1985.02.22	osada neolityczna, park kulturowy „Osada Łowców Fok”

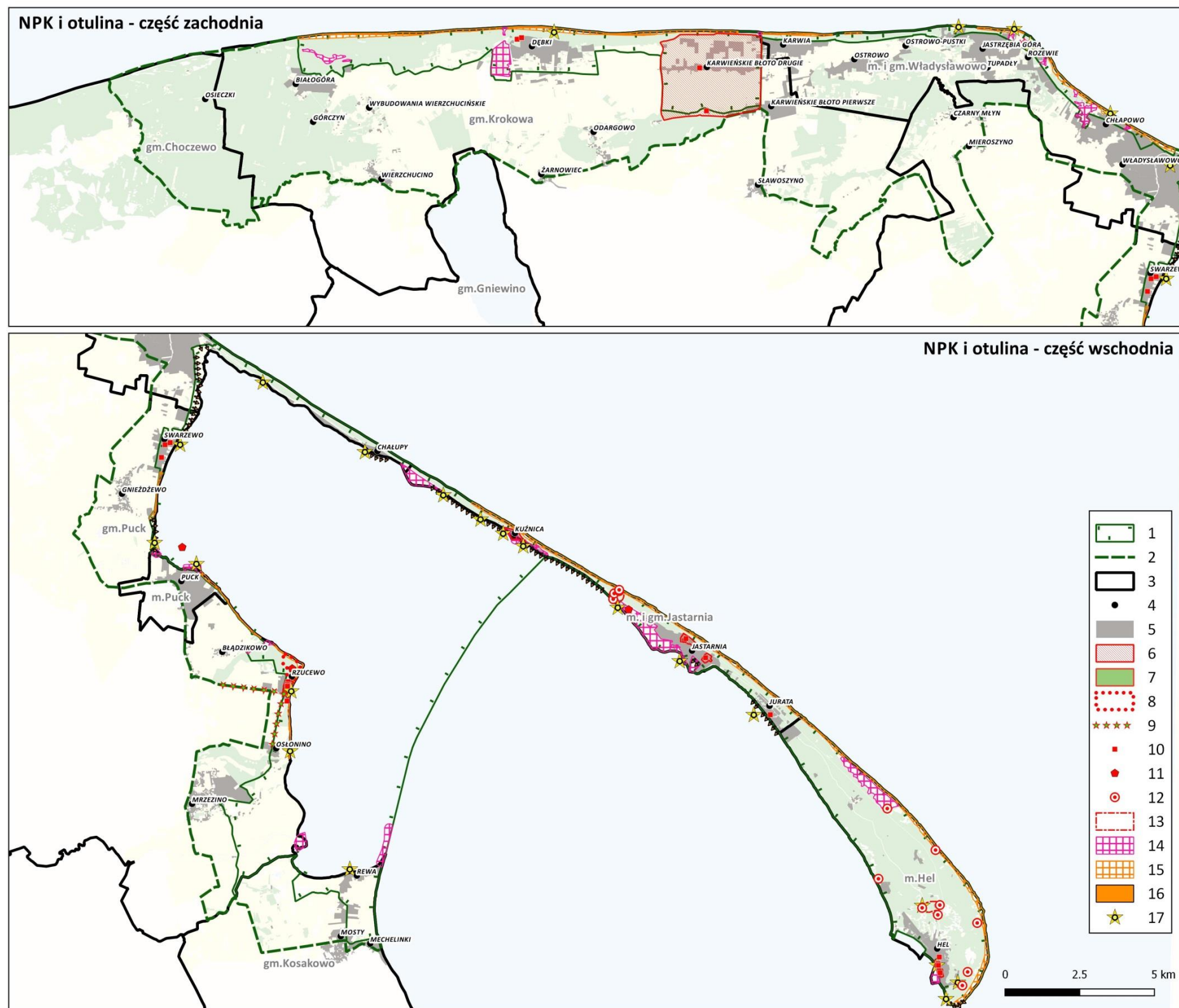
- obiekty i zespoły architektury militarnej wpisane do rejestru zabytków woj. pomorskiego

Lp.	Lokalizacja gmina/miejscowość	Nr wpisu do rejestru zabytków (dawny i nowy)	Forma i nazwa zabytku
1	Jastarnia/Jastarnia Pucka	A-1200 z 15.06.1999 r. 1693 (n)	schron bojowy „Sokół” ul. Adama Mickiewicza 139, z zespołu ośrodka oporu „Jastarnia”, 1935 r., obejmującego schrony: „Sokół”, „Sęp”, „Saratoga”, „Sabała”
2	Hel/Hel	A-1200 z 15.06.1999 r. 1693 (n)	zespół obiektów fortyfikacji polskich Rejonu Umocnionego „Hel” na Półwyspie Helskim, zbudowany w latach 1931-1939, bateria artylerii przeciwlotniczej nr 23, 1932 r.
3	Hel/Hel	A-1200 z 15.06.1999 r. 1693 (n)	zespół obiektów fortyfikacji polskich Rejonu Umocnionego „Hel” na Półwyspie Helskim, zbudowany w latach 1931-1939, bateria artylerii przeciwlotniczej nr 22, 1933-1935 r.
4	Hel/Hel	A-1200 z 15.06.1999 r. 1693 (n)	zespół obiektów fortyfikacji polskich Rejonu Umocnionego „Hel” na Półwyspie Helskim, zbudowany w latach 1931-1939, bateria artylerii przeciwdesantowej, nr 32, „Grecka”, 1932 r.
5	Hel/Hel	A-1200 z 15.06.1999 r. 1693 (n)	zespół obiektów fortyfikacji niemieckich na Półwyspie Helskim, zbudowanych w latach 1939-1945, bateria „Schleswig-Holstein”: - stanowiska ogniowe z nadziemnymi schronami B1, B2, B3, 1939-1941 - wieża (stanowiska dowodzenia) 1939-1941 - dwa nadziemne magazyny amunicyjne 1939-1941
6	Hel/Hel	A-1200 z 15.06.1999 r. 1693 (n)	zespół obiektów fortyfikacji polskich Rejonu Umocnionego „Hel” na Półwyspie Helskim, zbudowany w latach 1931-1939, bateria artylerii przeciwlotniczej nr 33 „Duńska”, 1931-1932.
7	Hel/Hel	A-1200 z 15.06.1999 r. 1693 (n)	zespół obiektów fortyfikacji polskich Rejonu Umocnionego „Hel” na Półwyspie Helskim, zbudowany w latach 1931-1939, bateria artylerii przeciwlotniczej nr 21, 1933-1935.
8	Hel/Hel	A-1200 z 15.06.1999 r. 1693 (n)	zespół obiektów fortyfikacji polskich Rejonu Umocnionego „Hel” na Półwyspie Helskim, zbudowany w latach 1931-1939, bateria artylerii nadbrzeżnej, nr 31, im. Heliodora Laskowskiego, 1935 r.

Ponadto na Ryc. 6 wskazano inne uwarunkowania przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe istotne dla strategii ochrony NPK, w tym:

- krajobrazy unikatowe w NPK, w tym (omówione szczegółowo w części Diagnozy, Tab. 8):
 - Krajobrazy przyrodnicze seminaturalne:
 - śródleśnych torfowisk i zbiorników wodnych,
 - równin przymorskich i leśno-łąkowych,
 - ujść rzek do otwartego morza i Zatoki Puckiej Wewnętrznej,
 - dolin erozyjnych zalesionych i bezleśnych,
 - krajobrazów ryfowych,
 - równin mierzejowych z szuwarami, łąkami i zaroślami,
 - wydm bezleśnych (białych i szarych);
 - Krajobrazy kulturowo-przyrodnicze:
 - przystani rybackich i turystycznych,
 - portów morskich i turystycznych,
 - pałacowo-parkowy przymorski;
 - Krajobrazy kulturowe:
 - zespołów latarni morskich.
- krajobrazy o wiodącym znaczeniu dla identyfikacji NPK (omówione szczegółowo w części Diagnozy, Tab. 8):
 - Krajobrazy przyrodnicze seminaturalne:
 - wydmowo-plażowe otwartego morza,
 - klifowo-plażowe otwartego morza,
 - klifowo-zboczowe przyzatokowe,
 - dolinno-brzegowe przyzatokowe.

Ryc. 6 Uwarunkowania ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu NPK

OZNACZENIA:– 1- granica Nadmorskiego Parku Krajobrazowego; 2 – granica otuliny Nadmorskiego Parku Krajobrazowego; 3 – granice administracyjne gmin; 4 – nazwy miejscowości; 5 – tereny istniejącego zainwestowania i zabudowy; Obszary i obiekty kulturowe objęte ochroną z mocy ustawy o ochronie zabytków: 6 –układy urbanistyczne i ruralistyczne wpisane do rejestru zabytków woj. pomorskiego; 7 –park wpisany do rejestru zabytków woj. pomorskiego; 8 –park kulturowy „Osada łowców Fok”; 9 –aleje drzew wpisane do rejestru zabytków woj. pomorskiego; 10 – obiekty architektury i budownictwa wpisane do rejestru zabytków woj. pomorskiego; 11 –stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków woj. pomorskiego; 12 –obiekty architektury militarnej wpisane do rejestru zabytków woj. pomorskiego; 13 –zespoły obiektów militarynych wpisane do rejestru zabytków woj. pomorskiego; Inne uwarunkowania przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe: 14 –krajobrazy unikatowe w NPK; 15 –krajobrazy o wiodącym znaczeniu dla identyfikacji NPK; 16 –ciągi widokowe; 17 –punkty widokowe

Źródło opracowanie własne

9. CELE KSZTAŁTOWANIA STRUKTURY PRZESTRZENNEJ PARKU

Na podstawie dokonanej w rozdziale 8 syntezy zagrożeń dla dziedzictwa kulturowego i krajobrazu Parku sformułowano cele strategiczne i operacyjne w tym zakresie (Tab. 14 i 15).

Cele ogólne ochrony Nadmorskiego Parku Krajobrazowego zostały ujęte w Uchwale Nr 142/VII/11 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 27 kwietnia 2011 r. w sprawie Nadmorskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Pom. z 2011 r. poz. 1457). Są to następujące zapisy §2 tej uchwały:

- 1) *zachowanie naturalnego charakteru brzegów morskich i ujściowych odcinków rzek oraz specyfiki form mierzejowych,*
- 2) *zachowanie charakterystycznego układu strefowego i ciągłości przestrzennej poszczególnych typów ekosystemów nadmorskich,*
- 3) *ochrona wartości florystycznych i fitocenotycznych parku, w szczególności cennych fitocenoz w Zatoce Puckiej i na jej wybrzeżach, zbiorowisk nawydmych i naklifowych, śródleśnych torfowisk, bagien i oczek wodnych z rzadkimi zbiorowiskami roślinnymi, w tym o atlantyckim typie zasięgu,*
- 4) *ochrona miejsc rozrodu, żerowania i odpoczynku poszczególnych grup zwierząt, w szczególności ryb i ssaków morskich a także ważnych dla ptaków miejsc lęgowych oraz rejonów odpoczynku i żerowania w okresie wędrówek i zimowania,*
- 5) *zachowanie historycznie zróżnicowanych typów przestrzennych wsi rybackich i rolniczych, osad letniskowych oraz obszarów o ważnym znaczeniu strategicznym i nawigacyjnym, wraz z ich tradycją architektoniczną,*
- 6) *zachowanie wartości kultury niematerialnej, w szczególności swoistości etnicznej oraz tradycyjnych zajęć i zwyczajów społeczności kaszubskiej,*
- 7) *ochrona charakterystycznych krajobrazów wybrzeży otwartego morza (wydmowych i klifowych) oraz wybrzeży nadzatokowych (wydmowych, wysoczyznowych i niskich), w tym charakterystycznych równin organogeniczno-mineralnych na Półwyspie Helskim, eksponowanych widokowo wierzchowin i stref krawędziowych kęp wysoczyznowych oraz rozległych krajobrazów równin nadmorskich i den pradolin.*

Powyższe zapisy formułują nadrzędny cel ochrony, do którego nawiązują przyjęte w ramach prac nad Planem ochrony ujęte w poniższych tabelach (Tab. 14 i 15) strategiczne i operacyjne cele.

Tab. 14. Strategiczne i operacyjne cele ochrony dziedzictwa kulturowego NPK

Lp.	Cele strategiczne	Cele operacyjne
1.	1. Ograniczenie niekorzystnego oddziaływania turystyki i rekreacji na stan dziedzictwa kulturowego NPK	1.1. Dostosowanie funkcji turystycznej i rekreacyjnej do cech i właściwości obiektów zabytkowych i historycznych
2	2. Wyeksponowanie na tle kraju odmienności kulturowej Nordy jako podregionu Kaszub Północnych	2.1 Przywrócenie, w formie rekonstrukcji historycznych charakterystycznych zajęć związanych z gospodarką morską
3.	3. Prowadzenie szeroko pojętej działalności edukacyjnej, w tym prezentacja wartości poznawczych zabytków oraz popularyzacja i ukazanie wartości estetycznych zabytków i krajobrazu w środowisku człowieka	3.1 Upowszechnienie wiedzy na temat walorów kulturowych NPK oraz zagrożeń dla nich 3.2 Upowszechnienie wiedzy na temat wpływu działalności człowieka (w szczególności turystycznej i rekreacyjnej) na dziedzictwo kulturowe

4.	4. Zachowanie istniejących fragmentów krajobrazu historycznego	4.1 Dążenie do tworzenia dodatkowej formy ochrony dziedzictwa kulturowego w formie Parków Kulturowych
5.	5. Zachowanie warstw krajobrazowych dla przyszłych prac naukowo-badawczych	5.1 Organizowanie konkursów prac magisterskich i doktorskich dotyczących badań historycznych

Źródło: opracowanie własne

Tab. 15. Strategiczne i operacyjne cele ochrony krajobrazu NPK

Lp.	Cele strategiczne	Cele operacyjne
1.	1. Przywrócenie wartości estetycznych krajobrazu otwartego sprzed powołania NPK i ekspansji turystycznej	1.1. Ograniczenie chaotycznego sposobu lokalizowania sezonowych form zagospodarowania: koczowisk namiotowych, koczowisk przyczep kempingowych i „wiosek” substandardowych domków kempingowych
		1.2. Przywrócenie powiązań widokowych: w lokalnych wnętrzach krajobrazowych, w widokach dalekich i w panoramach
2.	2. Zniwelowanie niekorzystnego wpływu człowieka na estetykę krajobrazu otwartego	2.1. Niwelowanie negatywnego oddziaływania wizualnego na krajobraz powodowanego w szczególności przez reklamy, ogrodzenia i obiekty małej architektury
		2.2. Przywrócenie powiązań widokowych: w lokalnych wnętrzach krajobrazowych, w widokach dalekich i w panoramach
		2.3. Ochrona wyjątkowych form krajobrazu naturalnego: klifów, wydm, trzcinowisk w ujściach rzek (utrzymanie naturalnej dynamiki brzegu morskiego)
		2.4. Ograniczenie lokalizacji nadziemnych obiektów infrastruktury technicznej i obiektów emitujących światło
3.	3. Ochrona przywróconych walorów krajobrazu otwartego	3.1. Opracowanie procedury gospodarowania przestrzenią na obszarach o dużej wrażliwości na przekształcenia
		3.2. Przekształcenie ochrony biernej („pseudochrony”) w postaci naukowych opracowań, kolejnych operatów ochrony, rozproszonych ekspertyz) na ochronę czynną – działania w terenie
4.	4. Uświadamianie znaczenia krajobrazu jako „obrazu kraju” w powszechnej opinii	4.1. Poszerzanie zakresu tematyki w działalności edukacyjnej na każdym szczeblu edukacji – cel powszechny

Źródło: opracowanie własne

10. STRELOWANIE OBSZARU PARKU

Przy sporządzaniu dokumentów planistycznych dla zróżnicowanych wewnętrznie obszarów, na potrzeby formułowania ustaleń dokonuje się ich strefowania (podziału na strefy). Dotyczy to zarówno dokumentów samorządowych różnych szczebli (plany zagospodarowania województw, studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego), Administracji Lasów Państwowych (plany urządzania lasu), jak i dokumentów innych jednostek. Zastosowanie takiego podziału ułatwia przestrzenne adresowanie ustaleń odnoszących się do wybranych fragmentów analizowanego obszaru. Metoda ta stosowana jest także powszechnie w przypadku planów ochrony dla parków krajobrazowych, a mapa stref staje się podstawową, a często wręcz jedyną mapą, mającą rangę aktu prawnego, uchwalaną jako załącznik do uchwały sejmiku wojewódzkiego w sprawie planu ochrony. W ramach prac nad aktualnym Planem ochrony dla NPK przyjęto koncepcję podziału Parku na strefy działań ochronnych, których wyznacznikiem jest zakładany do osiągnięcia cel oraz zasadniczy kierunek ochrony zasobów i walorów Parku¹⁶. Wydaje się, że takie podejście jest najbardziej czytelne dla odbiorców Planu ochrony, a jednocześnie praktyczne do stosowania.

Wypracowany w ramach uzgodnień całego zespołu autorskiego Planu ochrony podział obejmuje dwie zasadnicze grupy ustaleń Planu (stref działań ochronnych), pokrywających cały obszar Parku (Tab. 15):

- grupa stref, w których wskazuje się na potrzebę kontynuowania istniejącego sposobu użytkowania terenu Parku lub ochrony jego zasobów (oznaczonych kodem BK),
- grupę stref, w których wskazuje się na potrzebę modyfikacji lub dopuszcza się rozwój istniejącego sposobu użytkowania Parku (oznaczonych kodem BM).

W obrębie otuliny Nadmorskiego Parku Krajobrazowego wyznaczono także grupę stref, w których wskazuje się na potrzebę modyfikacji istniejącego sposobu użytkowania otuliny i innych terenów wokół Parku w celu ochrony jego zasobów i walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych (oznaczonych kodem BO). Obszary wyłączone z ustaleń Planu ochrony ze względu na obowiązywanie przepisów odrębnych (rezerwy przyrody) oznaczono kodem BW.

Typologię stref przyjętą dla Nadmorskiego Parku Krajobrazowego przedstawia poniższa tabela (Tab. 16).

Dodatkowo, w obrębie Parku wyróżniono obszary i obiekty objęte rekomendacjami Planu ochrony (kod wydzielen – C), obejmujące propozycje adresowane do różnych podmiotów, wykraczające poza działania aktywnej ochrony. Obszary i obiekty z tej grupy mogą dotyczyć tylko wybranych fragmentów Parku „nakładając się” na wydzielenia z grupy B, mogą także „nachodzić na siebie”.

¹⁶ W niektórych planach ochrony stosowane są podziały oparte na cechach fizjonomicznych krajobrazu, funkcjach spełnianych przez poszczególne strefy lub na ich waloryzacji

Tab. 16. Typologia stref NPK

B	USTALENIA PLANU OCHRONY
BK	Kontynuacja istniejącego sposobu użytkowania terenu Parku lub ochrony jego zasobów
BK_I	Zachowanie ekosystemu morskiego i brzegu morskiego
BK_I_1	Utrzymanie aktualnego charakteru i dynamiki procesów brzegowych, w tym zachowanie trzcinowisk (obszary wyłączone m.in. z działań na rzecz ochrony i stabilizacji brzegu)
BK_I_2	Utrzymanie naturalnego charakteru dna morskiego (obszary wyłączone z działań inwestycyjnych)
BK_I_3	Utrzymanie naturalnego charakteru plaż (obszary wyłączone z możliwości wprowadzenia nowego zainwestowania i usuwania kładziny)
BK_I_4	Utrzymanie ekstensywnego użytkowania rekreacyjnego plaż i strefy brzegowej
BK_I_5	Utrzymanie naturalnych procesów sukcesyjnych obszarów wydmy (obszary wyłączone z zalesień oraz innych działań modyfikujących naturalne procesy sukcesyjne)
BK_I_6	Utrzymanie ekstensywnego sposobu użytkowania ekosystemu morskiego
BK_I_7	Utrzymanie istniejących przystani rybackich
BK_II	Zachowanie krajobrazu leśnego
BK_III	Zachowanie tradycyjnego krajobrazu rolniczego i innych lądowych terenów nieleśnych
BK_III_1	Utrzymanie ekstensywnego użytkowania rolniczego słońców
BK_III_2	Utrzymanie ekstensywnego użytkowania rolniczego łąk będących siedliskami przyrodniczymi lub siedliskami cennych gatunków
BK_III_3	Utrzymanie dotychczasowego sposobu użytkowania innych terenów
BK_IV	Zachowanie śródlądowych wód powierzchniowych i obszarów podmokłych
BK_V	Zachowanie tradycyjnych elementów kultury materialnej
BK_V_1	Utrzymanie tradycyjnego kulturowego układu przestrzennego
BK_V_2	Utrzymanie zabytkowych i innych cennych obiektów architektury i budownictwa
BK_V_3	Utrzymanie zabytkowych i innych cennych założeń zieleni: założeń parkowych, cmentarnych, alei przydrożnych i innych terenów zieleni urządzonej
BK_V_4	Utrzymanie stref i obiektów ochrony archeologicznej
BK_VI	Zachowanie innych cennych elementów lub sposobów użytkowania terenu, w tym zadrzewień nadwodnych, przydrożnych i śródpolnych
BM	Modyfikacja lub rozwój istniejącego sposobu użytkowania Parku
BM_I	Modyfikacja sposobów użytkowania lub ochrony ekosystemu morskiego i brzegu morskiego
BM_I_1	Rekultywacja wyrobisk poczerpalnych
BM_I_2	Wyłączenie całoroczne obszaru z rybołówstwa komercyjnego
BM_I_3	Dostosowanie regulacji w zakresie rybołówstwa komercyjnego okonia i szczupaka do stanu ich populacji
BM_I_4	Dopuszczalne zainwestowanie rekreacyjno-wypoczynkowe plaż
BM_I_5	Dopuszczalny rozwój portów i przystani
BM_I_6	Realizacja zabudowy biotechnicznej w dostosowaniu do potrzeb ochrony szaty roślinnej
BM_II	Modyfikacja sposobów użytkowania lub ochrony ekosystemów leśnych
BM_II_1	Przebudowa drzewostanów lub zmiana sposobów ich użytkowania
BM_II_2	Dopuszczalna lokalizacja zagospodarowania dla turystyki i rekreacji na terenach leśnych

BM_III	Modyfikacja sposobów użytkowania lub ochrony naturalnych i półnaturalnych ekosystemów nieleśnych
BM_III_1	Przywrócenie ekstensywnego użytkowania słońca
BM_III_2	Przywrócenie ekstensywnego użytkowania łąk
BM_III_3	Przywrócenie naturalnego pokrycia terenu i pozostawienie go do naturalnej sukcesji
BM_IV	Modyfikacja sposobów gospodarowania wodą: modyfikacja systemu melioracyjnego
BM_V	Modyfikacja sposobów użytkowania lub ochrony zasobów kulturowych i walorów krajobrazowych
BM_V_1	Rewaloryzacja wartości materialnych dziedzictwa historycznego
BM_V_2	Rewaloryzacja walorów wizualnych krajobrazu
BM_VI	Inne aktywne działania ochronne
BM_VI_1	Przebudowa obiektów hydrotechnicznych w celu poprawy drożności ekologicznej cieków
BM_VI_2	Budowa przejść dla zwierząt pod drogami i liniami kolejowymi
BM_VI_3	Dostosowanie infrastruktury dojazdów dopływowych do istniejącej i potencjalnej presji turystycznej
BM_VI_4	Dostosowanie infrastruktury szlaków turystycznych do istniejącej i potencjalnej presji turystycznej
BM_VI_5	Urządzenie parkingów obsługujących turystów
BM_VI_6	Urządzenie przystani śródlądowych
BM_VI_7	Inne działania ochronne
BM_VII	Modyfikacja lub rozwój zainwestowania (obszary zainwestowane lub wskazane do zainwestowania)
BM_VII_1	Tereny dopuszczalnych przekształceń i rozwoju istniejącego zainwestowania oraz zabudowy
BM_VII_2	Tereny przeznaczone do zainwestowania w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego
BM_VII_3	Tereny kierunkowego rozwoju zainwestowania wg studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
BM_VII_4	Tereny dopuszczalnego rozwoju zainwestowania nieujęte w dotychczasowych dokumentach planistycznych gmin
BM_VIII	Ograniczenie przekształceń
BM_VIII_1	Tereny wskazane do przekształcenia i/lub likwidacji nielegalnego lub substandardowego zainwestowania
BM_VIII_2	Tereny wyłączone spod zabudowy oraz wprowadzania nowych podziałów geodezyjnych
BM_VIII_3	Tereny wyłączone z zalesień
BM_VIII_4	Utrzymanie otwartego charakteru wnętrza krajobrazowych (obszary wyłączone z lokalizacji obiektów zaburzających widok z punktów i ciągów widokowych)
BM_VIII_5	Ograniczenie dostępu, w tym w ramach turystyki i rekreacji, do najcenniejszych obszarów przyrodniczych, proponowanych do objęcia dodatkowymi formami ochrony, z dopuszczeniem infrastruktury edukacji ekologicznej
BM_VIII_6	Tereny zmiany kierunkowego rozwoju zainwestowania wskazywanego w politykach przestrzennych gmin
BO	Modyfikacja istniejącego sposobu użytkowania otuliny i innych terenów wokół Parku w celu ochrony jego zasobów i walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych
BO_I	Dopuszczenie okresowego zalewania łąk w celu stworzenia warunków dla naturalnego tarła ryb ważnych z punktu widzenia zasobów Parku

BO_II	Przebudowa obiektów hydrotechnicznych w celu poprawy drożności ekologicznej cieków ważnych z punktu widzenia zasobów Parku
BO_III	Tereny wskazane do przekształcenia i/lub likwidacji nielegalnego lub substandardowego zainwestowania
BO_IV	Tereny wyłączone spod zabudowy oraz wprowadzania nowych podziałów geodezyjnych
BO_V	Utrzymanie otwartego charakteru wnętrza krajobrazowych (obszary wyłączone z lokalizacji obiektów zaburzających widok z punktów i ciągów widokowych)
BW	Obszary wyłączone z ustaleń Planu ochrony ze względu na obowiązywanie przepisów odrębnych (rezerwy przyrody)

źródło opracowanie własne

Krótką charakterystyką stref wyodrębnianych w ramach prac nad operatem ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu jest następująca:

1. BK V Zachowanie tradycyjnych elementów kultury materialnej
 - BK_V_1 Utrzymanie tradycyjnego kulturowego układu przestrzennego, w szczególności układów ruralistycznych miejscowości dawnych wsi rybackich (Chałupy, Kuźnica, obie Jastarnie, częściowo Hel) i kmiecych (np. Swarzewo), a także innych układów przestrzennych jak zespół Latarni Morskich Rozewie i Hel czy zespół pałacowo-parkowy w Rzucewie; polegające przede wszystkim na zachowaniu historycznego podziału geodezyjnego i nie wprowadzaniu wewnątrz nowych podziałów geodezyjnych;
 - BK_V_2 Utrzymanie zabytkowych i innych cennych obiektów architektury i budownictwa polegające na kontynuacji oraz wzmocnienia ochrony materii poszczególnych obiektów historycznych zgodnie z zasadami obowiązującej doktryny konserwatorskiej – wytycznych konserwatorskich oraz zaleceń i poleceń dotyczących rewaloryzacji, rekonstrukcji oraz restauracji obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego oraz ujętych w Ewidencjach Zabytków;
 - BK_V_3 Utrzymanie zabytkowych i innych cennych założeń zieleni: założeń parkowych, cmentarzy, alei przydrożnych i innych terenów zieleni urządzonej co obejmuje założenie pałacowo-parkowe Rzucewie, cmentarze o tradycji co najmniej ponad półwiecznej (w tym cmentarz wojenny w okolicach Swarzewa), aleje dojazdowe do zespołu „Blizarium Rozewskiego” oraz do założenia pałacowo-parkowego w Rzucewie, a także zachowane fragmenty obsadzenia przydrożnego (np. drogi Władysławowo-Ostrowo), a także – po wpisaniu do rejestru zabytków „Alei Ku Stońcu” Hallerowo-Jastrzębia Góra i „Alei Bukowej” związanej z parkiem kuracyjnym w Pucku), wymienione miejsca i obiekty powinny podlegać corocznym przeglądom dendrologicznym oraz w zależności od wyników inspekcji – poddawane zabiegom pielęgnacyjnym, leczniczym bądź chirurgicznym (w uzasadnionych przypadkach) w odniesieniu do zieleni wysokiej (drzewostanu);
 - BK_V_4 Utrzymanie stref i obiektów ochrony archeologicznej polegającej na niewprowadzaniu nowego zainwestowania ingerującego w strukturę warstw archeologicznych i utrzymanie miejsc i obszarów ochrony archeologicznej w stanie umożliwiającym dalszą eksplorację archeologiczną dla prowadzenia badań naukowych w celu poszerzania wiedzy o fazach rozwoju cywilizacyjno-kulturowego;
2. BM_V Modyfikacja sposobów użytkowania lub ochrony zasobów kulturowych i walorów krajobrazowych
 - BM_V_1 Rewaloryzacja wartości materialnych dziedzictwa historycznego – strefa powinna być zastosowana do obiektów i miejsc o zniekształconej oryginalnej strukturze architektonicznej i wyglądu z powodu samowolnych przebudów bryły budynków, zmian w wystroju elewacji, w tym kolorystyki elewacji, umieszczania agresywnych

kolorystycznie nośników reklamowych; rewaloryzacja winna obejmować także takie kształtowanie najbliższego otoczenia zabytków by uwypuklać ich walor i znaczenie w przestrzeni publicznej oraz zachować odrębność kulturową NPK np. główne przestrzenie publiczne miejscowości Półwyspu (Chałupy, Kuźnica, Jastarnia Pucka i Gdańska, Hel – także te, które znajdują się poza granicami wpisu do rejestru zabytków)

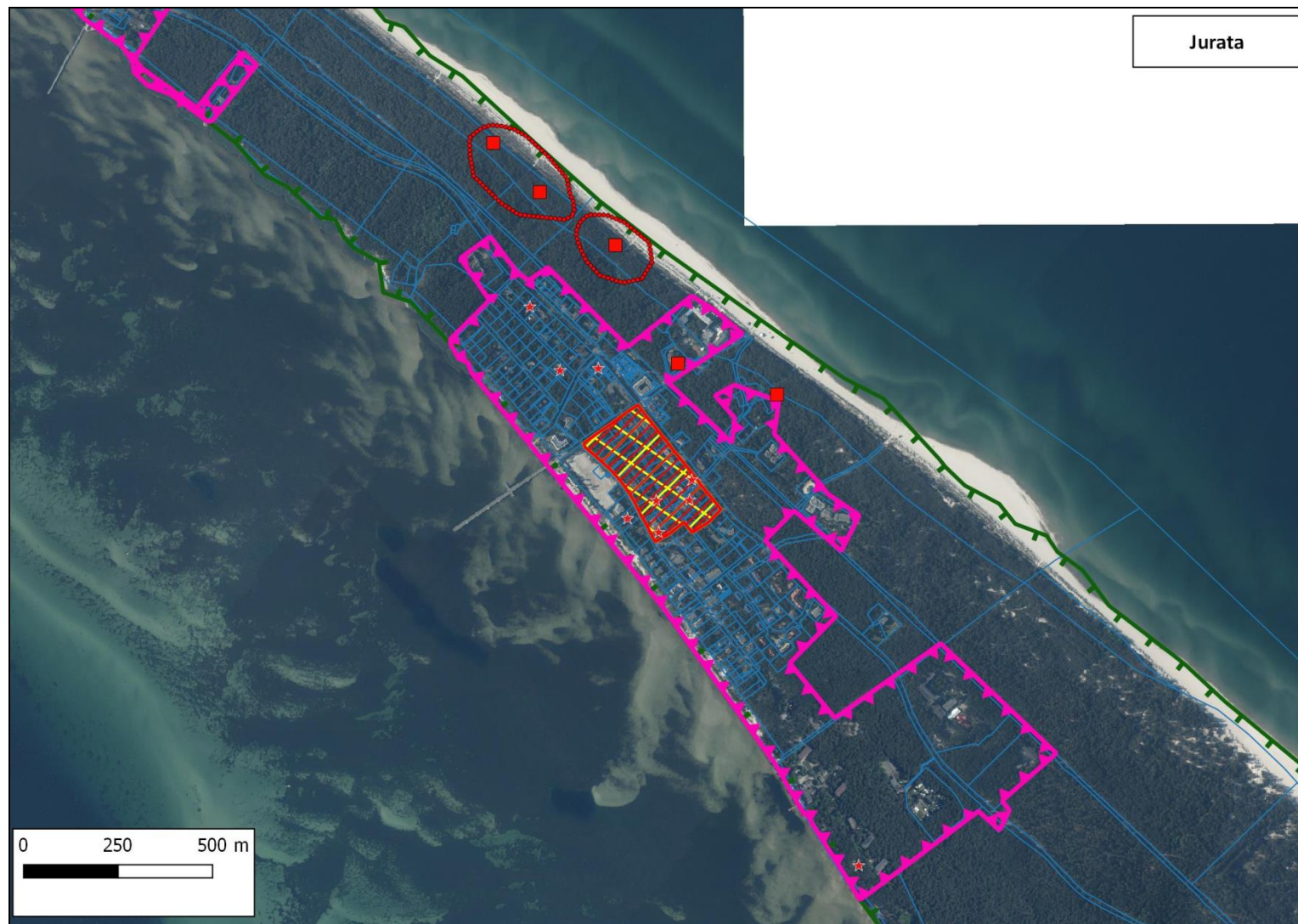
- BM_V_2 Rewaloryzacja walorów wizualnych krajobrazu – strefa wskazuje na zdecydowane stosowanie na jej obszarze istniejących przepisów w zakresie zagospodarowania przestrzennego i prawa budowlanego, a w tym przede wszystkim nakazuje likwidację nielegalnej zabudowy deprecjonującej walory wizualne krajobrazu, jak również w odniesieniu do elementów dewaloryzujących wartości przyrodnicze, jak masywne umocnienia brzegu morskiego gabionami, w strefie należy zdecydowanie stosować zapisy tzw. „ustawy krajobrazowej” m.in. w odniesieniu do nielegalnych i szpecących przestrzeni publiczną reklam, strefa ta jest co do zasady pochodną wyznaczonych w etapie Diagnozy krajobrazów zdewaloryzowanych i zdegradowanych
3. BM_VIII Ograniczenie przekształceń:
- BM_VIII_4 Utrzymanie otwartego charakteru wewnątrz krajobrazowych (obszary wyłączone z lokalizacji obiektów zaburzających widok z punktów i ciągów widokowych) – strefa wskazuje obszary o największej ekspozycji z ciągów i punktów widokowych, na których priorytetem jest utrzymanie ich otwartego charakteru i ograniczenie lokowania obiektów dysharmonijnych i zaburzających widok, m.in. wysokich obiektów nadziemnej infrastruktury technicznej. Strefa wskazuje ponadto miejsca (punkty widokowe) o rozległych widokach najczęściej ograniczonych linią horyzontu, w celu minimalizowania lokalizacji obiektów mogących zaburzać te widoki. Ze względu na specyfikę punktów widokowych wysokich nie wskazuje się konkretnego zasięgu widoku (kąt obserwacji pokazano w części diagnostycznej Planu ochrony).
4. BO Modyfikacja istniejącego sposobu użytkowania otuliny i innych terenów wokół Parku w celu ochrony jego zasobów i walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych:
- BO_V Utrzymanie otwartego charakteru wewnątrz krajobrazowych (obszary wyłączone z lokalizacji obiektów zaburzających widok z punktów i ciągów widokowych) – strefa obejmuje przedpola widokowe na Park wskazane do ograniczenia lokowania obiektów zaburzających widok, m.in. wysokich obiektów nadziemnej infrastruktury technicznej, czy zwartych zespołów zabudowy uniemożliwiających wgląd na obszar Parku.

Poniżej przedstawiono wybrane rejony NPK z pokazaniem zasięgów głównych stref działań (kontynuacji i modyfikacji) wskazanych w Operacie dziedzictwa kulturowego i krajobrazu.

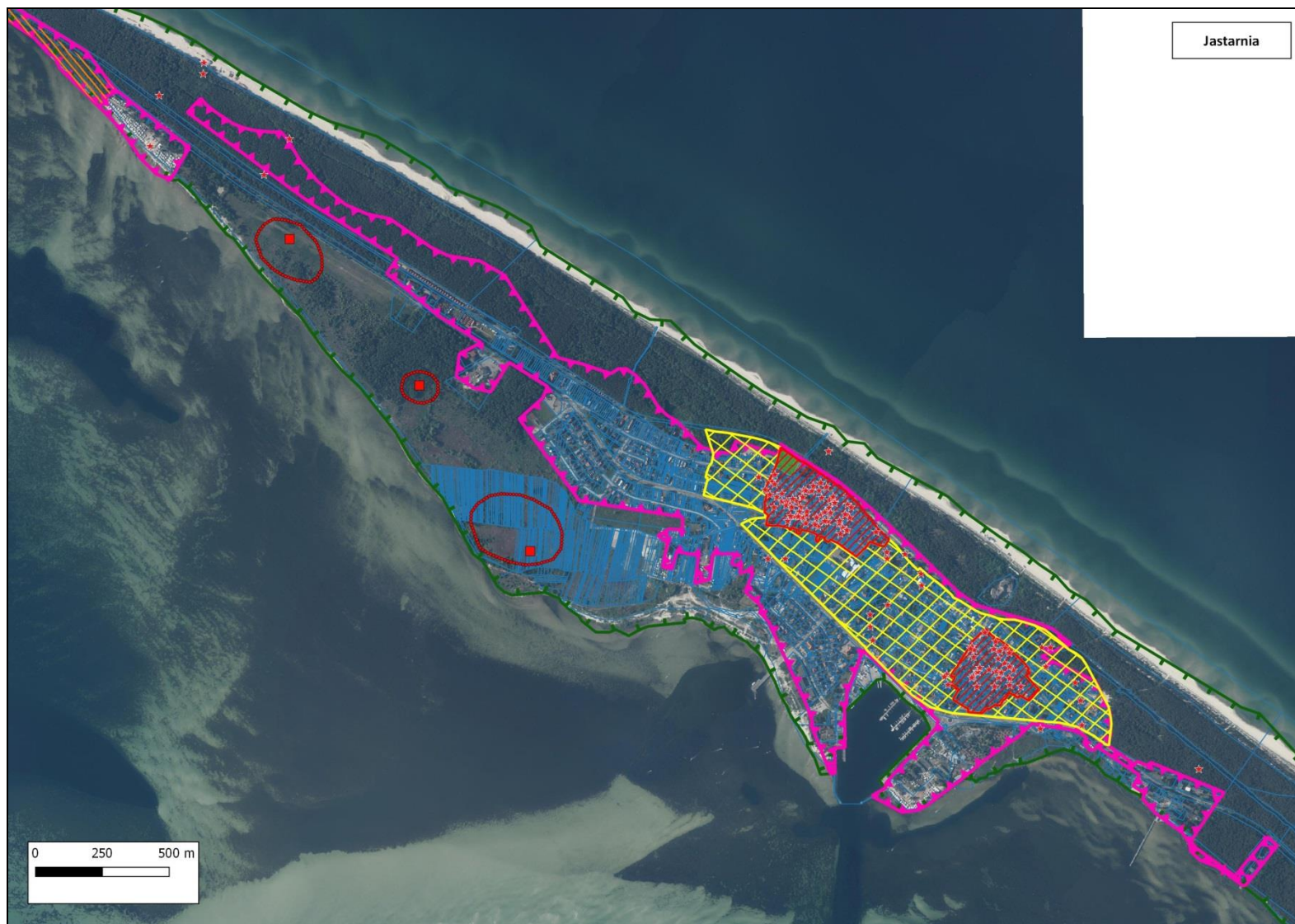
Legenda	
	granica Nadmorskiego Parku Krajobrazowego
	granica otuliny NPK
BK - Kontynuacja istniejącego sposobu użytkowania terenu Parku lub ochrony jego zasobów	
BK_V - Zachowanie tradycyjnych elementów kultury materialnej:	
	BK_V_1 - Utrzymanie tradycyjnego kulturowego układu przestrzennego
	BK_V_2 - Utrzymanie zabytkowych i innych cennych obiektów architektury i budownictwa
	BK_V_2 - Utrzymanie zabytkowych i innych cennych obiektów architektury i budownictwa - zespoły obiektów
	BK_V_3 - Utrzymanie zabytkowych i innych cennych założeń zieleni: założeń parkowych, cmentarnych, alei przydrożnych i innych terenów zieleni urządzonej
	BK_V_3 - Utrzymanie zabytkowych i innych cennych założeń zieleni: założeń parkowych, cmentarnych, alei przydrożnych i innych terenów zieleni urządzonej - aleje i szpalery drzew
	strefa BK_V_4 - Utrzymanie stref i obiektów ochrony archeologicznej
	BK_V_4 - Utrzymanie stref i obiektów ochrony archeologicznej
BM_V - Modyfikacja sposobów użytkowania lub ochrony zasobów kulturowych i walorów krajobrazowych:	
	BM_V_1 - Rewaloryzacja wartości materialnych dziedzictwa historycznego
	BM_V_2 - Rewaloryzacja walorów wizualnych krajobrazu
BM_VIII - Ograniczenie przekształceń:	
	BM_VIII_4 - Utrzymanie otwartego charakteru wnętrz krajobrazowych (obszary wyłączone z lokalizacji obiektów zaburzających widok z punktów i ciągów widokowych) - punkty widokowe
	BM_VIII_4 - Utrzymanie otwartego charakteru wnętrz krajobrazowych (obszary wyłączone z lokalizacji obiektów zaburzających widok z punktów i ciągów widokowych) - obszary krajobrazów otwartych
BO - Modyfikacja istniejącego sposobu użytkowania otuliny i innych terenów wokół Parku w celu ochrony jego zasobów i walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych:	
	BO_V - Utrzymanie otwartego charakteru wnętrz krajobrazowych (obszary wyłączone z lokalizacji obiektów zaburzających widok z punktów i ciągów widokowych)

Ryc. 7 Oznaczenia głównych stref działań ochronnych operatu dziedzictwa kulturowego i krajobrazu

Źródło: opracowanie własne

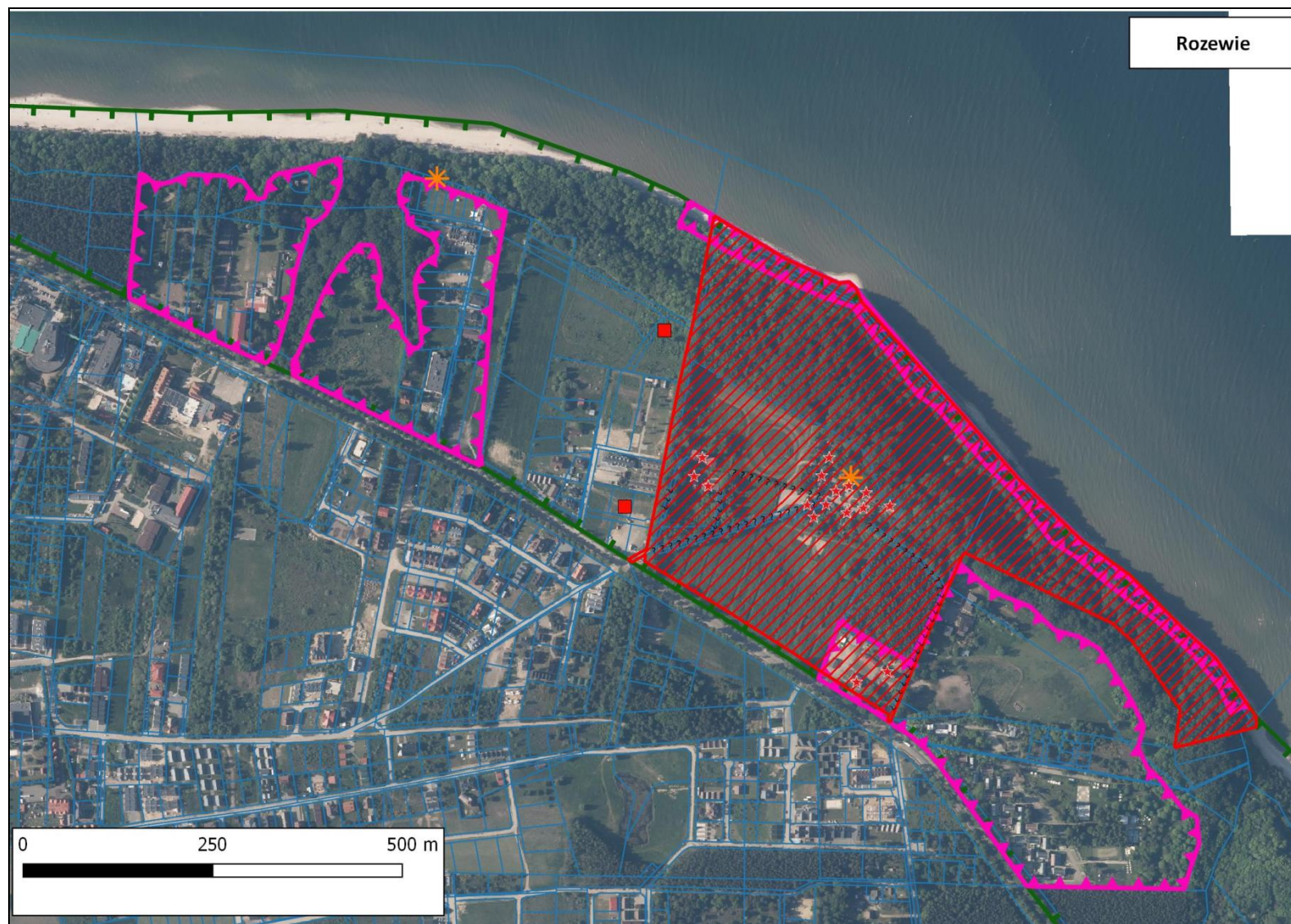

Ryc. 8 Jurata - główne strefy działań ochronnych operatu dziedzictwa kulturowego i krajobrazu
Źródło: opracowanie własne

Ryc. 9 Jastarnia - główne strefy działań ochronnych operatu dziedzictwa kulturowego i krajobrazu

Źródło: opracowanie własne

Ryc. 10 Rozewie - główne strefy działań ochronnych operatu dziedzictwa kulturowego i krajobrazu

Źródło: opracowanie własne

Ryc. 11 Hel - główne strefy działań ochronnych operatu dziedzictwa kulturowego i krajobrazu
Źródło: opracowanie własne

Ryc. 12 Rzucewo - główne strefy działań ochronnych operatu dziedzictwa kulturowego i krajobrazu
Źródło: opracowanie własne

W obrębie Parku, jego otuliny i otoczenia wyznacza się następujące obszary i obiekty objęte rekomendacjami Planu ochrony (C):

- 1) C_I Strefy ochrony krajobrazów w obrębie krajobrazów o cechach priorytetowych do uwzględnienia w ramach audytów krajobrazowych;
- 2) C_II Obiekty lub obszary o najwyższych wartościach przyrodniczo-krajobrazowych, zasługujące na objęcie dodatkową formą ochrony prawnej;
- 3) C_III Obiekty lub obszary o najwyższych wartościach kulturowych, zasługujące na objęcie dodatkową formą ochrony prawnej;
- 4) C_IV Obszary zasługujące na włączenie do Parku;
- 5) C_V Obszary do objęcia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Krótką charakterystyką stref z zakresu strefy C Rekomendacje Planu Ochrony wyodrębnianych w ramach prac nad operatem ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu jest następująca:

- C_I Strefy ochrony krajobrazów w obrębie krajobrazów o cechach priorytetowych do uwzględnienia w ramach audytów krajobrazowych oznaczają obszary nadające terenowi OKK wyróżniający go indywidualny rys krajobrazowy jako szczególnie predestynowane do ochrony i kontynuacji cech składających się na tę indywidualność krajobrazową, są to krajobrazy o znaczeniu krajowym, regionalnym i lokalnym
- C_IV Obszary zasługujące na włączenie do Parku - włączenie do Parku obejmuje elementy zagospodarowania o wysokich wartościach kulturowych oraz walorach krajobrazowych i są to: pas 1-szego rzędu wsi Karwieńskie Błota wpisany do rejestru zabytków woj. pomorskiego a także obszar tzw. trzeciego łąnu (niwy polnej) znajdujący się na zachód od wsi Karwieńskie Błota nie wpisany do rejestru zabytków jednak integralnie związany z pierwotnym rozplanowaniem z XVII w. wsi olęderskiej Karwieńskie Błota jako całości, zachodnia linia czterorzędowego obsadzenia alejowego alei lipowej Ostonino-Rzucewo, wpisanej jako całość do rejestru zabytków woj. pomorskiego; ciąg „Drogi Ku Słońcu” na odcinku Hallerowo-Jastrzębia Góra jako wyjątkowego obiektu inżynierskiego myśli technicznej okresu międzywojennego,
- C_V Obszary do objęcia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego – obszar całego NPK, jako przestrzeń szczególnie wrażliwa na incydentalne i niespójne przestrzennie zmiany w strukturze krajobrazowej wymaga ochrony m.in. poprzez objęcie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego kontrolującymi potencjalne procesy inwestycyjne. Wyznaczone w ramach strefy C_V obszary wskazywane są jako rekomendacje do objęcia planami miejscowymi większych obszarów Parku w pierwszej kolejności.

11. ZAKRES PRAC ZWIĄZANYCH Z OCHRONĄ DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I KRAJOBRAZU

11.1. Ogólne zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu

Ogólne zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu obowiązujące w całym NPK powinny polegać na wyeksponowaniu na tle kraju odmienności **kulturowej** Nordy jako podregionu Kaszub Północnych oraz prezentacji wartości poznawczych zabytków a także popularyzacji i ukazania ich wartości estetycznych w środowisku człowieka. Ochroną dziedzictwa kulturowego będzie również zachowanie istniejących fragmentów czytelnego krajobrazu historycznego oraz staranność o zachowanie warstw krajobrazowych na obszarze całego Parku, jako materiału dla przyszłych prac naukowo-badawczych.

Wartości **krajobrazowe** NPK rozumiane jako z jednej strony różnorodność form przyrodniczych a z drugiej jako jego wizerunek estetyczny, winny być chronione a w przypadku NPK – zwłaszcza jego wizerunek estetyczny – rewaloryzowany. Najistotniejszymi wartościami estetycznymi krajobrazu przyrodniczo-kulturowego NPK są jego powiązania widokowe i możliwości ekspozycyjne takie jak: panoramy, widoki dalekie, otwarcia widokowe klasyczne oraz lunetowe (np. wyjścia na brzeg morski w paśmie od strony Morza Bałtyckiego).

Propozycje działań w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu

Istotą powodzenia w ochronie wartości kulturowych i krajobrazowych, jest poznanie istoty tego dziedzictwa. Odnosi się to zarówno do mieszkańców zamieszkujących przez pokolenia dany teren od wielu stuleci jak i nowych mieszkańców, chcących znaleźć tu swój dom a także do turystów tak chętnie przebywających na terenie NPK.

Na wstępie warto pokrótce wspomnieć o zrealizowanych działaniach w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu postulowanych w projekcie Planu ochrony NPK opracowanym blisko dwadzieścia lat temu (niestety projekt planu ochrony nie został zatwierdzony). W ciągu tego czasu zrealizowany został postulat wpisania do rejestru zabytków województwa pomorskiego układu ruralistycznego wsi Karwieńskie Błota (I i II); „Blizarium” w Rozewiu czyli osadę latarnianą w której znajdują się dwie latarnie morskie. Postulowane strefy ochrony konserwatorskiej takie jak: zachodnia niwa polna wsi Karwieńskie Błota (obecnie obręb Widowo); otoczenie „Blizarium” w Rozewiu; otoczenie zespołu pałacowo-parkowego w Rzucewie – znalazły swoje odzwierciedlenie w kolejnych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego jako obowiązujące wytyczne konserwatorskie do planów miejscowych.

W opracowywanym planie ochrony postuluje się następujące działania uzupełniające wcześniejsze postulaty:

a) **wpisanie do rejestru zabytków:**

- osiedla mieszkaniowego wojskowego z okresu międzywojennego w Helu jako przykładu zabudowy i rozplanowania osiedla przeznaczonego na cele funkcji obronnej okresu międzywojennego RP
- układu przestrzennego osiedla rybackiego z okresu międzywojennego w Helu jako przykładu zaplanowanego zamierzenia osadniczego umożliwiającego repolonizację miasta Helu po 1918 roku.
- zespołu zabudowy międzywojennego osiedla kurortowego w Juracie jako przykładu zabudowy i rozplanowania zespołu kuracyjnego zrealizowanego podług przemysłanego projektu uwzględniającego ochronę środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych miejsca;
- odcinka drogi krajowej 215 Władysławowo-Jastrzębia Góra zbudowanej w latach 1920-1922 i nazywanej „Drogą Ku Słońcu” jako zabytku techniki. Szosa o nawierzchni

bazaltowej ułożonej na spoiwie z asfaltu, wybudowana w latach 1920-1922, zabytek techniki i drogowej inżynierii wojskowej, posiada parametry dostosowane do ciężkiego sprzętu wojskowego, przykład wysokiej umiejętności wojsk inżynieryjnych Polskiego Wojska w okresie międzywojennym

- „Alei Bukowej” stanowiącej część promenady nadmorskiej w Pucku. Jest to dwurzędowa aleja, dzisiaj dorodnych buków pospolitych, która została założona najprawdopodobniej wraz z powstaniem założenia kuracyjnego w Pucku około 1845 roku z inicjatywy Towarzystwa Upiększania Miasta (raczej w 1884 po reaktywacji Towarzystwa), obejmującego Dom Kuracyjny (k. XIX w.), którego właścicielem był Stanisław Bojarski. Zespół zawierał także park, pięknie położony na Zatoką Pucką. W kierunku wschodnim od granic parku, w kierunku miejscowości Rozgard założono promenadę nadmorską. Rozpocząła się ulicą Kuracyjną i przechodziła w Aleję Świętopełka. Promenada prowadziła do tzw. Zielonego Mostku i umieszczonego tam punktu widokowego. Mijała także zespół głazów narzutowych zwanych 12 Apostołami. Na środkowym odcinku promenada otrzymała bukowe obsadzie alejowe.

- b) **utworzenie parku kulturowego lub wpisanie do rejestru zabytków** (jako wymienionej w Ustawie o ochronie i opiece nad zabytkami prawnej formie ochrony) – Parku Kulturowego Helskiego Rejonu Umocnionego (*architectura militaris*) jako unikatowego w skali kraju obszaru o wysokiej wartości poznawczej zawierający obiekty militarne z trzech okresów historycznych budowy Helskiego Rejonu Umocnionego

Dla obiektów i zespołów przestrzenno-architektonicznych oraz dla stanowisk archeologicznych i stref ochrony archeologicznej wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego oraz dla obiektów i zespołów przestrzenno-architektonicznych umieszczonych w Ewidencjach Zabytków należy każdorazowe zmiany w strukturze i funkcji zabytku uzgadniać z konserwatorem zabytków; dla zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków należy każdorazowo uzyskać zgodę konserwatora na zmiany w zagospodarowaniu terenu zaś dla stref obserwacji archeologicznej należy przed przystąpieniem do wprowadzenia zmian w zagospodarowaniu przestrzennym wykonać badania sondażowe i opracować ich dokumentację archeologiczną.

Biorąc pod uwagę wyniki diagnozy stanu NPK oraz listę zagrożeń, które występują bądź potencjalnie mogą wystąpić i przyczynić się do dalszej dewaloryzacji obszaru NPK, a w tym do utraty zachowanych jeszcze wartości kulturowych i krajobrazowych krajobrazu kulturowego, należy zwrócić uwagę na szeroko pojętą edukację mieszkańców, inwestorów i decydentów o wpływie społeczno-gospodarczej działalności człowieka na obszar Parku. Poznanie cech, właściwości i wartości przestrzeni oraz uwarunkowań i ograniczeń wyływających z unikatowej natury przyrodniczo-kulturowej NPK, pozwoli na zrozumienie i zaakceptowanie postulowanych w Operacji ochrony NPK kierunków gospodarowania jego przestrzenią. Między innymi odnosi się to do możliwości przekształcania obiektów zabytkowych w celach wykorzystywania jako obiektów funkcji turystycznej i do ich możliwości obsługi takiej funkcji.

W ramach działalności edukacyjnej prowadzonej w oparciu o walory Parku rekomenduje się takie działania jak: lekcje pokazowe, prelekcje i wykłady, warsztaty stacjonarne, warsztaty terenowe, imprezy o tematyce przyrodniczej, kulturowej i krajobrazowej, zawody i konkursy z zakresu ekologii i ochrony przyrody, zabawy edukacyjne, gry „miejskie” itp. W działania te należy zaangażować możliwie wiele różnych podmiotów, w tym przede wszystkim samorządy, placówki oświatowe, a także stowarzyszenia i fundacje, lokalnych działaczy i przedsiębiorców. W działaniach na rzecz ochrony NPK działalność edukacyjną należy prowadzić również w zakresie informowania o zagrożeniach nie tylko wartości kulturowych, ale również krajobrazowych w aspekcie wizualnym. W ramach działań ukierunkowanych na upowszechnianie wiedzy na temat zagrożeń dla krajobrazu, wynikających z działalności człowieka na Park proponuje się:

- opracowanie tematycznych folderów informujących o walorach przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych NPK i upowszechnienie ich w punktach informacji turystycznej i obiektach noclegowych – zwiększenie świadomości społecznej;
- spotkania pracowników NPK z mieszkańcami, inwestorami i turystami wyjaśniające działania sił przyrody, w celu uświadomienia konieczności wyznaczenia stref ograniczonego użytkowania turystycznego lub ustanawiania obszarów wyłączonych z zainwestowania i zabudowy;
- kontynuację organizowania cyklicznych spacerów i wycieczek przyrodniczych, w szczególności intensyfikacja działalności w sezonie letnim we współpracy z właścicielami obiektów noclegowych;
- organizowanie konkursów plastycznych i warsztatów studenckich, dla studentów Szkół Plastycznych i Wydziałów Architektury wielu uczelni w celu opracowywania projektów związanych z estetyzacją przestrzeni publicznej;
- opracowanie bądź wznowienie istniejących wzorników form architektury harmonijnie wpisującej się w tradycyjną zabudowę oraz zawierających pożądane formy nowego zagospodarowania przestrzennego (wzorniki dostępne w urzędach każdej z gmin znajdujących się na terenie NPK);
- opracowanie „galerii” widoków elementów dysharmonijnych z terenu NPK i rozpowszechnienie wyników prac, np. w formie wernisażu, wystawy, w tym w przestrzeniach publicznych Parku tak, aby miały możliwość trafienia do szerokiego grona odbiorców;
- opracowanie formy pomocy ekonomicznej w podtrzymaniu tradycyjnego zajęcia rybaków Nordowych jakim są połowy ryb na Wewnętrznej Zatoce Puckiej i na wodach Bałtyku.

Szczególnie ważna wydaje się kwestia prowadzenia działań edukacyjnych w sposób partycypacyjny, z aktywnym uczestnictwem mieszkańców i turystów, np. akcje sprzątania lasu/plaży, akcje sadzenia roślin itp. (organizowane z udziałem/pod kontrolą pracowników Parku). Wzmocnienie roli partycypacji społecznej, stanowiącej także pewien rodzaj edukacji, może być postępowaniem w rozwoju koncyliacyjnej współpracy przedstawicieli Parku z władzami samorządowymi oraz mieszkańcami/inwestorami, co zwiększyłoby możliwość doraźnej reakcji w przypadku niekorzystnych działań powodujących degradację walorów NPK. Działaniem powiązaniem w sposób pośredni z funkcją edukacyjną, które wydaje się konieczne, jest uporządkowanie przestrzeni publicznej Parku w zakresie tablic edukacyjnych/informacyjnych. Jak wspomniano w części diagnostycznej duża liczba tablic o zróżnicowanej tematyce może powodować, iż przeciętnemu obserwatorowi umknie istota obszaru chronionego, na którym się znajduje.

Syntetycznie zasady ochrony wartości krajobrazowych, w tym krajobrazu kulturowego oraz ochrony obiektów dziedzictwa kulturowego, odnoszące się do całego obszaru Parku można zapisać następująco; zaleca się:

- 1) ochronę naturalnego charakteru brzegu morskiego, o ile nie stanowi to zagrożenia dla zdrowia i życia ludzi oraz nie zagraża szlakom komunikacyjnym;
- 2) ochronę i kształtowanie zróżnicowanego krajobrazu rolniczego, w tym dążenie do kształtowania zwartych układów ruralistycznych oraz zachowania mozaiki krajobrazowej pól uprawnych, łąk, pastwisk i sadów;
- 3) ochronę i odtwarzanie zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, w tym wskazanych w ramach strefy BK_VI oraz ochronę drzew w obrębie zieleni komponowanej, w tym wskazanych w ramach strefy BK_V_3 oraz drzew w obrębie wsi i zagród;
- 4) utrzymanie i odtwarzanie sadów przydomowych, ze szczególnym uwzględnieniem tradycyjnych odmian drzew i krzewów owocowych;
- 5) usuwanie, przebudowę lub zastąpienie zielenią, dysharmonijnych elementów zagospodarowania, o ile takie działania nie stoją w sprzeczności z przepisami odrębnymi;

- 6) sporządzenie w trakcie wprowadzania zmian do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin na terenie Parku analizy parametrów urbanistyczno-architektonicznych dla każdej miejscowości odrębnie, z określeniem cech charakterystycznych i w oparciu o nie realizacje zabudowy;
- 7) zachowanie tradycyjnych elementów kultury materialnej i niematerialnej a w tym ochrony i pomocy w utrzymaniu tradycyjnych zajęć rybaków Nordy ;
- 8) zabezpieczenie przed zniszczeniem lub rewaloryzacją obiektów zabytkowych, w tym wskazanych w ramach strefy BK_V_2, przy jednoczesnym dopuszczeniu ich adaptacji do nowych funkcji;
- 9) utrzymanie istniejącej zabudowy o wartości historycznej, w tym także budynków gospodarczych oraz tradycyjnych elementów zagospodarowania terenu we właściwym stanie technicznym przy jednoczesnym dopuszczeniu ich adaptacji do nowych funkcji;
- 10) utrzymanie stref i obiektów ochrony archeologicznej, w tym wskazanych w ramach strefy BK_V_4;
- 11) rewaloryzacja wartości materialnych dziedzictwa historycznego obszarów wskazanych w ramach stref BM_V_1 poprzez dostosowanie zniekształconej oryginalnej struktury architektonicznej i wyglądu z powodu samowolnych przebudów bryły budynków, zmian w wystroju elewacji, w tym kolorystyki elewacji, umieszczania agresywnych kolorystycznie nośników reklamowych; rewaloryzacja winna obejmować także takie kształtowanie najbliższego otoczenia zabytków by wypuklać ich walor i znaczenie w przestrzeni publicznej oraz zachować odrębność kulturową NPK np. główne przestrzenie publiczne miejscowości Półwyspu (Chałupy, Kuźnica, Jastarnia Pucka i Gdańska, Hel – także te, które znajdują się poza granicami wpisu do rejestru zabytków);
- 12) rewaloryzacja walorów wizualnych krajobrazu obszarów wskazanych w ramach stref BM_V_2 poprzez skuteczne egzekwowanie obowiązujących przepisów w zakresie zagospodarowania przestrzennego i prawa budowlanego, a w tym przede wszystkim w zakresie likwidacji nielegalnej zabudowy deprecjonującej walory wizualne krajobrazu, jak również w odniesieniu do elementów dewaloryzujących wartości przyrodnicze, jak masywne umocnienia brzegu morskiego gabionami, w strefie należy zdecydowanie stosować zapisy ustawy z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, m.in. w odniesieniu do nielegalnych i szpecących przestrzeń publiczną reklam;
- 13) wzmocnienie kontroli w zakresie zachowania lub przywracania ładu przestrzennego w krajobrazie oraz stały nadzór nad przestrzeganiem dyscypliny budowlanej;
- 14) niedopuszczenie ogrodzeń o maksymalnej wysokości powyżej 1,5 m – chyba, że wynika to z przepisów odrębnych;
- 15) niebudowanie ogrodzeń z betonowych elementów prefabrykowanych, preferowanie ogrodzeń drewnianych w tym ze sztachet, desek lub z lokalnego kamienia, przy ogrodzeniach metalowych wprowadzanie zieleni – żywopłotów lub pnączy, z wykorzystaniem gatunków rodzimych, stosowanie ogrodzeń o harmonijnym charakterze w obrębie miejscowości w odniesieniu do koloru, wysokości i materiału;
- 16) stosowanie ogrodzeń z prześwitami umożliwiającymi przejścia dla drobnych ssaków, płazów i gadów;
- 17) zainicjowanie przez służby Parku opracowania studium architektonicznego dla terenu Parku określającego katalog postulowanych rozwiązań architektonicznych w odniesieniu do podstawowych rodzajów zabudowy oraz wybranych obiektów małej architektury;
- 18) zainicjowanie przez służby Parku opracowania katalogu ogrodów przydomowych, określającego tradycyjne wzorce ogrodów i ich współczesne adaptacje oraz zasady postulowanego doboru gatunkowego roślin ozdobnych, ze szczególnym uwzględnieniem gatunków rodzimych;

- 19) rozwinięcie współpracy pomiędzy służbami ochrony przyrody a Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, samorządami gminnymi oraz innymi organizacjami i osobami fizycznymi w zakresie ochrony zabytków kultury materialnej i niematerialnej;
- 20) ustanawianie społecznych opiekunów do opieki nad cennymi obiektami kultury;
- 21) wyeksponowanie i właściwe wykorzystanie elementów dziedzictwa kulturowego do celów dydaktycznych, edukacyjnych i naukowych oraz do promocji Parku, pod warunkiem zgodności z wytycznymi i zaleceniami konserwatorskimi.

11.2. Propozycje objęcia dodatkową obszarową ochroną prawną najcenniejszych elementów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu

Na terenie NPK – poza obszarami i obiektami wpisanymi do rejestru zabytków (tab. 3) oraz obiektami i zespołami zabudowy tradycyjnej wskazanymi w Gminnych Ewidencjach Zabytków (tab. 4) wskazuje się elementy dziedzictwa kulturowego do objęcia ochroną prawną wymienione w poniższej tabeli. (tab. 17).

Tab. 17 Proponowane nowe formy prawnej ochrony zabytków

L.p.	Kod strefy	Zalecana forma ochrony	Lokalizacja	Charakterystyka
1	2	3	4	5
1.	C_III.1	Wpis do rejestru zabytków	Hel – osiedle mieszkaniowe wojskowe z okresu międzywojennego	przykład zabudowy i rozplanowania osiedla przeznaczonego na cele historycznej funkcji obronnej okresu międzywojennego RP
2.	C.III.2	Wpis do rejestru zabytków	Hel – osiedle rybackie z okresu międzywojennego	układ przestrzenny osiedla rybackiego z okresu międzywojennego w Helu jako przykład zaplanowanego zamierzenia osadniczego umożliwiającej repolonizację miasta Helu po 1918 roku.
3.	C_III.3	Wpis do rejestru zabytków	Jurata – zespół zabudowy międzywojennego osiedla kurortowego	przykład zabudowy i rozplanowania zespołu kuracyjnego zrealizowany podług przemyślanego projektu uwzględniającego ochronę środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych miejsca
4.	C_III.4	Wpis do rejestru zabytków lub utworzenie Parku Kulturowego	Hel – Park Kulturowy Helskiego Rejonu Umocnionego (<i>architectura militaris</i>) – propozycja utworzenia	unikatowy skali kraju obszar o wysokiej wartości poznawczej zawierający obiekty militarne z trzech okresów historycznych budowy Helskiego Rejonu Umocnionego
5.	C_III.5	Wpis do rejestru zabytków	Hallerowo-Jastrzębia Góra „Droga Ku Słońcu” – odcinek drogi nr 215 między Władysławowem a Jastrzębia Górą z lat 1920-1922	szosa o nawierzchni bazaltowej ułożonej na spoiwie z asfaltu, wybudowana w latach 1920-1922, zabytek techniki i drogowej inżynierii wojskowej, posiada parametry dostosowane do ciężkiego sprzętu wojskowego, przykład wysokiej umiejętności wojsk inżynieryjnych Polskiego Wojska w okresie międzywojennym
6.	C_III.6	Wpis do	Puck „Aleja Bukowa”	dwurzędowa aleja, dzisiaj dorodnych buków

		rejestru zabytków	na promenadzie nadmorskiej	pospolitych, która została założona najprawdopodobniej wraz z powstaniem założenia kuracyjnego w Pucku około 1845 roku z inicjatywy Towarzystwa Upiększania Miasta (raczej w 1884 po reaktywacji Towarzystwa), obejmującego Dom Kuracyjny (k. XIX w.), którego właścicielem był Stanisław Bojarski. Zespół zawierał także park, pięknie położony na Zatokę Pucką. W kierunku wschodnim od granic parku, w kierunku miejscowości Rozgard założono promenadę nadmorską. Rozpoczynała się ulicą Kuracyjną i przechodziła w Aleję Świętopełka. Promenada prowadziła do tzw. Zielonego Mostku i umieszczonego tam punktu widokowego. Mijała także zespół głazów narzutowych zwanych 12 Apostołami. Na środkowym odcinku promenada otrzymała bukowe obsadzie alejowe.
7.	C_III_7	wpis na listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego RP na podstawie konwencji UNESCO z 2003 r. w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, artykuł 2	Dębki, Ostrowo, cały Półwysep Helski	tradycyjne zajęcia mieszkańców: szkutnictwo, rybołówstwo, wędzenie ryb tradycyjnymi metodami, sprzedaż połowu „z łodzi/kutra” język kaszubski i jego szczególna odmiana nordowa obyczaje związane z porami roku, w szczególności czerwcowy pielgrzymka morska

Źródło: opracowanie własne

Krótką charakterystyką obszarów wymienionych w powyższej tabeli, stanowiącą jednocześnie uzasadnienie objęcia ich dodatkową ochroną jest następująca:

Hel – osiedla mieszkaniowe z okresu międzywojennego.

Obszar obejmuje dwa zespoły zabudowy:

- osiedle mieszkaniowe wojskowe z okresu międzywojennego (po wschodniej stronie linii kolejowej),
- osiedle rybackie z okresu międzywojennego (po zachodniej stronie linii kolejowej).

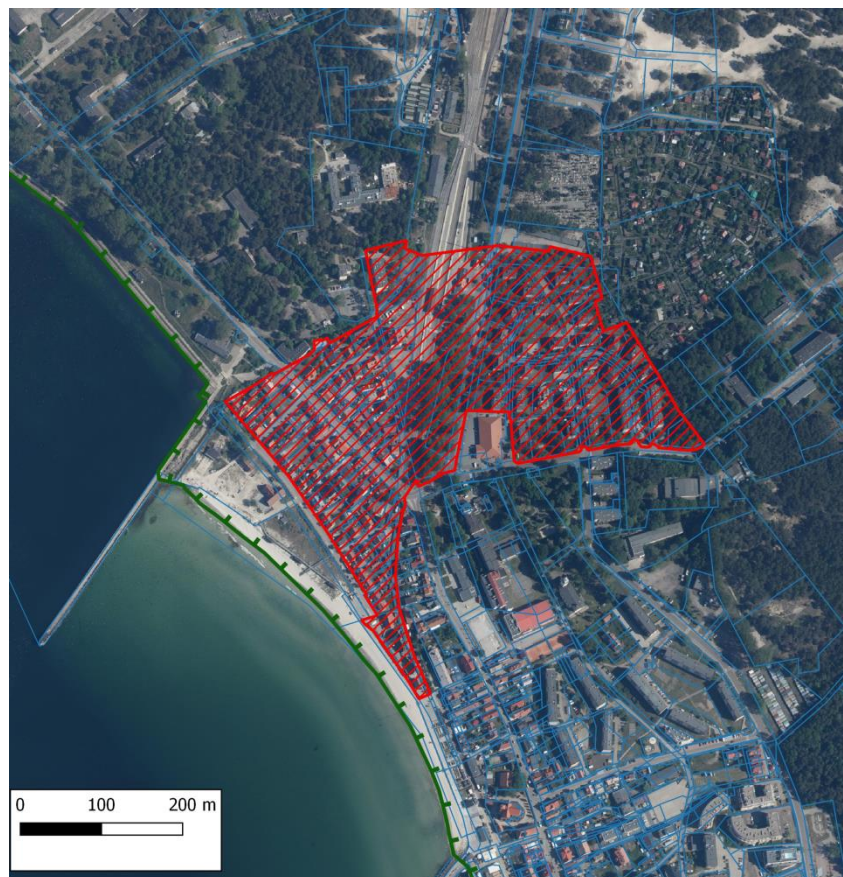
Wojskowe osiedle zabudowy wielorodzinnej pochodzi z końca lat 30-tych XX w. Zrealizowane zostało w ramach organizowania Helskiego Rejonu Umocnionego po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku. Urbanistyczna kompozycja zespołu oparta została o podstawową oś kompozycyjną w postaci wytyczenia głównej ulicy osiedla. Kompozycja urbanistyczna otrzymała także osie kompozycyjne uzupełniające w postaci prostopadłych osi –ulic. Rozmieszczenie budynków osiedla, zarówno willi oficerskich jak i bloków mieszkalnych dla pozostałej załogi wojskowej a także innych obiektów pomocniczych, prezentuje uporządkowaną, symetryczną kompozycję, zgodną ówczesnymi zasadami tworzenia założeń osiedli mieszkaniowych. Bardzo cennym elementem jest występująca w osiedlu wysokiej klasy architektura modernistyczna okresu międzywojennego, która została w sposób przemyślany zróżnicowana architektonicznie w zależności od zróżnicowania funkcjonalnego poszczególnych grup obiektów.

Zespół zabudowy osiedla rybackiego z okresu międzywojennego w Helu to zaś przykład układu przestrzennego, powstałego jako zaplanowane zamierzenie osadnicze umożliwiające repolonizację miasta Helu po 1918 roku.

Oba osiedla przedzielone są linią kolejową, w całości zaś są świadectwem uporządkowanej myśli najlepszych rozwiązań urbanistycznych okresu międzywojennego. Wpisy do rejestru zabytków poszczególnych zespołów zabudowy (lub całości założenia), a co za tym idzie uzyskanie profesjonalnych wytycznych konserwatorskich, pozwoli na wprowadzenie zasad skutecznej ochrony rewaloryzacji tych unikatowych zespołów.

Fot. 135 Osiedle mieszkaniowe wojskowe w Helu proponowane do objęcia ochroną jako zespół wpisany do rejestru zabytków (AN 05.2019)

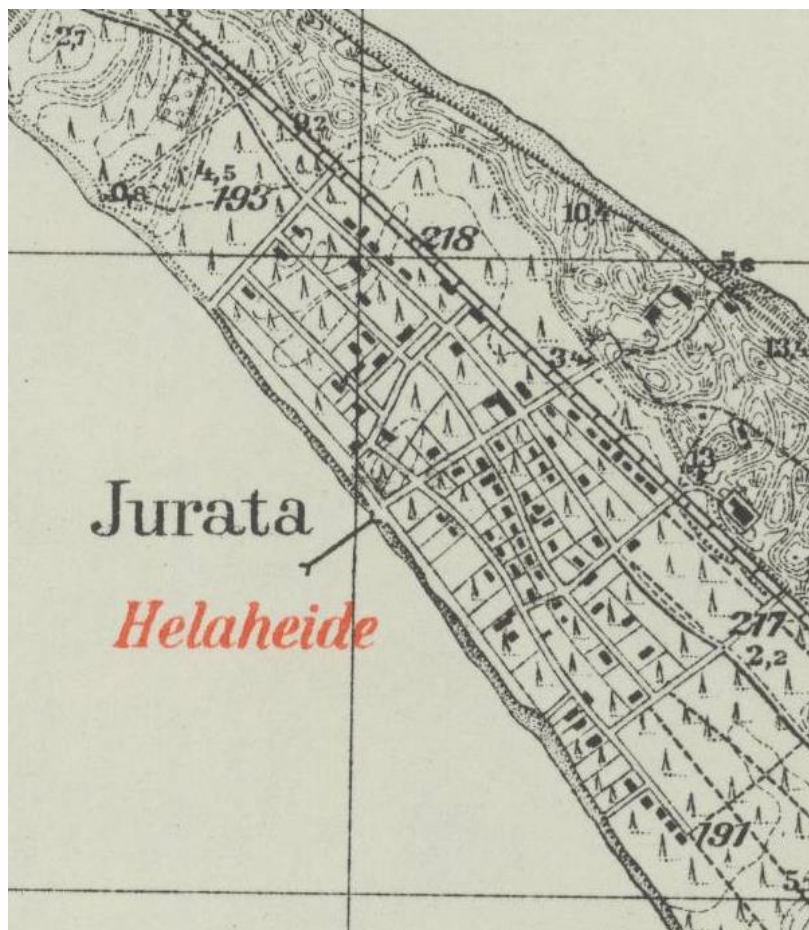

Ryc. 13 Hel – obszar proponowany do wpisu do rejestru zabytków woj. pomorskiego

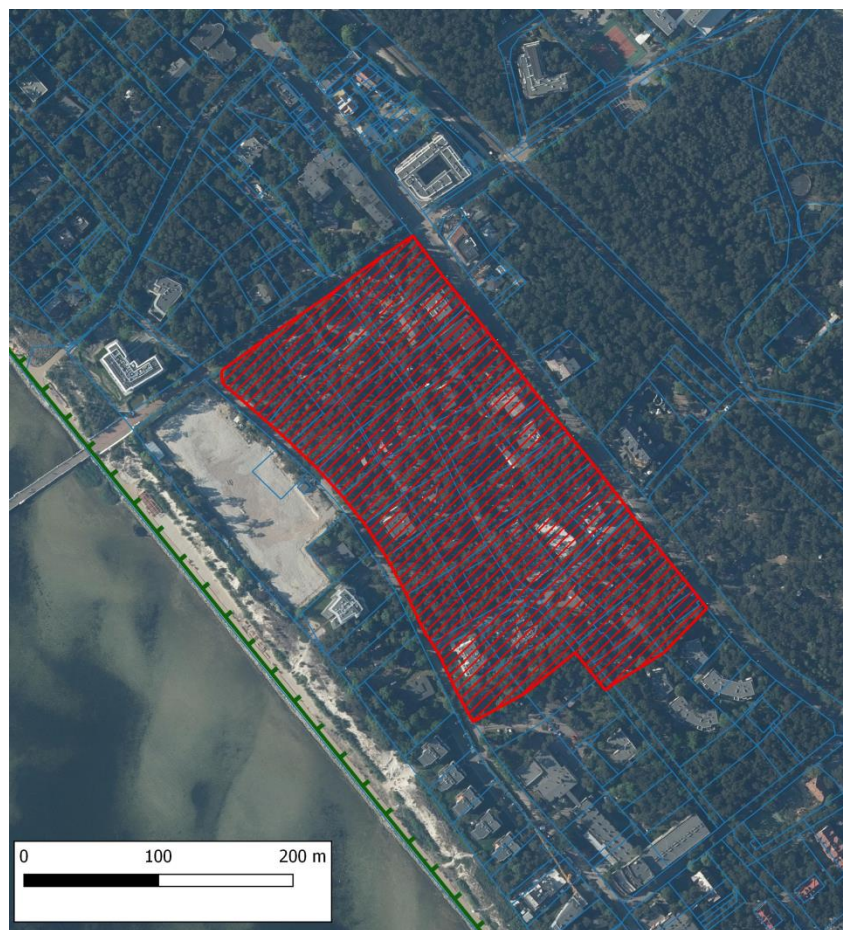
Źródło: opracowanie własne

Jurata – zespół zabudowy międzywojennego osiedla kurortowego.

Zespół osiedla kuracyjnego w Juracie prezentuje cenny element dziedzictwa kulturowego międzywojennego okresu powstawania Państwa Polskiego. Jest to unikatowy na tym terenie zespół urbanistyczny. Jego wartości – głównie historyczno-architektoniczne, w tym także niematerialne, predysponują miejscowość do ochrony konserwatorskiej w formie wpisu do rejestru zabytków województwa pomorskiego. Zespół zabudowy kuracyjnej w Juracie jest założeniem przestrzennym będącym wyrazem przemyślanej koncepcji urbanistycznej z lat 30-tych XX wieku. Zawiera wciąż jeszcze zachowane i warte ochrony obiekty interesującej stylowo architektury „letniskowej” okresu międzywojennego. Obiekty przebudowane powinny – w miarę możliwości – zostać zrewaloryzowane we współpracy z dzisiejszymi użytkownikami i właścicielami doceniającymi dawny walor osiedla. Wpis do rejestru zabytków, a co za tym idzie uzyskanie profesjonalnych wytycznych konserwatorskich, pozwoli na wprowadzenie zasad zachowania niewielkiej skali zabudowy oraz zasad specyficznej kompozycji urbanistycznej, w tym przypadku regularnej siatki ulic. Pozwoli na dostosowanie i zharmonizowanie nowego zagospodarowania pod względem lokalizacji, zasad podziałów geodezyjnych, skali i proporcji obiektów architektonicznych, a także detali i kolorystyki z historycznymi rozwiązaniami. Nowe inwestycje w Juracie będą pozytywnie wpływać na harmonijność całości tego unikatowego zespołu kuracyjnego na Półwyspie Helskim.

Ryc. 14 Jurata – fragment mapy historycznej z 1942 r.
Źródło: <http://www.mapy.eksploracja.pl/news.php>

Ryc. 15 Jurata – obszar proponowany do wpisu do rejestru zabytków woj. pomorskiego
Źródło: opracowanie własne

Hallerowo-Jastrzębia Góra – „Droga Ku Słońcu”

Droga zwana „Drogą Ku Słońcu” to fragment trasy kołowej nr 215 (drogi wojewódzkiej) łączącej Władysławowo z Karwią. Najbardziej interesujący o względem techniki drogowej odcinek łączy Hallerowo z Jastrzębią Górą. Droga powstała w latach 1921-1931. Miała łączyć Wielką Wieś (dziś Władysławowo) z Jastrzębią Górą i Karwią. Jej fragment na długości 9 km w rejonie Wielkiej Wsi i Jastrzębiej Góry wykonano z bazaltu spajanego asfaltem. Oryginalna jezdnia posiada duże, nawet jak na dzisiejsze czasy, parametry. Szerokość jezdni to 8 m, a oprócz tego wprowadzone zostały dwa pobocza po 4,5 m każde. Droga była przygotowywana do ewentualnych transportów ciężkiego sprzętu wojskowego. Świadczy o tym także jej solidna i wytrzymała nawierzchnia, łagodne zakręty i szerokie pobocza a także forma wschodniego krańca drogi, który poprowadzono tak, aby pozwalał w łatwy sposób dołączyć nową bocznicę do istniejących torów kolejowych. Odcinek o lepszych parametrach (bazaltowa nawierzchnia i szerokie pobocze) kończy się w miejscu dogodnym do zlokalizowania stanowiska ogniowego. Miejsce to jest dobrym strategicznie punktem z którego widać rozległy teren w kierunku południowo-zachodnim. Na trasie drogi znajduje się przepust-tunel o długości 55 m, który zbudowano z masywnej żelbetowej konstrukcji, a jego profil jest identyczny jak w podziemnych chodnikach ówczesnych fortyfikacji (trafić do niego można z wejścia na plażę nr 15). Tunel ten także jest interesującym dziełem wojskowej inżynierii drogowej. Drogę nazywano „Autostradą Słońca”, „Autostradą Nadmorską” lub „Bulwarem Morskim”. Kiedy ją budowano, tereny wokół były niezabudowane i wówczas uważano ją za jedną z najpiękniejszych w Polsce tras pejzażowych pod względem rozciągających się z niej widoków. Obecnie „Droga Ku Słońcu” stanowi zabytek techniki drogowej i jako stuletnia arteria jest w dość dobrym stanie. Niestety na kilkunastu odcinkach droga jest już zakryta asfaltem. Wpisanie tego dzieła wojskowej inżynierii drogowej do rejestru zabytków spowoduje powstrzymanie tej „pseudo-modernizacji” i rozpoczęcie profesjonalnego remontu konserwatorskiego zabytku techniki.

Fot. 136 Odcinek „Drogi Ku Słońcu” w Chłapowie z zachowaną nawierzchnią brukową (BJS 08.2019)

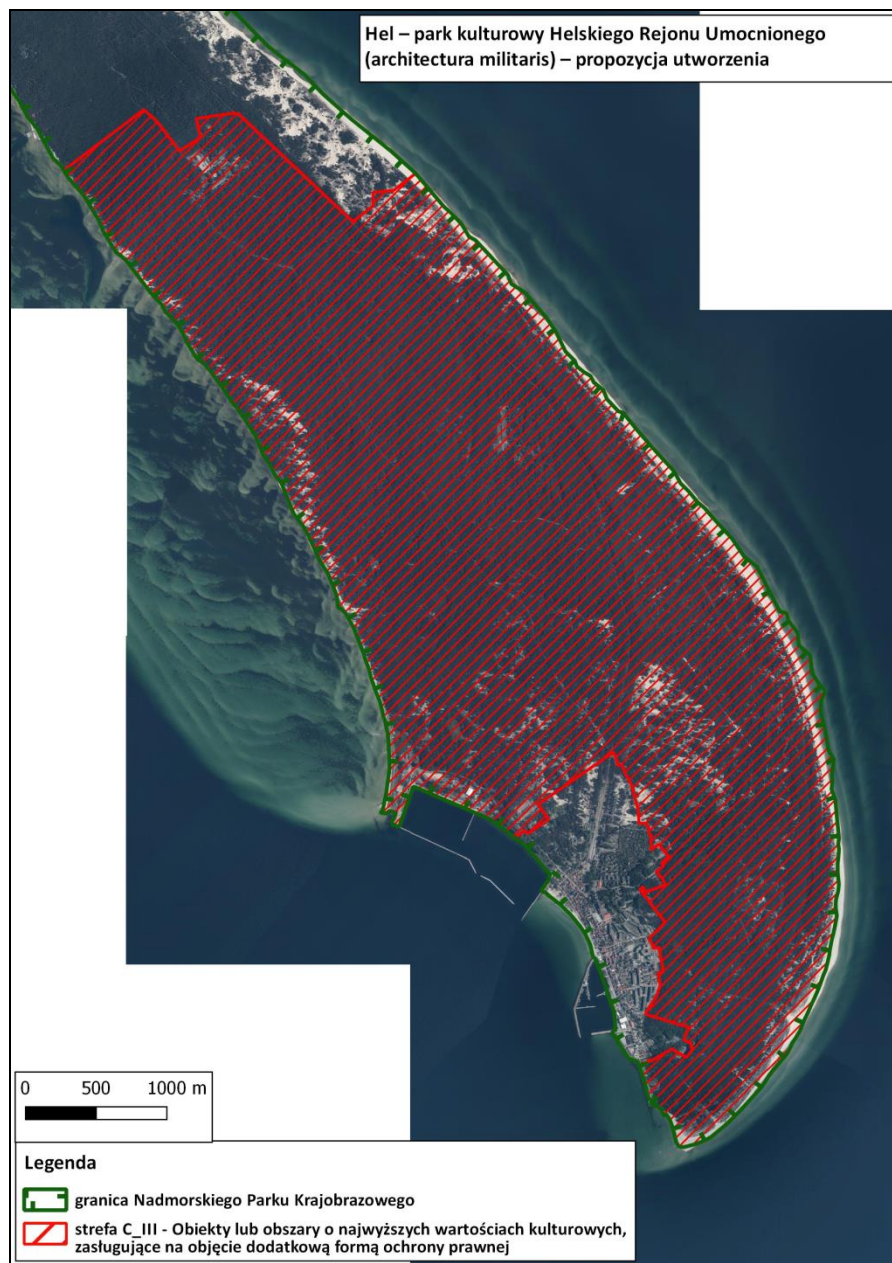

Fot. 137 Odcinek „Drogi Ku Słońcu” w Cetniewie (BJS 08.2019)

Hel – Park Kulturowy Helskiego Rejonu Umocnionego (*architectura militaris*).

Helski Rejon Umocniony powstał w końcu lat 30-tych XX w. Objął rozległy obszar leśny cypla Helskiego czyli dawnego boru helskiego, między miejscowością Hel a nowopowstającym osiedlem kuracyjnym – Juratą. Zastosowano tutaj szczególną infrastrukturę komunikacyjną obejmującą takie elementy zagospodarowania konieczne dla celów wojskowych jak: port, lądowiska i rozbudowany system komunikacyjny lądowy w postaci linii kolejowych normalno- i wąskotorowych, utwardzone drogi i funkcjonalne poprowadzone leśne dukty. System komunikacyjny łączył poszczególne obiekty umocnień i obiektów wojskowych (baterii przeciwlotniczych, schronów, magazynów amunicji, itp.). W skład Helskiego Rejonu Umocnionego wchodzi także obiekty i urządzenia pochodzące z okresu II-giej wojny światowej, wzniesione przez okupacyjne wojska niemieckie. Na tym terenie występują również obiekty i urządzenia pochodzące z okresu po 1945 roku, realizowane przez wojsko polskie. Całość stanowi unikatowy zespół prezentujący dawne, kolejne osiągnięcia sztuki wojennej w wyjątkowej postaci kolejnych nawarstwień. Poszczególne obiekty tego zespołu *architectury militaris* zostały wymienione szczegółowo w Gminnej Ewidencji Zabytków – co jest bardzo wartościowym i wystarczającym materiałem wyjściowym do opisanie poszczególnych elementów na potrzeby wpisu do rejestru zabytków jako zabytkowego zespołu lub utworzenia Parku Kulturowego pod nazwą „Helski Rejon Umocniony”.

Utworzenie Parku Kulturowego może być wstępem do procedury ustanowienia tego miejsca jako Pomnika Historii RP, co w rezultacie skutkuje wielkimi możliwościami promocyjnymi i może mieć niebagatelny wpływ na zyski ekonomiczne gminy (organizowanie międzynarodowych wycieczek turystyki historycznej i kwalifikowanej czego przykładem może być forma *architectury militaris* jaką jest np. Zamek w Malborku).

Ryc. 16 Hel – obszar proponowany do objęcia dodatkową ochroną prawną

Źródło: opracowanie własne

Puck – „Aleja Bukowa” towarzysząca dawnemu zespołowi kuracyjnemu

„Aleja Bukowa” to wyjątkowy element kulturowo-przyrodniczy będący częścią XIX-wiecznego założenia kuracyjnego, założonego około 1845 roku z inicjatywy Towarzystwa Upiększania Miasta (raczej w 1884 po reaktywacji Towarzystwa). Założenie kuracyjne obejmowało Dom Kuracyjny (k. XIX w.), którego właścicielem był Stanisław Bojarski. Zespół zawierał także Park Kuracyjny, malowniczo położony na Zatokę Pucką. W kierunku wschodnim od granic parku, w kierunku miejscowości Rozgard poprowadzono także promenadę nadmorską obsadzoną żywopłotem i dodano dwa zejścia na plażę Zatoki Puckiej. Przy promenadzie znajdowały się także dawniej łaźienki kąpielowe. Promenada rozpoczynała się ulicą Kuracyjną i przechodziła w Aleję Świętopełka. Prowadziła do tzw. Zielonego Mostku i umieszczonego tam punktu widokowego. Mijała także zespół głązów narzutowych zwanych 12 Apostołami. Na środkowym odcinku promenada otrzymała bukowe obsadzie alejowe. Na archiwalnym materiale kartograficznym z lat 30-tych XX w. jest już zaznaczona,

wówczas mogła mieć już około 70-100 lat, zatem była istotnym elementem pejzażu. Dzisiaj jest to niezrównany widok dorodnych i pięknych buków pospolitych, które sądząc po historii powstania zespołu kuracyjnego w Pucku mogą mieć dzisiaj około 140 lat.

Ryc. 17 Aleja Bukowa w Pucku – fragment mapy historycznej

Źródło:

<http://www.mapy.eksploracja.pl/news.php>

Ryc. 18 Aleja Bukowa w Pucku – propozycja wpisu do rejestru zabytków woj. pomorskiego

Źródło: opracowanie własne

Wartości niematerialne jako tradycyjne zajęcia mieszkańców:

- szkutnictwo
- rybołówstwo
- wędzenie ryb tradycyjnymi metodami
- sprzedaż połowu „z łodzi/kutra”
- język kaszubski i jego szczególna odmiana nordowa
- obyczaje związane z porami roku, w szczególności czerwcowy pielgrzymka morska

Natomiast poza granicami NPK, w otulinie – znajduje się **fragment układu ruralistycznego Karwieńskie Błota (Karwieńskie Błoto Pierwsze)** oraz **dwie aleje dojazdowe (kasztanowcowa i kontr-aleja lipowa)** integralnie powiązane z makrokompozycją zabytkowego **założenia pałacowo-parkowego w Rzucewie**. Z tych dwóch alei proponuje się włączyć w granice NPK jedynie czterorzędową aleję (tzw. kontr-aleję) lipową wiodącą do pałacu. Aleja kasztanowcowa wiedzie do zespołu folwarcznego, a jej włączenie w granice NPK spowodowałoby skomplikowanie przebiegu granic Parku. Natomiast Karwieńskie Błoto Pierwsze będące „1-szym rzędem” lub „dolnym rzędem” wsi Karwieńskie Błota, należy poprzez poszerzenie granic włączyć w terytorium NPK tak, aby całość wpisu do rejestru zabytków wsi olęderskiej Karwieńskie Błota znajdował się w granicach Parku. Podobnie należy poprzez poszerzenie granic NPK włączyć **obszar historycznego 3-go łąnu Karwieńskich Błot**, nie objętego wpisem do rejestru zabytków. Jest to teren między zachodnią granicą wpisu do rejestru zabytków Karwieńskich Błot a obrębem wsi Dębki, noszący umowną nazwę „Widowo” z uwagi na istniejący tu dawniej folwark Widowo. W miejscowości Widowo umieszczono w XIX/XX w. jedno z dwóch urządzeń odwadniających teren wsi Karwieńskie Błota, najprawdopodobniej w miejscu lokalizacji najdawniejszego urządzenia z XVII w. – wiatraku-pompy.

11.3. Stan prac nad audytem krajobrazowym na koniec 2020 r. wraz z charakterystyką zakresu i metodologii w kontekście planów ochrony parków krajobrazowych¹⁷

Mimo, iż przyjmuje się w naukach technicznych i przyrodniczych, że krajobraz istnieje obiektywnie, sposób jego klasyfikacji i określania granic jednostek krajobrazowych jest przedmiotem licznych i wciąż trwających dyskusji. Na charakter fizjonomiczny krajobrazów znaczący wpływ mają cechy geomorfologiczne i uwarunkowania biotyczne, ale decydujące – w szczególności współcześnie – są uwarunkowania antropogeniczne, czytelne w zróżnicowanych formach użytkowania terenu oraz zabudowie i obiektach infrastruktury technicznej. Krajobrazy przekształcone antropogenicznie przybierają kształty zgeometryzowane (czego przykładem są krajobrazy miejskie i rolnicze), zaś ze zmniejszaniem się stopnia antropopresji maleje regularność kształtów i rośnie rozczłonkowanie form i granic jednostek (Przewoźniak, Czochański 2020)¹⁸. Tym samym, kształt jednostek krajobrazowych, w wyróżnianiu i charakterystyce krajobrazów, jest jedną z istotniejszych cech fizjonomio-diagnostycznych – obok typologii ich użytkowania. Szybko zachodzące zmiany krajobrazowe w ostatnich 20 latach, degradacja fizjonomii krajobrazów i zagrożenie najcenniejszych i unikatowych cech krajobrazu, relatywnie ogólne (opracowane w skali całego kraju) dotychczasowe typologie krajobrazu oraz podpisanie przez Polskę Europejskiej Konwencji Krajobrazowej (zwanej dalej EKK) –

¹⁷ Autor rozdziału: dr hab. Jarosław Czochański, prof. UG, z wykorzystaniem materiału: Czochański J., Flanz S., 2020, Nowa typologia krajobrazów Światowego Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie – wyniki i wnioski krytyczne z audytu krajobrazowego (msc. – w druku).

¹⁸ Przewoźniak M., Czochański J.T., 2020, Przyrodnicze podstawy gospodarki przestrzennej. Ujęcie proekologiczne, Bogucki Wyd. Nauk., Gdańsk-Poznań,

wraz z zobowiązaniem do ochrony zasobów i walorów krajobrazu¹⁹ stały się przyczyną podjęcia działań nad wdrożeniem audytu krajobrazowego – opartego o nową typologię krajobrazów. Prace związane z przygotowaniem rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie audytu krajobrazowego (z 2019 r.), dały nowy impuls do podjęcia zagadnienia wyróżnienia, oceny i próby ochrony krajobrazów Polski. Podstawą wydania tego rozporządzenia były zmiany ustaw spowodowane uchwaleniem ustawy z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. poz. 774, z późn. zm.), zwanej „ustawą krajobrazową”.

Audyt krajobrazowy – synteza założeń

Ustawa krajobrazowa – w wyniku zmiany treści ustaw o ochronie przyrody (2004) oraz o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (2003), przez wprowadzenie obowiązku sporządzania audytu krajobrazowego, uwzględnia przepisy EKK w zakresie identyfikacji i oceny krajobrazów (art. 6C EKK), a także częściowo w zakresie zdefiniowania celów jakości krajobrazu dla zidentyfikowanych i ocenionych krajobrazów (art. 6D EKK). Jednocześnie do polskiego systemu prawnego wprowadzone zostały instrumenty mające na celu ochronę, gospodarkę i planowanie krajobrazu (art. 6E EKK), poprzez określenie zakazów oraz zasad kształtowania krajobrazów uznanych za najcenniejsze, tzw. krajobrazów priorytetowych. Są one definiowane w systemie prawnym jako krajobrazy „szczególnie cenne dla społeczeństwa ze względu na swoje wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, architektoniczne, urbanistyczne, ruralistyczne lub estetyczno-widokowe i jako takie wymagające zachowania lub określenia zasad i warunków ich kształtowania”. Podstawą do ich wskazania są wyznaczone wcześniej jednostki typologiczne krajobrazu, dla których ostatecznie powinny zostać zaproponowane rekomendacje i wnioski dotyczące zasad kształtowania i ochrony. W ten sposób audyty krajobrazowe będą stanowiły podstawę do podejmowania regionalnych działań w procesie planowania i zagospodarowania przestrzennego najcenniejszych krajobrazów, jak również będą zawierały przesłanki merytoryczne do weryfikacji i kształtowania sieci obszarów chronionych.

Metodyka każdego z etapów audytu krajobrazowego jest dosyć obszerna i skomplikowana, tekst Rozporządzenia RM określa zakres oraz ogólną metodologię sporządzania audytu, natomiast w załącznikach do rozporządzenia opisane są szczegóły metodologii z podziałem na etapy sporządzania audytu. W rozporządzeniu przyjęto, iż identyfikacja krajobrazów (tj. proces wydzielenia krajobrazów przez wyznaczenie ich granic, sklasyfikowanie pod względem charakteru dominujących w krajobrazie czynników oraz nadanie oznaczeń identyfikacyjnych) powinna odbywać się przez podzielenie mezoregionów na obszary o jednolitym tle krajobrazowym, zgodnie z wytycznymi zawartymi w rozporządzeniu – ze względu na regionalny poziom analiz i opracowania, przyjęto skalę opracowania 1:50000. Oznacza to, że wydzielane krajobrazy stanowią znaczne uszczegółowienie dotychczas stosowanych w Polsce wydzieleń typologicznych krajobrazu, ale jednocześnie są uogólnione wobec wydzielanych lokalnie Jednostek Architektoniczno-Krajobrazowych i Wnętrz Architektoniczno-Krajobrazowych (metoda JArK-WAK).

Wyznaczenie granic jednostek krajobrazowych odbywa się dwuaspektowo – w oparciu o szczegółową analizę pokrycia i użytkowania terenu oraz typy rzeźby terenu, w sposób rozłączny i wyczerpujący – dla całego obszaru województwa. Wydzielone jednostki krajobrazowe kwalifikuje się do jednego z 15 typów i 51 zdefiniowanych w Rozporządzeniu RM podtypów krajobrazu. Ponadto dla każdej jednostki określa się jeden z 8 typów rzeźby terenu. Kolejno, w ramach charakterystyki krajobrazów, dla każdego z nich określone są cechy analityczne przyrodnicze (abiotyczne i biotyczne) i kulturowe oraz cechy syntetyczne, zapisywane w tzw. Karcie Charakterystyki Krajobrazu. Na tym

¹⁹ Polska ratyfikowała Europejską Konwencję Krajobrazową 24 czerwca 2004 r., a weszła ona w życie w dniu 1 stycznia 2005 r. Zgodnie z definicją Konwencji krajobraz rozumiany jest jako „obszar, postrzegany przez ludzi, którego charakter jest wynikiem działania i interakcji czynników przyrodniczych i/lub ludzkich”. Jednocześnie EKK wskazuje, że krajobrazy należy wyodrębnić na całym obszarze kraju, dokonując analizy ich charakteru, czynników kształtujących i zagrożeń. W taki też sposób skonstruowany został audyt krajobrazowy.

etapie dokonuje się wyboru cech charakterystycznych typologicznie oraz cech unikatowych, które będą następnie brane pod uwagę w ocenie zidentyfikowanych krajobrazów, opartej na określeniu stanu zachowania lub wykształcenia poszczególnych cech. Ocena ta polega na porównaniu wszystkich wskazanych cech z adekwatnymi cechami wszystkich innych krajobrazów tego samego podtypu w województwie. Wartości porównawcze wyraża się w wielokrotnościach odchylenia standardowego od średniej dla całego rozpatrywanego zbioru.

W wyniku przeprowadzenia wyżej opisanych procedur następuje wskazanie tzw. krajobrazów priorytetowych – występujących na obszarze całego województwa. Jeśli określone jednostki typologiczne krajobrazu, w zasięgu tych, znajdują się jednocześnie w granicach obszaru chronionego – w postaci parku krajobrazowego lub obszaru chronionego krajobrazu, wówczas „automatycznie” stają się one tzw. „krajobrazem priorytetowym”. W planach ochrony parków krajobrazowych wyznacza się dla niego strefy ochrony krajobrazu – które zgodnie z art. 23a ust. 1 pkt.1) Ustawy o ochronie przyrody (2004) stanowią „(...) przedpola ekspozycji, osie widokowe, punkty widokowe oraz obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną, istotne dla zachowania walorów krajobrazowych obszaru chronionego krajobrazu, wraz ze wskazaniem które z zakazów, wymienionych w art. 24 ust. 1a, obowiązują w danej strefie”. Natomiast dla obszarów chronionego krajobrazu strefy takie wyznacza się odrębnie, po uchwaleniu audytu krajobrazowego – w drodze uchwały sejmiku województwa, stanowiącej akt prawa miejscowego. Jednocześnie na podstawie identyfikacji krajobrazów, ich charakterystyki oraz oceny zagrożeń, formułuje się zalecenia w zakresie zarządzania krajobrazem, tj. rekomendacje i wnioski, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 3 lit.b ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (2003). Stanowią one nowe i jednocześnie kluczowe narzędzie wpływu na kształtowanie krajobrazów i warunków utrzymania ładu przestrzennego. Zgodnie z ustawowym wymogiem są one uwzględniane w planach zagospodarowania przestrzennego województw, w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Stan prac nad audytem województwa pomorskiego²⁰

Prace nad audytem krajobrazowym województwa pomorskiego prowadzone są od września 2018 roku. Skupiają się obecnie na weryfikacji wyznaczonych jednostek krajobrazowych, opracowaniu wskaźników (tzw. cech analitycznych) przyrodniczych i kulturowych krajobrazu oraz opracowaniu bazy zagrożeń dla obszarów objętych formami ochrony przyrody i zasobów kulturowych (parki narodowe, parki krajobrazowe, rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu, światowe rezerваты biosfery UNESCO, obiekty światowego dziedzictwa UNESCO i projektowane obszary proponowane do umieszczenia na listach UNESCO). Prace te powinny zostać ukończone do połowy 2021 r., a w ich efekcie zostaną utworzone – dla wszystkich jednostek krajobrazowych – tzw. Karty Charakterystyki Krajobrazu, na podstawie których przeprowadzane będą statystyczne procedury obliczeniowe dla oceny zidentyfikowanych krajobrazów i wyznaczenia krajobrazów priorytetowych. Krajobrazy te winny być wyznaczone do końca 2021 r. W ramach prowadzonych obecnie prac nie będą wyznaczone strefy ochrony krajobrazu, które stanowią następstwo uchwalonych zapisów audytu krajobrazowego.

Obecnie, w procedurze wyznaczania jednostek krajobrazowych, na obszarze województwa pomorskiego wydzielono 15 typów – w ich obrębie 42 podtypy i 1720 jednostek krajobrazowych, przy czym w NPK wyznaczono 6 typów i podtypów oraz 20 jednostek typologicznych krajobrazu. Jednocześnie dobiegają końca prace związane z gromadzeniem danych dla wspomnianych już wskaźników (tzw. cech analitycznych). Dla wskaźników grupy A²¹ (cechy analityczne – przyrodnicze

²⁰ charakterystyka stanu na dzień 01.01.2021 r.

²¹ podział przyjęty zgodnie z Załącznikiem nr 3 *Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych* z dn. 11 stycznia 2019 r.

krajobrazu) zgromadzone zostały dane dla wszystkich cech „obligatoryjnych” oraz wybranych „fakultatywnych” – dostępnych na podstawie BDOT10k. Dane wskaźnikowe dot. grupy B (cechy analityczne – kulturowe krajobrazu) zostały przygotowane dane w postaci dwóch baz danych, które w dalszej kolejności będą możliwe do wykorzystania w analizach wskaźnikowych. W analizie wskaźnikowej cech kulturowych krajobrazu brane są pod uwagę zabytki oraz obiekty, które poprzez swoje wartości estetyczne lub emocjonalne są obiektami wyróżniającymi się w krajobrazie. W zestawieniu dotyczącym zabytków uwzględnione zostały zarówno pojedyncze obiekty, jak i zespoły budowlane o różnych funkcjach, układy urbanistyczne i ruralistyczne, zabytkowe parki, cmentarze oraz miejsca pamięci, które zostały wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego i ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz wskazane do ochrony w ramach gminnych ewidencji zabytków (GEZ). Zebrane informacje, głównie z rozproszonych Gminnych Programów Opieki nad Zabytkami (GPOZ), przekształcono w Geoprzestrzenną bazę zabytków nieruchomości województwa pomorskiego. Zgromadzono także dane do identyfikacji obiektów archeologicznych o własnej formie krajobrazowej (na podstawie danych LiDAR). Baza zabytków została uzupełniona o elementy, które nie były wymienione w rejestrze i ewidencjach, natomiast ze względu na swoje walory, wartości estetyczne, specyfikę architektoniczną i wyróżnienie w krajobrazie zostały uznane za wartościowe. Źródłem informacji uzupełniających do wskaźników kulturowych B zostały m.in.: portale Google Maps i Open Street Map, baza BDOT, mapy archiwalne, różnego rodzaju portale branżowe, a także wyniki wizji terenowych. Kategoriami wymagającymi uzupełnienia były te, które zostały przypisane do niewielkiej grupy zabytków (miejsca po rozegranych bitwach i wojnach, miejsca masowych straceń). Niektóre kategorie, takie jak np. obiekty użyteczności publicznej lub obiekty kultu wyznania katolickiego wzbogacono elementami architektury współczesnej.

Podstawowe cechy diagnostyczne krajobrazu – kształt jednostek i typologia, w ocenie wykonawców audytu²² nie zostały w wystarczająco precyzyjny sposób zdefiniowane w przepisach audytu krajobrazowego. Porównanie prac prowadzonych w różnych województwach wskazuje na sporą uznaniowość i nadmierne uogólnienia w wyznaczaniu typów jednostek krajobrazowych. Skomplikowane i pracochłonne procedury oceny wyznaczonych krajobrazów (m.in. przy wyznaczaniu krajobrazów priorytetowych) wywołują dążenie wykonawców do zmniejszania liczby wydzielanych jednostek. W efekcie pojawia się wyraźna różnica między szczegółowymi wydzieleniami jednostek krajobrazowych typu JArK/WAK – wyznaczanych od lat w skalach opracowań lokalnych, a jednostkami powstającymi w pracach nad audytem krajobrazowym. Jednostki wydzielane w audycie krajobrazowym powstają w skali regionalnej i z założenia stanowią znaczące uszczegółowienie typologii krajobrazów tworzonych dla obszaru całego kraju. Rzeczywiście szczegółowość wyznaczonych wydzieleni jest nieporównywalna z dotychczas stosowanymi typologiami opracowanymi m.in. przez Richlinga²³ (1992), czy Richlinga i Dąbrowskiego²⁴ (1995) – jednak ich szczegółowość bardziej odpowiada mikroregionom – a więc podziałowi mezoreginów w regionalizacji fizyczno-geograficznej Polski, niż szczegółowo wyróżnionym jednostkom krajobrazowym, na podstawie ich rzeczywistego zróżnicowania fizjonomicznego (na bazie zróżnicowania geomorfologicznego, przyrodniczego i antropopresji).

Należy mieć na uwadze, że metodologia audytu krajobrazowego, dotychczas nigdzie szerzej nie testowana na dużych obszarach (o powierzchni województwa), ze względu na skomplikowaną procedurę obliczeniową i specyfikę porównywania wszystkich wyznaczonych cech analitycznych we wszystkich wydzielonych pod względem takiego samego typu krajobrazu jednostkach, może doprowadzić do nieoczekiwanych wyników i wskazań obszarów jako priorytetowych. Tym bardziej, ze względu na potrzebę rzeczywistej ochrony walorów przyrodniczo-krajobrazowych poszczególnych

²² za wykonanie audytu województwa pomorskiego odpowiedzialne jest Pomorskie Biuro Planowania Regionalnego w Gdańsku, a prace – zgodnie z Wezwaniem Wojewody Pomorskiego zrealizowane mają być do marca 2022 r.

²³ Richling A., 1992, *Kompleksowa geografia fizyczna*, PWN, Warszawa, 369 s.

²⁴ Typologia krajobrazu Polski wg A. Richlinga i A. Dąbrowskiego, *Atlas Rzeczypospolitej Polskiej* 1995,

parków krajobrazowych, konieczne jest dokonywanie waloryzacji i oceny krajobrazów oraz wskazywanie możliwości i zakresu ich ochrony w opracowaniach planów ochrony. Takie zindywidualizowane podejście do obszarów parków krajobrazowych pozwala na poszerzenie zakresu klasyfikacji jednostek typologicznych krajobrazu – poza wskazane w audycie krajobrazowym. Wprowadzenie metodologii audytu w postaci Rozporządzenia Rady Ministrów, a więc aktu prawnego, z zamkniętym katalogiem typów i podtypów jednostek krajobrazowych, formalnie uniemożliwia dodanie specyficznych, a ważnych dla poszczególnych regionów kraju typów krajobrazu, pominiętych w rozporządzeniu (stanowiłoby to odstępstwo od rozwiązań wprowadzonych aktem prawnym). Jednakże plany ochrony parków krajobrazowych, w zakresie opisu i oceny jednostek krajobrazowych, formalnie nie są związane metodologicznie z procedurami audytu krajobrazowego, a zgodnie z w art. 20 ust. 4 pkt 7 Ustawy o ochronie przyrody (2004) – winny jedynie uwzględniać krajobrazy priorytetowe, zidentyfikowane w ramach audytu krajobrazowego²⁵ jako obszary, dla których formalnie wskazuje się w planach ochrony granice stref ochrony krajobrazów. Należy więc przyjąć, że w operatach krajobrazowych, wykonywanych dla potrzeb planów ochrony, nie tylko można, ale wręcz należy wskazywać różnicowanie krajobrazowe z uwzględnieniem jego odmienności, specyfiki oraz skali opracowania – jako specjalistycznego uzupełnienia wyników opracowań audytów krajobrazowych, z możliwością wskazania przedpoli ekspozycji, osi widokowych, punktów widokowych oraz obszarów zabudowanych, wyróżniających się lokalną formą architektoniczną – jednakże dla tak wskazanych obszarów (o ile nie są one wskazane zgodnie z przepisami dot. audytu krajobrazowego), nie można ustanowić stref ochrony krajobrazu wraz z zakazami, o których mowa w art. 17 ust. 1a Ustawy o ochronie przyrody (2004) – w randze aktu prawa miejscowego.

Dla ważnych, a jednocześnie dużych powierzchniowo, unikatowych i przyrodniczo cennych obszarów – takich jak parki krajobrazowe, audyt krajobrazowy winien być uzupełniany pracami w ramach planów ochrony – jako podstawą do weryfikacji i uzupełnienia wiedzy o krajobrazach i ich cechach, z uwzględnieniem znacznie większej szczegółowości wydzieleni topologicznych i specyfiki lokalnej – tak w odniesieniu do zagadnień środowiska przyrodniczego jak i kulturowego. Zgodnie z art.20, ust. 4., pkt. 7) ustawy o ochronie przyrody (2004) Plan ochrony dla parku krajobrazowego zawiera „określenie granic stref ochrony krajobrazów”, których wobec braku w chwili obecnej wskazania krajobrazów priorytetowych (ze względu na trwającą procedurę audytu krajobrazowego) formalnie wyznaczyć nie można. Jednocześnie zbieżność czasowa uchwalania niektórych planów ochrony parków krajobrazowych i audytu krajobrazowego sugeruje potrzebę koordynacji działań i wskazywania obszarów i typów krajobrazów, które – na obecnym poziomie rozpoznania – spełniają kryteria dla uznania za krajobrazy priorytetowe (choć formalnie jeszcze nimi nie są). Za najbardziej zasadne i jedynie możliwe, należy przyjąć w tej sytuacji wskazanie wymienionych w art.20, ust. 4., pkt. 7) stref ochrony krajobrazów, na podstawie wskazanych w trakcie prac nad planem ochrony krajobrazów o cechach priorytetowych.

Uwagi końcowe

Niestety przedstawiona metodologia audytu krajobrazowego, jak i zakres proponowanych typów i podtypów krajobrazu, nie zakończy ani dyskusji na temat metod delimitacji jednostek krajobrazowych, ani prac nad wydzieleniem tych jednostek w Polsce. Nie jest też wystarczająca do prawidłowego opisanie różnicowania krajobrazowego województwa, w stopniu umożliwiającym wskazanie różnicowania krajobrazowego w skali lokalnej – w tym parków krajobrazowych. Nie jest jasna także kwestia sposobów zapisu rekomendacji i wniosków w audycie, bowiem metodologia stanowiąca przedmiot regulacji prawnych i przyjęta w postaci Rozporządzenia Rady Ministrów w 2019 r., budzi szereg merytorycznych wątpliwości i uwag.

²⁵ zgodnie z rozumieniem tego pojęcia, określonym w art.5, pkt 23a) Ustawy o ochronie przyrody (2004): „*krajobraz priorytetowy – krajobraz priorytetowy w rozumieniu art. 2 pkt 16f ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*”

Podstawowe zarzuty jakie należy sformułować w stosunku do zaproponowanej w Rozporządzeniu RM metodologii audytu krajobrazowego – to:

- niejednoznacznie opisane metody prowadzenia wydzieleni jednostek krajobrazowych, z uwzględnieniem kryteriów podziału jednostek wprowadzonych załącznikiem nr 1;
- nieprecyzyjne i nierozłączne kryteria wyróżniania typów rzeźby terenu;
- niewyczerpująca istniejących form krajobrazowych i zróżnicowania fizjonomicznego klasyfikacja typologiczna (typy i podtypy) oparta na zróżnicowaniu pokrycia i użytkowania terenu – niewystarczająca do przeprowadzenia typologii jednostek krajobrazowych w pełnym spektrum regionalnego zróżnicowania;
- nieadekwatna do regionalnej skali opracowania szczegółowość niektórych wydzieleni i charakterystyk, bazujących często na lokalnych detalach przyrodniczych i kulturowych;
- niemożliwe do opracowania dla obszaru wielkości województwa szczegółowe wskaźniki – cechy tzw. analityczne i syntetyczne;
- wprowadzanie minimalnych wielkości wydzieleni na poziomie 50 lub 100 ha dla różnych typów krajobrazów – nie pozwalające wyróżnić wielu niezwykle charakterystycznych i cennych dla regionu typów i elementów krajobrazu,
- pomijanie niektórych typów krajobrazów o specyficznych i charakterystycznych cechach dla tego regionu nadmorskiego,
- niewystarczający na rzetelne opracowanie audytu czas wyznaczony przepisami prawa i decyzjami wojewodów (jako organów nadzorczych nad działaniami samorządów regionalnych) na wykonanie audytu krajobrazowego województw.

Wymienione czynniki powodują między innymi, że prace w ramach planów ochrony parków krajobrazowych, cechujące się znacznie większą szczegółowością i skalą, będą nieporównywalne z wynikami audytu krajobrazowego – w zakresie typów i podtypów oraz zasięgów przestrzennych (granic) wydzielonych jednostek krajobrazowych. Natomiast w skali całego kraju wyniki audytu nie są w pełni porównywalne i nie pozwalają na zintegrowanie do postaci jednej bazy i wspólnej grafiki uzyskanych wyników oraz opracowanie klasyfikacji i map dla obszarów stykowych przy granicach województw. Wydzielone jednostki krajobrazowe nie w pełni ukazują rzeczywiste zróżnicowanie krajobrazów, zróżnicowana jest szczegółowość opracowań – w tym m.in. szczegółowość wydzieleni odnoszących się do cech wskaźników i zagrożeń – odrębnie dla środowiska przyrodniczego i kulturowego, zaś uzyskiwane wyniki różnią się zarówno w stosunku do wielu szczegółowych, wcześniejszych opracowań, jak i opracowań związanych z pracami nad planami ochrony parków krajobrazowych. W efekcie uzyskany obraz typów i podtypów jednostek krajobrazowych, jest w prawdzie znacznie dokładniejszy niż przywoływane wcześniejsze podziały na poziomie ogólnokrajowym, ale nie oddaje pełnego spektrum zróżnicowania krajobrazowego i nie uwzględnia specyficznych jednostek krajobrazowych, nadających indywidualnych cech krajobrazom lokalnym.

Wyznaczone obecnie w audycie jednostki krajobrazowe, są efektem swoistego kompromisu pomiędzy szczegółowymi i jednocześnie nieprecyzyjnymi założeniami metodologii audytowej, a dotychczasowym doświadczeniem i utrwalonymi w tradycji geograficznej podziałami krajobrazowymi. W efekcie wydzielone jednostki krajobrazowe, różnią się nieco szczegółowością i klasyfikacją typologiczną w poszczególnych województwach, a ich generalizacja do skali 1:50 000 (zgodnie z przepisami audytu) sprowadza je bardziej do jednostek typu mikroregionów niż tradycyjnie tzw. krajobrazów elementarnych. O ile generalnie przeprowadzone prace i wydzielenia klasyfikacji typologicznej krajobrazów należy uznać za formalnie poprawne (tj. zgodne z wprowadzonymi przepisami prawa), to z całą pewnością nie są one nazbyt szczegółowe, a przebiegi granic są zgeneralizowane i nie zintegrowane z granicami podziałów regionalizacji fizycznogeograficznej. Powoduje to, że dla rzetelnego wskazania zróżnicowania krajobrazowego obszarów chronionych (rozpatrywanych w skali lokalnej – adekwatnej do planów ochrony) oraz oceny i waloryzacji tych krajobrazów w celu rekomendacji działań ochronnych prace audytu

krajobrazowego nie mogą być uznane za odpowiednie i wystarczające, zaś plany ochrony winny mieć dodatkowo opracowywane operaty krajobrazowe, wskazujące rzeczywiste rozmieszczenie elementów krajobrazowych wymagających ochrony i kształtowania – takich jak określone w ustawie o ochronie przyrody przedpola ekspozycji, osie widokowe, punkty widokowe oraz obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną, istotne dla zachowania walorów krajobrazowych obszaru chronionego krajobrazu.

11.4. Wyodrębnienie krajobrazów unikatowych (o cechach priorytetowych) w NPK

W trakcie prac nad planem ochrony wyodrębniono krajobrazy unikatowe (o cechach priorytetowych) obejmujące najcenniejsze elementy, stanowiące o unikatowości obszaru Parku, które powinny zostać uwzględnione w trakcie prac nad audytem krajobrazowym województwa pomorskiego. Krajobrazy te ujęto w trzech poziomach znaczeń: **K-znaczenie krajowe; R-znaczenie regionalne (województwie); L-znaczenie lokalne (NPK).**

K-znaczenie krajowe charakteryzuje krajobrazy które są unikatowe w skali kraju i są:

- rozpoznawalne jako położone w specyficznym regionie geograficznym związanym z bliskością wód otwartego morza i wód Wewnętrznej Zatoki Puckiej;
- jedyne w skali kraju pod względem połączenia w jednym miejscu trzech okresów historycznych w funkcji militarnej (helski zespół *architektury militaris*)
- miejsce zapoczątkowania określenia używanego w nauce polskiej i światowej jako „kultura rzucewska” dla datowania określonego okresu prehistorycznego
- przestrzenny zespół pałacowo-parkowy z folwarkiem zachowany w całości, reprezentujący wysokiej klasy architekturę neogotycką pałacu, znakomite rozwiązania kompozycyjne w parku i unikatowe w skali kraju położenie krajobrazowe umożliwiające daleki widok na wody Zatoki Puckiej Wewnętrznej,
- unikatowy w skali kraju widok wyjątkowo rozległego makro-wnętrza krajobrazowego ujścia lokalnej rzeki wraz ze zbiorem cennych elementów przyrodniczych.

R-znaczenie regionalne (wojewódzkie) charakteryzuje krajobrazy będące wyróżniającymi się w skali województwa (pomorskiego), jako ciekawe i cenne pod względem kulturowym i wizualnym i jedyne na terenie województwa (pomorskiego):

- pod względem wyjątkowości wizualnej są to porty i przystanie rybackie położone nad wodami Wewnętrznej Zatoki Puckiej
- pod względem funkcjonalnym i prezentowania nowoczesnej myśli urbanistycznej jednorodnego architektonicznie zespołu zabudowy, jest osiedle mieszkaniowe z towarzyszącymi obiektami użyteczności publicznej powstałe w okresie międzywojennym, przeznaczone dla szczególnej grupy użytkowników – kadry oficerskiej i żołnierzy Polskiego Wojska oraz ich rodzin
- pod względem funkcjonalnym i prezentowania nowoczesnej myśli urbanistycznej i ekologicznych rozwiązań w realizowaniu zabudowy jest to zespół kuracyjny z okresu międzywojennego w Juracie, jedyny w województwie pomorskim (podobne założenia są spotykane na terenie kraju, np. osiedla podwarszawskie)

L-znaczenie lokalne (w granicach NPK i w jego najbliższym otoczeniu) charakteryzuje krajobrazy mające znaczenie dla lokalnej turystyki jako miejsca warte zobaczenia i poznania

- łąki nadmorskie są interesującym kontrastem wizualnym w porównaniu do form strefy brzegowej (plaż, wydm i klifów)
- wieś Karwieńskie Błota jest unikatowa jedynie w skali lokalnej gdyż w Delcie Wisły podobnych wsi „olęderskich” jest wiele

- brzeg klifowy jest unikatowy w skali lokalnej gdyż na terenie województwa (pomorskiego) znajduje się np. klif orłowski, a na terenie kraju są także i inne podobne formy geologiczne.

Zaleca się uwzględnienie stref ochrony krajobrazów o cechach priorytetowych wymienionych w poniższej tabeli (tab. 18) w trakcie prac nad audytem krajobrazowym województwa pomorskiego wykonywanym zgodnie z art. 38a Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Dodatkowo wskazano co było podstawą uznania danej strefy za rekomendowaną strefę ochrony krajobrazów, wyznaczoną w obrębie krajobrazów priorytetowych, zgodnie z ustawą o ochronie przyrody (art. 20, ust. 4 pkt 7: przedpola ekspozycji, osie widokowe, punkty widokowe, obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną).

Tab. 18. Strefy ochrony krajobrazów o cechach priorytetowych, oznaczonych w planie ochrony jako strefy C_I - Strefy ochrony krajobrazów w obrębie krajobrazów o cechach priorytetowych do uwzględnienia w ramach audytów krajobrazowych

L.p.	Kod strefy	znaczenie K- krajowe; R- regionalne; L- lokalne	Proponowana nazwa	Lokalizacja i powierzchnia	Charakterystyka (ogólny opis i szczegółowa charakterystyka)	Rekomendacje (zgodnie z ustawą o ochronie przyrody, art. 20. Ust. 4 pkt 7)
1	2	3	4	5	6	6
1.	C_I.01	K	„Strefa brzegowa Morza Bałtyckiego”	strefa brzegowa Morza Bałtyckiego (414,3 ha)	strefa brzegowa Morza Bałtyckiego wraz z przystaniami rybackimi Strefa charakteryzuje się rozległymi widokami (przedpole ekspozycji) na otwarte morze z jego zmieniającą się kolorystyką oraz widokiem akcentu kolorystycznego o silnym oddziaływaniu w postaci białego piasku plaż; małe morskie przystanie rybackie (Dębki, Karwia, Chłapowo) wprowadzają element regionalny w postaci cumujących na wodzie lub zimujących na plaży łodzi będących replikami dawnych łodzi rybackich, co można niejako zaliczyć do lokalnej formy architektonicznej; przy przystani w Dębkach znajduje się wieża widokowa z punktem widokowym	przedpola ekspozycji, osie widokowe, punkty widokowe obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną
2.	C_I.02	L	„Błota Nadmorskie”	Łąki nadmorskie tzw. Błota na pld. od Dębek (124,6 ha)	Łąki nadmorskie tzw. Błota Nadmorskie na pld. od Dębek Pokryta łąkami i torfowiskami równina przymorska, pocięta siecią rowów i kanałów melioracyjnych a jako makro-przedpole ekspozycji, ukazująca w ostatnim planie kolejnych widoków – zalesione wydmy Mierzei Karwieńskiej	przedpola ekspozycji,
3.	C_I.03	L	„Karwieńskie Błota”	Karwieńskie Błota I i II (Karwieńskie Błoto	Układ ruralistyczny Karwieńskie Błoto I i II (Karwieńskie Błoto Pierwsze i Drugie) Forma krajobrazowa zachowująca	przedpola ekspozycji, obszary zabudowane

				Pierwsze i Drugie) (896,3 ha)	historyczną myśl techniczną człowieka w formie regularnego rozplanowania wsi rolniczej w postaci tzw. rzędówki bagiennej na pozyskanym terenie osuszonych bagien nadmorskich w XVII wieku; relikty zabudowy są wyróżniającą się lokalną formą architektoniczną; rozłóg pól uprawnych i łąk stanowi rozległe przedpole ekspozycji umożliwiające bez przeszkód wizualnych obserwację zarówno ciąg zabudowy wsi jak i zalesione wydmy Mierzei Karwieńskiej	wyróżniające się lokalną formą architektoniczną
4.	C_I.04	K	„Lisi Jar”	Jastrzębia Góra (2,5 ha)	forma geologiczna „Lisi Jar” koło Jastrzębiej Góry Zalesiona dolina erozyjna z wylotem w strefie brzegowej morza tworząca z punktu widokowego na początku rozcięcia unikatowy widok lunetowy czyli silnie zawężony i o wyraźnie ukierunkowanej osi widokowej skierowanej na wody morza; zmieniająca się barwa wód morskich tworzy często bardzo silny akcent kolorystyczny widoku	osie widokowe, punkty widokowe
5.	C_I.05	K	„Blizarium”	Rozewie (21,8 ha)	„Blizarium” (zespół latarni morskich) w Rozewiu Zespół zbudowań związanych z dwiema latarniami morskimi; obiekty obu latarni poza wyróżnianiem się lokalną formą architektoniczną (latarnie morskie występują bowiem jedynie na wybrzeżach), pełnią także rolę punktów widokowych umożliwiających obserwację krajobrazu NPK w postaci widoku panoramicznego o kącie obserwacji 360° co jest szczególnym przedpołem ekspozycji; obiekty latarni morskich stanowią wyraźne dominanty krajobrazowe, częściowo także akcenty krajobrazowe z uwagi na swoją kolorystykę	przedpola ekspozycji, punkty widokowe, obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną
6.	C_I.06	K	„Dolina Chłapowska”	Dolina Chłapowska (10,5 ha)	forma geologiczna „Dolina Chłapowska” w Chłapowie Częściowo zalesiona dolina erozyjna z wylotem w strefie brzegowej morza prezentuje się z lokalnych punktów widokowych jako krajobraz labiryntowy, unikatowy jest także widok lunetowy wzdłuż doliny czyli silnie zawężony i o wyraźnie ukierunkowanej osi widokowej skierowanej na wody morza; zmieniająca się barwa wód morskich	osie widokowe, punkty widokowe

					tworzy często bardzo silny akcent kolorystyczny widoku	
7.	C_I.07	L	„Rozewski klif”	Rozewie i Chłapowo (11,7 ha)	Rozewie i Chłapowo – odcinki klifowe strefy brzegowej Morza Bałtyckiego. Jest to krajobraz klifowo-plażowy otwartego morza ukazujący bardzo wyraziście naturalne procesy erozyjne, wzmocniony możliwością obserwacji „walki” naturalnej roślinności porastającej klify z zagrożeniem unicestwienia; ciąg widokowy wzdłuż brzegu morskiego (jako zbiór punktów widokowych) posiada silne ukierunkowanie (oś widokowa) obserwacji, natomiast wody otwartego morza są przedpolem ekspozycji czynnej i biernej („z” i „na”)	przedpola ekspozycji, osie widokowe, punkty widokowe
8.	C_I.08	R	„Port rybacki Kuźnica”	Kuźnica (3,5 ha)	Kuźnica – port rybacki. Forma specyficznej dla portów organizacji przestrzennej i elementów portu rybackiego, w Kuźnicy jest wyróżniającą się lokalną formą architektoniczną zawierającą: pirs cumowniczy, polery, drabinki oraz konieczne urządzenia nawigacyjne, a także cumujące łodzie rybackie i łodzie żaglowe: pirs cumowniczy jest osią widokową na wody Zatoki Puckiej Wewnętrznej, zaś jego koniec od strony wód Zatoki jest silnie zdefiniowanym w przestrzeni punktem widokowym; wody Zatoki są przedpolem ekspozycyjnym dla obserwacji jednostek pływających.	przedpola ekspozycji, osie widokowe, punkty widokowe, obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną
9.	C_I.09	R	„Port rybacki Jastarnia”	Jastarnia (4,7 ha)	Jastarnia – port rybacki. Forma specyficznej dla portów organizacji przestrzennej i elementów portu rybackiego, w Jastarni jest wyróżniającą się lokalną formą architektoniczną zawierającą: pirs cumowniczy, polery, drabinki oraz konieczne urządzenia nawigacyjne a także cumujące łodzie rybackie i łodzie żaglowe oraz okresowo statki turystyczne „białej floty”: pirs cumowniczy jest osią widokową na wody Zatoki Puckiej Wewnętrznej, zaś jego koniec od strony wód Zatoki jest silnie zdefiniowanym w przestrzeni punktem widokowym; wody Zatoki są przedpolem ekspozycyjnym dla obserwacji jednostek pływających	przedpola ekspozycji, osie widokowe, punkty widokowe, obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną
10.	C_I.10	R	„Międzywoje Jurata”	Jurata (5,9 ha)	układ zespołu zabudowy międzywojennego osiedla kurortowego w Juracie. Przykład zabudowy i rozplanowania	obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą

					zespołu kuracyjnego zrealizowany podług przemyślanego projektu z okresu międzywojennego, uwzględniającego ochronę środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych miejsca; zachowane relikty oryginalnej zabudowy letniskowej, m.in. dom Wojciecha Kossaka stanowi wyróżniającą się lokalną formę architektoniczną	architektoniczną
11.	C_I.11	R	„Międzywojenny Hel”	Hel (12,1 ha)	osiedla mieszkaniowe z okresu międzywojennego w Helu Wojskowe osiedle zabudowy wielorodzinnej pochodzące z końca lat 30-tych XX w.; zrealizowane zostało w ramach organizowania Helskiego Rejonu Umocnionego po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku; urbanistyczna kompozycja zespołu oparta została o podstawową oś kompozycyjną w postaci wytyczenia głównej ulicy osiedla oraz osie uzupełniające w postaci prostopadłych ulic; rozmieszczenie budynków osiedla prezentuje uporządkowaną, symetryczną kompozycję; cennym elementem jest występująca w osiedlu wysokiej klasy architektura modernistyczna okresu międzywojennego; całość prezentuje uporządkowaną myśl najlepszych rozwiązań urbanistycznych okresu międzywojennego i jest obszarem zabudowanym wyróżniającym się lokalną formą architektoniczną	obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną
12.	C_I.12	K	„Cypel Helski”	Cypel Helski (94,2 ha)	Cypel Helski z unikatowym widokiem wraz z zespołem militarnym Cypel Helski to zalesione wydmy i strefa brzegowa z plażami będąca swoistą osią widokową, to także miejsce punktu widokowego (punktów widokowych) umożliwiających obserwację przedpola ekspozycji czynnej i biernej („z” i „na”) wód Morza Bałtyckiego i jednocześnie wód Zatoki Puckiej Wewnętrznej; Helski Rejon Umocniony usytuowany na cyplu helskim realizowany od końca lat 30-tych XX w., aż do lat 60-tych XX w., posiada szczególną infrastrukturę komunikacyjną, obejmującą takie elementy zagospodarowania konieczne dla celów wojskowych jak: port, lądowiska i rozbudowany system	przedpola ekspozycji, osie widokowe, punkty widokowe obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną

					komunikacyjny lądowy w postaci linii kolejowych normalno- i wąskotorowych, są tu także utwardzone drogi i funkcjonalnie poprowadzone leśne dukty, całość stanowi unikatowy zespół prezentujący osiągnięcia sztuki wojennej w postaci kolejnych nawarstwień, poszczególne obiekty tego zespołu są przykładem obszaru zabudowanego, wyróżniające się lokalną formą architektoniczną <i>architecture militaris</i>	
13.	C_I.13	R	„Zatoka Pucka”	Zatoka Pucka wraz ze strefą brzegową (10 852,6 ha)	Zatoka Pucka wraz ze strefą brzegową Zatoka Pucka Wewnętrzna to wyjątkowo rozległa płaszczyzna tafli wody (zimą bywająca pokryta taflą lodową), obramowana wysoczyznami morenowymi oraz Półwyspem Helskim stanowi wyjątkowe przedpole ekspozycji zawierające niepoliczalną liczbę punktów widokowych z jednostek pływających po wodach Zatoki; wody Zatoki jako przedpole ekspozycji umożliwia obserwację linii zabudowy wyróżniającej się lokalną formą architektoniczną w przypadku Pucka, jak również fragmenty linii brzegowej Kuźnicy oraz częściowo Jastarni i Helu z portami rybackimi i ich tradycyjnymi łodziami rybackimi, jak kutry połowowe czy kopie pomeranek, co można zaliczyć do lokalnej formy architektonicznej	przedpola ekspozycji, osie widokowe, punkty widokowe obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną
14.	C_I.14	K	„Ujście Płutnicy”	ujście rzeki Płutnicy wraz z doliną rzeki (obszar proponowany do włączenia do Parku) (13,9 ha)	ujście rzeki Płutnicy wraz z doliną rzeki (położona formalnie poza granicami Parku) Ujściowy odcinek Pradoliny Płutnicy jest unikatem w skali całego polskiego wybrzeża Bałtyku; forma tutejszego krajobrazu to monumentalne makro-wnętrze krajobrazowe tworzące wspaniałe przedpole ekspozycji, bez przeszkód wzrokowych dla obserwacji linii horyzontu	przedpola ekspozycji, punkty widokowe
15.	C_I.15	K	„Osada Łowców Fok”	Rzucewo (32,2 ha)	Rzucewo – rezerwat archeologiczny „Osada łowców Fok” wraz z unikatowym widokiem Stanowisko archeologiczne ze znaleziskami pochodzącymi z osady neolitycznej, od których pochodzi używana w nauce światowej nazwa „kultura rzucewska”; obecnie jest tu Park Kulturowy pod nazwą „Osada Łowców Fok”, na terenie którego znajdują się odtworzone elementy	przedpola ekspozycji, punkty widokowe, obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną

					neolitycznych zabudowań, co można uznać za szczególny obszar zabudowany wyróżniający się lokalną formą architektoniczną; położenie na cyplu rzucewskim zapewnia z wybranego punktu widokowego, niezmienny od wieków (!), widok na wody Zatoki Puckiej Wewnętrznej konwenujący z krajobrazem prehistorycznym Osady, wody Zatoki są wspaniałym przedpołem ekspozycji czynnej i biernej („z” i „na”)	
16.	C_I.16	K	„Zespół pałacowo-parkowy Rzucewo”	Rzucewo (13,1 ha)	Rzucewo – zespół pałacowo-parkowy z folwarkiem wraz z unikatowym widokiem Rozległy przestrzennie zespół pałacowo-parkowy z folwarkiem, posiadający wysokiej klasy obiekty architektoniczne (pałac, dom ogrodnika, kaplica grobowa) jest obszarem zabudowanym wyróżniającym się lokalną formą architektoniczną, w zespole znajduje się efektownie zaprojektowany park z ponad 100-letnim bindażem grabowym i okazami importowanej zieleni (kasztan jadalny, platan klonolistny); zespół usytuowany jest na brzegu Zatoki Puckiej Wewnętrznej na klifie rzucewsko-osłonińskim co sprzyjało zlokalizowaniu na skraju parku unikatowego punktu widokowego na wody Zatoki, zaś bindaż grabowy tworzy oś widokową również w kierunku wód Zatoki	osie widokowe, punkty widokowe, obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną
17.	C_I.17	K	„Ujście Pradoliny Kaszubskiej”	ujście Pradoliny Kaszubskiej (480,8 ha)	ujście Pradoliny Kaszubskiej Ujściowy odcinek Pradoliny Kaszubskiej jest unikatem w skali całego polskiego wybrzeża Bałtyku; forma tutejszego krajobrazu to monumentalne makro-wnętrze krajobrazowe tworzące wspaniałe przedpole ekspozycji, bez przeszkód wzrokowych dla obserwacji linii horyzontu	przedpola ekspozycji,

11.5. Propozycje działań dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu

W poniższych tabelach (tab. 19 i 20) zestawiono propozycje działań ochronnych w zakresie dziedzictwa kulturowego i krajobrazu.

Tab. 19. Propozycje działań ochronnych w zakresie dziedzictwa kulturowego

Lp.	Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Uwagi dot. realizacji; Koszty	Podmiot odpowiedzialny	Miejsca realizacji
1.	1.Ograniczenie niekorzystnego oddziaływania turystyki i rekreacji na stan dziedzictwa kulturowego NPK	1.1. Dostosowanie funkcji turystycznej i rekreacyjnej do cech i właściwości obiektów zabytkowych i historycznych	Ścisłe respektowanie wniosków i wytycznych konserwatorskich przekazywanych inwestorom i właścicielom obiektów zabytkowych	w ramach działalności statutowej jednostki	Samorządy gminne WKZ (w ramach uzgodnień mpzp)	Cały obszar NPK
			Określanie parametrów zabudowy w dostosowaniu do specyfiki tradycyjnego sposobu gospodarowania przestrzenią	bezkosztowo, w ramach działalności statutowej jednostki	Samorządy gminne WKZ (w ramach uzgodnień mpzp)	Cały obszar NPK
			Likwidacja nielegalnej zabudowy rekreacji indywidualnej oraz nielegalnego sposobu zagospodarowania sprzyjającego rozwojowi sezonowo występującej zabudowy rekreacji indywidualnej	w ramach działalności statutowej jednostki	Nadzór budowlany Wójt Gminy (odpowiednio Burmistrz, Prezydent Miasta)	Cały obszar NPK, zwłaszcza rejon Karwieńskich Błot i Dębek, a także w otulinie - Karwia i Ostrowo
			Kontrola obiektów o cechach zabytkowych i historycznych figurujących w gminnych ewidencjach zabytków, w zakresie przestrzegania ustaleń konserwatorskich	w ramach działalności statutowej jednostki	Wójt Gminy (odpowiednio Burmistrz, Prezydent Miasta) WKZ (np. w ramach aktualizacji GEZ, GPOZ)	Cały obszar NPK

Operat ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu NPK

2	2. Wyeksponowanie na tle kraju odmienności kulturowej Nordy jako podregionu Kaszub Północnych	2.1 Przywrócenie, w formie rekonstrukcji historycznych charakterystycznych zajęć związanych z gospodarką morską	Organizowanie popularnych rekonstrukcji historycznych i pokazów połowu ryb, wędzenia ryb oraz okazjonalne używanie dawnych strojów ludowych przez mieszkańców dawnych wsi rybackich	porównywalne do dotychczasowych kosztów podobnych, już realizowanych wydarzeń (w zależności od wielkości przedsięwzięcia)	Samorządy gminne organizacje pozarządowe	Cały obszar NPK, zwłaszcza gminy położone na Półwyspie Helskim
3.	3. Prowadzenie szeroko pojętej działalności edukacyjnej, w tym prezentacja wartości poznawczych zabytków oraz popularyzacja i ukazanie wartości estetycznych zabytków i krajobrazu w środowisku człowieka	3.1 Upowszechnienie wiedzy na temat walorów kulturowych NPK oraz zagrożeń dla nich	Opracowanie tematycznych folderów reklamowych o walorach NPK i upowszechnienie ich w punktach informacji turystycznej i obiektach noclegowych	koszty rynkowe podobne dla podobnych wydawnictw	PZPK/oddział Władysławowo	Cały obszar NPK
			Opracowanie wydawnictw ukazujących w kontraście dobre i złe przykłady zarządzania zabytkami oraz gospodarowania krajobrazem czyli „anty-folderki”	koszty rynkowe podobne dla podobnych wydawnictw	PZPK/oddział Władysławowo	Cały obszar NPK
			Organizacja konkursów plastycznych i praktyk studenckich, m.in. dla studentów ASP i Wydziałów Architektury w celu uwypuklenia lokalnej swojskości, tradycji i historii	koszty nagród dla laureatów wg uznania organizatorów	PZPK/oddział Władysławowo	Cały obszar NPK
			Kontynuacja organizacji spacerów i wycieczek przyrodniczo-kulturowych, w szczególności intensyfikacja działalności w sezonie letnim we współpracy z właścicielami obiektów noclegowych; wprowadzenie cykli tych wydarzeń	koszty podobne do dotychczasowych kosztów dla podobnych wydarzeń	PZPK/oddział Władysławowo	Cały obszar NPK

Operat ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu NPK

		3.2 Upowszechnienie wiedzy na temat wpływu działalności człowieka (w szczególności turystycznej i rekreacyjnej) na dziedzictwo kulturowe	Opracowanie wizualizacji charakterystycznych miejsc Parku, w celu uwypuklenia elementów dysharmonijnych, deprecjonujących walory dziedzictwa kulturowego (np. sąsiedztwa współczesnej bezstylowej architektury)	koszty rynkowe, wg wyników zamówienia publicznego	PZPK/oddział Władysławowo	Cały obszar NPK
			Opracowanie wzorników typowych form architektury i sposobów kontynuacji zabudowy układów przestrzennych, jako narzędzi wspomagających procesy inwestycyjne	koszty rynkowe, wg wyników zamówienia publicznego	PZPK/oddział Władysławowo Samorządy gmin	Cały obszar NPK
			Wykorzystanie i wdrożenie istniejących już opracowań (wzorników typowych form architektury i sposobów kontynuacji zabudowy układów przestrzennych) będących w zasobach Urzędu Marszałkowskiego w Gdańsku	bezkosztowo	PZPK/oddział Władysławowo Samorządy gmin	Cały obszar NPK
4.	4. Zachowanie istniejących fragmentów krajobrazu historycznego	4.1 Dążenie do tworzenia dodatkowej formy ochrony dziedzictwa kulturowego w formie Parku Kulturowego	Wykonanie przeglądu i inwentaryzacji obszarów predystynowanych do powołania Parku Kulturowego	w ramach działalności statutowej jednostki	Samorząd gminy Hel	Helski Rejon Umocniony
5.	5. Zachowanie warstw krajobrazowych dla przyszłych prac naukowo-badawczych	5.1 Organizowanie konkursów prac magisterskich i doktorskich dotyczących badań historycznych	Wykorzystywanie efektów prac konkursowych magisterskich i doktorskich	koszty nagród dla laureatów wg uznania organizatorów	PZPK/oddział Władysławowo WKZ	Cały obszar NPK

Źródło: opracowanie własne

Tab. 20. Propozycje działań ochronnych w zakresie krajobrazu

Lp.	Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Uwagi dot. realizacji; Koszty	Podmiot odpowiedzialny	Miejsca realizacji
1.	1. Przywrócenie wartości estetycznych krajobrazu otwartego sprzed powołania NPK i ekspansji turystycznej	1.1.Ograniczenie chaotycznego sposobu lokalizowania sezonowych form zagospodarowania: koczowisk namiotowych, koczowisk przyczep kempingowych i „wiosek” substandardowych domków kempingowych	Likwidacja wszelkich elementów szpecących wskazanych przez studia krajobrazowe	w ramach działalności statutowej jednostki	Samorządy gmin	cały obszar NPK
			Egzekwowanie stosowania obowiązujących przepisów prawa	w ramach działalności statutowej jednostki	Samorządy gmin Nadzów budowlany RDOŚ	cały obszar NPK
		1.2.Przywrócenie powiązań widokowych: w lokalnych wnętrzach krajobrazowych, w widokach dalekich i w panoramach	Wykonanie studiów i wytycznych krajobrazowych dla widoków rozległych i panoram	koszty rynkowe, wg wyników zamówienia publicznego	Samorządy gmin PZPK/oddział Władysławowo	cały obszar NPK
2.	2. Zniwelowanie niekorzystnego wpływu człowieka na estetykę krajobrazu otwartego	2.1 Niwelowanie negatywnego oddziaływania wizualnego na krajobraz powodowanego w szczególności przez reklamy, ogrodzenia i obiekty małej architektury	Sporządzenie i wdrożenie Uchwał właściwych Rad Gmin tzw. reklamowych, opracowanych na podstawie tzw. „Ustawy krajobrazowej” (Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu)	w ramach działalności statutowej jednostki, wg wyników zamówienia publicznego (w przypadku zleconego zewnętrznego opracowania)	Samorządy gmin	cały obszar NPK
		2.2 Przywrócenie powiązań widokowych: w lokalnych wnętrzach krajobrazowych, w widokach dalekich i w	Likwidacja wszelkich elementów szpecących wskazanych przez studia krajobrazowe i uchwały krajobrazowe	w ramach działalności statutowej jednostki	Samorządy gmin	cały obszar NPK

	panoramach	Stosowanie studiów krajobrazowych w pracach projektowych i planistycznych	w ramach działalności statutowej jednostki, wg wyników zamówienia publicznego	Samorządy gmin	cały obszar NPK
		Konieczność wykonywania studiów i wytycznych krajobrazowych dla widoków rozległych i panoram	koszty rynkowe, wg wyników zamówienia publicznego	Samorządy gmin PZPK/oddział Władysławowo	cały obszar NPK
		Wprowadzenie zakazu bądź zaproponowanie rozproszenia lokalizacji nowych inwestycji i wskazanie im lokalizacji na podstawie studiów krajobrazowych sporządzonych dla makro- i mikro-skali	w ramach działalności statutowej jednostki	Samorządy gmin	cały obszar NPK
	2.3 Ochrona wyjątkowych form krajobrazu naturalnego: klifów, wydmy, trzcinowisk w ujściach rzek (utrzymanie naturalnej dynamiki brzegu morskiego)	Zaprzestanie wykonywania umocnień brzegów (w miejscach, gdzie nie wpływa to na bezpieczeństwo ludzi i mienia) i stosowania nieskutecznej technologii (rdzewienie siatek !), a także szkodliwej (wody opadowe infiltrują pod wzmocnieniami i powodują osuwiska całości – klifu i „wzmocnień”)	bezkosztowo	Urząd Morski	umocnione fragmenty brzegu od strony otwartego morza
	2.4 Ograniczenie lokalizacji nadziemnych obiektów infrastruktury technicznej i obiektów emitujących światło	Zmiana formy instalacji zewnętrznych na wewnętrzne, skablowane	w ramach realizacji przedsięwzięć	Zarządcy infrastruktury technicznej	cały obszar NPK oraz otulina, w szczególności wewnątrz krajobrazowe z głównych punktów i ciągów widokowych

			Ograniczenie nowych instalacji nadziemnej infrastruktury technicznej (obiekty wysokie, telefonia);	bezkosztowo	Zarządcy infrastruktury technicznej Samorządy gminne (w ramach mpzp)	cały obszar NPK oraz otulina, w szczególności wewnątrz krajobrazowe z głównych punktów i ciągów widokowych
			Opracowanie dopuszczalnej skali lx (luxów) oraz liczby kandel na m ² powierzchni, czyli luminancji strumienia, na podstawie badań specjalistów architektów światła i architektury krajobrazu; zakaz kierowania strumienia światła w górę powodującego zanieczyszczenie nieboskłonu	w ramach działalności statutowej jednostki, wg wyników zamówienia publicznego	Samorządy gmin PZPK/oddział Władysławowo Inwestorzy	cały obszar NPK
3.	3. Ochrona przywróconych walorów krajobrazu otwartego	3.1 Opracowanie procedury gospodarowania przestrzenią na obszarach o dużej wrażliwości na przekształcenia	Edukacja mieszkańców dotycząca nieodwracalności sił przyrody i powrót do naturalnych procesów wraz z zakazem lokalizacji nowej zabudowy	w ramach działalności statutowej jednostki	Samorządy gmin PZPK/oddział Władysławowo RDOŚ WKZ	cały obszar NPK
		3.2 Przekształcenie ochrony biernej („pseudoochrony”) w postaci naukowych opracowań, kolejnych operatów ochrony, rozproszonych ekspertyz) na ochronę czynną – działania w terenie	Wdrożenie (używanie) zapisów „Ustawy Krajobrazowej” czyli Ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu	w ramach działalności statutowej jednostki	Samorządy gmin	cały obszar NPK
			Rezygnacja ze stosowania decyzji o warunkach zabudowy i wykonywanie mpzp dla większych powierzchniowo obszarów	w ramach działalności statutowej jednostki	Samorządy gmin	cały obszar NPK, w szczególności tereny nieobjęte dotąd mpzp

Operat ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu NPK

4.	4. Uświadamianie znaczenia krajobrazu jako „obrazu kraju” w powszechnej opinii	4.1 Poszerzanie zakresu tematyki w działalności edukacyjnej na każdym szczeblu edukacji – cel powszechny	Wdrożenie (używanie) zapisów „Ustawy Krajobrazowej” czyli Ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu	w ramach działalności statutowej jednostki	Samorządy gmin	cały obszar NPK
			Rozwijanie działalności edukacyjnej	w ramach działalności statutowej jednostki	PZPK/oddział Władysławowo	cały obszar NPK

Źródło: opracowanie własne

11.6. Propozycje ustaleń do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz innych dokumentów strategicznych dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych dla dziedzictwa kulturowego i krajobrazu

Z racji zróżnicowanej natury zasobów i wartości kulturowych jak również zasobów i wartości krajobrazowych propozycje ustaleń do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz innych dokumentów strategicznych dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych dla dziedzictwa kulturowego i krajobrazu przedstawiono dla obu zagadnień w następującym podziale.

A. Wartości kulturowe:

1. wartości przestrzenne
 - a) obszary wpisane do rejestru zabytków
 - b) obszary wpisane do Ewidencji Zabytków
2. wartości materialne
 - a) obiekty wpisane do rejestru zabytków
 - b) zespoły obiektów wpisane do rejestru zabytków
 - c) obiekty ujęte w Wojewódzkiej i Gminnej Ewidencji Zabytków
 - d) zespoły obiektów ujęte w Wojewódzkiej i Gminnej Ewidencji Zabytków
3. wartości niematerialne
 - a. tradycyjne zajęcia mieszkańców: szkutnictwo, rybołówstwo, wędzenie ryb tradycyjnymi metodami, sprzedaż połowu „z łodzi/kutra”
 - b. język kaszubski i jego szczególna odmiana nordowa
 - c. obyczaje związane z porami roku, w szczególności czerwcową pielgrzymką morską

B. Wartości krajobrazowe

1. krajobraz otwarty (wiejski i semi-naturalny)
2. krajobraz kulturowy „zbudowany” (miasta, wsie, osiedla, osady, założenia przestrzenne)
3. percepcja krajobrazu (widoki, panoramy)

Dla tak przyjętego podziału propozycje ustaleń przedstawiają się następująco:

A. Wartości kulturowe:

1. wartości przestrzenne
 - a) obszary wpisane do rejestru zabytków

W przypadku podejmowania wszelkich działań w obrębie chronionego obszaru należy każdorazowo posłużyć się informacyjnym materiałem wyjściowy zgromadzonym w Programach Opieki nad Zabytkami dla każdej gminy. Dla obszarów wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego w przypadku planowanych inwestycji na tym terenie należy każdorazowo sporządzać miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla całości wpisu do rejestru lub dla wskazanej lokalizacji inwestycji wraz z jej otoczeniem. W sporządzanym MPZP dla zabudowy historycznej należy wskazać: rodzaj dopuszczalnego działania – zachowanie, rewaloryzacja, rewitalizacja, rekonstrukcja, rekonstrukcja pełna, odtworzenie elementów, rodzaj stosowanych materiałów budowlanych, rodzaj funkcji przestrzeni bądź obiektu, umożliwiającej zachowanie oryginalnych elementów historycznych jak układ przestrzenny – w tym układy zieleni historycznej czy substancja materialna. W sporządzanym MPZP dla nowej zabudowy należy wskazać: zachowanie historycznego podziału parcelacyjnego, dopuszczalne wysokości nowej zabudowy, kształt i proporcje nowej zabudowy,

formę pokrycia dachowego i jego materiał, preferowane materiały budowlane, preferowane gatunki i odmiany zieleni towarzyszącej.

b) obszary ujęte w Wojewódzkiej i Gminnej Ewidencji Zabytków

Formalnie takie wyznaczone obszary nie występują na terenie NPK, zatem jako obszar wpisany do Wojewódzkiej i Gminnej Ewidencji zabytków należy rozumieć zgrupowanie poszczególnych obiektów architektonicznych, zarówno wolnostojących jak i układów wielobudynkowych, np. dawnych zagród rolniczych. W przypadku planowanych inwestycji na tym terenie należy za każdym razem posłużyć się informacyjnym materiałem wyjściowy zgromadzonym w Programach Opieki nad Zabytkami dla każdej gminy. Postuluje się sporządzanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla całości zgrupowania obiektów wpisanych do ewidencji zabytków, łącznie z miejscem nowej lokalizacji inwestycji, jeżeli planowana nowa inwestycja znajduje się bliżej niż 1 km od zgrupowania obiektów historycznych. W sporządzanym MPZP dla nowej zabudowy należy wskazać: zachowanie historycznego podziału parcelacyjnego – jeśli taki istnieje, dopuszczalne wysokości nowej zabudowy, kształt i proporcje nowej zabudowy, formę pokrycia dachowego i jego materiał, preferowane materiały budowlane, preferowane gatunki i odmiany zieleni towarzyszącej.

2. wartości materialne

a) obiekty wpisane do rejestru zabytków

Dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego przy wszelkich działaniach należy – po określeniu kierunku działań (zachowanie, rewaloryzacja, rewitalizacja, rekompozycja, rekonstrukcja pełna, odtworzenie elementów) sporządzić:

- studium historyczno-konserwatorskie na bazie archiwalnych materiałów, w tym także źródłowych,
- program prac konserwatorskich. Dalsze działania powinny być na bieżąco konsultowane i uzgadniane z konserwatorem zabytków aż do uzyskania zgody na prace przy obiekcie zabytkowym. Prace wykonawcze muszą być nadzorowane i realizowane przez osoby mające uprawnienia do takich prac.

b) zespoły obiektów wpisane do rejestru zabytków

Dla zespołów obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego, wymagania są te same jakie dotyczą obiektów pojedynczych. A zatem przy wszelkich działaniach należy – po określeniu kierunku działań (zachowanie, rewaloryzacja, rewitalizacja, rekompozycja, rekonstrukcja pełna, odtworzenie elementów) sporządzić:

- studium historyczno-konserwatorskie na bazie archiwalnych materiałów, w tym także źródłowych,
- program prac konserwatorskich. Dalsze działania powinny być na bieżąco konsultowane i uzgadniane z konserwatorem zabytków aż do uzyskania zgody na prace przy obiekcie zabytkowym. Prace wykonawcze muszą być nadzorowane i realizowane przez osoby mające uprawnienia do takich prac.

c) obiekty ujęte w Wojewódzkiej i Gminnej Ewidencji Zabytków

Dla obiektów wpisanych do Wojewódzkiej i Gminnej Ewidencji Zabytków należy określić generalny kierunek działań: zachowanie, rewaloryzacja, rewitalizacja, rekompozycja, rekonstrukcja pełna, odtworzenie elementów. Przy sporządzaniu dokumentacji projektowej należy posłużyć się informacjami i wytycznymi zawartymi w Programach Opieki nad Zabytkami dla danej gminy. Działania powinny być na bieżąco konsultowane i uzgadniane z konserwatorem zabytków, zgodnie z przepisami odrębnymi. Prace wykonawcze powinny być nadzorowane przez osoby mające uprawnienia do takich prac.

d) zespoły obiektów ujęte w Wojewódzkiej i Gminnej Ewidencji Zabytków

Dla zespołów obiektów wpisanych do Wojewódzkiej i Gminnej Ewidencji Zabytków działania są takie same jak dla obiektów pojedynczych. Należy określić generalny kierunek działań: zachowanie,

rewaloryzacja, rewitalizacja, rekompozycja, rekonstrukcja pełna, odtworzenie elementów. Przy sporządzaniu dokumentacji projektowej należy posłużyć się informacjami i wytycznymi zawartymi w Programach Opieki nad Zabytkami dla gminy. Działania powinny być na bieżąco konsultowane i uzgadniane z konserwatorem zabytków, zgodnie z przepisami odrębnymi. Prace wykonawcze powinny być nadzorowane przez osoby mające uprawnienia do takich prac

3. wartości niematerialne

Pomimo, iż w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zagadnienia kulturowych wartości niematerialnych nie są zazwyczaj celem priorytetowym, to jednak winny się w nich znaleźć zapisy i ustalenia mające na celu eliminację lub ograniczenie zagrożeń dla niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Wyrazić to mogą zapisy w tekście będące w szczególności wskazówką w zakresie kształtowania ładu przestrzennego, np. dla inwestorów, planujących konkretne działania.

Takimi wskazówkami odnoszącymi się do obszaru całego NPK mogą być następujące postulaty:

- Wyeksponowanie na tle kraju odmienności kulturowej Nordy jako podregionu Kaszub Północnych w formie rekonstrukcji historycznych (pokazów) charakterystycznych zajęć związanych z gospodarką morską, jak połów ryb, wędzenie ryb oraz okazjonalne używanie dawnych strojów ludowych przez mieszkańców dawnych wsi rybackich. Postuluje się poszerzenie działalności edukacyjnej w miejscowych placówkach kultury i oświaty (szkołach, świetlicach, klubach a także placówkach muzealnych).
- Na bazie zwiedzania obiektów zabytkowych prezentowanie historii regionu wraz z ludowymi przekazami, legendami, opowieściami czy morskimi sagami, przypowieściami i przysłowiami.
- Popularyzowanie powszechniejszego używania języka kaszubskiego odmiany z Kaszub Północnych. Organizowanie konkursów wiedzy o regionie Kaszub Północnych, konkursów na „gadki” kaszubskie, konkursów na haft kaszubski Szkoły Żukowskiej a także odtworzenie zapomnianych potraw i smaków dawnej kuchni tego regionu jako gastronomiczna atrakcja turystyczna.
- Współpraca z ośrodkami badawczymi zajmującymi się etnografią i etnologią w celu wykorzystywania prac kwalifikacyjnych (magisterskich, doktorskich) i naukowych (habilitacje, monografie) powiązanych z historią Kaszub Północnych.

B. Wartości krajobrazowe

1. krajobraz otwarty (wiejski i semi-naturalny)

Propozycje ustaleń do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych dla krajobrazu w zakresie krajobrazu otwartego (wiejskiego i semi-naturalnego) do zastosowania na całym obszarze NPK przedstawiają się następująco:

- Dla krajobrazów wiejskich o nielicznej i rozproszonej zabudowie bez istotnych elementów dysharmonijnych – utrzymanie dotychczasowego sposobu użytkowania.
- Dla krajobrazów wiejskich o nielicznej i rozproszonej zabudowie lecz z występującymi elementami dysharmonijnymi (nawet jednym) należy wdrożyć działania naprawcze w postaci restylizacji obiektu dysharmonijnego, np. poprzez zmianę barwy i kształtu (także poprzez ewentualne dopełnienie formy obiektu o element likwidujący jego „obcość” w otoczeniu).
- Dla krajobrazów semi-naturalnych czyli nie zwierających elementów antropogenicznych (tereny leśne, strefa brzegowa i wydmy, łąki i pastwiska, użytki ekologiczne, rezerваты przyrody itp.) wartość estetyczna nie ma znaczenia. W przypadku takich krajobrazów istotne są jedynie ustalenia wynikające z operatów dotyczących środowiska naturalnego i jego komponentów.

2. krajobraz kulturowy „zbudowany” (miasta, wsie, osiedla, osady, założenia przestrzenne)

Dla krajobrazów „zbudowanych” czyli charakteryzujących się dużym nasyceniem elementami antropogenicznymi, zwanych krajobrazami kulturowymi, ustalenia dotyczą rodzaju działalności człowieka. Będą to:

- Ustalenia dla terenów sąsiadujących z wartościowymi elementami krajobrazowymi jak zabytkowy krajobraz kulturowy zespołów ruralistycznych, urbanistycznych i pałacowo-parkowych oraz krajobrazu archeologicznego (Karwieńskie Błota I i II, Jastarnia Pucka i Helska, zespół pałacowy w Rzucewie, rezerwat archeologiczny „Łowców Fok”). W otoczeniu tych zespołów, nowa zabudowa powinna być kształtowana w taki sposób aby nie tworzyć niekorzystnego kontrastu wysokościowego i kolorystycznego z sąsiadującym zespołem historycznym. Nie należy wprowadzać dominant wysokościowych oraz akcentów formalnych i kolorystycznych w panoramach obejmujących wartościowe zespoły.
- Ustalenia dotyczące terenów rozwojowych pozostałych miejscowości powinny uwzględniać wytyczne dotyczące kształtowania nowej zabudowy i jej otoczenia (działki) zapewniające zharmonizowanie z istniejącą tradycyjną zabudową związaną z cechami ruralistycznymi (wsie rybackie i kmiecie) a także dawną zabudową historyczną związaną z nowym okresem zagospodarowania jakim był okres międzywojenny i powstaniem osiedla kuracyjnego w Juracie, tj.:
 - forma prosta o rzucie prostokątnym (dla wszystkich miejscowości)
 - forma „kamieniczki” z ozdobnym szczytem (Hel)
 - proporcje rzutów budynków: dla domów rybackich i rolniczych szerokość budynku 6-7 m na długość budynku 8,5-13 m, dla „kamieniczki” szerokość budynku 8,5 m na długość budynku 13,6-16 m; dla zabudowy „olęderskiej” w Karwieńskich Błotach szerokość budynku, który był połączony z częścią inwentarską i składową kolejno: część mieszkalna do 9m, część „inwentarska” 12 m, część „składowa” 14 m, długość budynku w całości 35m, w tym część mieszkalna długość do 9 m, część inwentarska długość do 13m, część składowa do 13m
 - forma przekrycia:
 - dach wyłącznie dwuspadowy o spadku 45° (Dębki, Ostrowo, Chałupy, Kuźnica, Jastarnia, Swarzewo, Władysławowo-Szotland, Hel)
 - dach dwuspadowy i dwuspadowy z naczółkiem lub z wystawką-erklem (Karwieńskie Błota I i II)
 - dach z wystawką-erklem (Hel)
 - dach płaski dla osiedla w Juracie
 - dach płaski dla nowoprojektowanej zabudowy w Helu (w miejscu przekształceń terenów powojkowych) jeśli przyjmie formę blokową wielokondygnacyjną
 - stosowanie lokalnych materiałów budowlanych: drewno, cegła pełna nietynkowana, kamień łamany
 - konstrukcja budynku:
 - konstrukcja drewniana (Karwieńskie Błota I i II, Dębki, Ostrowo, Chałupy, Kuźnica, Jastarnia Pucka i Helska, Swarzewo)
 - konstrukcja szkieletowa (Karwieńskie Błota I i II, Dębki, Ostrowo, Hel)
 - konstrukcja z pełnej cegły nietynkowanej (wszystkie miejscowości)
 - ogrodzenia posesji: drewniane (sztachetowe) lub drewniane ze słupkami z cegły, także tynkowanej, nie stosowanie ozdobnych ogrodzeń z kutego żelaza, podmurówka ogrodzenia z cegły lub kamienia łamanego (wszystkie miejscowości)

- detal – ozdoby laubzegowe (Karwieńskie Błota I i II); podział otworów okiennych i drzwiowych symetryczny; wprowadzenie nadświetli i przyświetli; ewentualnie wprowadzenie okiennic (wszystkie miejscowości)
- zieleń o gatunkach i odmianach rodzimych a wśród bylin także roślina obcego pochodzenia lecz „ulubiona” przez gospodynie kanna (paciorecznik), wystawiana na lato w eksponowanym miejscu ogródka

3. percepcja krajobrazu (widoki, panoramy)

Propozycje ustaleń do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz innych dokumentów strategicznych dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych dla percepcji krajobrazu obejmują wytyczne dla wyznaczonych obszarowo stref mających udział w wyznaczonych w etapie Diagnozy widokach i panoramach z ciągów i punktów widokowych.

W Diagnozie ciągi i punkty widokowe zostały scharakteryzowane kierunkami obserwacji. W ustaleniach poszerzono informacje o zasięgu (strefie) obserwacji. Dla wszystkich ciągów i punktów należy opracować uproszczone analizy widokowości na podstawie badań terenowych zawierające:

- charakterystykę widoku (widok kameralny 12°, widok o kącie wąskim 45°, widok o kącie normalnym/szerokim od 45° do 90°, widok panoramiczny od 90° do 180° oraz widok „superpanoramiczny” o kącie półpełnym 180° do pełnego 360°, widok „superpanoramiczny” pełny jest to widok z podwyższonych punktów obserwacji (latarnie morskie, wieża Domu Rybaka we Władysławowie) gdzie zasięg widoczności jest ograniczony dopiero linią horyzontu;
- określenie i opisanie takich elementów jak: przedpole widokowe, treść panoramy/widoku, ścianę główną panoramy/widoku, linię nieba, linię horyzontu, kolejność (odległość) planów w panoramie/widoku, kulisy widoku/panoramy, dominanty, subdominanty, akcenty;
- określenie zasięgu oddziaływania dominant na siebie nawzajem (odległość minimalna to 15°) w polach widzenia widoków (poza widokiem o kącie pełnym) – co pozwoli ustalić możliwość wprowadzania nowych dominant do istniejącej kompozycji widoku;
- waloryzację widoku/panoramy (wskazanie elementów pozytywnych i negatywnych podwyższających lub obniżających atrakcyjność widoku/panoramy);
- wytyczne do kształtowania widoku/panoramy (wskazanie działań w stosunku do zwaloryzowanych elementów widoku/panoramy: zachowanie bez zmian, wyeksponowanie, usunięcie, przesłonięcie, restylizacja, wskazanie dopuszczalnego miejsca wprowadzenia nowego elementu, np. dominanty, subdominanty, akcentu lub elementu do treści widoku/panoramy.)

...

11.7. Propozycje wykorzystania dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w rozwoju funkcji turystycznych i edukacyjnych

Walory dziedzictwa kulturowego, określanego potocznie jako „zabytki”, są na dalekim miejscu, po walorach krajobrazowych i zasobach przyrodniczych NPK w wyborach turystów przybywających do Parku. Tak zwanych zabytków na terenie NPK jest niewiele i nie są one w większości zbyt wartościowe w skali kraju. Wyjątkiem w zakresie dziedzictwa archeologicznego jest Park Kulturowy „Osada łowców Fok” w Rzucewie (atrakcja dla „koneserów”), a pod względem obiektów nieruchomych wyróżniają się pałac i park w Rzucewie przy brzegu morza (Zatoki Puckiej) oraz latarnie morskie w Rozewiu (dwie) i na Helu. Wzrasta popularność jako atrakcji turystycznej NPK zbioru obiektów militarnych Helskiego Rejonu Umocnionego. Pozostałe obiekty zabytkowe, które niegdyś stanowiły o rozpoznawalności krajobrazu kulturowego obszaru NPK, nie są atrakcyjne dla przeciętnego turysty i wczasowicza. Pomimo deklaracyjnych opinii, iż zasób dziedzictwa kulturowego jest bardzo istotny dla funkcji turystycznej i rekreacyjnej, hasło to praktycznie nie znajduje

odzwierciedlenia w zachowaniach turystów i w ich preferencjach. Wydaje się, że tendencja ta jest bardzo trudna do odwrócenia. Dziedzictwo kulturowe w NPK jest niejako jedynie dodatkiem, często przeszkadzającym w intensywnym zagospodarowywaniu terenów poszczególnych miejscowości NPK.

Dobra kondycja zasobu kulturowego mogłaby, pomimo wszystko, być ważna dla NPK, także w organizowaniu turystyki, zwłaszcza elitarniej kwalifikowanej, turystyki historycznej. Na przykład, turyści przebywający na terenie NPK pozytywnie wypowiadają się na temat „Szlaku Historii Militarnej Kaszub Północnych” oraz ekspozycji umieszczonej w latarni morskiej w Rozewiu. Szlak Kaszubskiej Tradycji Rybackiej, utworzony przez Muzeum Ziemi Puckiej, ma charakter „wspominkowy” – dokumentuje utracone dziedzictwo kulturowe – materialne i niematerialne tradycji rybackiej, niegdyś wyróżniającej terytorium NPK. Istotną wartością dziedzictwa kulturowego niematerialnego jest zachowanie tradycyjnych zajęć ludności NPK, czyli rybołówstwo a także do dzisiaj używana specyficzna odmiana języka kaszubskiego. Ochrona ale i kontynuacja przejawów tego silnego utożsamiania się z tradycją miejsca zamieszkania jest ważnym celem w zestawie celów ochrony NPK. Warto kontynuować promocję dziedzictwa kulturowego w turystyce, gdyż krótki okres wakacyjny w naszych warunkach klimatycznych powoduje, że uroki plaży i letniego wypoczynku nie stanowią atrakcji całorocznej. Natomiast zabytki i charakterystyczne dla Pasa Nadmorskiego regionalne obiekty kulturowe mogą być celem przyjazdu turysty przez cały rok. Cecha ta powinna być podkreślona w materiałach promujących zasób kulturowy NPK jako uatrakcyjnienie jesienno-zimowo-wiosennych pobytów, na przykład sanatoryjnych.

Krajobrazowymi atrakcjami turystycznymi są niewątpliwie widoki portów i przystani morskich. Pomimo, iż kiedyś cumowały, wpływały i wyływały na łowiska głównie łodzie i kutry rybackie, a obecnie w portach znaczącą część floty stanowią jachty i turystyczne łodzie motorowe, to sam, nieznanym turystom z głębi naszego kraju charakter tego „wodniackiego” krajobrazu przyciąga uwagę. Jest to drugi, w kolejności znaczenia – po plażach i widokach wód morza i Wewnętrznej Zatoki Puckiej, element krajobrazowy NPK, który przyciąga turystę.

Sporą atrakcją krajobrazową w rozumieniu percepcji krajobrazu poprzez widok, są miejsca widokowe o zasięgu widoku ograniczonym jedynie linią horyzontu. Są to punkty widokowe z obiektów wysokich takich jak: latarnia morska w Helu, taras na nasadzie rozebranej wieży dawnego kościoła ewangelickiego w Helu, taras na szczycie wieży kierowania ogniem baterii Schlezwig-Holstein, latarnia morska w Rozewiu, wieża widokowa w Dębku oraz wieża widokowa w ośrodku wypoczynkowym tzw. prezydenckim w Juracie a także widok z wieży Domu Rybaka we Władysławowie, który to punkt pomimo iż położony jest poza granicami NPK, zasięgiem widoku obejmuje prawie jedną trzecią Parku. Atrakcyjne dla percepcji krajobrazu NPK i jego otoczenia są także mola w Pucku w Jastarni i w Juracie jako swoiste ciągi widokowe – zarówno na krajobraz otwarty wód Wewnętrznej Zatoki Puckiej jak i z końcówki każdego mola – na Jastarnię, Juratę, daleki Hel czy jeszcze bardziej odległy Puck i jego zachowaną wciąż średniowieczną panoramę ze słynną farą.

Wysoki walor turystyczno-rekreacyjny ma w NPK seminaturalny krajobraz przyrodniczy lądowo-morski, wydmowo-plażowy i klifowo-plażowy. Spacer brzegiem morza, w otoczeniu bezkresu zmieniającego nieustannie swą fizjonomię morza, bieli plaży i ściany lasu na wydmach lub ściany klifu, są źródłem wielorakich doznań estetycznych, pozostających w pamięci i przyciągających ponownie.

Niezapomniane i przyciągające turystów są panoramy otwartego morza z punktów widokowych na krawędzi klifu koło Rozewia i w Jastrzębiej Górze. Z ciągów widokowych wyróżniają się odcinki drogi powiatowej nr 216 (Puck-Władysławowo), linii kolejowej (Gdynia-Władysławowo-Hel) ścieżki rowerowej na Półwyspie Helskim od Chałup po Jastarnię. Głównym wspomnieniem dla większości turystów pozostają otwarcia widokowe licznych przejść na plaże otwartego morza.

Natomiast walory środowiska powiązane z cennymi elementami przyrodniczymi, jak np. „ślone łąki”, bór bażynowy, czy rezerwat Kłyle – nie są turystyczną atrakcją krajobrazową w sensie wizualnym. Z tego też powodu są często traktowane w planach inwestycyjnych niektórych osób i instytucji jako „rezerwa terenowa” pod rozwój przestrzenny wybranych miejscowości.

Turystyka i rekreacja realizowane są w NPK w zauważalnie ubożącym zasobie dziedzictwa kulturowego oraz w coraz to gorszych warunkach przyrodniczych i krajobrazowych. Pogorszeniu ulega także wizerunek estetyczny Parku w jego zantropogenizowanych partiach. Powinno to powodować spadek atrakcyjności Parku i spadek intensywności turystyki, ale tak nie jest. Do przestrzeni o coraz gorszej jakości przyrodniczej i krajobrazowej przybywa coraz więcej ludzi – to intensyfikuje zniszczenia, ale nie powstrzymuje kolejnych przybyszy. Z czasem nastąpi takie zakłócenie równowagi między walorami szeroko pojętego środowiska NPK a naciskiem turystycznym, że NPK zostanie zagrożony wykreśleniem z listy polskich parków krajobrazowych. Brak takiego miana w znaczący sposób obniży rangę tego terytorium i w konsekwencji także rangę atrakcji turystycznej. Operat ochrony NPK ma za zadanie zapobiegać temu lub chociażby spowolnić proces degradacji środowiskowej.

11.8. Propozycje monitoringu stanu i skuteczności ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu

Proponuje się następujący zakres monitoringu stanu i skuteczności ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu:

w zakresie ochrony walorów **kulturowych**:

- powołanie społecznych opiekunów zabytków na podstawie Ustawy o opiece i ochronie zabytków;
- coroczny przegląd i aktualizacja gminnych ewidencji zabytków;
- kontrola stanu zachowania obiektów z gminnych ewidencji zabytków oraz obiektów wpisanych do rejestru zabytków we współpracy z ze służbą ochrony zabytków;
- zgłaszanie nieprawidłowej eksploatacji zabytku i jego przekształceń bez zezwolenia właściwych organów nadzoru;
- prowadzone stale, w szczególności w sezonie letnim kontrole w zakresie wprowadzania, stawiania i wieszania reklam, ogłoszeń i innych elementów „dodatkowych” na obiektach zabytkowych i historycznych lub w ich najbliższym otoczeniu;
- ocena form sezonowej małej architektury (mebla ulicznego, zagospodarowania ulicznych ogródków kawiarnianych) oraz form i rodzaju sezonowej zieleni w pojemnikach, eliminowanie elementów niespójnych z obiektami zabytkowymi i historycznymi pod względem formy, kolorystyki i estetyki;
- konsekwentna polityka w zakresie skutecznego egzekwowania prawa przez odpowiednie organy;
- opracowanie formy pomocy ekonomicznej w podtrzymaniu tradycyjnego zajęcia rybaków Nordowych jakim są połowy ryb na Wewnętrznej Zatoce Puckiej i na wodach Bałtyku.

w zakresie ochrony walorów **krajobrazowych**:

- systematyczne kontrole terenów zajmowanych przez sezonową zabudowę rekreacyjną i usługową (pola namiotowe, kempingi, parkingi dla przyczep kempingowych, kamperów-van’ów i kamperów, kioski, stoiska, namioty handlowe, namioty „wezyra” dla imprez tanecznych) i zgłaszanie nieprawidłowości w zakresie zasięgu obszarów przeznaczonych dla takiego użytkowania wskazanych w pozwoleniach urzędów gmin;
- ocena form małej architektury i zintensyfikowanie kontroli jej wykorzystywania na trasach turystycznych (pieszych, rowerowych) i przy przejściach dopłażowych
- posezonowa kontrola stanu zachowania form przyrodniczych i czystości otoczenia;
- prowadzone stale, w szczególności w sezonie letnim kontrole w zakresie wprowadzania – stawiania, wieszania, naklejania reklam, ogłoszeń i innych elementów „dodatkowych”,

w tym także przenośnych (!), przesłaniających atrakcyjne otwarcia i zamknięcia widokowe oraz zakłócających widoki panoram na krajobraz otwarty lub panoramy miejscowości;

- konsekwentne egzekwowanie prawa przez odpowiednie organy;

Dla celów diagnostycznych obszaru Parku w zakresie wielkości zasobu dziedzictwa **kulturowego** a także stanu jego zachowania korzystnym byłoby nawiązanie stałej współpracy z wydziałami Architektury, Konserwacji Zabytków, Historii Sztuki i Archeologii a także Socjologii uczelni wyższych w celu prowadzenia badań terenowych, dokumentacyjnych czy ankietowych (np. w ramach praktyk studenckich). Wyniki tak prowadzonych badań mogłyby stanowić uzupełnienie wiedzy o aktualnej sytuacji zasobu dziedzictwa kulturowego oraz stosunku do niego właścicieli, władających i turystów. Badania takie wykonywane cyklicznie dostarczyłyby interesujący materiał analityczny i porównawczy. Na tej podstawie można by ustalać sposoby dalszego postępowania w zakresie ochrony dziedzictwa także na bazie konsultacji społecznych i współpracy interesariuszy.

Dla celów diagnostycznych obszaru Parku w zakresie oceny stanu estetyki i możliwość prawidłowej percepcji **krajobrazu** Parku dobrym rozwiązaniem byłoby nawiązanie stałej współpracy z wydziałami Architektury, Architektury Krajobrazu, Turystyki, Geografii oraz z kierunkiem Gospodarka Przestrzenna uczelni wyższych w celu prowadzenia analiz krajobrazowych, ewidencjonowania wewnątrz makro krajobrazowych krajobrazu otwartego i lokalnych krajobrazu zbudowanego, otwarć i zamknięć widokowych, określania elementów szpecących oraz wytycznych do kształtowania widoków i panoram. Wyniki tak prowadzonych badań mogłyby stanowić uzupełnienie wiedzy o aktualnym stanie krajobrazu pod kątem harmonijności zagospodarowania przestrzennego i aktualnego poziomu kultury gospodarowania przestrzenią. Na przyszłość mogłyby posłużyć również jako ogólne wytyczne do bardziej zharmonizowanego przekształcania krajobrazu Parku.

12. PROGNOZA STANU W PERSPEKTYWIE 20-LETNIEJ

12.1. Wariant ochrony zachowawczej – utrzymanie aktualnych trendów, bez podejmowania działań wskazanych w Planie ochrony

Poza obiektami wpisanymi do rejestru zabytków woj. pomorskiego, pozostały zasób obiektów tradycyjnych, będący najistotniejszym zbiorem charakteryzującym odrębność kulturową regionu, jest systematycznie niszczone nie tylko w sensie dosłownym (znikania obiektów), ale także poprzez rozbudowy i nadbudowy, a także modernizacje istniejącej substancji zabytkowej. Jeżeli nie nastąpi zmiana stosunku rodzimych mieszkańców Nordy oraz przyjezdnych, zwłaszcza przedsiębiorców i inwestorów, dawna charakterystyczność i unikatowość pod względem kulturowym obszaru NPK, będzie wspomnieniem znanym jedynie z ilustracji w publikacjach turystycznych.

Aktualne trendy inwestycyjne w NPK w postaci licznych inwestycji developerskich, ograniczenia lub zaniku specyficznego, lokalnego krajobrazu „rybackiego” i zastąpienie go krajobrazem przystani turystycznych, rozwoju sportów żeglarstwa deskowego (windsurfing i kitesurfing), intensywnego rozwoju w sezonie letnim substandardowych obiektów handlu i gastronomii oraz „potopu” reklam wydają się być trudne do zahamowania. Zatem wariant dalszej dewastacji krajobrazu i zaniku charakterystycznych elementów jest w zasadzie przesądzony, zwłaszcza, iż w dokumentach planistycznych gmin istnieją jeszcze rezerwy terenowe dla nowych inwestycji, które pogłębią negatywny wpływ na krajobraz.

12.2. Wariant ochrony aktywnej - pełna realizacja ustaleń Planu ochrony

Stosując zalecenia Planu ochrony w zakresie ochrony czynnej będzie można mieć nadzieję, że takie postępowanie pozwoli na realizację wszystkich wymienionych wcześniej celów zachowania i ochrony walorów NPK. Szkoda jedynie, że z biegiem czasu dotyczyć to może coraz bardziej ubogiego stanu zachowania zasobu dziedzictwa kulturowego. Niestety, przy obecnym masowym wykorzystaniu turystycznym walorów NPK zachowanie pozostałości dziedzictwa kulturowego i unikatowych krajobrazów wydaje się być wyjątkowo trudne.

A przecież, kultura materialna, dziedzictwo historyczne oraz krajobraz NPK są niezwykle wyrazistym i cennym elementem wspólnego dziedzictwa, nie tylko Polski. Stosowanie ochrony czynnej i pożądane jej efekty, pozwoliłyby na zrealizowanie rekomendacji Rady Europy zawartych w Europejskiej Konwencji Krajobrazowej, ratyfikowanej przez Polskę. Ideałem byłoby przywrócenie zniszczonych krajobrazów i zachowanie ich różnorodności, która „*jest podstawowym komponentem europejskiego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, przyczyniając się do zachowania, utrzymania i tworzenia kultur lokalnych*”²⁶. Zatem warto, a przede wszystkim – **należy**, chronić zachowany jeszcze obecnie zasób wartości kulturowo-krajobrazowych NPK, aby utrzymać i stale poprawiać wizerunek „obrazu kraju”, nie tylko wewnętrzny ale i zewnętrzny.

²⁶ Polska ratyfikowała Europejską Konwencję Krajobrazową 24 czerwca 2004 r., a weszła ona w życie w dniu 1 stycznia 2005 r.

13. LITERATURA I OPRACOWANIA NIEPUBLIKOWANE

- Abramowicz M. 2003. Jurata – kurort z niczego, Gdańsk.
- Basiński A., Lipińska B., Marsz A., Medowski T. 1993. Podstawy przestrzennego rozwoju środowiska kulturowego i przyrodniczego Półwyspu Helskiego i Zatoki Puckiej wraz z przedstawieniem koncepcji zagospodarowania plaż, kąpielisk oraz portów i przystani jachtowo-rybackich dla celów rekreacji i sportów morskich. Zadanie nr 7 „Struktura krajobrazu przyrodniczego Półwyspu Helskiego (mscr).
- Baum S., Kistowski M. 2004. Stan zagospodarowania Półwyspu Helskiego oraz Mierzei Wiślanej – rozpoznanie sytuacji konfliktowych oraz propozycja kierunków działań. Raport dla Samorządu Województwa Pomorskiego, Gdańsk (mscr).
- Biernat A., Jakubowska B., Medowski T., Nogaczewski M. 2000. Charakterystyka środowiska kulturowego [w:] Gerstmannowa E. – red. Nadmorski Park Krajobrazowy. Materiały do Monografii Przyrodniczej Regionu Gdańskiego 3.
- Chmielewski T.J., Myga-Piątek U., Solon J. 2015. Typologia aktualnych krajobrazów Polski. Przegł. Geogr. 87, 3.
- Czochański J., Flanz S., 2020, Nowa typologia krajobrazów Światowego Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie – wyniki i wnioski krytyczne z audytu krajobrazowego (msc. – w druku)
- Dettlaff B. 2016a. Gminny program opieki nad zabytkami w gminie Kosakowo na lata 2016-2019. 2016. (mscr)
- Dettlaff D. 2016b. Gminny program opieki nad zabytkami w gminie Puck na lata 2016-2019 (mscr)
- Europejska Konwencja Krajobrazowa sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r. Dz. U. 2006, Nr 14, poz. 98.
- Gerstmannowa E. – red. 2000. Nadmorski Park Krajobrazowy. Materiały do Monografii Przyrodniczej Regionu Gdańskiego 3.
- Kamiński K. 2002. Kaszubskim brzegiem Bałtyku. Nadmorski Park Krajobrazowy. Pomorska Oficyna Wydawniczo-Reklamowa, Gdynia.
- Kistowski M. 2017. Opracowanie typologii krajobrazów na wybranych obszarach chronionego krajobrazu wraz z wykonaniem ich kompleksowej waloryzacji i oceny w kontekście zachowania walorów estetyczno-widokowych oraz podejmowania działań ochronnych. Ekspertyza dla Samorządu Województwa Pomorskiego (mscr).
- Kistowski M., Korwel-Lejkowska B. 2005. Wpływ zagospodarowania przestrzennego (ze szczególnym uwzględnieniem bazy turystycznej) na środowisko przyrodnicze i walory krajobrazowe strefy Karwia – Hel [w:] Kistowski M., Korwel-Lejkowska B., Witkiewicz M. Problemy zagospodarowania i ruchu turystycznego w strefie nadmorskiej na przykładzie Nadmorskiego Parku Krajobrazowego. Wyd. Bernardinum, Pelplin.
- Król D. red. 2019. Zespół osadniczy z epoki kamienia – Rzucewo, gmina Puck, stanowisko 1. Najstarsze osady na Zatoką Pucką. OKSiT w gm. Puck.
- Komorowski A. – red. 2001. Obiekty podwodne i militaria Zatoki Gdańskiej. Gdynia.
- Kuklik M. 2019. Tryptyk Helski, część II od roku 1920 do roku 1938, Hel-Gdańsk.
- Lück K. 1939 (tłum, na jęz. polski 2000 r.) Karwieńskie Błota nad Morzem Bałtyckim.
- Najmajer P. 2015. Program opieki nad zabytkami dla miasta Helu na lata 2016-2020 (mscr).
- Łysejko A. 2007. Historia latarni morskiej Hel, Gdynia.
- Łysejko A. 2008. Latanie morskie w Rozewiu, Gdynia.
- Mapa polskiego wybrzeża morskiego z krótkim opisem w 4-ch językach. 1932. Wyd. Polskiego Tow. Księgarni Kolejowych „Ruch” SA, Warszawa.

- Mapa turystyczna „Szlak Historii Militarnej Kaszub Północnych”. 2014. Wyd. IFORT, Gliwice.
- Pawłowska K., Swaryczewska M. 2002. Ochrona dziedzictwa kulturowego. Zarządzanie i partycypacja społeczna. Wyd. UJ, Kraków.
- Plan odnowy miejscowości Hel na lata 2010 -2017. 2010 (mscr).
- Plan zagospodarowania przestrzennego Obszaru Metropolitalnego Gdańsk – Gdynia – Sopot 2030. Uchwała Nr 318/XXX.2016 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r.
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030. Uchwała Nr 318/XXX.2016 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r.
- Poczobut J., Jankowska J., Breś J. 2017. Opracowanie fizjograficzne podstawowe dla obszaru gminy Władysławowo. Zeszyt 6: Dziedzictwo kulturowe i zabytki, dobra kultury współczesnej (mscr).
- Przewoźniak M. 2017. Ochrona przyrody i krajobrazu Kaszub. Studium krytyczne z autopsji. Bogucki Wyd. Naukowe. Gdańsk-Poznań.
- Przewoźniak M., Czocharński J. (w druku - 2020). Przyrodnicze podstawy gospodarki przestrzennej. Ujęcie proekologiczne. Bogucki Wyd. Naukowe. Gdańsk-Poznań.
- Romańska M. Turystyczna ekspansja zagrożeniem dla przyrody. 2009. Eko i My – czasopismo wrzesień 2009.
- Richling A., 1992, Kompleksowa geografia fizyczna, PWN, Warszawa, 369 s.
- Sadowski J. 2014. Szlak Historii Militarnej Kaszub północnych (przewodnik). Wyd. INFORT, Jastarnia-Gliwice.
- Skóra K. 1992. Topienie pieniędzy (i nie tylko) w rejonie „ogona” Rzeczypospolitej. Gdański Biuletyn Proekologiczny 6. PKE, Gdańsk.
- Strategia rozwoju gminy Krokowa do 2015 r. Uchwała Nr XXIII/238/2004 Rady Gminy Krokowa z dnia 22 października 2004 r. (mscr).
- Strategia rozwoju gminy miasta Puck na lata 2015 – 2025. 2015 (mscr).
- Strategia rozwoju gminy Puck na lata 2016 – 2020. Uchwała XVII/12/16 Rady Gminy Puck z dnia 25 lutego 2016 r. (mscr).
- Strategia rozwoju gminy Władysławowo do 2020 roku – aktualizacja nr 4. Uchwała Nr LXI/831/2018 Rady Miejskiej Władysławowa z dnia 10 października 2018 r. (mscr)
- Strategia rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) na lata 2014-2020. Północnokaszubska Lokalna Grupa Rybacka. 2015 (mscr).
- Strategia rozwoju województwa pomorskiego 2010. Uchwała nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 r. (mscr).
- Strategia rozwoju Ziemi Puckiej na lata 2016-2025. 2016 (mscr).
- Strategia zrównoważonego rozwoju gminy Kosakowo do 2020 (2008).
- Strategia zrównoważonego rozwoju miasta Helu. Uchwała nr XLIV/313/2002 Rady Miasta Helu z dnia 28 sierpnia 2002 r. (mscr).
- Strategia zrównoważonego rozwoju miasta Jastarni. 2002 (mscr).
- Strategia zrównoważonego rozwoju obszaru funkcjonalnego Nadmorski Obszar Usługowy Norda 2020 z perspektywą 2050 r. 2016 (mscr).
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Krokowa. Uchwała Nr III/23/2010 Rady Gminy Krokowa z dnia 29 grudnia 2010 r. ze zmianami z 2014 r. (mscr).
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Puck. Uchwała nr XXIX/86/2000 Rady Gminy Puck z dnia 03.10.2000 r ze zmianami wprowadzonymi do 2019 r. włącznie (mscr).

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy miasto Puck. Uchwała Nr XXXI/5/2017 Rady Miasta Puck z dnia 27 marca 2017 r. wraz ze zmianą z 2018 r. (mscr)
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy miasta Władysławowo. Uchwała nr XLII/302/02 Rady Miejskiej we Władysławowie z dnia 30 stycznia 2002 r.)
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Helu (Uchwała Nr VII/49/2003 Rady Miasta Helu z dnia 25 kwietnia 2003 r. (mscr).
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Jastarni. Uchwała Nr XXXI/193.2005 Rady Miasta Jastarni z dnia 28 października 2005 r. (mscr).
- Typologia krajobrazu Polski wg A. Richlinga i A. Dąbrowskiego, Atlas Rzeczypospolitej Polskiej 1995
- Węśławski J.M., Kotwicki L., Grzelak K., Piwowarczyk J., Sagan I., Nowicka K., Marzejon I. 2011. Przemysł turystyczny i przyroda morska na Półwyspie Helskim. Wstępna ocena wpływu turystyki i przemysłu rekreacyjnego na wartości naturalne przybrzeżnego ekosystemu morskiego na przykładzie Półwyspu Helskiego. WWF Polska.
- Woźniakowski A. 2012. Mapa fortyfikacji Półwyspu Helskiego. wyd. Casamata.
- Wünsche H. 1904. Studien auf der Halbinsel Hela, Dresden.
- Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kosakowo – tekst ujednolicony . Uchwała nr LI/136/2018 Rady Gminy Kosakowo z dnia 8 lutego 2018 r. (mscr).

Strony internetowe:

<http://www.mapy.eksploracja.pl/news.php>

14. SPIS TABEL, RYCIŃ I FOTOGRAFII

Spis tabel

- Tab. 1. Zestawienie publikacji i materiałów niepublikowanych z oceną ich przydatności dla sporządzenia „Operatu ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu”
- Tab. 2. Obiekty archeologiczne na obszarze NPK wpisane do rejestru zabytków - podlegające ścisłej ochronie konserwatorskiej oraz obiekty i strefy archeologiczne podlegające ochronie konserwatorskiej (stan w 2019 r.)
- Tab. 3. Obiekty nieruchome i ich zespoły wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego (stan 09.2019 r.)
- Tab. 4. Wykaz obiektów nieruchomych i ich zespołów wpisanych do gminnych ewidencji zabytków – (stan 09.2019 r.)
- Tab. 5. Szlak Historii Militarnej Kaszub Północnych (obiekty i zespoły oraz pomniki związane z historią Kaszub Północnych, w tym militarną, znajdujące się w NPK oraz w jego pobliżu)
- Tab. 6. Szlak Kaszubskiej Tradycji Rybackiej - wykaz tablic informacyjnych
- Tab. 7. Typy i podtypy krajobrazu w NPK
- Tab. 8. Charakterystyka podtypów krajobrazu w NPK
- Tab. 9. Syntetyczne zestawienie zagrożeń wewnętrznych dla dziedzictwa kulturowego
- Tab. 10. Syntetyczne zestawienie zagrożeń wewnętrznych dla krajobrazu
- Tab. 11. Syntetyczne zestawienie zagrożeń zewnętrznych dla dziedzictwa kulturowego
- Tab. 12. Syntetyczne zestawienie zagrożeń zewnętrznych dla krajobrazu
- Tab. 13. Typologia wydzieleń prezentujących wybrane uwarunkowania ochrony NPK
- Tab. 14. Strategiczne i operacyjne cele ochrony dziedzictwa kulturowego NPK
- Tab. 15. Strategiczne i operacyjne cele ochrony krajobrazu NPK
- Tab. 16. Typologia stref NPK
- Tab. 17. Proponowane nowe formy prawnej ochrony zabytków
- Tab. 18. Strefy ochrony krajobrazów o cechach priorytetowych, oznaczonych w planie ochrony jako strefy C_I - Strefy ochrony krajobrazów w obrębie krajobrazów o cechach priorytetowych do uwzględnienia w ramach audytów krajobrazowych
- Tab. 19. Propozycje działań ochronnych w zakresie dziedzictwa kulturowego
- Tab. 20. Propozycje działań ochronnych w zakresie krajobrazu

Spis rycin

- Ryc. 1. Położenie NPK na tle podziału administracyjnego
- Ryc. 2. Park Kulturowy „Osada Łowców Fok” w Rzucewie (źródło: Król - red. 2009)
- Ryc. 3. Szlak Helskich Fortyfikacji – obiekty i ścieżki (szlaki) zwiedzania (źródło: Woźniakowski A. 2015)
- Ryc. 4. Skansen Fortyfikacji - Ośrodek Oporu „Jastarnia” – obiekty i ścieżki zwiedzania (źródło: fot. tablicy w Skansenie)
- Ryc. 5a. „Mapa polskiego wybrzeża morskiego ...” z 1932 r. – Chłapowo – Rewa
- Ryc. 5b. „Mapa polskiego wybrzeża morskiego ...” z 1932 r. – Dębki – Ostrowo
- Ryc. 5c. „Mapa polskiego wybrzeża morskiego ...” z 1932 r. – Półwysep Helski
- Ryc. 6 Uwarunkowania ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu NPK

- Ryc. 7 Oznaczenia głównych stref działań ochronnych operatu dziedzictwa kulturowego i krajobrazu
- Ryc. 8 Jurata - główne strefy działań ochronnych operatu dziedzictwa kulturowego i krajobrazu
- Ryc. 9 Jastarnia - główne strefy działań ochronnych operatu dziedzictwa kulturowego i krajobrazu
- Ryc. 10 Rozewie - główne strefy działań ochronnych operatu dziedzictwa kulturowego i krajobrazu
- Ryc. 11 Hel - główne strefy działań ochronnych operatu dziedzictwa kulturowego i krajobrazu
- Ryc. 12 Rzucewo - główne strefy działań ochronnych operatu dziedzictwa kulturowego i krajobrazu
- Ryc. 13 Hel – obszar proponowany do wpisu do rejestru zabytków woj. pomorskiego
- Ryc. 14 Jurata – fragment mapy historycznej z 1942 r.
- Ryc. 15 Jurata – obszar proponowany do wpisu do rejestru zabytków woj. pomorskiego
- Ryc. 16 Hel – obszar proponowany do objęcia dodatkową ochroną prawną
- Ryc. 17 Aleja Bukowa w Pucku – fragment mapy historycznej
- Ryc. 18 Aleja Bukowa w Pucku – propozycja wpisu do rejestru zabytków woj. pomorskiego

Spis fotografii

- Fot. 1. Wejście do Parku Kulturowego „Osada Łowców Fok” w Rzucewie (fot. M.P.)
- Fot. 2. Budynek ekspozycyjny w Parku Kulturowym „Osada Łowców Fok” w Rzucewie (fot. M.P.)
- Fot. 3. Dom rybacki z 2. połowy XIX w. w Jastarni
- Fot. 4. Dom rybacki z 2 połowy XIX w. Helu
- Fot. 5. Latarnia morska w Helu na przestrzeni lat
- Fot. 6. Latarnia morska I (1821) w Rozewiu (nieczynna)
- Fot. 7. Bateria Schleswig-Holstein (niem.) koło Helu
- Fot. 8. Pałac w Rzucewie(1840-1845)
- Fot. 9. Kościół pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny (1879-1880) w Swarzewie
- Fot. 10. Dawny ewangelicki kościół pw. Piotra i Pawła (XIV w., przeb. XV w.) w Helu
- Fot. 11. Budynek mieszkalny z początku XX w. w Karwi
- Fot. 12. Willa letnia z okresu międzywojennego w Jastrzębiej Górze
- Fot. 13. Willa marszałka Piłsudskiego z okresu międzywojennego w Jastrzębiej Górze
- Fot. 14. Willa letnia z okresu międzywojennego w Jastrzębiej Górze
- Fot. 15. Chałupa rybacka z 2. połowy XIX w. w Jastarni
- Fot. 16. Dom mieszkalny z lat 20-tych XX w. w Jastarni
- Fot. 17. Budynek mieszkalny z okresu międzywojennego w Jastarni
- Fot. 18. Budynek gospodarczy Leśnictwa Jastarnia
- Fot. 19. Tablica nt. Szlaku we Władysławowie
- Fot. 20. Obelisk w Jastrzębiej Górze upamiętniający miejsce powrotu ze Szwecji króla Zygmunta III Wazy (stanowisko 2)
- Fot. 21. Obelisk w Rozewiu upamiętniający objęcie Pomorza przez Wojsko Polskie w 1920 r. (stanowisko 3)
- Fot. 22. Poterna pod drogą Władysławowo-Jastrzębia Góra (stanowisko 5)
- Fot. 23. Tablica koło Kuźnicy upamiętniająca wydarzenia z 1945 r. (stanowisko 12)
- Fot. 24. Tablica w Kuźnicy koło IT nt. odległej historii militarnej
- Fot. 25. Tablica informacyjna nt. Skansenu Fortyfikacji koło Jastarni (stanowisko 13)
- Fot. 26. Bunkier „Sęp” w Skansenie Fortyfikacji (stanowisko 13)
- Fot. 27. Ekspozycja w Muzeum Rybołówstwa w Helu

- Fot. 28. Ekspozycja przy budynku Muzeum Rybołówstwa w Helu
- Fot. 29. Tablica informacyjna Muzeum Obrony Wybrzeża w Helu
- Fot. 30. Ekspozycja terenowa Muzeum Obrony Wybrzeża w Helu
- Fot. 31. Ekspozycja Muzeum Latarnictwa w latarni w Rozewiu
- Fot. 32. Ekspozycja Muzeum Latarnictwa w latarni w Rozewiu
- Fot. 33. „Hallerówka” we Władysławowie
- Fot. 34. Tablica na budynku „Hallerówki”
- Fot. 35. Tablica stanowiska 8 w Swarzewie
- Fot. 36. Tablica stanowiska 12 na wschód od Białogóry
- Fot. 37. Tablica stanowiska 13 w Dębках
- Fot. 38. Tablica stanowiska 16 w Chłapowie
- Fot. 39. Tablica stanowiska 19 we Władysławowie
- Fot. 40. Tablica stanowiska 22 w Chałupach
- Fot. 41. Tablica stanowiska 24 w Kuźnicy
- Fot. 42. Tablica stanowiska 27 w Jastarni
- Fot. 43. Krajobraz otwartego morza – widok z klifu w Jastrzębiej Górze
- Fot. 44. Krajobraz Zatoki Puckiej – widok z Półwyspu Helskiego w kierunku Kępy Swarzewskiej
- Fot. 45. Krajobraz nasady Półwyspu Helskiego – widok z Domu Rybaka we Władysławowie
- Fot. 46. Krajobraz Równiny Błot Przymorskich (na drugim planie) i Mierzei Karwieńskiej w tle – widok z podnóża Kępy Żarnowieckiej
- Fot. 47. Krajobraz Pradoliny Kaszubskiej – widok z mostu nad rzeką Redą ok. 2 km od jej ujścia do Zatoki Puckiej
- Fot. 48. Krajobraz wydm bezleśnych - białych i szarych (podtyp 1) koło Białogóry
- Fot. 49. Krajobraz wydm zalesionych – zielonych (podtyp 2) między Jastarnią i Juratą
- Fot. 50. Krajobraz wysoczyzn morenowych zalesionych (podtyp 3) na Kępie Swarzewskiej
- Fot. 51. Krajobraz dolin erozyjnych zalesionych (podtyp 4) – łebski Żleb
- Fot. 52. Krajobraz dolin erozyjnych bezleśnych (podtyp 5) – zbocze Doliny Chłapowskiej
- Fot. 53. Krajobraz równin przymorskich zalesionych (podtyp 6) między Kuźnicą i Jastarnią
- Fot. 54. Krajobraz den pradolin z szuwarami i łąkami (podtyp 8) - Pradolina Kaszubska
- Fot. 55. Krajobraz śródleśnych torfowisk i zbiorników wodnych (podtyp 10) koło Białogóry
- Fot. 56. Krajobraz równin przymorskich z mozaiką lasów i użytków zielonych na wschód od Dębek
- Fot. 57. Krajobraz równin przymorskich z użytkami zielonymi (podtyp 12) na południe od Karwieńskiego Błota Drugiego
- Fot. 58. Krajobraz wysoczyzn morenowych użytkowanych rolniczo (podtyp 13) na Kępie Puckiej
- Fot. 59. Krajobraz turystyczno-rekreacyjny „parkowy” (podtyp 14) w Jastrzębiej Górze
- Fot. 60. Krajobraz turystyczno-rekreacyjny terenów otwartych (podtyp 15) w Dębках
- Fot. 61. Krajobraz pomilitarny śródleśny (podtyp 16) między Kuźnicą i Jastarnią
- Fot. 62. Krajobraz ruralistyczno-turystyczny (podtyp 17) i infrastrukturalny (podtyp 22) w Chałupach
- Fot. 63. Krajobraz miejski i miejsko-turystyczny (podtyp 19) we Władysławowie przy granicy NPK
- Fot. 64. Krajobraz turystyczno-rekreacyjny kubaturowy (podtyp 20) na skraju Jastrzębiej Góry
- Fot. 65. Krajobraz rekreacyjny zespołów bud i przyczep kempingowych (podtyp 21) w rejonie Ostrowa
- Fot. 66. Krajobraz terenów poeksploatacyjnych (podtyp 24) koło Mrzezina

- Fot. 67. Krajobraz ryfowy (podtyp 25) – Ryf Mew
- Fot. 68. Krajobraz wydmowo-plażowy otartego morza (podtyp 26) koło Dębek
- Fot. 69. Krajobraz klifowo-plażowy otwartego morza (podtyp 27) w rejonie Chłapowa
- Fot. 70. Krajobraz klifowo-zboczowy przyzatokowy (podtyp 28) koło Osłonina
- Fot. 71. Krajobraz szuwarowy przybrzeżny (podtyp 29) przy nasadowym odcinku Półwyspu Helskiego
- Fot. 72. Krajobraz ujścia rzek do zatoki (podtyp 31) – ujście Błądzikowskiego Potoku
- Fot. 73. Krajobraz ujścia rzek do otwartego morza (podtyp 32) – ujście Piaśnicy
- Fot. 74. Krajobraz wydmowo-plażowy ustabilizowany (podtyp 33) między Jastrzębia Górą a Karwią
- Fot. 75. Krajobraz wydmowo-plażowy z palisadami w morzu (podtyp 34) w rejonie Chałup
- Fot. 76. Krajobraz klifowo-plażowy ustabilizowany (podtyp 35) w Jastrzębiej Górze
- Fot. 77. Krajobraz strefy brzegowej zatoki ustabilizowanej (podtyp 36) między Kuźnicą a Jastarnią
- Fot. 78. Krajobraz portów rybackich i turystycznych (podtyp 38) – port w Jastarni
- Fot. 79. Krajobraz przystani rybackich i turystycznych (podtyp 39) – przystań w Kuźnicy
- Fot. 80. Krajobraz Ruralistyczno-turystyczny przymorski (podtyp 40) – front wodny Kuźnicy
- Fot. 81. Krajobraz miejski i miejsko-turystyczny przymorski (podtyp 41) – front wodny Jastarni
- Fot. 82. Krajobraz turystyczno-rekreacyjny kubaturowy przymorski (podtyp 42) – front wodny Juraty
- Fot. 83. Krajobraz kempingów przymorskich (podtyp 43) na Półwyspie Helskim
- Fot. 84. Krajobraz przemysłowy przymorski (podtyp 44) we Władysławowie (przy NPK)
- Fot. 85. Krajobraz strefy śródzatokowej (podtyp 46) w rejonie Osłonina
- Fot. 86. Krajobraz podwodny łąk morskich (podtyp 48) w Zatoce Puckiej (fot. IM w Gdańsku)
- Fot. 87. Krajobraz podwodny łąk piaszczystych (podtyp 50) – dno Zatoki Puckiej
- Fot. 88. Krajobraz ryfowy (Ryf Mew)
- Fot. 89. Krajobraz ujścia rzeki do morza (Karwianka)
- Fot. 90. Krajobraz wydm białych i szarych (Mierzeja Karwieńska w okolicy Białogóry)
- Fot. 91. Krajobraz śródleśnych torfowisk i zbiorników wodnych (Mierzeja Karwieńska w rezerwacie „Białogóra”)
- Fot. 92. Krajobraz zbocza doliny erozyjnej (Dolina Chłapowska)
- Fot. 93. Krajobraz parkowy przyzatokowy (Rzucewo)
- Fot. 94. Krajobraz zespołu latarni morskiej (Rozewie)
- Fot. 95. Krajobraz portu rybackiego (Jastarnia)
- Fot. 96. Widok z punktu terenowego (nieurządzonego) koło Swarzewa na Zatokę Pucką Wewnętrzną i nasadowy odcinek Półwyspu Helskiego
- Fot. 97. Widok z punktu terenowego (urządzonego przy parkingu) na Półwyspie Helskim, na zachód od Kuźnicy na Pucką Wewnętrzną i strefę brzegową półwyspu
- Fot. 98. Widok z punktu terenowego (urządzonego) w Helu na Zatokę Pucką
- Fot. 99. Widok z punktu terenowego (urządzonego) koło Chłapowa na otwarte morze
- Fot. 100. Widok z punktu terenowego (urządzonego) w Jastrzębiej Górze na plażę i otwarte morze
- Fot. 101. Widok z latarni morskiej w Helu na miasto i port wojenny w tle
- Fot. 102. Widok z tarasu na Muzeum Rybołówstwa w Helu na port rybacki w Helu
- Fot. 103. Widok z latarni morskiej w Rozewiu na wybrzeże w kierunku Władysławowa, w tle Półwysep Helski
- Fot. 104. Widok z wieży obiektu przystani rybackiej i usług turystyki w Dębkach w kierunku Jastrzębiej Góry

- Fot. 105. Widok z wieży Domu Rybaka we Władysławowie (poza NPK) w kierunku zachodnim
- Fot. 106. Widok z molo w Pucku na front wodny Pucka (formalnie poza NPK)
- Fot. 107. Widok z pomostu w Swarzewie na wieś
- Fot. 108. Widok z pomostu w Kuźnicy na Zatokę Pucką Wewnętrzną i na jej strefę brzegową na Półwyspie Helskim
- Fot. 109. Widok z pomostu w Kuźnicy koło IT na miejscowość i przystań rybacką
- Fot. 110. Widok z molo w Jastarni (poza NPK) na Zatokę Pucką
- Fot. 111. Ciąg widokowy (fragment) ścieżki rowerowej na Półwyspie Helskim między Chałupami i Kuźnicą na przedpolu z Zatoką Pucką w tle ze strefą zboczową Kępy Swarzewskiej
- Fot. 112. Ciąg widokowy (fragment) z drogi Władysławowo – Swarzewo (szlak pieszy i rowerowy), na przedpolu z użytkami zielonymi i szuwarami, w tle z Zatoką Pucką i Półwyspem Helskim
- Fot. 113. Ciąg widokowy (fragment) z drogi nr 216 w dnie Pradoliny Płutnicy, na przedpolu szuwary, w tle Zatoka Pucka i panorama miasta Pucka
- Fot. 114. Ciąg widokowy (fragment) ze ścieżki przyrodniczej w ZPK „Helski Cypel”, na przedpolu wydmy, w tle Zatoka Gdańska
- Fot. 115. Ciąg widokowy (fragment) ścieżki wzdłuż górnej krawędzi klifu w Jastrzębiej Górze, na przedpolu drzewostan na klifie i plaża, w tle Morze Bałtyckie
- Fot. 116. Zamknięcie osi widokowej ul. Morskiej w Dębках
- Fot. 117. Oś widokowa między kempingami w Chłapowie
- Fot. 118. Wnętrze krajobrazowe ul. Międzymorze w Juracie
- Fot. 119. Wnętrze krajobrazowe ul. Morskiej w Helu
- Fot. 120. Otwarcie widokowe przejścia na plażę przez wydmy koło Białogóry
- Fot. 121. Zdewastowane otwarcie widokowe przejścia na plażę przez wydmy między Jastrzębią Górą a Karwią
- Fot. 122. Otwarcie widokowe przejścia na plażę schodami po klifie w Jastrzębiej Górze
- Fot. 123. Otwarcie widokowe zagospodarowanego przejścia na plażę przez wydmy we Władysławowie
- Fot. 124. Ekspozycja Równiny Błot Przymorskich (w głębi – w brązach) i Mierzei Karwieńskiej (na ostatnim planie) z północnej części Kępy Żarnowieckiej (w otulinie NPK)
- Fot. 125. Ekspozycja Mierzei Karwieńskiej (na ostatnim planie przed morzem) z drogi nr 213 między Krokową a Żarnowcem (poza otuliną NPK) – w głębi po prawej Karwia, Równina Błot Przymorskich niewidoczna – zasłonięta przez las.
- Fot. 126. Ekspozycja Zatoki Puckiej Wewnętrznej i Półwyspu Helskiego z drogi nr 216 na południe od Władysławowa (w otulinie NPK)
- Fot. 127. Ekspozycja Półwyspu Helskiego z molo w Jastarni (poza otuliną)
- Fot. 128. Ekspozycja Półwyspu Helskiego z molo w Juracie (poza otuliną).
- Fot. 129. Dewastacja krajobrazu Półwyspu Helskiego przez kempingi (źródło: Węślawski i in. 2011)
- Fot. 130. Dewastacja krajobrazu strefy brzegowej Mierzei Karwieńskiej (04.2019) r.) (fot. M.P.)
- Fot. 131. Dewastacja krajobrazu Równin Błot Przymorskich, w bezpośrednim sąsiedztwie NPK, w otoczeniu Ostrowa (fot. M.P.)
- Fot. 132 i 133. Kemping „Solar” na Półwyspie Helskim (źródło: Romańska M. 2009)
- Fot. 134. Przyszłość NPK? (fot. MP)
- Fot. 135 Osiedle mieszkaniowe wojskowe w Helu proponowane do objęcia ochroną jako zespół wpisany do rejestru zabytków (AN 05.2019)
- Fot. 136 Odcinek „Drogi Ku Słońcu” w Chłapowie z zachowaną nawierzchnią brukową (BJS 08.2019)

Fot. 137 Odcinek „Drogi Ku Słońcu” w Cetniewie (BJS 08.2019)

Wykaz skrótów

BDOT - Baza Danych Obiektów Topograficznych

Dz.Urz.Woj.Pom. – Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego

EKK – Europejska Konwencja Krajobrazowa

GEZ – Gminna Ewidencja Zabytków

GPOZ – Gminny Program Opieki nad Zabytkami

JArK-WAK – Jednostki Architektoniczno-Krajobrazowe – Wnętrza Architektoniczno-Krajobrazowe

LiDAR – (ang.) Light Detection and Ranging (wykrywanie i określanie odległości przy pomocy światła)

mpzp – miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego

NOU - Nadmorski Obszar Usługowy

NPK – Nadmorski Park Krajobrazowy

OChK – Obszar Chronionego Krajobrazu

PG – Politechnika Gdańska

PGW – Państwowe Gospodarstwo Wodne

PZPK – Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych

RDOŚ – Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska

SPA - (łac.) sanus per aqua (zdrowie przez wodę)

SSW – Sopotcka Szkoła Wyższa

UNESCO - (ang.) United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury)

WKZ – Wojewódzki Konserwator Zabytków

do „Operatu ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu NPK”

Wyciąg zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu z uchwalonych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (stan na 04.2019) obszarów położonych całkowicie lub częściowo w granicach NPK

GMINA KROKOWA		
1	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla wsi Dębki obręb Żarnowiec sektor A – Uchwała Nr XXIX/281/2005 Rady Gminy Krokowa z dnia 18 marca 2005 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 50, poz. 977 z dnia 25 maja 2005 r.</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK</u>. Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: tereny inwestycyjne – MN – zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego - obowiązuje zachowanie wartościowego drzewostanu. U – funkcji usługowych, Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej Obowiązuje zachowanie lokalnych tradycji parcelacyjnych określonych przez ustalenia zasad parcelacji. Obowiązuje zachowanie lokalnych tradycji zagospodarowania terenu i nawiązanie w zagospodarowaniu terenu do historycznej tradycji Dębek jako wsi rybackiej</p>
2	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla wsi Dębki obręb Żarnowiec sektor C – Uchwała Nr XXIX/282/2005 Rady Gminy Krokowa z dnia 18 marca 2005 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 50, poz. 978 z dnia 25 maja 2005 r.</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK</u>. Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: tereny inwestycyjne – MN – zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (m.in.) Obowiązuje zachowanie wartościowego drzewostanu, za wyjątkiem miejsc niezbędnych dla lokalizacji budynków i przeprowadzenia dojazdów</p>
4	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla wsi Dębki obręb Żarnowiec sektor B – Uchwała Nr XXXIV/324/2005 Rady Gminy Krokowa z dnia 28 czerwca 2005 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 90, poz. 1855 z dnia 26 września 2005 r.</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK</u>. Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: tereny inwestycyjne – MN – zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, U – funkcji usługowych, UK – funkcji publicznych – kultu religijnego. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: - obowiązuje zachowanie lokalnych tradycji parcelacyjnych określonych przez ustalenia zasad parcelacji; - obowiązuje zachowanie lokalnych tradycji zagospodarowania terenu i nawiązanie w zagospodarowaniu terenu do historycznej tradycji Dębek jako wsi rybackiej.</p>
5	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla części działki nr 451/1 położonej w obrębie Żarnowiec, gmina Krokowa – „Rybacówka” – Uchwała Nr XVII/174/ 2011 Rady Gminy Krokowa z dnia 29 grudnia 2011 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z 2012 r., poz. 833 z dnia 1 marca 2012 r.</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony w całości w granicach NPK. Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: UR – obsługa morskiej przystani rybackiej. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak zapisów</u></p>
6	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla części terenu zwartych obszarów rolnych i leśnych, położonego w rejonie „Łąk Karwieńskich”, gmina Krokowa – Uchwała Nr XXXV/389/2013 Rady Gminy Krokowa z dnia 12 czerwca</p>	<p>Obszar objęty mpzp częściowo znajduje się w granicach NPK (północny fragment), a pozostała, większa część w granicach otuliny NPK. Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: R – tereny rolnicze z zakazem zabudowy</p>

	2013 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z 2013 r., poz. 2825 z dnia 15 lipca 2013 r.	Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego: teren położony w zasięgu Nadmorskiego Parku Krajobrazowego – obowiązuje zagospodarowanie zgodne z uchwałą Nr 142/VII/11 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dn. 27.04.2011 r. w sprawie Nadmorskiego Parku Krajobrazowego; Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: brak zapisów
7	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla południowo-wschodniego fragmentu wsi Dębki w gminie Krokowa – Uchwała Nr VI/47/2015 Rady Gminy Krokowa z dnia 26 marca 2015 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z 2015 r., poz. 1468 z dnia 29 kwietnia 2015 r.	Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u> Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: MN/U – tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i funkcji usługowych, US – tereny zabudowy funkcji usługowych publicznych sportu i rekreacji. Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (m.in.) Na całym obszarze planu, ze względu na jego położenie w granicach Nadmorskiego Parku Krajobrazowego, obowiązują zasady zagospodarowania i użytkowania terenów wskazane w przepisach szczególnych. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej a) ochrona terenów lub obiektów podlegających ochronie na podstawie odrębnych przepisów z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, b) ochrona innych zabytków i elementów krajobrazu kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej;
8	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych na południe od wsi Dębki w gminie Krokowa – Uchwała Nr VI/48/2015 Rady Gminy Krokowa z dnia 26 marca 2015 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z 2015 r., poz. 1552 z dnia 11 maja 2015 r.	Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u> Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: R – tereny rolnicze, KP – tereny obsługi komunikacji samochodowej – parking. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się strefę ochrony krajobrazu wsi Dębki, gdzie obowiązuje zachowanie historycznego krajobrazu kulturowego – otwartej przestrzeni.
9	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla części działki nr 2397 w obrębie ewidencyjnym Karwieńskie Błota , gmina Krokowa – Uchwała Nr XX/188/2016 Rady Gminy Krokowa z dnia 31 marca 2016 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z 2016 r., poz. 1778 z dnia 10 maja 2016 r.	Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u> Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: PG-N – teren obiektów i urządzeń górnictwa ropy naftowej i gazu ziemnego. Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (m.in.) nakazuje się postępować zgodnie z przepisami odrębnymi w związku z lokalizacją terenu planu w granicach Nadmorskiego Parku Krajobrazowego; Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej nakazuje się postępować zgodnie z przepisami odrębnymi w przypadku ujawnienia przedmiotu posiadającego cechy zabytku podczas prowadzenia prac budowlanych i ziemnych.
10	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla części działki położonej w centralnej części miejscowości Dębki , gmina Krokowa – Uchwała Nr XXXII/295/2017 Rady Gminy Krokowa z dnia 31 marca 2017 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z 2017 r., poz. 1812 z dnia 17 maja 2017 r.	Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u> Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: U – tereny funkcji usługowych. Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (m.in.) Na całym obszarze planu, ze względu na jego położenie w granicach Nadmorskiego Parku Krajobrazowego, obowiązują zasady zagospodarowania i użytkowania terenów wskazane w przepisach

		<p>szczególnych.</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej</p> <p>Obszar planu w całości położony jest w granicach historycznego układu przestrzennego wsi Dębki.</p> <p>W granicach historycznego układu przestrzennego wsi Dębki, o którym mowa w ust. 1 ochroną objęte są:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) historyczne podziały parcelacyjne, 2) historyczne przebiegi dróg, 3) historyczny sposób zagospodarowania terenów, 4) obiekty o walorach kulturowych. <p>Zasady ochrony – nakazy, zakazy, dopuszczenia i ograniczenia, granicach historycznego układu przestrzennego wsi Dębki, o którym mowa w ust. 1, określają ustalenia szczegółowe dla terenów elementarnych.</p>
11	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działek położonych w północno-zachodniej części miejscowości Dębki, gmina Krokowa – Uchwała Nr XXXII/294/2017 Rady Gminy Krokowa z dnia 31 marca 2017 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z 2017 r., poz. 2112 z dnia 2 czerwca 2017 r.</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u></p> <p>Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp:</p> <p>KP – tereny ogólnodostępnych parkingów zbiorowych.</p> <p>Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego</p> <p>Na całym obszarze planu, ze względu na jego położenie w granicach Nadmorskiego Parku Krajobrazowego, obowiązują zasady zagospodarowania i użytkowania terenów wskazane w przepisach szczególnych.</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego</p> <p>Obszar planu w całości położony jest w granicach historycznego układu przestrzennego wsi Dębki.</p> <p>W granicach historycznego układu przestrzennego wsi Dębki, o którym mowa w ust. 1 ochroną objęte są:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) historyczne podziały parcelacyjne, 2) historyczne przebiegi dróg, 3) historyczny sposób zagospodarowania terenów, 4) obiekty o walorach kulturowych. <p>3. Zasady ochrony – nakazy, zakazy, dopuszczenia i ograniczenia, granicach historycznego układu przestrzennego wsi Dębki, o którym mowa w ust. 1, określają ustalenia szczegółowe dla terenów elementarnych.</p>
GMINA PUCK		
12	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego na trasie przebiegu przez teren Gminy Puck gazociągu wysokiego ciśnienia wraz ze strefą ochronną – Uchwała Nr XXVII/49/01 Rady Gminy Puck z dnia 30 sierpnia 2001 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 83, poz. 1046 z dnia 24 października 2001 r.</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>częściowo w granicach NPK i jego otulinie (obwód Moście Błota).</u></p> <p>Plan sporządzony na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym. Wiodąca funkcja wg mpzp: tereny rolnicze – trasa przebiegu gazociągu wysokiego ciśnienia wraz ze strefą ochronną.</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: brak zapisów</p>
13	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego działek nr 4/10 i 4/24 położonych we wsi Ostönino-gmina Puck – Uchwała Nr X/84/03 Rady Gminy Puck z dnia 28 sierpnia 2003 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 139, poz. 2466 z dnia 10 listopada 2003 r.</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u></p> <p>Plan sporządzony na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym i ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp:</p> <p>MN – tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z możliwością realizacji funkcji obsługi ruchu turystycznego (funkcje pensjonatowe),</p> <p>UT – tereny zabudowy o funkcjach turystyczno-wypoczynkowych z urządz. rekreacyjno-sportowymi</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: brak zapisów</p>
14	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Ostönino (część południowa) w gminie Puck – Uchwała Nr XXXVII/110/05 Rady Gminy</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u></p> <p>Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: MN – tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, U –</p>

Operat ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu NPK

	Puck z dnia 27 października 2005 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 18, poz. 342 z dnia 20 lutego 2006 r.	tereny zabudowy usługowej z uwzględnieniem uwarunkowań konserwatorskich.
15	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Ostoino (część północna), gmina Puck – Uchwała Nr X/76/08 Rady Gminy Puck z dnia 27 sierpnia 2007 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 157, poz. 2957 z dnia 28 listopada 2007 r.	Obszar objęty mpzp położony w całości w granicach NPK i jego otuliny. Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: funkcje mieszkaniowe i usługowe (MN, MW, U) z uwzględnieniem uwarunkowań konserwatorskich.
16	zmiana Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Ostoino (część północna), gmina Puck – Uchwała Nr XLVI/69/14 Rady Gminy Puck z dnia 12 czerwca 2014 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z 2014 r., poz. 2422 z dnia 16 lipca 2014 r.	Obszar objęty mpzp położony w całości w granicach NPK. Plan miejscowy sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: RM, MN, U – tereny zabudowy zagrodowej, zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, tereny zabudowy usługowej z uwzględnieniem uwarunkowań konserwatorskich.
GMINA HEL		
17	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru działek nr 44/2 i 45 przy ul. Bocznej w Helu – Uchwała Nr XXIX/206/2001 Rady Miasta Helu z dnia 14 lutego 2001 r., opublikowany w : Dz. U. Woj. Pom. Nr 33, poz. 359 z dnia 17 kwietnia 2001 r.	Obszar objęty mpzp położony w całości w granicach NPK. Plan sporządzony na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym. Wiodąca funkcja wg mpzp: MP - teren zabudowy mieszkaniowo-pensjonatowej z usługami towarzyszącymi. teren opracowania planu znajduje się na obszarze chronionym – Nadmorskiego Parku Krajobrazowego, gdzie obowiązują zakazy i ograniczenia określone w rozporządzeniu nr 11/98 Wojewody Gdańskiego z dnia 3 września 1998 r., Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: brak zapisów
18	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru działek nr 35/6, 35/7, 37/5, 37/6, 37/8 i 37/14 przy ul. Dworcowej w Helu – Uchwała Nr XXXVII/266/2001 Rady Miasta Helu z dnia 28 listopada 2001 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 4, poz. 63 z dnia 15 stycznia 2002 r.	Obszar objęty mpzp położony w całości w granicach NPK. Plan sporządzony na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym. Wiodąca funkcja wg mpzp: mieszkalnictwo o niskiej intensywności oraz zabudowa mieszkaniowa, pensjonatowa i mieszkalna z usługami i lokalami handlowymi, a także zieleń izolacyjna i towarzyszące tereny rekreacyjne. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: brak zapisów
19	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru, składającego się z działek geod. nr 111/2, 111/3, 111/5 i 110/2 - położonego w Helu przy ul. Portowej (obręb Hel, karta mapy 4) – Uchwała Nr XXIX/215/05 Rady Miasta Helu z dnia 22 września 2005 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 103, poz. 2098 z dnia 26 października 2005 r.	Obszar objęty mpzp położony w całości w granicach NPK. Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: UE/BS/EP - usługi edukacji - obiekty dydaktyczne i bazy socjalnej dla studentów i młodzieży szkolnej oraz drobne funkcje handlowe nawiązujące do tradycji rybackich, sztuki i kaszubskiego rękodzieła, a także ekspozycje przyrodnicze; P1 i P2 – tereny parkingów, P1- plaża strefa A ochrony konserwatorskiej (wraz z osiedlem domów rybackich) i znajduje się na przedpolu widokowym miasta Helu od strony Zatoki Puckiej. Projekty zabudowy (obiektów nowych i ewentualnej adaptacji istniejącego budynku pomocniczego na obszarze ozn. UE/EP1 na cele związane z nowym przeznaczeniem terenu) należy uzgodnić z powiatowym konserwatorem zabytków.
20	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru działki geod. nr 44/3 położonego w Helu przy ul. Helskiej (obręb Hel, karta mapy 4) – Uchwała Nr XLVIII/279/10 Rady Miasta Helu z dnia 1 lipca 2010 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 116, poz. 2257 z	Obszar objęty mpzp położony w całości w granicach NPK. Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: MN/UH - tereny zabudowy hotelowej i mieszkalno - pensjonatowej z usługami towarzyszącymi. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: brak zapisów

	dnia 20 września 2010 r.	
21	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru działki geod. nr 153/1 - położonego w Helu przy ul. Bałtyckiej (obręb Hel, karta mapy 4) – Uchwała Nr XLVIII/280/10 Rady Miasta Helu z dnia 1 lipca 2010 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 116, poz. 2258 z dnia 20 września 2010 r.	Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u> Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: RM/GH - tereny zabudowy rekreacyjnej, wczasowej, mieszkaniowej oraz gastronomii, handlu, usług towarzyszących i parkingów: Nie dopuszcza się wtórnego podziału terenu. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: brak zapisów
22	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru działek geod. nr 150/1, 150/2, 150/3, 150/4 i 150/5 - położonego w Helu przy ul. Leśnej (obręb Hel, karta mapy 4) – Uchwała Nr XLVIII/281/10 Rady Miasta Helu z dnia 1 lipca 2010 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 116, poz. 2259 z dnia 20 września 2010 r.	Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u> Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: MN – tereny zabudowy mieszkaniowej o niskiej intensywności, MP - tereny zabudowy mieszkaniowej, pensjonatowej, hotelowej lub apartamentowej z usługami towarzyszącymi, UH - teren zabudowy usługowej i handlowej (usług nieuciążliwych ewentualnie z mieszkaniami dla prowadzących te usługi i handel). Nie dopuszcza się wtórnego podziału terenu za wyjątkiem możliwości wydzielenia z działki 150/5 części terenu oznaczonego symbolem UH oraz podzielenia w razie potrzeby działki 150/4 między inwestorów przepompowni ścieków i stacji transformatorowej. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: brak innych zapisów
GMINA JASTARNIA		
23	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Jastarni – pas przykolejowy w rejonie wczasów PKP – Uchwała Nr XXVIII/275/97 Rady Miasta Jastarnia z dnia 30 grudnia 1997 r., opublikowany w Dz. Woj. Gdańskiego z 1998 r., Nr 32, poz. 121	Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u> Plan sporządzony na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym. Wiodąca funkcja wg mpzp: UT1 - funkcja rekreacyjna - ośrodek wypoczynkowy. Powierzchnia obszaru objętego planem ok. 6,8 ha. Obszar objęty planem wchodzi w zasięg Nadmorskiego Parku Krajobrazowego. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: brak zapisów
24	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Jastarni obejmującego działki nr 10/6, 10/22, 10/26, 10/27, 10/28 i część dz. nr 10/29 – Uchwała Nr XIV/147/99 Rady Miasta Jastarni z dnia 8 października 1999 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 11, poz. 79 z dnia 12 lutego 2001 r.	Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u> Plan sporządzony na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym. Wiodąca funkcja wg mpzp: KS, U – stacja paliw z funkcjami towarzyszącymi, B, S – teren bazowo-składowy, parkingi. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej Obszar objęty planem znajduje się w zasięgu strefy ochrony otoczenia (strefa ochrony krajobrazu) zespołu ruralistycznego w Jastarni wpisanego do rejestru zabytków województwa pomorskiego pod nr 959. Zasady ochrony krajobrazu w granicach obszaru objętego planem określone zostały w ustaleniach szczegółowych zawartych w Rozdziale IX niniejszej uchwały. Na obszarze objętym planem nie występuje zabudowa objęta ochroną konserwatorską. Część obszaru objętego planem wchodzi w zasięg strefy ochrony archeologicznej, obejmującej pradziejowy punkt osadnictwa. Wszystkie prace ziemne planowane na obszarze strefy ochrony archeologicznej muszą być poprzedzone wykonaniem badań i dokumentacji archeologiczno-konserwatorskiej. Wszystkie projekty inwestycyjne na obszarze strefy ochrony archeologicznej muszą być każdorazowo uzgadniane z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Gdańsku. Jeśli w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych odkryty zostanie przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, należy zastosować się do przepisów odrębnych.
25	Zmiana fragmentu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Jastarnia – Uchwała Nr XXXIII/334/2001	Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u> Plan sporządzony na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym. Wiodąca funkcja wg mpzp: UT -

	Rady Miasta Jastarnia z dnia 25 września 2001 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 47, poz. 702 z dnia 02 kwietnia 2003 r.	teren usług turystycznych – rewaloryzacja i rekompozycja istniejącego obiektu przez adaptację na pensjonat na ok. 50 miejsc hotelowych. Zasady wynikające z przepisów szczególnych (m.in.): Teren leży w pasie ochronnym wybrzeża morskiego, w Nadmorskim Parku Krajobrazowym oraz w strefie ochrony konserwatorskiej. Obowiązują tu uwarunkowania zawarte w: - Ustawie z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury i o muzeach (Dz. U. z dnia 21.02.1992 r. ze zm.); - Rozporządzeniu nr 5/94 Wojewody Gdańskiego z dnia 8 listopada 1994 r. w sprawie wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu, określenia granic parków krajobrazowych i utworzenia wokół nich otulin oraz wprowadzenia w nich zakazów i ograniczeń (Dz. Urz. Woj. Gd. Nr 27/94 poz. 139). Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak zapisów</u>
26	Zmiana Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu działki nr 13/2 karta mapy 2 w Jastarni – Uchwała Nr XLV/333/2010 Rady Miasta Jastarni z dnia 16 czerwca 2010 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 102, poz. 2001 z dnia 10 sierpnia 2010 r.	Obszar objęty mpzp położony w <u>całości w granicach NPK</u> . Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: U,UT - teren zabudowy usługowej i obsługi turystycznej - Dom Zdrojowy. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak zapisów</u>
27	Zmiana Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Jastarni w rejonie ulic Ceynowy, Portowej i Mickiewicza – Uchwała Nr XLV/334/2010 Rady Miasta Jastarni z dnia 16 czerwca 2010 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 118, poz. 2291 z dnia 24 września 2010 r.	Obszar objęty mpzp położony w <u>całości w granicach NPK</u> . Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: MW – tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, MNU - tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami, MU – tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej, U- tereny zabudowy usługowej. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak zapisów</u>
28	Zmiana Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Jastarni w rejonie osiedla „Pażeca”- Uchwała Nr XVIII/139/2012 Rady Miasta Jastarnia z dnia 26 marca 2012 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z 2012 r., poz. 2194 z dnia 02 lipca 2012 r.	Obszar objęty mpzp położony w <u>całości w granicach NPK</u> . Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: MNU – tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami, Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej Obszar objęty planem znajduje się w zasięgu strefy „K” ochrony konserwatorskiej (strefa ochrony krajobrazu) zespołu ruralistycznego Jastarni wpisanego do rejestru zabytków pod nr 959. Zasady Ochrony Krajobrazu w granicach terenów 01. MNU, 02.MNU, 03.MNU, 04.MNU określają ustalenia zawarte w niniejszej karcie terenu. Teren 04. MNU oraz fragmenty terenów 02. MNU i 03. MNU w zasięgu jak na rysunku planu, położone są w zasięgu strefy ochrony archeologicznej, gdzie obowiązują ustalenia zawarte w §7 ust. 3 : Część obszaru objętego planem wchodzi w zasięg strefy ochrony archeologicznej stanowiska archeologicznego. Jest to stanowisko płaskie – punkt osadniczy, datowany na okresy pradziejowe i okres wczesnego średniowiecza. Wszystkie prace ziemne planowane na obszarze strefy ochrony archeologicznej muszą być poprzedzone wykonaniem badań i dokumentacji archeologiczno-konserwatorskiej. Wszystkie projekty inwestycyjne na obszarze strefy ochrony archeologicznej muszą być każdorazowo uzgadniane z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Gdańsku. US – tereny sportu i rekreacji. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej Obszar objęty planem znajduje się w zasięgu strefy „K” ochrony konserwatorskiej (strefa ochrony krajobrazu) zespołu ruralistycznego Jastarni wpisanego do rejestru zabytków pod nr 959. Zasady Ochrony Krajobrazu w granicach terenu 05. US określają ustalenia zawarte w

		niniejszej karcie terenu.
29	Zmiana Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Jastarni obejmującego działkę nr 10/22 oraz część działki nr 10/29 (ark. mapy nr 4) - Uchwała Nr XXI/159/2012 Rady Miasta Jastarni z dnia 28 maja 2012 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z 2012 r., poz. 2500 z dnia 19 lipca 2012 r.	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u></p> <p>Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: PU - tereny gospodarcze (bazy, składy, magazyny) z dopuszczeniem usług, U – tereny usług.</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak zapisów</u></p>
30	Zmiana Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Jastarni w rejonie ulicy Polnej – Uchwała Nr XIX/142/2012 Rady Miasta Jastarni z dnia 23 kwietnia 2012 r., opublikowany w : Dz. U. Woj. Pom. z 2012 r., poz. 2373 z dnia 10 lipca 2012 r.	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u></p> <p>Plan miejscowy sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp:</p> <p>MNU – tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami, MU – tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej,</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej</p> <p>Obszar objęty planem znajduje się w granicach, wpisanych do rejestru zabytków Województwa Pomorskiego pod nr 959/17.04.1979r., zespołów ruralistycznych w Jastarni: dawnej osady rybackiej Jastarnia i dawnej osady rybackiej Bór, w zasięgu strefy ochrony krajobrazu. Zasady ochrony krajobrazu w granicach terenów 01.MNU, 02.MNU określają ustalenia zawarte w §7 uchwały oraz w niniejszej karcie terenu.</p> <p>Fragment terenu 02. MNU w zasięgu jak na rysunku planu, położony jest w granicach strefy ochrony archeologicznej, gdzie obowiązują ustalenia zawarte w § 7 ust. 3 uchwały.:</p> <p>Część obszaru objętego planem, w zasięgu jak na rysunku planu, wchodzi w zasięg strefy ochrony archeologicznej stanowiska archeologicznego. Jest to stanowisko płaskie - punkt osadniczy, datowany na okresy pradziejowe i okres wczesnego średniowiecza. Wszystkie prace ziemne planowane na obszarze strefy ochrony archeologicznej muszą być poprzedzone wykonaniem badań i dokumentacji archeologiczno-konserwatorskiej. Wszystkie projekty inwestycyjne na obszarze strefy ochrony archeologicznej muszą być każdorazowo uzgadniane z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Gdańsku.</p> <p>U – tereny zabudowy usługowej,</p> <p>Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego</p> <p>-Wszelkie działania inwestycyjne należy realizować z poszanowaniem zasad ochrony i kształtowania ładu przestrzennego określonego w uchwale.</p> <p>Planowana zabudowa musi być zharmonizowana pod względem zasad podziałów i proporcji, a także detali i kolorystyki oraz zastosowanych materiałów budowlanych z sąsiadującymi budynkami oraz podporządkowana celowi uzyskania harmonijnej całości ładu urbanistycznego.</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej</p> <p>Obszar objęty planem znajduje się w granicach, wpisanych do rejestru zabytków Województwa Pomorskiego pod nr 959/17.04.1979r., zespołów ruralistycznych w Jastarni: dawnej osady rybackiej Jastarnia i dawnej osady rybackiej Bór, w zasięgu strefy ochrony krajobrazu. Zasady ochrony krajobrazu w granicach terenów 12. U i 13. U określają ustalenia zawarte w niniejszej karcie.</p> <p>US – tereny sportu i rekreacji.</p> <p>Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego</p> <p>Wszelkie działania inwestycyjne należy realizować z poszanowaniem zasad ochrony i kształtowania ładu przestrzennego określonego w uchwale.</p> <p>Planowana zabudowa musi być zharmonizowana pod względem zasad podziałów i proporcji, a także detali i kolorystyki oraz zastosowanych materiałów budowlanych z sąsiadującymi budynkami oraz</p>

		<p>podporządkowana celowi uzyskania harmonijnej całości ładu urbanistycznego.</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej</p> <p>Obszar objęty planem znajduje się w granicach, wpisanych do rejestru zabytków Województwa Pomorskiego pod nr 959/17.04.1979r., zespołów ruralistycznych w Jastarni: dawnej osady rybackiej Jastarnia i dawnej osady rybackiej Bór, w zasięgu strefy ochrony krajobrazu. Zasady ochrony krajobrazu w granicach terenu 14. US określają ustalenia zawarte w niniejszej karcie.</p> <p>Teren 14. US., położony jest w granicach strefy ochrony archeologicznej, gdzie obowiązują ustalenia zawarte w § 7 ust. 3 uchwały.</p>
31	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miejscowości Jurata w gminie Jastarnia – Uchwała Nr XXXVII/276/2013 Rady Miasta Jastarni z dnia 24 czerwca 2013 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z 2013 r., poz. 3213 z dnia 27 sierpnia 2013 r.</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony w całości w granicach NPK.</p> <p>Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: plan dla miejscowości –</p> <p>MNU – funkcje mieszkaniowe i mieszkaniowo-usługowe,</p> <p>Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego (m.in.):</p> <p>Na terenie objętym planem obowiązuje zakaz sytuowania wielkoformatowych nośników reklamowych. Ustala się, że reklamy lokalizowane na obszarze objętym planem muszą każdorazowo uzyskać uzgodnienie Burmistrza Miasta Jastarni.</p> <p>Ogrodzenia działek od strony frontowej – wyłącznie w formie ażurowej o transparentności min. 80% lub żywopłotów, wyraz estetyczny inspirowany modernizmem międzywojennym. Ustala się maksymalną wysokość ogrodzeń – 1,50 m od rzędnej terenu. Ustala się zakaz stosowania ogrodzeń z prefabrykowanych elementów betonowych. Ustala się zakaz budowy obiektów tymczasowych i sezonowych. Ustalenie nie dotyczy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) obiektów tymczasowych związanych z imprezami okolicznościowymi na okres trwania imprez, lokalizowanych poza obszarem pasa technicznego brzegu morskiego; obiekty te muszą każdorazowo uzyskać uzgodnienie Burmistrza Miasta Jastarni; 2) sezonowego zagospodarowania plaż zgodnie z ustaleniami zawartymi w kartach terenów. <p>Dla parasoli i markiz ustala się jako obowiązujący kolor - biel lub ecru.</p> <p>W nowo wznoszonych budynkach ustala się:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) modernizm międzywojenny jako inspirację wyrazu architektonicznego zabudowy i form małej architektury, w tym ogrodzeń; 2) stosowanie dużych przeszkleń i szlachetnych materiałów elewacyjnych np.: tynki szlachetne, blachy tytanowe, drewno; 3) zakaz stosowania plastikowej stolarki okiennej i drzwiowej oraz plastikowej ślusarki; 4) zakaz lokalizowania na dachach i na elewacjach budynków - urządzeń klimatyzacyjnych, maszynowni, wentylatorowni - widocznych z publicznych ulic, placów i parkingów; 5) zakaz budowy tarasów na dachach ostatnich kondygnacji. <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej</p> <p>6.1. Teren 008. MNU położony jest w zasięgu ustalonej planem strefy ochrony konserwatorskiej; zasady ochrony wg ustaleń zawartych w § 7.</p> <p>6.2. W granicach terenu 008. MNU występują budynki objęte ochroną konserwatorską:</p> <ul style="list-style-type: none"> – budynek letniskowy przy ul. Międzymorze 13, – budynek letniskowy przy ul. Mestwina 29, – budynek letniskowy przy ul. Mestwina 33, – budynek letniskowy przy ul. Ratibora 20, – budynek letniskowy przy ul. Ratibora 22, – budynek letniskowy przy ul. Ratibora 24, – budynek letniskowy przy ul. Ratibora 26, – budynek letniskowy przy ul. Ratibora 30,

		<p>– budynek letniskowy przy ul. Ratibora 32, – budynek letniskowy przy u. Świętopełka 14. Zasady ochrony wg ustaleń zawartych w § 7. W granicach obszaru objętego planem znajduje się jeden obiekt wpisany do rejestru zabytków nieruchomości – dom letniskowy wraz z działką o nr 83 w Juracie przy ul. Mestwina 39, nr rejestru zabytków A-1802. Zakres ochrony regulują przepisy odrębne. Na rysunku planu i w kartach terenów wyróżniono budynki, które obejmuje się ochroną konserwatorską ustaleniami niniejszego planu. Dla budynków objętych ochroną konserwatorską ustala się ochronę formy i substancji zabytkowej, poprzez zachowanie zasady kompozycji architektonicznej obiektów, z dopuszczeniem ich rozbudowy wynikającej z możliwości uzasadnionych studiami krajobrazowymi w uzgodnieniu z właściwym konserwatorem zabytków, jeżeli inne ustalenia planu nie stanowią inaczej. Dla formy architektonicznej ewentualnej rozbudowy budynków objętych ochroną konserwatorską ustala się wymóg nawiązania do architektury budynku chronionego z zachowaniem zdecydowanej jego dominacji i czytelności kompozycji. Na obszarze objętym planem ustanowione są strefy ochrony archeologicznej. Wszystkie prace ziemne planowane na obszarze strefy ochrony archeologicznej muszą być poprzedzone wykonaniem badań i dokumentacji archeologiczno-konserwatorskiej. Wszystkie projekty inwestycyjne na obszarze strefy ochrony archeologicznej muszą być każdorazowo uzgadniane z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Gdańsku. Część obszaru objętego planem w granicach jak na rysunku planu obejmuje się strefą ochrony konserwatorskiej, w granicach której ustala się: Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego – 5 – Poz. 3213 1) wymóg uzgadniania z właściwym konserwatorem zabytków wszelkich zmian w zabudowie i zagospodarowaniu terenu; 2) nakaz stosowania dachów płaskich; 3) nakaz zachowania podziałów parcelacyjnych; 4) nakaz utrzymania skali i charakteru zabudowy oraz stosowanie tradycyjnych dla Juraty materiałów budowlanych i tradycyjnej kolorystyki; 5) zakres ochrony budynków objętych ochroną konserwatorską wg ustaleń zawartych w ust. 2; 6) nakaz maksymalnej ochrony drzewostanu. UT – tereny usługowe oraz zabudowy usługowej typu hotele, ośrodki wypoczynkowe, sanatoria. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej - Część terenu 054. UT. Znajduje się w zasięgu strefy ochrony archeologicznej – obowiązują ustalenia określone w § 7 ustawy. - W granicach terenów 043. UT, 045. UT, 054.UT, 055. UT występują budynki objęte ochroną konserwatorską. - w granicach terenu 043. UT: budynek letniskowy przy ul. KS. Gołębiowskiego 3 - w granicach terenu 045. UT: hotel „Lido” przy ul. Wojska Polskiego 26 - w granicach terenu 054. UT: hotel „Hungaria” przy ul. Międzyzmorze 1 - w granicach terenu 055. UT: pensjonat przy ul. Rabora 16 Zasady ochrony wg ustaleń zawartych w § 7.</p>
32	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Jastarni - pasa przykolejowego w rejonie wczasów PKP – Uchwała Nr XLVI/360/2014 Rady Miasta Jastarnia z dnia 24 lutego 2014 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z 2014 r., poz. 1290 z dnia 27 marca 2014 r.</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u> Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: MN, MW, U - teren zabudowy mieszkaniowej jedno- i wielorodzinnej oraz zabudowy usługowej, UT, US, KDP - teren zabudowy usług turystyki, sportu i rekreacji oraz parkingów.</p>

		Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak zapisów</u>
33	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Jastarni w rejonie ulicy Ogrodowej – Uchwała Nr X/57/2015 Rady Miasta Jastarni z dnia 27 kwietnia 2015 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z 2015 r., poz. 1769 z dnia 01 czerwca 2015 r.	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u></p> <p>Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: U - teren zabudowy usługowej z zakresu wywozu śmieci i odpadów, usług sanitarnych i pokrewnych, usług związanych z zagospodarowaniem zieleni, UT, MN - teren zabudowy usług turystyki lub zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej</p> <p>teren planu jest objęty wpisem do rejestru zabytków woj. pomorskiego nr 959 (nr dawnego rejestru zabytków 819) na podstawie decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku z dn. 17.04.1979r. o sygn. KL.VI/9213/1/79 oraz zmieniającej ją decyzji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 05.07.2007r. o sygn. DOZ-EJ-500-48d/07[2674] jako zespoły ruralistyczne w Jastarni: dawna osada rybacka Jastarnia i dawna osada rybacka Bór. Teren planu znajduje się w strefie ochrony konserwatorskiej „A2” – strefie restauracji urbanistycznej i w strefie ochrony otoczenia zespołu zabytkowego „B1” - strefie ograniczenia gabarytów zabudowy. Obszary stref A2 i B1 zostały wyznaczone na rysunku planu. Wszelkie działania inwestycyjne na obszarze zabytkowym, o których mowa w przepisach o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wymagają pozwolenia właściwego konserwatora zabytków. Szczegółowe ustalenia w zakresie ochrony zabytku znajdują się w Rozdziale II „Ustalenia szczegółowe”.</p>
34	Zmiana Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miejscowości Kuźnica w mieście Jastarni – Uchwała Nr XV/107/2015 Rady Miasta Jastarni z dnia 28 października 2015 r., opublikowany w : Dz. U. Woj. Pom. z 2015 r., poz. 4435 z dnia 23 grudnia 2015 r.	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u></p> <p>Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: plan dla miejscowości – funkcje MU - mieszkaniowo-usługowe,</p> <p>Zasady ochrony i kształtowania fadu przestrzennego (m.in.)</p> <p>a) forma, detale i kolorystyka zabudowy muszą być podporządkowane celowi uzyskania harmonijnej całości zespołu urbanistycznego,</p> <p>b) wysokość zabudowy: do 9,0 m; dla budynków objętych ochroną konserwatorską: jak w stanie istniejącym,</p> <p>f) geometria dachu: dachy spadziste o kącie nachylenia połaci 35° - 45° obustronnie symetryczne, dla budynków objętych ochroną konserwatorską - wg ustaleń zawartych w § 3, ust. 7; krycie dachówką,</p> <p>i) inne ustalenia: – kolorystyka elewacji stonowana (dopuszczalne kolory: jasny żółty, jasny brąz, beż, ceglany, jasny zielony, jasny popiel, biały) z użyciem ciemniejszych odcieni w/w barw jako podkreślenia lub wypuklenia detalu architektonicznego;</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej</p> <p>a) tereny położone są w strefie A-2 restauracji urbanistycznej zabytkowego zespołu ruralistycznego w Kuźnicy wpisanego do rejestru zabytków województwa pomorskiego pod nr 960 (dawny numer rejestru: 826); zasady ochrony wg ustaleń zawartych w § 3, ust. 7,</p> <p>b) zasady ochrony budynków objętych ochroną konserwatorską wg ustaleń zawartych w § 3, ust. 7; obiekty objęte ochroną konserwatorską: – na terenie 01.MU: budynki przy ul. Helskiej 3, 7 i 15, – na terenie 02.MU: budynki przy ul. Helskiej 21, 23 i 25 (na działce nr 79), – na terenie 03.MU: budynki przy ul. Helskiej 29, 33, 35, – na terenie 04.MU: budynki przy ul. Helskiej 37, 39 i 43, – na terenie 05.MU: budynki przy ul. Helskiej 49, 51, 53, 55 (wraz z budynkiem gospodarczym),</p> <p>c) warunki konserwatorskie dla obiektów projektowanych: wg ustaleń zawartych w § 3, ust. 7,</p> <p>d) inne warunki: nie ustala się;</p> <p>UP - tereny usługowe z parkingiem publicznym,</p> <p>Zasady ochrony i kształtowania fadu przestrzennego</p> <p>a) forma, detale i kolorystyka zabudowy muszą być podporządkowane</p>

		<p>celowi uzyskania harmonijnej całości zespołu urbanistycznego, Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej a) teren położony jest w strefie ochrony konserwatorskiej otoczenia zabytkowego zespołu ruralistycznego w Kuźnicy, w strefie B-1 ochrony krajobrazu; zasady ochrony wg ustaleń zawartych w § 3, ust. 7, b) obiekty objęte ochroną konserwatorską: nie występują, c) warunki konserwatorskie dla obiektów projektowanych: wg ustaleń zawartych w § 3, ust. 6, US -tereny sportu i rekreacji. Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego a) forma, detale i kolorystyka zabudowy muszą być podporządkowane celowi uzyskania harmonijnej całości zespołu urbanistycznego,; Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej a) teren 29.US położony jest w strefie A-2 restauracji urbanistycznej zabytkowego zespołu ruralistycznego w Kuźnicy wpisanego do rejestru zabytków województwa pomorskiego pod nr 960 (dawny numer rejestru: 826), teren 30.US w strefie ochrony konserwatorskiej otoczenia zabytkowego zespołu ruralistycznego w Kuźnicy, w strefie B-1 ochrony krajobrazu; zasady ochrony wg ustaleń zawartych w § 3, ust. 7, b) obiekty objęte ochroną konserwatorską: nie występują, c) warunki konserwatorskie dla obiektów projektowanych: wg ustaleń zawartych w § 3, ust. 7,</p>
35	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Jastarni w rejonie ulic Mickiewicza, Sztormowej i Ogrodowej – Uchwała Nr XXV/220/2016 Rady Miasta Jastarni z dnia 28 lipca 2016 r., opublikowany w : Dz. U. Woj. Pom. z 2016 r., poz. 3177 z dnia 21 września 2016 r.</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony w <u>całości w granicach NPK.</u> Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: MN, U - teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej lub zabudowy usługowej, tereny zieleni urządzonej, tereny infrastruktury technicznej. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej 1) teren planu za wyjątkiem fragmentu drogi 04KDG (ul. Mickiewicza) jest objęty wpisem do rejestru zabytków woj. pomorskiego nr 959 (nr dawnego rejestru zabytków 819) na podstawie decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku z dn. 17.04.1979r. o sygn. KL.VI/9213/1/79 oraz zmieniającej ją decyzji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 05.07.2007r. o sygn. DOZ-EJ-500-48d/07[2674] jako zespoły ruralistyczne w Jastarni: dawna osada rybacka Jastarnia i dawna osada rybacka Bór. Teren planu znajduje się w strefie ochrony konserwatorskiej – strefie restauracji urbanistycznej, w strefie ochrony otoczenia zespołu zabytkowego - strefie ograniczenia gabarytów zabudowy i w strefie ochrony otoczenia zespołu zabytkowego - strefie ochrony krajobrazu. Obszary stref zostały wyznaczone na rysunku planu. Wszelkie działania inwestycyjne na obszarze zabytkowym, o których mowa w przepisach o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wymagają pozwolenia właściwego konserwatora zabytków. Szczegółowe ustalenia w zakresie ochrony zabytku znajdują się w Rozdziale II „Ustalenia szczegółowe”, 2) budynki wyznaczone na rysunku planu jako budynki o wartościach historyczno-kulturowych, stanowią relikty historycznej zabudowy ruralistycznej. Są to budynki mieszkalne przy ul. Ogrodowej 27 i 29, Ogrodowej 69, Ogrodowej 94, Ogrodowej 98, Ogrodowej 140 i ul. Krótkiej 7 oraz dawny budynek gospodarczy przy Ogrodowej 53. Szczegółowe ustalenia dla chronionych budynków znajdują się w Rozdziale II „Ustalenia szczegółowe”.</p>
36	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Jastarni w rejonie ulic Mickiewicza, Nad Zatoką, Błękitnej, Portowej i Ks. Sychty – Uchwała Nr XXIX/257/2016 Rady Miasta Jastarni z dnia 22 grudnia 2016r., opublikowany w : Dz. U. Woj. Pom. z 2017</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony w <u>całości w granicach NPK.</u> Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: Ustalenia dla terenu o symbolach - MN, U - tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej lub zabudowy usługowej. teren jest objęty wpisem do rejestru zabytków woj. pomorskiego nr</p>

	r., poz. 941 z dnia 13 marca 2017 r.	<p>959 (nr dawnego rejestru zabytków 819) na podstawie decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku z dn. 17.04.1979r. o sygn. KL.VI/9213/1/79 oraz zmieniającej ją decyzji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 05.07.2007r. o sygn. DOZ-EJ-500-48d/07[2674] jako zespoły ruralistyczne w Jastarni: dawna osada rybacka Jastarnia i dawna osada rybacka Bór.</p> <p>Tereny 8MN,U, 22MN,U i 23MN,U znajdują się w strefie ochrony otoczenia zespołu zabytkowego - strefie ograniczenia gabarytów zabudowy, wyznaczonej na rysunku planu.</p> <p>Tereny 28MN,U i 29MN,U znajdują się w strefie ochrony otoczenia zespołu zabytkowego - strefie ochrony krajobrazu, wyznaczonej na rysunku planu. Wszelkie działania inwestycyjne na obszarze zabytkowym, o których mowa w przepisach o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wymagają pozwolenia właściwego konserwatora zabytków, w strefie ochrony otoczenia zespołu zabytkowego - strefie ograniczenia gabarytów zabudowy dla budynków usługowych, usługowo - mieszkalnych i mieszkalnych ustala się maksymalną wysokość: do 9,0m n.p.t., a dla budynków gospodarczych i garaży: do 5,0m n.p.t.</p> <p>Poza strefą dla budynków usługowych, usługowo - mieszkalnych i mieszkalnych ustala się maksymalną wysokość: do 12,0m n.p.t. , a dla budynków gospodarczych i garaży: do 5,0m n.p.t. dla budynków usługowych, usługowo - mieszkalnych i mieszkalnych obowiązują maksymalnie trzy kondygnacje nadziemne, w tym poddasze użytkowe. Dla budynków gospodarczych i garaży obowiązuje jedna kondygnacja nadziemna. Obowiązuje zakaz podpiwniczenia budynków, dla budynków usługowych, usługowo - mieszkalnych i mieszkalnych obowiązują dachy strome, dwuspadowe, symetryczne, o nachyleniu głównych połaci dachowych od 25° do 45°. Obowiązuje zakaz realizacji dachów mansardowych. Dachy winny być kryte dachówką lub blachodachówką.</p> <p>Kolory pokryć dachowych winny ograniczać się do naturalnych kolorów materiału ceramicznego (czerwienie i brązy), czerni lub grafitu. Dopuszcza się montaż okien połaciowych, budowę wystawek i lukarn.</p> <p>Łączna długość ścian frontowych wystawek i lukarn nie może być dłuższa niż 40% długości elewacji, nad którą się znajdują. Wystawki winny mieć dachy dwuspadowe symetryczne o kalenicach prostopadłych do kalenicy głównego dachu. W przypadku realizacji jednej lukarny na danej elewacji, winna ona mieć dach dwuspadowy symetryczny o kalenicy prostopadłej do kalenicy głównego dachu. W przypadku realizacji więcej niż jednej lukarny na danej elewacji, winny one mieć dachy jednospadowe (pulpitowe) o nachyleniu połaci dachowych nie mniejszym niż od 15°, dla budynków gospodarczych i garaży obowiązują dachy strome:</p> <ol style="list-style-type: none"> dwuspadowe, symetryczne, o nachyleniu głównych połaci dachowych od 22° do 45°, lub jednospadowe, o nachyleniu głównych połaci dachowych od 22° do 30°, dachy winny być kryte dachówką lub blachodachówką. Kolory pokryć dachowych winny ograniczać się do naturalnych kolorów materiału ceramicznego (czerwienie i brązy), czerni lub grafitu, <p>13) wymagane jest wykończenie elewacji w tynku, cegle, kamieniu lub drewnie.</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej</p> <p>1) teren planu za wyjątkiem fragmentu drogi 018KDG (ul. Mickiewicza) jest objęty wpisem do rejestru zabytków woj. pomorskiego nr 959 (nr dawnego rejestru zabytków 819) na podstawie decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku z dn. 17.04.1979r. o sygn. KL.VI/9213/1/79 oraz zmieniającej ją decyzji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn.</p>
--	--------------------------------------	--

		<p>05.07.2007r. o sygn. DOZEJ- 500-48d/07[2674] jako zespoły ruralistyczne w Jastarni: dawna osada rybacka Jastarnia i dawna osada rybacka Bór. Teren planu znajduje się w strefie ochrony konserwatorskiej – strefie restauracji urbanistycznej, w strefie ochrony otoczenia zespołu zabytkowego - strefie ograniczenia gabarytów zabudowy i w strefie ochrony otoczenia zespołu zabytkowego - strefie ochrony krajobrazu. Obszary stref zostały wyznaczone na rysunku planu. Wszelkie działania inwestycyjne na obszarze zabytkowym, o których mowa w przepisach o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wymagają pozwolenia właściwego konserwatora zabytków. Szczegółowe ustalenia w zakresie ochrony zabytku znajdują się w Rozdziale II „Ustalenia szczegółowe”,</p> <p>2) budynki wyznaczone na rysunku planu jako budynki o wartościach historyczno-kulturowych, stanowią relikty historycznej zabudowy ruralistycznej. Są to budynki mieszkalne przy ul. Bałtyckiej 7, Mickiewicza 62-64, Abrahama 9, Ks. Sychty 87, Ks. Sychty 104, Portowej 8, Portowej 13, dawny budynek mieszkalny przy ul. Ks. Sychty 89, pensjonat przy ul. Portowej 12, budynki mieszkalno-usługowe przy ul. Ks. Stefańskiego 1 i Ks. Sychty 102, budynek usługowy przy ul. Ks. Sychty 97 (dawny bar). Szczegółowe ustalenia dla chronionych budynków znajdują się w Rozdziale II „Ustalenia szczegółowe”.</p>
37	<p>Zmiana Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Jastarni w rejonie ulic Ceynowy, Portowej i Mickiewicza - zmiana nr 2 – Uchwała Nr XXXVIII/344/2017 Rady Miejskiej Jastarni z dnia 28 września 2017 r., opublikowany w : Dz. U. Woj. Pom. z 2017 r., poz. 3825 z dnia 07 listopada 2017 r.</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u> Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: MU/ZZ – tereny zabudowy mieszkaniowo – usługowej obszar szczególnego zagrożenia powodzią.</p> <p>Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (m.in.) Tereny objęte planem położone są w granicach Nadmorskiego Parku Krajobrazowego - dla terenów obowiązują ograniczenia i zakazy wynikające z przepisów dotyczących parków krajobrazowych na obszarze województwa pomorskiego oraz z ustawy o ochronie przyrody;</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej Tereny objęte planem położone są w granicach obszaru objętego wpisem do rejestru zabytków województwa pomorskiego pod numerem 959 (nr dawnego rejestru zabytków 819) na podstawie decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku z dnia 17.04.1979 r. o sygn. KL.VI/9213/1/79 oraz zmieniającej ją decyzji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 05.07.2007 r. o sygn. DOZ-EJ-500-48d/07 (2674) jako zespoły ruralistyczne w Jastarni: dawna osada rybacka Jastarnia i dawna osada rybacka Bór - w strefie ochrony otoczenia zespołu zabytkowego – w strefie ograniczenia gabarytów zabudowy. Zgodnie z przepisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wszelkie działania inwestycyjne w tych terenach wymagają uzyskania pozwolenia właściwego konserwatora zabytków.</p>
GMINA KOSAKOWO		
38	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego nieruchomości położonych we wsi Mosty w rejonie drogi wojewódzkiej Gdynia-Rewa w obrębie Nadmorskiego Parku Krajobrazowego – Uchwała Nr XVI/66/99 Rady Gminy Kosakowo z dnia 26 sierpnia 1999r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 44 poz. 268 z dnia 4 maja 2000 r.</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u> Plan sporządzony na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym. Wiodąca funkcja wg mpzp: MNe – tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej wolnostojącej.</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak zapisów</u></p>
39	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego nieruchomości położonych we wsi Mosty w rejonie drogi wojewódzkiej Gdynia-Rewa w obrębie Nadmorskiego Parku Krajobrazowego -</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u> Plan sporządzony na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym. Wiodąca funkcja wg mpzp: MNe – tereny zabudo-wy mieszkaniowej jednorodzinnej wolnostojącej.</p>

	Uchwała Nr XVI/67/99 Rady Gminy Kosakowo z dnia 26 sierpnia 1999r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 44 poz. 269 z dnia 4 maja 2000 r.	Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak zapisów</u>
40	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego nieruchomości położonych w Mostach na północ od kanału zrzutowego oczyszczalni ścieków - Uchwała Nr XLIII/29/06 Rady Gminy w Kosakowie z dnia 31 maja 2006 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 100, poz. 2056 z dnia 25 września 2006 r.	Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK</u> oraz jego otuliny. Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: plan dla północnej części miejscowości – MN – tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak zapisów</u>
41	Zmiana Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Rewa gm. Kosakowo – Uchwała Nr LXX/79/2010 Rady Gminy Kosakowo z dnia 6 października 2010 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 163, poz. 3332 z dnia 22 grudnia 2010 r.	Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK</u> . Plan miejscowy sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: plan dla miejscowości – zróżnicowany funkcjonalnie – mieszkaniowo-usługowy, funkcje gospodarcze. Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego (m.in.) 1) zasady kształtowania zabudowy: a) elewacje: cegła licowa, okładziny ceramiczne klinkierowe, drewno, kamień, tynki, b) kolorystyka elewacji: wyklucza się rażące i jaskrawe kolory, c) kolorystyka pokrycia dachu: w tonacji dachówki ceramicznej, szarości i czerni; 2) dla ogrodzeń ustala się: a) ogrodzenia od strony ulic, ogólnodostępnych ciągów pieszych i innych miejsc publicznych powinny mieć wysokość maksymalną - 1,6 m, powinny być ażurowe (min. 70% powierzchni na całej długości ogrodzenia) oraz dostosowane do architektury budynków, z którymi są związane; wymagane jest zastosowanie tradycyjnych materiałów, b) wyklucza się stosowanie ogrodzeń w postaci prefabrykowanych przeseł betonowych, Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (m.in.) cały obszar położony w granicach Nadmorskiego Parku Krajobrazowego – obowiązują przepisy określone w Uchwale nr 142/VII/11 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 27 kwietnia 2011 r. w sprawie Nadmorskiego Parku Krajobrazowego (Dz. U. Woj. Pom. Nr 66 Poz. 1457); Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej 1) cały teren położony jest w strefie ochrony konserwatorskiej; architektura projektowanych obiektów winna nawiązywać do tradycji budowlanej wsi i regionu nadmorskiego następującymi elementami: a) prostokątne rzuty budynków, b) strome, dwuspadowe dachy o kącie nachylenia 35° – 45°, c) przez stosowanie charakterystycznych materiałów budowlanych (np. drewna, cegły licowej, dachówki) d) odpowiedniego detalu architektonicznego – np. lizen narożnych, opasek wokółszczytowych, gzymsów międzykondygnacyjnych i podokapowych, prostych opasek wokół otworów drzwiowych i okiennych, stosowanie otworów i blend w zwieńczeniach szczytów w postaci okręgów, półkoli, kwadratów „karo”, trójkątów, etc., e) poziom posadowienia parteru do 45 cm nad poziom terenu, f) obowiązują wymogi Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, g) projekty budowlane na terenie strefy należy uzgodnić z właściwym Konserwatorem Zabytków.
42	zmiana Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Rewa gm. Kosakowo, w zakresie działki nr 45/3 przy ul. Koralewej – Uchwała Nr XXXII/71/2012 Rady Gminy Kosakowo z dnia 26 września	Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK</u> . Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: UP - usługi publiczne ze wskazaniem na usługi sportu i rekreacji.

	2012 r., opublikowany w : Dz. U. Woj. Pom. z 2012r., poz. 3523 z dnia 8 listopada 2012r.	<p>Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego (m.in.)</p> <p>1) zasady kształtowania zabudowy:</p> <p>a) elewacje: cegła licowa, okładziny ceramiczne klinkierowe, drewno, kamień, tynki,</p> <p>b) kolorystyka elewacji: wyklucza się rażące i jaskrawe kolory,</p> <p>c) kolorystyka pokrycia dachu: w tonacji dachówki ceramicznej, szarości i czerni; 2) dla ogrodzeń ustala się:</p> <p>a) ogrodzenia od strony ulic, ogólnodostępnych ciągów pieszych innych miejsc publicznych powinny mieć wysokość maksymalną - 1,6 m, powinny być ażurowe (min. 70% powierzchni na całej długości ogrodzenia) oraz dostosowane do architektury budynków, z którymi są związane; wymagane jest zastosowanie tradycyjnych materiałów,</p> <p>b) wyklucza się stosowanie ogrodzeń w postaci prefabrykowanych przęseł betonowych,</p> <p>2. Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (m.in.)</p> <p>1) cały obszar położony w granicach Nadmorskiego Parku Krajobrazowego - obowiązują przepisy określone w Uchwale nr 142/VII/11 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 27 kwietnia 2011 r. w sprawie Nadmorskiego Parku Krajobrazowego (Dz. U. Woj. Pom. Nr 66 Poz. 1457);</p> <p>3. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej</p> <p>1) cały teren położony jest w strefie ochrony konserwatorskiej; architektura projektowanych obiektów winna nawiązywać do tradycji budowlanej wsi i regionu nadmorskiego następującymi elementami:</p> <p>a) prostokątne rzuty budynków,</p> <p>b) strome, dwuspadowe dachy o kącie nachylenia 35° - 45°,</p> <p>c) przez stosowanie charakterystycznych materiałów budowlanych (np. drewna, cegły licowej, dachówki)</p> <p>d) odpowiedniego detalu architektonicznego - np. lizen narożnych, opasek wokół szczytowych, gzymsów między kondygnacyjnych i podokapowych, prostych opasek wokół otworów drzwiowych i okiennych, stosowanie otworów i blend w zwieńczeniach szczytów w postaci okręgów, półkoli, kwadratów "karo", trójkątów, etc.,</p> <p>e) poziom posadowienia parteru do 45 cm nad poziom terenu,</p> <p>f) obowiązują wymogi Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,</p> <p>g) projekty budowlane na terenie strefy należy uzgodnić z właściwym Konserwatorem Zabytków.</p>
43	zmiana Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Rewa gm. Kosakowo dla działki nr 216 przy ul. Morskiej – Uchwała Nr XXXII/72/2012 Rady Gminy Kosakowo z dnia 26 września 2012 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z 2012r., poz. 3667 z dnia 15 listopada 2012r.	<p>Obszar objęty mpzp położony w <u>całości w granicach NPK</u>. Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: UT - usługi turystyczne – hotele, pensjonaty.</p> <p>Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego (m.in.)</p> <p>1) zasady kształtowania zabudowy:</p> <p>a) architektura powinna uwzględniać cechy architektury regionalnej,</p> <p>b) elewacje: cegła licowa, okładziny ceramiczne klinkierowe, drewno, kamień, tynki,</p> <p>c) kolorystyka elewacji: wyklucza się rażące i jaskrawe kolory,</p> <p>d) kolorystyka pokrycia dachu: w tonacji dachówki ceramicznej, szarości i czerni,</p> <p>e) dopuszcza się rozbudowę i przebudowę istniejących budynków przy zachowaniu charakteru i klimatu architektury regionalnej;</p> <p>2) dla ogrodzeń ustala się:</p> <p>a) ogrodzenia od strony ulic powinny mieć wysokość maksymalną - 1,5 m, powinny być ażurowe oraz dostosowane do architektury budynków, z którymi są związane; wymagane jest zastosowanie tradycyjnych materiałów np. drewno,</p> <p>b) wyklucza się stosowanie ogrodzeń w postaci prefabrykowanych przęseł betonowych,</p> <p>Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu (m.in.)</p>

		<p>1) cały obszar położony w granicach Nadmorskiego Parku Krajobrazowego – obowiązują przepisy określone w Uchwale nr 142/VII/11 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 27 kwietnia 2011 r. w sprawie Nadmorskiego Parku Krajobrazowego (Dz. U. Woj. Pom. Nr 66 Poz. 1457);</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej</p> <p>część terenu położona jest w strefie ochrony konserwatorskiej; architektura projektowanych obiektów winna nawiązywać do tradycji budowlanej wsi i regionu nadmorskiego następującymi elementami:</p> <ol style="list-style-type: none"> prostokątne rzuty budynków, strome, dwuspadowe dachy o kącie nachylenia 35° – 45°. przez stosowanie charakterystycznych materiałów budowlanych (np. drewna, cegły licowej, dachówki) poziom posadowienia parteru do 45 cm nad poziom terenu, obowiązują wymogi Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, projekty budowlane, architektoniczne i projekty zagospodarowania terenu na terenie strefy należy uzgodnić z właściwym Konserwatorem Zabytków.
44	<p>zmiana Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Rewa gm. Kosakowo dla nieruchomości położonych przy ul. Surfingowej - Uchwała Nr XXXII/73/2012 Rady Gminy Kosakowo z dnia 26 września 2012 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z 2012r., poz. 3900 z dnia 3 grudnia 2012r.</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u></p> <p>Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: UT - usługi turystyczne – hotele, pensjonaty.</p> <p>Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego (m.in.)</p> <ol style="list-style-type: none"> zasady kształtowania zabudowy: <ol style="list-style-type: none"> architektura powinna uwzględniać cechy architektury regionalnej, elewacje: cegła licowa, okładziny ceramiczne klinkierowe, drewno, kamień, tynki, kolorystyka elewacji: wyklucza się rażące i jaskrawe kolory, kolorystyka pokrycia dachu: w tonacji dachówki ceramicznej, szarości i czerni, poziom posadowienia parteru – do 45 cm nad poziom terenu; dla ogrodzeń ustala się: <ol style="list-style-type: none"> ogrodzenia od strony ulic powinny mieć wysokość maksymalną - 1,5 m, powinny być ażurowe (min. 70% powierzchni na całej długości ogrodzenia) oraz dostosowane do architektury budynków, z którymi są związane; wymagane jest zastosowanie tradycyjnych materiałów, wyklucza się stosowanie ogrodzeń w postaci prefabrykowanych przęseł betonowych, <p>Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu (m.in.)</p> <ol style="list-style-type: none"> cały obszar położony w granicach Nadmorskiego Parku Krajobrazowego – obowiązują zakazy określone w rozporządzeniu Wojewody Pomorskiego oraz przepisach Ustawy o ochronie przyrody; <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: brak innych wskazań</p>
45	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla kanału zrzutowego odprowadzającego oczyszczone ścieki z Grupowej Oczyszczalni Ścieków „Dębogórze” do Zatoki Puckiej w Mechelinkach gm. Kosakowo - Uchwała Nr XL/58/2017 Rady Gminy Kosakowo z dnia 8 czerwca 2017 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z 2017r., poz. 2754 z dnia 24 lipca 2017r.</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>częściowo w granicach NPK</u> oraz jego otuliny.</p> <p>Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: tereny rolnicze i zielni naturalnej; MN – tereny zabudowy mieszkaniowej jedno-rodzinnej (w obrębie miejscowości Mosty).</p> <p>Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego (m.in.)</p> <ol style="list-style-type: none"> Obowiązuje ograniczenie intensywności i gabarytów zabudowy w celu dostosowania do istniejącej skali wsi. Obowiązuje uzupełnienie zabudowy na zasadzie kontynuacji skali zabudowy, linii zabudowy, rodzajów dachu, i usytuowania kalenicy. W zakresie kolorystyki zagospodarowania (zabudowy) obowiązują: <ol style="list-style-type: none"> wykończenie elewacji z materiałów o charakterze mineralnym lub naturalnym, np. tynk, cegła, drewno, kamień, dopuszcza się wyłącznie barwy pastelowe oraz zbliżone do barw naturalnych materiałów typu cegła, kamień; ujednoliconą kolorystyką pokrycia dachów ograniczoną do tonacji

		<p>naturalnej dachówki ceramicznej, brązów, szarości i czerni, wyklucza się dachy o niesymetrycznym nachyleniu połaci dachowych, dachy, których główne połacie nie posiadają wspólnej kalenicy, dachy o obcej kulturowo formie.</p> <p>Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (m.in.)</p> <p>1) niewielka północna część obszaru położona jest na terenie Nadmorskiego Parku Krajobrazowego oraz jego otuliny, w granicach oznaczonych na rysunku planu; obowiązują przepisy uchwały nr 142/VII/11 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 27 kwietnia 2011 roku w sprawie Nadmorskiego Parku Krajobrazowego;</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak zapisów</u></p>
46	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego działki nr 543 w Rewie gm. Kosakowo, przy ulicy Surfingowej – Uchwała Nr XLIV/78/2017 Rady Gminy Kosakowo z dnia 31 sierpnia 2017 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z 2017r., poz. 3495 z dnia 31 sierpnia 2017r.</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony w <u>całości w granicach NPK</u>.</p> <p>Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: MN, UT - tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, usług turystycznych.</p> <p>Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego (m.in.)</p> <p>1) zasady kształtowania zabudowy:</p> <p>a) architektura powinna nawiązywać do cech architektury lokalnej przez: stosowanie np. rzutów prostokątnych, stosowanie dachów stromych dwuspadowych,</p> <p>b) elewacje: cegła licowa, okładziny ceramiczne klinkierowe, drewno, kamień, tynki; dopuszcza się imitacje materiałów naturalnych,</p> <p>c) kolorystyka elewacji: wyklucza się rażące i jaskrawe kolory,</p> <p>d) kolorystyka pokrycia dachu: w tonacji dachówki ceramicznej, szarości i czerni;</p> <p>e) wyklucza się stosowanie paneli z tworzyw sztucznych typu siding, wyklucza się blaszane garaże i blaszane budynki gospodarcze,</p> <p>f) poziom posadowienia parteru – do 45 cm nad poziom terenu,</p> <p>g) dopuszcza się wszelkie rodzaje zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej za wyjątkiem zabudowy szeregowej,</p> <p>Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu (m.in.)</p> <p>1) cały teren objęty planem położony jest w granicach Nadmorskiego Parku Krajobrazowego – obowiązują wymagania określone w przepisach odrębnych;</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak innych zapisów szczegółowych</u></p>
47	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego działki nr 112/19 i 96/10 w Rewie gmina Kosakowo – Uchwała Nr XLVII/108/2017 Rady Gminy Kosakowo z dnia 26 października 2017 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z 2017r., poz. 4175 z dnia 4 grudnia 2017r.</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony w <u>całości w granicach NPK</u>.</p> <p>Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: UT – teren usług turystyki i ZP/US – teren zieleni urządzonej oraz usług sportu i rekreacji.</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej</p> <p>W obrębie wskazanej na rysunku planu strefy ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego ujętego w gminnej ewidencji zabytków, zainwestowanie terenu wymaga przeprowadzenia niezbędnych badań archeologicznych na zasadach określonych w przepisach odrębnych dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.</p>
48	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części działki nr 450 w Rewie gmina Kosakowo, przy ul. Tatarak – Uchwała Nr XLVII/109/2017 Rady Gminy Kosakowo z dnia 26 października 2017 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z 2017r., poz. 4523 z dnia 15 grudnia 2017r.</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony w <u>całości w granicach NPK</u>.</p> <p>Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: MN/U - teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i usługowej.</p> <p>Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego (m.in.)</p> <p>§ 6. W granicach obszaru objętego planem ustala się:</p> <p>1) wykończenie elewacji materiałami o charakterze mineralnym lub naturalnym, tj. tynk w kolorze białym, szarym lub beżowym;</p> <p>2) nakaz stosowania jednakowego pokrycia i kolorystyki elewacji dla</p>

		<p>budynku istniejącego i jego projektowanej rozbudowy;</p> <p>3) zakaz stosowania do licowania elewacji sidingu winylowego;</p> <p>4) zakaz lokalizacji blaszanych garaży oraz blaszanych budynków gospodarczych;</p> <p>5) zakaz lokalizacji pól namiotowych i kempingowych;</p> <p>6) zakaz lokalizowania tymczasowych obiektów budowlanych.</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej</p> <p>Działka położona jest w strefie ochrony konserwatorskiej układu ruralistycznego wsi Rewa ujętego w gminnej ewidencji zabytków. Obowiązują przepisy odrębne.</p> <p>Architektura projektowanego obiektu musi nawiązywać do zespołu zabudowy przy ul. Tatarak następującymi elementami:</p> <p>1) dachy płaskie;</p> <p>2) pokrycie elewacji: tynk;</p> <p>3) kształtowanie nowej bryły budynku na zasadzie kontynuacji architektury istniejącego budynku z dachem płaskim, zlokalizowanego w granicach działki objętej planem;</p> <p>4) dopuszcza się cofnięcie nie więcej niż 20% długości elewacji frontowej w stosunku do obowiązującej linii zabudowy na głębokość nie większą niż 50cm;</p> <p>5) poziom posadowienia parteru, jak w istniejącym budynku z dachem płaskim zlokalizowanym w granicach działki objętej planem;</p> <p>6) neutralna kolorystyka elewacji - kolory jasne, takie jak biały, szary lub beżowy.</p>
MIASTO PUCK		
49	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasta Pucka – Uchwała Nr ZLVI/4/2010 Rady Miasta Pucka z dnia 25 lutego 2010 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 62, poz. 1041 z dnia 28 kwietnia 2010 r.	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>w znacznej części w granicach otuliny NPK, północny fragment w granicach NPK.</u></p> <p>Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: plan miejscowy dla całego miasta – zróżnicowany funkcjonalnie.</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej</p> <p>Wskazuje się obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów odrębnych z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej oznaczone na rysunku planu i poszczególnych kartach terenu.</p>
GMINA MIASTO WŁADYSŁAWOWO		
50	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy miasta Władysławowa , oznaczonego symbolem WCH-2 - Uchwała Nr XXXVIII/445.2006 Rady Miejskiej we Władysławowie z dnia 25 stycznia 2006 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 59, poz. 1212 z 5 czerwca 2006 r.	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u></p> <p>Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: plan dla m. Chałupy – tereny usług, w tym usługi komercyjne, usługi turystyki – kempingi, zabudowa mieszkaniowo-usługowa.</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: brak zapisów</p>
51	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Władysławowa oznaczonego symbolem WS-1 - Uchwała Nr XLI/480/2006 Rady Miejskiej we Władysławowie z dnia 28 kwietnia 2006 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 129, poz. 2676 z 13 grudnia 2006 r.	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u></p> <p>Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp:</p> <p>US – tereny sportu i rekreacji</p> <p>Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (m.in.)</p> <p>Należy tak kształtować zagospodarowanie terenu (zabudowę i zieleni) aby zachować wgląd na zatokę z terenu drogi lokalnej 01 KDL - ul. Starowiejskiej.</p> <p>Zabudowa terenu powinna stanowić zwarty obiekt architektoniczny nawiązujący stylem do tradycyjnej architektury regionalnej.</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (m.in.)</p> <p>Teren położony jest w granicach Nadmorskiego Parku Krajobrazowego wraz</p>

		z otuliną - obowiązują ustalenia jak w § 8 uchwały. <u>brak innych zapisów szczegółowych</u>
52	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Władysławowa oznaczony symbolem WS-3 - Uchwała Nr XLIV/503/2006 Rady Miejskiej Władysławowa z dnia 26 lipca 2006 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 43, poz. 610 z 19 lutego 2007 r.	Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u> Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: ZNz – teren trwałych użytków zielonych. Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (m.in.) Zakaz lokalizacji nośników reklamowych. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak zapisów</u>
53	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego K-4 – Uchwała Nr XLV/517/2006 Rady Miejskiej Władysławowa z dnia 13 września 2006 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 42, poz. 598 z 16 lutego 2007 r.	Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u> Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: PL - zieleni i plaża; Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego (m.in.) obiekty sezonowe lokalizowane na plaży winny nawiązywać swą architekturą do cech charakterystycznej architektury regionu, dla obiektów sezonowych ustala się zakaz stosowania jaskrawych kolorów oraz okładzin typu „siding” przy pracach elewacyjnych, obowiązują naturalne materiały budowlane – preferowana drewno oraz naturalna kolorystyka wszystkich elementów budynku, zakaz lokalizacji reklam, Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak zapisów</u> funkcje inwestycyjne U – teren usług publicznych, Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego (m.in.) wymagany wysoki poziom architektury i wykończenia, architektura powinna nawiązywać do cech regionu, zakaz umieszczania reklam na ścianach budynków oraz reklam wolnostojących i wielkoformatowych Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak zapisów</u> MN,U - tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zabudowy usługowej, w granicach planu – teren zamknięty. Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego (m.in.) formy architektury winny nawiązywać do cech tradycyjnej architektury regionalnej obowiązuje zakaz lokalizacji reklam wielkoformatowych, zakaz sytuowania reklam nie związanych z prowadzoną działalnością, dla budynków ustala się zakaz stosowania jaskrawych kolorów oraz okładzin typu „siding” przy pracach elewacyjnych, obowiązują naturalne materiały budowlane – preferowana cegła, drewno, kamień, oraz naturalna kolorystyka wszystkich elementów budynku, Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej Na terenach nr: 6.1.MN,U przy ul. Wojska Polskiego 28 (działka nr 4/3), 6.2.MN,U przy ul. Wojska Polskiego 18 (działka nr 8/2), 6.3.MN,U przy ul. Wojska Polskiego 6 (działka nr 13) i ul. Wojska Polskiego 8 (działka nr 14), znajdują się obiekty o wartościach kulturowych, oznaczone jak na rysunku planu; ustala się objęcie obiektów ochroną na zasadach określonych w § 8 (5) rozdz. 2 uchwały.
54	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy miasta Władysławowa , oznaczonego symbolem R-1 - Uchwała Nr IX/98/2007 Rady Miejskiej Władysławowa z dnia 27 czerwca 2007 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 22, poz. 597 z 21 marca 2008 r.	Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK.</u> Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: U, UP – tereny zabudowy usługowej, usług publicznych; tereny zieleni. Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego (m.in.) zachowanie istniejącej zabudowy historycznej (ul. Rozewska 15 i stara

		<p>latarnia morska) nowoprojektowana zabudowa powinna być sytuowana kalenicą równoległą do ciągu pieszo-jezdnego KDX, formy architektury winny nawiązywać do cech tradycyjnej architektury regionalnej, Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak odrębnych zapisów</u> UT – funkcje usług turystyki; Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego (m.in.) zakaz sytuowania reklam wielkoformatowych formy architektury winny nawiązywać do cech tradycyjnej architektury regionalnej. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak odrębnych zapisów</u></p>
55	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy miasta Władysławowa, oznaczonego symbolem WCH-1 - Uchwała Nr V/46/2007 Rady Miejskiej Władysławowa z dnia 28 lutego 2007 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 126, poz. 2253 z 7 sierpnia 2007 r.</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>w większości w granicach NPK</u>, zachodni fragment w otulinie NPK. Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: PL - część północna plaża Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego (m.in.) zakaz lokalizacji reklam. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak odrębnych zapisów</u> UT - tereny usług turystyki- kempingi; Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego (m.in.) zakaz sytuowania reklam nie związanych z prowadzoną działalnością, o powierzchni przekraczającej 1 m² . formy architektury winny nawiązywać do cech tradycyjnej architektury regionalnej. dla budynków ustala się zakaz stosowania okładzin typu „siding” przy pracach elewacyjnych, obowiązują naturalne materiały budowlane – prefabrykowane cegła, drewno, kamień, oraz naturalna kolorystyka wszystkich elementów budynku. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak odrębnych zapisów</u> U - tereny zabudowy usługowej – komercyjnej; Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego (m.in.) nowoprojektowana zabudowa powinna być stawiana w układzie kalenicowym lub szczytowym w stosunku do ulicy, formy architektury winny nawiązywać do cech tradycyjnej architektury regionalnej, dla budynków ustala się zakaz stosowania jaskrawych kolorów oraz okładzin typu „siding” przy pracach elewacyjnych, obowiązują naturalne materiały budowlane – preferowane cegła, drewno, kamień, oraz naturalna kolorystyka. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak odrębnych zapisów</u></p>
56	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego WS-4 dla obszaru rezerwatu "Stone Łąki" położonego w miejscowości Władysławowo - Uchwała Nr VI/183/08 Rady Miejskiej Władysławowa z dnia 27 lutego 2008 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 56, poz. 1596 z 20 czerwca 2008 r.</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK</u>. Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: ZNz – tereny trwałych użytków zielonych. Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (m.in.) - Teren położony jest w granicach Nadmorskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną - Część terenu położona jest w strefie pełnej ochrony konserwatorskiej - w granicach jak na rysunku planu. Na terenie objętym w/w strefą obowiązują przepisy ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz wymóg uzgadniania z właściwym terenowo konserwatorem zabytków wszelkich zmian w zabudowie i zagospodarowaniu terenu oraz obiektów objętych ochroną aktem prawa miejscowego na zasadach określonych w przepisach odrębnych.</p>

		<p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej</p> <ul style="list-style-type: none"> - Część terenu położona jest w strefie pełnej ochrony konserwatorskiej - obowiązują ustalenia jak w § 8 uchwały. - Na terenie znajduje się zabytek nieruchomy chroniony aktem prawa miejscowego (krzyż przydrożny usytuowany na działce nr 361/4) – wszelkie zmiany dotyczące zagospodarowania terenu należy uzgodnić z właściwym terenowo konserwatorem zabytków. - Na części terenu obowiązują przepisy ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
57	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy miasta Władysławowa, oznaczonego symbolem CHP-6 - Uchwała Nr VI/65/2007 Rady Miejskiej Władysławowa z dnia 28 marca 2007 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. Nr 16, poz. 40 z 29 lutego 2008 r.</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK</u>. Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: ZNz – teren trwałych użytków zielonych;</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej na terenie 04 (zgodnie z rysunkiem planu) ustanowiona jest strefa archeologicznej ochrony konserwatorskiej – ustalenia § 8 pkt. 7; na obszarze objętym planem ustanowiona jest strefa archeologicznej ochrony konserwatorskiej: dla obiektów archeologicznych i ich stref ochronnych obowiązuje wymóg uzgadniania wszelkich planów i projektów z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i uzyskiwania opinii Muzeum Archeologicznego w Gdańsku w strefie, dla wszystkich inwestycji w niej lokalizowanych, obowiązuje zakaz wykonywania jakichkolwiek prac ziemnych i inwestycyjnych bez zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, który każdorazowo określi inwestorowi w wydanym pozwoleniu zakres niezbędnych do wykonania archeologicznych badań ratowniczych wyprzedzających proces zainwestowania terenu ustala się obowiązek wystąpienia inwestora do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z wnioskiem o wydanie pozwolenia na badania z 2-miesięcznym wyprzedzeniem, w celu umożliwienia wykonania archeologicznych badań ratowniczych oraz zsynchronizowania robót inwestycyjnych z badaniami</p>
58	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego WS-5 dla obszaru pomiędzy Drogą Chłapowską, przedłużeniem Drogi Chłapowskiej, terenami istniejącej zabudowy wzdłuż ul. Boh. Kaszubskich (do granic rezerwatu "SŁONE ŁĄKI" od strony wschodniej), ul. Starowiejską i terenów kolejowych od strony zachodniej, położonych w miejscowości Władysławowo - Uchwała Nr XXIII/249/2008 Rady Miejskiej Władysławowa z dnia 24 września 2008 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z Nr 15, poz. 354 z 2 lutego 2009 r.</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony w większości w granicach otuliny NPK, <u>wschodni fragment w granicach NPK</u>. Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: plan dla miasta Władysławowa – przewaga terenów o funkcji MN,U - mieszkaniowo – usługowej;</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak zapisów</u></p>
59	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego CHP-7 obszaru pomiędzy: granicą obrębu Rozewie - od strony zachodniej, przedłużeniem ul. Władysławowskiej w kierunku zachodnim, oraz granicą rezerwatu "Dolina Chłapowska" - od strony wschodniej, położonego w miejscowości Chłapowo - Uchwała Nr XLIV/420/2010 Rady Miejskiej Władysławowa z dnia 24 lutego 2010 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z Nr 78, poz. 1387 z 31 maja 2010 r.</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony <u>w całości w granicach NPK (północna część)</u> i jego otuliny. Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: PL – plaży ,</p> <p>Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego Obiekty sezonowe lokalizowane na plaży winny nawiązywać swą architekturą do cech charakterystycznej architektury regionu.</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak zapisów</u> ZKL – klifu ;</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej</p>

		<p>Na terenie 10.1.ZKL (zgodnie z rysunkiem planu) ustanowiona jest strefa archeologicznej ochrony konserwatorskiej – ustalenia w § 8 pkt. 10. :</p> <p>Na obszarze objętym planem ustanowiona jest strefa archeologicznej ochrony konserwatorskiej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dla obiektów archeologicznych i ich stref ochronnych obowiązuje wymóg uzgadniania wszelkich planów i projektów z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i uzyskiwania opinii Muzeum Archeologicznego w Gdańsku - w strefie, dla wszystkich inwestycji w niej lokalizowanych, obowiązuje zakaz wykonywania jakichkolwiek prac ziemnych i inwestycyjnych bez zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, który każdorazowo określi <p>inwestorowi w wydanym pozwoleniu zakres niezbędnych do wykonania archeologicznych badań ratowniczych</p> <p>wyprzedzających proces zainwestowania terenu</p> <ul style="list-style-type: none"> - ustala się obowiązek wystąpienia inwestora do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z wnioskiem o wydanie pozwolenia na badania z 2-miesięcznym wyprzedzeniem, w celu umożliwienia wykonania archeologicznych badań ratowniczych oraz zsynchronizowania robot inwestycyjnych z badaniami <p>UT – tereny usług turystyki,</p> <p>Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego (m.in.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Formy architektury winny nawiązywać do cech tradycyjnej architektury regionalnej (§ 8 pkt. 4). 2. Dla budynków ustala się zakaz stosowania jaskrawych kolorów oraz okładzin typu „siding” przy pracach elewacyjnych. <p>Obowiązują naturalne materiały budowlane – preferowane: cegła, drewno, kamień oraz naturalna kolorystyka wszystkich elementów budynku.</p> <p>Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: brak zapisów</p> <p>UTo – Tereny rekreacji otwartej;</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: brak zapisów</p> <p>MN, U – tereny zabudowy mieszkaniowej i usługowej.</p> <p>Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego (m.in.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Formy architektury winny nawiązywać do cech tradycyjnej architektury regionalnej (§ 8 pkt. 4). - Dla budynków ustala się zakaz stosowania jaskrawych kolorów oraz okładzin typu „siding” przy pracach elewacyjnych. - Obowiązują naturalne materiały budowlane – preferowane: cegła, drewno, kamień oraz naturalna kolorystyka wszystkich elementów budynku. - Obowiązuje zakaz lokalizacji reklam wielkoformatowych, zakaz sytuowania reklam nie związanych z prowadzoną działalnością. <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej</p> <p>Na terenie 8.2 znajduje się zabytek nieruchomy chroniony aktem prawa miejscowego (zgodnie z rysunkiem planu) – wszelkie zmiany dotyczące zagospodarowania terenu (w tym sytuowania nośników reklamowych) oraz przebudowy, modernizacji lub remontów należy uzgodnić z właściwym terenowo konserwatorem zabytków.</p>
60	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego WS-2 dla obszaru pomiędzy: ul. Gdańską, przedłużeniem Drogi Chłapowskiej ul. Boh. Kaszubskich do granic administracyjnych Władysławowa położonego w miejscowości Władysławowo - Uchwała Nr LII/495/2014 Rady Miejskiej</p>	<p>Obszar objęty mpzp położony w większości w granicach otuliny NPK, <u>wschodni fragment w granicach NPK</u>. Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp:</p> <p>ZP - tereny zieleni rządzonej, usługi sportu i rekreacji;</p> <p>Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej</p> <p>Na części terenu 02 ZP znajduje się teren objęty wpisem do rejestru</p>

	Władysławowa z dnia 29 stycznia 2014 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z 2014, poz. 1204 z 20 marca 2014 r.	zabytków (Dec. nr 398/Archeol. z dnia 18.12.1984 r.) - obowiązują ustalenia jak w § 8, pkt.4) uchwały. - 4) na obszarze objętym planem znajduje się teren objęty wpisem do rejestru zabytków (Dec. nr 398/Archeol. z dnia 18.12.1984 r.) oraz ustanowiona jest strefa archeologicznej ochrony konserwatorskiej, wszelka działalność inwestycyjna na terenach objętych wpisem do rejestru zabytków wymaga pozwolenia Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku, a w obrębie strefy archeologicznej ochrony konserwatorskiej wymagają uzgodnienia Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku, w strefie, dla wszystkich inwestycji w niej lokalizowanych, obowiązuje zakaz wykonywania jakichkolwiek prac ziemnych i inwestycyjnych bez zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, który każdorazowo określi inwestorowi, w wydanym pozwoleniu, zakres niezbędnych do wykonania archeologicznych badań ratowniczych wyprzedzających proces zainwestowania terenu; zaleca się wystąpienie inwestora do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z wnioskiem o wydanie pozwolenia na badania, z 2 -miesięcznym wyprzedzeniem, w celu umożliwienia wykonania archeologicznych badań ratowniczych oraz zsynchronizowania robót inwestycyjnych z badaniami;
61	Zmiana Nr 1 miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Władysławowa , oznaczonego symbolem R-1 - Uchwała Nr VI/50/2015 Rady Miejskiej Władysławowa z dnia 25 marca 2015 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z 2015r., poz. 1589 z 14 maja 2015 r.	Obszar objęty mpzp położony w <u>całości w granicach NPK.</u> Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: - UT – teren usług turystyki Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego (m.in.) zakaz reklam wielkoformatowych - dopuszcza się jedynie reklamy związane z obiektem budowlanym wynikającym z przeznaczenia terenu i informacją o nim, Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak zapisów</u> U- teren usług Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego (m.in.) zakaz reklam wielkoformatowych - dopuszcza się jedynie reklamy związane z obiektem budowlanym wynikającym z przeznaczenia terenu i informacją o nim, Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak zapisów</u> Z – teren zieleni urządzonej. Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego (m.in.) obowiązuje zakaz lokalizacji reklam wielkoformatowych, Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak zapisów</u>
62	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego WS-1 dla obszaru działek nr; 596, 597, 601, 616, 617, 618, 619, 620, 621/1, 621/2, 622, 624/2, 602(część), 624/1(część), 624/3 (część) położonych w miejscowości Władysławowo - obręb 05 o powierzchni 3,8 ha - Uchwała Nr LIII/717/2018 Rady Miejskiej Władysławowa z dnia 28 lutego 2018 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z 2018r., poz. 1318 z 5 kwietnia 2018 r.	Obszar objęty mpzp położony w <u>całości w granicach NPK.</u> Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: zmiana planu dla przebiegu gazociągu wysokiego ciśnienia. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej: Część terenu znajduje się w strefie ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego, zgodnie z rysunkiem planu. Wszelkie prace ziemne w obrębie strefy należy poprzedzić badaniami archeologicznymi na zasadach określonych w przepisach odrębnych dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
63	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego WCH-1.2 we Władysławowie w gminie Władysławowo - Uchwała Nr LIII/718/2018 Rady Miejskiej Władysławowa z dnia 28 lutego 2018 r., opublikowany w: Dz. U. Woj. Pom. z 2018r., poz. 1431 z 11 kwietnia 2018 r.	Obszar objęty mpzp położony częściowo w granicach NPK, <u>zachodnia część w otulinie NPK.</u> Plan sporządzony na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. Wiodąca funkcja wg mpzp: P,U – tereny zabudowy przemysłowo-usługowej ; teren parkingów i usług, usługi przy terenach kolejowych: Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego: (m.in.) W zakresie dostosowania form zabudowy do istniejącego

		zagospodarowania oraz w zakresie kolorystyki, ustala się: - wykończenie elewacji z materiałów o charakterze mineralnym lub naturalnym, np. tynk, cegła, drewno, kamień, wyklucza się stosowanie jaskrawych kolorów; Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: <u>brak zapisów</u>
--	--	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie mpzp.